

Bojan Bizjak
PRAH ČASA

Bojan Bizjak **Prah časa**

Spremna beseda Ivana Slamič

Uredila Nataša Veber

Oblikovanje ovitka Iztok Brodnjak

Prelom K. Rok

Tisk Medium

Izdala in založila Založba VED, 2012

© Bojan Bizjak, Založba VED, 2012

Založba VED
www.svarun.org

Naročila knjig
e-pošta: VED@svarun.org

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

BIZJAK, Bojan, 1959-
Prah časa / Bojan Bizjak ; [spremna beseda Ivana Slamič]. -
Ljubljana : Ved, 2012

ISBN 978-961-6814-63-8

259983872

VSEBINA

UVODNA BESEDA: IVANA SLAMIČ	5
KRISTALI NEBA	31
PAPIRNATI GOLOBI.....	39
RDEČI ŠAL	49
KITARA.....	63
VRBA.....	79
PA POJDIVA	93
OBLEKA NOČI.....	113
ZNOJ JUTRA	127
VARILKA	137
SIN	151
KLOP	157
ČRNA SOBA.....	165
MOJSTER.....	171
PRAH ČASA.....	181
S-PREHOD	197
SLON IN MARJETICE.....	209
USAHLINA POLETJA	215
SEJALEC.....	221
ČEVELJ	229
PLAVAJOČI KRIŽ.....	237
SOLZE	251

Uvodna beseda

Ivana Slamič

Č A S , O D Z A R O D K A D O P R A H U

Bojan Bizjak in njegovo ustvarjanje kratke proze

Bojan Bizjak, rojen 1959 na Predmeji, živi pa v Ajdovščini, je novembra 2011 v Lavričevi knjižnici predstavil svojo enajsto prozno knjigo roman Brihtanija. Do sedaj je izdal tudi šest (s prvo sedem) pesniških zbirk.

V slovenski virtualni bibliografiji spoznavam, da je Bizjak začel objavljati v revijalnem tisku 1989. Najprej v Primorskih srečanjih, potem v Dialogih, Apokalipsi, Fontani in v Otočju. Bralci Latnika in Prepiha, lokalnih občinskih brezplačnikov, so vsak mesec prebirali njegova razmišljanja o pametnih in nespametnih dogodkih v občinskem malem svetu in razumljivo je, da je želel svojo literaturo objaviti tudi v knjižni obliki. Prvo pesniško zbirko Skrivnost, sam pravi poskusno, ker je izšla brez vseh oznak, ki jih zahteva izdaja knjige, mu je v tehniki fotokopiranja pripravil Marjan Kobal, nato je pri založbi Aristos iz Ajdovščine (Edo Pelicon) najprej izšla pesniška zbirka Tihoba (1999), 2001 pa knjiga kratke proze Bese-dovanja. Društvo Wada, tudi iz Ajdovščine, mu je 2002 izdalo zbirko pesmi Jutrice. Do leta 2008 ni izšlo v knjigi nobeno delo več. Potem pa pravi vulkan: romani Skala, Hruška, sicer že prej objavljena v Kmečkem glasju, Še ene sanje, Za ograjo, Koraki v megli, Pisma in Brihtanija, knjige kratke proze Tkivo časa, Iskanja, Kaplje časa ter pesniške zbirke Steklovina juter, Veter sanj, Zarodek časa, ki je ponatis prve zbirke Skrivnost, in Nihaji juter.

Ko je Aldo Černigoj predstavljal v Lavričevi knjižnici svojo knjigo kratke proze Po dnevu noč: drugi pa grejo naprej, je Bojana Bizjaka ogovoril z »nadarjen pisatelj«.

Nadarjenost, zaradi nje (morda) tudi kvaliteta, je premalo, da bi v Sloveniji pisec lahko objavil svoje delo pri založbi, ki poskrbi tudi za predstavitev avtorjevega dela in njegovo distribucijo. Ob tem velja sprejeti tudi misel pokojnega pesnika Nevina Birse iz Branika, ki je v pogovoru z avtorico tega zapisa (v Lavričevi knjižnici v Ajdovščini) dejal, da bi moral biti avtor menedžer, sposoben prodajati samega sebe in svoje blago po tržnih zakonitostih in biti vpet v različne izdajateljske skupine. V letu 2010 so primorske knjižnice vključile Bizjakov roman *Za ograjo* v seznam knjig akcije *Primorci beremo* in tako delo popularizirale.

Ob branju njegovih del, predvsem romanov, ugotavljam, da je Bizjak pripovedovalec zgodb, ki jih zna zelo dobro zaplesti in razplesti. To se zgodi že v njegovem prvem romanu *Pisma*, nastal je ob koncu osemdesetih let 20. stol., objavljen pa je bil 2009, v katerem osamljena mlada mornarjeva žena zahrepeni po ljubezenski igri in piše avstralskemu Slovencu, avtorju ženitnega oglasa. Njena laž ga zbliža z drugo žensko in ljubezen ga pripelje domov. Zaplet je v maniri psihološke srhljivke, iz katere se junak rešuje z alkoholnimi hlapi, ki jih smiselno ljubezni uniči.

V romanu *Še ene sanje* znanstvenik genetik Ferdo Robida razvija in razvije novo zdravilo, ki bo povečalo moško potentnost. Ob tem zapisuje teorijo o ohranitvi slovenske človeške vrste, ki spominja na nacistični program »lebensborn«, na materinske domove, v katerih so ženske rojevale otroke, ki so jih spočeli najodličnejši člani SS. Ko ga vlada povabi v tajno komisijo, ta naj bi se ukvarjala s slovensko nataliteto, ugotovi, da sta programa enaka. Iz zmedenosti lastnega finančno dovolj zanesljivega življenja, a čustveno mrtvega, se rešuje z osvajanjem mla-

doletnic, starih kot njegova hči, s seksualnimi avanturami s sodelavkami in z alkoholom, ki blaži tudi njegove paranoične občutke, da je preganjan, da mu sledijo, da imaginarni ali zelo konkretni vladni vohuni vedo o njem vse. Roman se zaključi s pijanskim delirijem in blebetanjem *še ene sanje*. Še ene sanje pa so dvoje: poti iz zapletenosti njegovega v malomeščanstvo vpetega življenja ni, ni pa je tudi iz sanj v nacionalizem in čistost rasnega podalpskega življa usmerjene mlade države.

Najbolj izrazito se v romanih kaže tudi posebnost Bizjakovega pisanja, to je mešanje žanrov. Za nobenega ne moremo reči, da je ali ljubezenski ali znanstvenofantastični roman ali kriminalka. V vseh se prepletajo značilnosti trivialnega in tega, kar imenujemo visoka literatura, zaradi česar avtorja, glede na definicije postmodernizma v strokovni literaturi, lahko umestimo v tokove slovenske proze ob koncu prejšnjega stoletja. Filozofska razmišljanja se dogajajo v območju srhljivke, groteska se povezuje z lirskimi opisi narave in ženskega telesa, skoraj pornografski in zelo natančni opisi različnih stanj in oblik ljubljenja so prekinjeni z romantičnim doživljanjem ljubezni. Prav roman Brihtanija je prava žanrska zbirka: dogajalni čas (leto 2945) obeta znanstveno fantastiko anti-utopičnega tipa: življenje, v katerem ni treba skrbeti za svojo eksistenco, ljudi poneumlja in spreminja v zdolgočasene uživače, ki se niso sposobni upreti nikomur, ne grofu in ne samim sebi. Temeljni pripovedni način je bloggerski. Jezikoslovec Bobinsky naj bi po grofovem naročilu in plačilu pripravil slovar brihtanščine (nekoč slovenščine). Kramlja z bralci popolnoma omreženih Brihtanije in Normundije, lahko celega sveta, saj piše v univerzalnem, za ves svet enakem jeziku, opisuje najbolj

podrobne dogodke, ki ga ali vznemirjajo ali samo čudijo. Komentiranje vseh dejavnosti glavnega junaka, fizičnih in duhovnih, od kosil, poobedkov, masaž različnih vrst do branja filozofskih in verskih razprav, čudenje nad majhnostjo Brihtanije v primerjavi z Normundijo, od koder prihaja, se kaže tudi v jeziku. V delo vključuje filozofske razprave, dramolet, ki je prav gotovo predolg, zato izgubi svojo satirično ost, pravljico, prej parabolo v sveto-pisemskem načinu, zgodbo o starki, ki skrbi za ptice in svojo ljubezen do njih, do drugačnih bitij, ki bi lahko bila tudi človeška, prenese na otroka. Prav pravljica Taščica in starka je sporočilno središče romana. Odhajajoča osamljena ženska prenaša na tujega, sosedovega otroka temeljni življenjski nauk: ni drugačnih bitij, so samo živa bitja in vsa živa bitja zmorejo živeti v odrešujoči povezanosti, če le hočejo, če so se sposobna odpovedati navlaki potrošništva in uživaštva.

Čeprav sem zapisala, da je Bojan Bizjak mojster zgodbe, najneverjetnejših in bolj verjetnih zapletov, ki bralca potegnejo vase in hoče spoznati njihov razplet, zgodba sama, fabula, pa se najbolj razvije prav v romanu, me zanima trilogija kratke proze Tkivo časa, Kaplje časa in Prah časa. Prah časa zaključuje prozno trilogijo o času, ki jo povezujem s pesniško zbirko Zarodek časa. Zato je tudi naslov razmišljanja o kratki prozi Bojana Bizjaka Čas, od zarodka do prahu.

Pesniška zbirka Zarodek časa, izšla je pri založbi Katr 2010, je (po)natis prve zbirke Skrivnost, ki jo je avtor objavil 1993. V drugi izdaji je spremenil naslov zbirke, izločil štiri pesmi, nekaj pa jih je popravil, predvsem skrajšal, in jim odvzel razlagalni konec. Izločil je *Si to ti, Njena*

sreča je v meni, *Položi prst na usta, ko boš izrekla moje ime in Poslednja volja sveta*. Ženska, ki je v njem (*Njena sreča je v meni*), ni vir potešenih ljubezenskih sanj. Je ženska mnogih, on vdano gleda kresnice njenih oči, ki so posedle v trave, in se v tretji, *Položi prst na usta, ko boš izrekla moje ime, zaveda*, da je *Tako malo ostalo od ognja, / ki je trgjal moje moči*. Bizjak je zavestno umaknil pesmi, ki pričajo o trpnosti ljubezni lirskega subjekta, o njeni neuresničenosti, o zgolj hrepenenju, ki ne polni. Zaradi take ljubezni *Šelest časa kipi / v poprh hrapavega dneva*. (*Položi ...*) V vseh treh pesmih je ljubezen zgolj telesni stik, je bolečina za enega in le začasna potešitev za drugega (kresnice zasvetijo, a podnevi njihove svetlobe ni). Prav motiv hrepenenja po drugem in drugačnem ter obenem zavedanje, da je samo to, kar je, je pogost v njegovi prozni trilogiji o času. Četrta pesem, ki jo je izločil, je pesem o času, katerega statve tkejo platno bodočnosti: božanstvo uma se je umaknilo resnici praznine. Vendar programsko verjame, da bo svet nekoč boljši in lepši: *In najlepše cvetje bo raslo / na ruševinah zlobe*. Ta hip pa je svet točno tak, kot je, prazen, in v praznem svetu niti posameznik niti družba, skupina posameznikov, ne moreta živeti polnosti, smiselnosti življenja. Ne moreta dosegati ciljev, ker niso vzpostavljeni. Ni prihodnosti, je samo ta trenutek. Ni nobenega bo ali bi bilo, ni najstva. Tudi junaki Bizjakovih kratkih zgodb v trilogiji o času živijo samo ta trenutek. Izločitev vseh štirih pesmi iz zbirke razumem kot izbris (pre)lahke poti do razumevanja njegovih kratkih zgodb, kot izbris možnosti, da bi bralec ugotavljal avtorjevo samocitiranje, ki je ena od značilnosti njegovega pisanja. Zbirka pa je izšla med knjigama kratkih zgodb *Tkivo časa* (2008) in *Kaplje časa* (2010). Prav bližina izida vseh treh

del potrjuje domnevo. Trditi pa morem tudi, da je motiv izpraznjenega in le s trenutki napolnjenega bivanja ves čas prisoten v Bizjakovem delu, saj je zbirka le ponatis prve pesniške zbirke *Skrivnost*, zaradi načina izdaje jo je poznal le zelo ozek krog bralcev, ki jo je avtor izdal že 1993.

Pomembna je sprememba naslova. *Skrivnost(i)* so postale *Zarodek časa*, kar je samo po sebi tudi skrivnost, saj ne moremo vedeti, niti slutiti, v kaj bo čas zrasel, če bo iz zarodka zrasel, ali kaj čas je. Bizjak ga poimenuje na dva načina, metonimično in dobessedno. S časom so povezana prislovna določila od nekdanj, v večer, nekoč, ob uri, temina v pomenu konca ali čas določujoči prilastki – jutranja pot, večni vodnjak, poletno tihožitje, nočni zvonovi, če jih naštejemo le nekaj. Samostalniška beseda čas v različnih sintaktičnih vlogah (osebek, predmet, desni prilastek) pa se pojavlja skozi celo zbirko. Ne zanima me zgolj vloga besede v povedi, njena uporaba, pač pa njen pomen in pomen besednih zvez, katerih sestavni del je.

Pomembno za razumevanje Bizjakovega dela je, kdaj in kje se je čas zarodil. Zgodi se v trenutku, ko avtor v pesmi *Hočem biti del tvojih sanj* reče: *O, dobra tiha noč na planoti, / v brejem poletju. / Vsa temna tišina se pripravlja / k novemu rojstvu. / Za čelom čutim panj čebel.* (*Zarodek časa*, 85). Rojstni kraj Bizjakovega časa je planota, Gora in Trnovski gozd, ki je največkrat dogajalni prostor njegovih del. Zadnja dva verza v citirani pesmi pa sporočata še eno razsežnost Bizjakovega literarnega sveta: *Ne morem, ne morem ... / Naj ostanem samo del njenih sanj.* Vprašati se je treba, česa lirski subjekt ne more. Predvsem ne more ali zmore vključenosti v bivanje, ostati želi le del njenih sanj in ne njena resničnost. V trenutku, ko se vsa temna tišina pripravlja k novemu rojstvu, ko on sam

čuti za čelom panj čebel, ki bi z rojenjem ustvaril novo življenje, je sam, samo s sabo, in brejost poletja časa, v katerem bi se udejanjali bodisi lirski subjekt ali liki v njegovih kratkih zgodbah, ne rodi: v pesmih in kratkih zgodbah je čas Steklovina juter (pesniška zbirka, 2008), Veter sanj (pesniška zbirka, 2008), Nihaji juter (pesniška zbirka, 2010), ne utelesi se, ostaja Tkivo časa (kratke zgodbe, 2008), je Kaplje časa (kratke zgodbe, 2010) in se sesuje v Prah časa. Zato v zbirki pesmi Zarodek časa spoznavam: Za vrati, stesanimi iz lesa časa (31), se je čas zgostil v kaplje večne vode (21), statve časa tkejo (137) zmote časa (127), zatohel čas grize v veveričje oko (25), na robu otožnega časa se igrajo vile svetlobe (113). Vendar: hrepenenje je nadčasno, ker pesnik ve, da je rojstvo začetek vsega in zato smrt samo del večnega (111). Ker je tako, je on ena sama pesem, ki jo pije čas (39) in pesem, ki se razgreje na stezi, zavozlani med borovci, posrka čas (99). V tej brezizhodnosti, zatohlosti, samopouživanju pa je pomembna pesem Ulovil sem topel veter (101): lirski subjekt sprejema v dar krljje luči, gasi samotne ognje, skrite v pečinah, kjer domujejo kače. Kar je bilo davno, še nerojeno, ostaja davno, izgubljeno. Lovi topel veter in ve: *Ču-tim, da me vase sprejema. / Živim iz prabiti: / za vzdihlja-je, / za radost, / za vroče misli, / ki se razprše nad hladne vode.* Zaradi tega spoznanja bo iz brezčutnih rezin kame-nja, ki molčijo v ravnovesju, sestavil nove sklede časa (47). Prav ustvarjanje, v Bizjakovem primeru literarno, zarodek časa spreminja v čas. Uresniči se klic: *O, dobra tiha noč na planoti, / v brejem poletju. / Vsa temna tišina se pripra-vlja / k novemu rojstvu.*

Katere krljje noči avtor sprejema v dar (in jih daruje naprej)?

U v o d n a b e s e d a

Dve možni poti sta do razumevanja del, pesniških in proznih: samo interpretacija in druga, ob interpretaciji upoštevanje tudi življenjske poti avtorja. To, drugo, izbiram, zaradi planote in dobre tihe noči na njej.

Ob različnih priložnostih se je Bizjak moral soočiti z vprašanji o planoti in svoji določenosti z njo. Nihal je med dvema skrajnostma, od zanikanja, da bi bila planota njegov »poppek sveta«, do priznanja, da to ne more biti drugače (Lavričeva knjižnica, predstavitev romana Brihtanija, 2010). Gora je pokrajina, ki ga je zaznamovala. Je materica njegovega miselnega in čustvenega življenja. Je raj, iz katerega je bil ne po lastni želji izgnan, zaradi lastne želje pa se je tudi izgnal, in po njem vedno znova hrepeni, ker je *hrepenenje nadčasno*, ker je konstanta v človekovem življenju. Potrditev o določenosti s planoto in obenem umik od nje oziroma z nje odkrivam v romanu Za ograjo, ki bi ga stereotipno lahko označili za avtobiografskega, če ne bi vedeli, da je vsak avtor, ta ustvarjalec novih skled časa, prisoten v vseh svojih delih s svojo življenjsko, to je miselno, čustveno in zgodbarsko izkušnjo.

Roman je postavljen v geografsko točno določljiv prostor: v Ljubljano in na Trnovsko planoto. Dogajanje v Ljubljani je omejeno na vidni prostor, ki ga zmore Binče, brljivec, otrok, ki še nekaj vidi. Njegov vidni prostor pa je še zožen z zavodsko ograjo, ki loči zunanji svet od notranjega, za vse enako urejenega in utesnjenega zavodskega sistema vzgoje in izobraževanja slepih in slabovidnih otrok. Ne da bi se poglobljala v slovenski šolski sistem, lahko rečem, da so zavodi, šole z internati, imeli v preteklosti negativen prizvok. Kdor se je šolal v zavodu, ni bil popolnoma pravi po merilih zunanjega sveta. Ljudje so

dvomili v enakovrednost zavodskega in zunanjega izobraževanja, zavod je bi vedno za tiste druge, ki so se razlikovali od tistih zunaj. Zavod je sistem, ki zahteva enotnost, veljavnost pravil za vse enako, ne upošteva posameznika, njegovih čustvenih potreb, zato rodi izgubljenost, željo po samoti, individualnosti, uporništvu, željo biti sam svoj in ne uniformiran. Iz omejene množice gojencev si otrok izbere prijatelje, s katerimi se lahko poveže, ker mislijo podobno kot on. Za ograjo hrepenijo po svetu, ki je za ograjo, na drugi strani. Ta druga stran v romanu ves čas ostaja zanje v megli, v nejasnosti, ne poznajo prave resničnosti, ne vedo, kako živijo ljudje, ker z njimi skoraj nikoli ne pridejo v stik. Zavod je geto in zunanji svet je zanje privid, sanje, zato tudi tako vznemirljiv in zaželen. K njim prihaja le z vzgojitelji, ti pa pridejo in odidejo, ko opravijo svoje delo. Zato si otroci umišljajo divje vožnje s kolesom, ježe na belih konjih, sanjajo, kako bi živeli sami v baraki, ki je zunaj ograje, sebe si predstavljajo kot kavboje iz stripov, kot Indijance, ki zbežijo iz sveta belokožcev v svoj svet narave in divjih živali, ali čakajo, da bo ob točno določeni uri mimo zavoda peljal modri avtobus iz otrokovih krajev. Hrepenijo po svobodi, saj so *ptičice, zaprte v kletki*, pravi oče črnolase Cigančice Olgice. Roman ubeseduje prav to hrepenenje po svobodi in vse, kar se dogaja, zgodi, kar otroci počnejo, je seganje po svobodi, tudi s prekrški, ki njihovo navidezno zavodsko svobodo še manjšajo. Kazni so hude, poniževalne, zaničevalne: odtegujejo jim hrano, nesmiselno morajo loščiti hodnike, čistiti stranišča ali odnašati smeti iz kuhinje. Največja toplina, ki so je deležni, je, da jih kdo poboža po obriti glavi, vse deške glave morajo biti obrite, da jih vpraša, kako se učijo.

Središčna oseba romana je Binček, slaboviden otrok,

U v o d n a b e s e d a

star deset ali enajst let. V starosti, ko se začanja zavedati samega sebe in svojega položaja. Na meji med konkretizacijo in vstopanjem v abstraktni svet. V letih, ko spoznava, da se z njegovim telesom nekaj dogaja, da ima Olga, ki je ni videl čez poletje, večje prsi, v letih, ko ga neosebno obravnavanje njegovega telesa pri zdravniškem pregledu boli, prizadene, sramoti. Iz otroka ga spreminjajo v predmet znanstvenega, hladnega opazovanja in ne razmišljajo o njegovih čustvih, nič ga ne vprašajo, ali smejo razpolagati z njegovim telesom.

Snov romana je tudi avtobiografska. Bizjak je del svojega otroštva in mladosti preživel v zavodu, ki ga opisuje. Pri tem obstaja nevarnost, da bi delo bilo samo pisanje o življenju samega sebe, zapis osebno doživete resnice, ko pripovedovalec poudari predvsem tisto, kar je bolelo ali osrečevalo njega. A prav hrepenenje po svobodi, po smrekah za hišo, po domu, ki svoboda je, osebno resnico spreminja v splošno. Tretjeosebni pripovedovalec, ki je odrasli Binček, redko posega v dogajanje s svojimi odraslimi komentarji in jezikom odraslega. Struktura povedi je struktura, ki jo govori in uporablja desetletnik. Jezik, konkretne predstave, postopno vstopanje v svet abstraktnega so tri sestavine, zaradi katerih *podoba dečka*, če si izposodim za oznako naslov Lokarjevega romana, postaja podoba odraščanja v zavodu, časa oblikovanja, preraščanja otroka v odraslega.

Roman zaključuje epilog. Petdesetletni Bine pripoveduje svojo zgodbo, samo njene dele, ženski, s katero se je spoznal. Pripovedovanje zgodbe ni psihoanalitično sproščujoče, zato se roman zaključi z nabutanim listjem za ograjo, s hudim mrazom: *Zebe ... zebe ...* Mraz otroštva je

zaznamoval vse njegovo življenje, rešuje se, kot ve in zna, z različnimi poskusi, tako bo tudi nadaljeval. Mraz na koncu romana je nadaljevanje prispodobe z mrtvim golobom na ograji, ki ga je otrok našel, ko je sledil smradu. Na poti z ene strani ograje na drugo je samo smrt. Ali, če ponovim verz iz pesmi *Ure zmot: ... če je rojstvo začetek vsega, / potem je smrt / samo del večnega.* (Zarodek časa, 111). Najhujši mraz pa je otrokovo ne popolnoma jasno zavedanje, da ni nikjer doma. Ko je v zavodu, hrepeni po domu in čaka, kdaj bo peljal zunaj ograje modri avtobus, ki vozi na njegovo planoto. Ko je doma, spoznava, da je skoraj odveč, da ima ded raje Binčetovega brata, saj mu odreže krhelj dišeče hruške, njemu pa je ne da. Njegove poti so samotne. Ne samo k duhovniku, kjer se pripravlja na birmo. Sam se zateka v gozd, opazuje rastline, prisluškuje šumenju in se do groze boji kač. Ker so nevarne le, če stopiš nanje, on pa skoraj ne vidi. V njem se sidrajo zgodbe: tudi o moškem, ki ga je v spanju pičil modras in je po dveh dneh umrl, o stricu, ki se je oprijel domače ograje, ker ni hotel v Ljubljano, saj je vedel, da bo v bolnici umrl, tako se teh kolov oprijema tudi Binče, o hotelu, v katerega so prihajali pred vojno tržaški turisti. Ko je v Ljubljani, v domu, ve, da je zapornik in da je pravo življenje le za ograjo. Ko je za ograjo, čuti, da spada na drugo stran. Otroci so svobodni le v naravi: postanek ob Soči, dotikanje vode je zanje večja sreča kot biti z videčimi vrstniki v Brdih. Anika se dotika reke in vpije *moja reka*, verjame, da sveta Lucija s svojo vodo zdravi boleznι oči. Vzparedni svetovi urokov in sanj so za otroke edini resnični svetovi prave svobode: Olgica doživlja z Binčetom divjo ježo s konji, ki prihajajo z jezera. Planota je za otroka prispodoba sreče, širjave, živosti življenja, uresničuje se s sanjsko

vožnjo s kolesom, ki je letenje prek dreves in zelenih jas. Za Bizjaka je rojstna pokrajina arhetipska podoba bivanjsko čistega sveta, raj, iz katerega se je moral človek zaradi svojih in tujih odločitev izseliti in je tujec v drugem in drugačnem svetu, obsojen, bolje določen, da ves čas išče smisel svojega bivanja.

Tako dolg razmislek, bi rekel Bizjak, ki je vztrajni jezikovni izumitelj, o obeh delih, pesniški zbirki Zarodek časa in romanu Za ograjo, je nujen, ker z obema deloma želim prikazati, kako je Bizjakov odhod s planote in njegova nemožnost vključitve v urbano življenje, oboje, njega samega in njegove literarne like, spremenilo v obstrance, ki živijo v praznem svetu, v njem pa niti posameznik niti družba, skupina posameznikov, ne moreta živeti polnosti, smiselnosti življenja. Ne moreta dosežati ciljev, ker niso vzpostavljeni. Ni prihodnosti, je samo ta trenutek. Ni nobenega bo ali bi bilo, ni najstva. Še več, planota sama postaja marginalni svet, urbani svet pa je samo seštevek ljudi, ki živijo drug mimo drugega. Čas je zares čas le v vzporednem svetu, pri Bizjaku v svetu literature. Branje romana Za ograjo pa dokazuje tudi Bizjakovo samocitatnost.

Trilogija o času – Tkivo časa, Kaplje časa in Prah časa so tri knjige kratkih zgodb.

Tkivo časa (2008) je avtor razdelil na tri razdelke: Ulice, Slutnje in Usode. Vse zgodbe zbirke kratke proze Tkivo časa se dogajajo v urbanem okolju malega mesta ali nekega večjega mesta, kjer vozijo primestni avtobusi, v blokih, sobicah, na primestnih vrtovih. Junaki se sprašujejo o smislu lastnega bolj ali manj navadnega, običajnega, zavozženega življenja, nanj pristajajo, se upirajo, a ne popol-

noma zares, ker sami vedo, da se bodo jutri slabo prespani, mačkasti, pobruhani zbudili za še ene sanje – če kar navežem na roman *Še ene sanje*. Nič, kar se jim zgodi, ni zavezujoče, ljubezen je le zadovoljitev trenutne potrebe, služba je pomembna samo zato, ker z denarjem lahko prezimiš. Ne glede na umestitev v razdelek pa jih povezujejo sanje, ezoterična razmišljanja, obstoj vzporednih svetov (Golob, Palčki), ki so resničnejši od resničnosti same, erotika, zaresna in umišljena, trenutni izbruhi podzavesti in ponovno potlačenje prsti, iz katere rastejo naši strahovi, drobne obsesije, ki si jih priznavamo, še raje ne, in nasprotje socialnih stanov, le opisano, pokazano in ne uporabljeno za razreševanje bivanjske stiske oseb, ki to morda niti ni, saj liki Bizjakovih kratkih zgodb ne razmišljajo o razrešitvi in spremembi svojega bivanja. Živijo, kot živijo. To je dejstvo, samo tako je.

V *Kapljah časa* (2010) je objavljenih petnajst kratkih zgodb, ki jih Bizjak ni razdelil v skupine. Sledijo si druga za drugo, kar je povezano tudi z dogajalnim prostorom, določenim v zgodbi *Praprot* (*Kaplje časa*, 23): *Tako tihe poti so lahko samo tu, v tem zatišju, v tej obrobni pokrajini, kjer zorijo melanholijske in je prebivalcev manj kot hiš, ki tonejo v mahovino časa*. Vse se dogajajo v podeželskem, neurbanem okolju, bodisi na planoti ali tudi v dolini (Vonj breskev). Spremno besedo zbirki je napisal Ivan Mermolja – Iče, ki je bil do svoje smrti Bizjakov zvesti poslušalec in mnogokrat, ali skoraj vedno, prvi drugi bralec njegovih del, svetovalec, kritik in predvsem prijatelj, če ta beseda v Bizjakovem slovarju obstaja: ljudje se poznamo, se tudi pogovarjamo, a predvsem vedno znova odhajamo v svojo samoto in se iz nje izbezamo le, ko se nam zazdi, da za kratek hip potrebujemo sogovornika, a nam prav zaradi

sogovorjenja samota spet postane zavetje. Mermolja poroča, da je bil delovni naslov Bizjakove knjige Robovi časa. *Torej nekaj, kar prihaja, ali bolje, je prišlo do svojega roba. Nekaj se je do roba nakapljalo... Kateri čas, se zdi, da se je dokapljal do roba? Tisti, za katerim razmišljujoči, pristni, živi, humani, čuteči, a ne več modni posamezniki čutijo, da so mu nadeli zanko za vrat. Pa ne zato, da bi ga iz njega osvobodili, prej zato, da bi ga dokončno zadržali. Neusmiljeno in za vedno.*

Bojan Bizjak pa mu hoče zavestno dati podobo prehitro izginjajočega, nedomišljeno pozabljenega, a še vedno vrednega literarne obdelave in tako »rešenega« pred dokončnim izbrisom.

Reševanje pred dokončnim izbrisom pa je dvojno. Bizjakovo besedno, literarno, in fotografsko. Prvoosebni pripovedovalec strastno fotografira: trave, rože, drevesa, hiše, ljudi in jih tako ohranja v nekem drugem mediju. Ohranja trenutke iz življenja bitij in predmetov, ker to fotografija je, ohranja kratke zgodbe iz sveta, v katerem pripovedovalec je. Bizjakove kratke zgodbe, zbrane v Kapljah časa, so zares kaplje, delci celote, fotografije, zapisi trenutkov. So želja, da bi jih bralec, pravi Mermolja, *potem, ko (jih) prepozna, vključil v svoje miselne in posledično življenjske tokove. Tudi kot odločitev in izbiro med modernim in tistim, ki tej modernosti lahko vdahne dušo človečnosti. Saj: Mnogi liki kapljajo kot vsakdanjiki, nekateri precej osamljeni, a v svoji samoti še kako živi in rešiteljski, če se seveda bralec lahko miselno dokoplje do njihove netragične življenjske in bivalne samoumevnosti.*

Bizjakova čas in svet v Kapljah časa minevata, minevanje se kaže skozi prihajanje novega (Čips), a tako je in

nihče od nas tega ne more, pa tudi treba ni, spremeniti. Znova lahko zapišem: To je dejstvo, samo tako je (Budilka, Dve skodelici).

Svojo novo knjigo kratkih zgodb je Bizjak naslovil Prah časa. Po tkivu in kapljah prah, razdrobitev na najmanjše možne delce bivanja, ki pa še vedno so.

Dogajalni prostor kratkih zgodb v Prahu časa je najprej majhno mesto ob reki, ki je lahko enkrat večje, drugič manjše, odvisno od tega, koliko prostora za svoje gibanje potrebujejo Bizjakove literarne osebe, Kras ali njegovi obronki, obmorska pokrajina, veliko mesto, ki ga prepoznavamo kot Ljubljano, kljub temu, da ni vedno imenovano. Nato planota, ki jo prepoznavamo kot Goro in Trnovski gozd.

Osebe, ki se v zgodbah pojavijo, so mlade in manj mlade ženske različnih poklicev, nekatere koščene, druge kot izklesane iz mišičevja, tretje baročno oblikovane, s sledovi staranja in neenakomerno porazdeljenim špehovjem, uradnice, intelektualke, ki jim končane šole in uradni nazivi ne pomagajo uresničevati sanjske vizije lastnega življenja. Same izbirajo način življenja in moške, ki niso predvideni za skupno življenje. Tudi njih izbirajo moški z istim namenom, nekateri okrog tridesetih, drugim se je življenje že prevesilo čez petdeseto leto, mnogih poklicev in stopenj izobrazbe, ki, prav tako kot one, iščejo nek premik v svojem življenju, zaposleni in brezposelni, pred vrati zasilnega izhoda, če uporabim konec kratke zgodbe Izhod iz knjige Tkivo časa. Umetniki vseh vrst, popoldanski filozofi, naveličanci v sladolednem vrtu, kolesarji, ljudje z obrobja, drugačni v svetu, v katerem je vsak drugačen. Vsi so naši sosede v malem mestu, iščoči svoj bivanjski smisel, ne da bi mi to vedeli, ker živimo drug mimo drugega.

Planota iz Kapelj časa se zaradi sprememb v družbi, emigracij in migracij, spreminja. Če je bilo v Kapljah časa *prebivalcev manj kot hiš, ki tonejo v mahovino časa*, se sedaj planota začenja polniti. Z novodobnimi iskalci miru in tišine, ljudmi z dovolj denarja, ki iščejo zavetje pred hrupom doline in lastnega življenja. Ti planoto, skoraj pastoralno pokrajino, naseljujejo ob koncu tedna ali za daljši čas rekonvalescence od sodobnih bolezni, se srečujejo z obstranci planote, s starci in starkami, ki umirajo sami za vegastimi okni v razpadajočih hišah, z moškimi, ki so sejanci v praznino ali pa se cirotični samoukinjajo na starih omahovljenih jablanah ali hruškah. Ob tem se zavedajo lastne marginalnosti in, ne glede na socialno izhodišče, vidijo v njih same sebe (Sejalec). Drugi nasilno ukinjajo življenje planote in njen spomin, ki je res samo še to. V idilo, ki to pravzaprav nikoli za tam živeče ni bila, vnašajo samo na materialnem bogastvu utemeljeno lastno bivanje (Plavajoči križ) in sprožajo vprašanje o razčlovečenju, to je ukinjanju temeljnih etičnih postavk, na katerih temelji svet, predvsem spoštovanja mrtvega in živega. Enost mrtvega in živega pa je temelj Bizjakovega sveta, kar sporoča v Zarodku časa (111): *... če je rojstvo začetek vsega, / potem je smrt / samo del večnega.*

Zadnji del trilogije oba prostora, mesto in planoto, združi v eno. Če v obeh prejšnjih knjigah nekateri liki še iščejo neko svojo smiselnost, tega v Prahu časa ni več. Življenje je zgolj posedanje ali na klopcah v parku ali pred lokali majhnega mesta, kjer so strogo ločeni novodobni uspešneži s temnimi očali na temenu, z mobilci v rokah, prežvekovalci lastne pomembnosti, in oni, ki so obstranci ali pa se zgolj spominjajo časa, ki je bil in jim je od njega ostal le spomin, še ta se prebuja ali obuja s fotografijami,

predmeti in ne z ljudmi. (Prah časa). Bizjak ubeseduje le hip iz življenja svojih likov. Ta hip pa je možno časovno umestiti: dogajalni čas vseh njegovih zgodb je sedanost, omejena z letnicami ali dogodki, pomembnimi za življenje družbe, v kateri Bizjakove osebe vendarle so. Prva meja je čas osamosvojitvene vojne (Kitara, Vrba), druga je še bolj določljiva: to minuto, v trenutku, ko bralec začne brati Bizjakove zgodbe.

V Prahu časa pa sprejemanje življenja takega kot je, dobi še neko novo dimenzijo. Sprijaznjenost je osrečujoča, pomeni višje stanje zavesti o samem sebi. To se zgodi predvsem v zgodbah, v katerih je pomembna glasba. Glasba osvobaja lik ali like travm preteklosti, zavoženosti, izgubljenosti. Tako v zgodbi Kitara, v kateri vojaški strokovnjak v nekdanji vojski opravlja delo smetarja, upravljavca velikega stroja na smetišču, kar je vir neštetihih zgodb o najdenih in odkritih predmetih, o ljudeh, ki brskajo po smetišču. Ko najde škatlo not za kitaro, se odloči, da bo obnovil svoje mladostno igranje kitare. Skozi igro čisti usedline, ki so se nabrale v njem: očetovo sadistično surovost, ki je enakovredna surovosti vojne v razpadli skupni državi in se meša s surovostjo vojne, ki je nekoč bila (druge svetovne vojne). Iz zgodbe diha sporočilo, zapisano v Zarodku časa: *In najlepše cvetje bo raslo / na ruševinah zlobe*. Glasba ima skoraj lastnost zdravilnega uroka v zgodbi S-prehod, kjer se poslušalec zaveda, če zopet citiram Zarodek časa, *da me vase sprejema. / Živim iz prabiti: / za vzdihljaje, / za radost, / za vroče misli, / ki se razprše nad hladne vode*. Ta, ki ga vase sprejema, pa ni samo glasba, zaigrana na violino, pač pa glasba veselja, vetra, ujetega v bore in grme na kraški gmajni. Človek je pripravljen, da začne, v sozvočju z naravo, ustvarjati svoje lastne, nove *sklede časa*.

V zapisu se ves čas pojavljata dve oznaki, ki bi ju lahko umestila v literarno teorijo: samocitatnost in kratka zgodba.

S samocitatnostjo mislim na ponavljanje že prebranega v drugih Bizjakovih delih. V romanu *Za ograjo* se deček boji kač. Slišal je zgodbo o moškem, ki ga je v spanju pičil modras. Zgodba iz ustnega izročila planote se razširi v *Usahlini poletja (Prah časa)*: ženska tik pred upokojitvijo v kadilnici razmišlja o svojem očetu, ki ga nikoli ni poznala, o tem, kako jo je očetova smrt pred njenim rojstvom oropala tega, kar bi lahko bilo. Razmišlja o nesmiselnosti njegove smrti, saj bi ga zdravnica, ki se je bala za svoje nove čevlje in zato ni hotela do njega na planoto, lahko rešila že z injekcijo kačjega protistrupa. V *Papirnatih golobih* ostareli moški piše pesmi in s pisanjem rešuje svojo travmo po smrti žene. Razmišlja o izdaji zbirke. Na medmrežju je našel založbo, ki kar pljune knjigo med bralce. Bizjak je svoja dela od 2008 dalje objavljaj pri taki založbi, le zadnje, roman *Brihtanija*, pri drugi. Prav v tem romanu je prednik Bobinskega pisatelj, ki je ustvarjal na planoti, kjer se sicer roman dogaja. V njem jezikoslovec Bobinsky prebira razpravo o utemeljenosti samomora. Napisal jo je eden od svečnikov novega boga svetlob. V kratki zgodbi *Vrba* se teze iz romana ponovijo. Širi jih moški, ki večino svojega življenja preživlja na psihiatriji. Jon, lik iz romana *Skala* (2008), je na planoti odprl luksuzni hotel, v katerem omogoča evtanazijo. Hotel sam pa je nadomestil neki drugi hotel na planoti, v katerem so pred drugo svetovno vojno letovali Tržačani in so Binčetu (*Za ograjo*) o njem pripovedovali domači. Balada o betonu in trobenti je naslov zgodbe v *Tkivu časa*, v *Zarodku časa* je naslov tretjega razdelka pesmi *Trobenta na ulici po dežju*. Balada o betonu in trobenti pa je tudi delni citat Kosmačevega dela *Balada o*

trobenti in oblaku. Zgodba Smetnjaki, vključena v Tkivo časa, nadaljuje brskanje po smeteh v romanu Za ograjo. Z Bizjakovimi liki številnih zgodb (Rdeči šal, Vrba) smo mnogokrat v psihiatrični bolnišnici, ki je lokacijsko in arhitekturno prepoznavna.

Druga oznaka je kratka zgodba. Janko Kos jo v Očrtu literarne teorije (1995) definira kot ameriško različico klasične novele. Je krajša od nje, prav tako dramsko osredotočena in opisuje en sam dogodek v kratkem časovnem obdobju in na omejenem prostoru. Razplet je nepričakovan, motivika pa sodobna (ljubezenska, grozljiva, kriminalna, socialna itd.). Natančnejša je definicija, ki jo je v svojem delu Pisanje kratke zgodbe (2010) napisal Andrej Blatnik. To je tudi razumljivo, saj je delo priročnik ustvarjalnega pisanja, učbenik za vse, ki bi hoteli napisati kratko zgodbo. Kratka zgodba je resnično kratka. Andrej Blatnik pravi, da celo samo eno poved, osebe se kar pojavijo in kar odidejo, dogajanje ni realistično, predzgodbe ni, povzetka zgodbe ni, zapisana je hitro, kot utrinek, je nadomestek za pesem, lahko bi rekli, da je videozapis v prozi, videoklip. Konec je odprt. Pripovedno gledišče je največkrat prvoosebno, mnogokrat je uporabljen notranji monolog. Resnična vladarica kratke zgodbe je domišljija, ki se razmahne, dobi polet, avtor se ji popolnoma preda. Vzpodbuda za nastanek je tudi ena sama misel, utrinek ali droben dogodek, ki pisca vzpodbudijo, da sede in takoj zapiše. Napisana je na dah. Kot v videu se celota sestavlja iz delčkov. Prav ta postopek pa je Bizjak opisal v romanu Še ene sanje (2009) v katerem hčer in fant razlaga Ferdu Robidi idejo glasbeno likovne dramske inštalacije.

Bizjakove zgodbe v trilogiji o času po tej definiciji moremo uvrstiti med kratke zgodbe. So svojevrstno voajer-

stvo, z bliski osvetljeni trenutki v življenju navadnih ljudi v mestnem, urbanem okolju, in na planoti.

Kratka zgodba pa mora biti tudi jezikovno zgoščena. Pisatelj si ne more privoščiti kramljanja, gostobesednosti, ker mu sicer zmanjka prostora za zgodbo, kar bralec hitro odkrije. Vsaka beseda mora biti na svojem mestu. Take so kratke zgodbe v Prahu časa. Razen morda Mojstra, kjer pa je gostobesednost prepletena s samoironijo, in Obleke noči, v kateri nas molitev glavnega lika k na novo odkritemu bogu odmika od zgodbe same.

Bizjakovi liki v kratkih zgodbah večinoma govorijo zborni jezik, v posebnih situacijah, ker literarna oznaka tako zahteva, tudi sleng ali pa neko splošno obliko pogovornega jezika. Narečja ne poznajo. Pisatelj se v kratkih zgodbah odpoveduje svojim jezikovnim inovativnostim, ki jih bralec, navajen drugačnih pravil besedotvorja, v njegovih romanih težko sprejema, a se nanje navadi in nekatere tudi sprejme, če se odloči, da bo prebral več njegovih del.

V Bizjakovi trilogiji kratkih zgodb *Tkivo časa*, *Kaplje časa* in *Prah časa* sta čas in prostor trdno povezani kategoriji. Analiza del bi bila temeljitejša, če bi si pomagala z Bahtinovo teorijo kronotopa, tudi zaradi romana *Za ograjo*, predvsem pa zato, ker se Bizjakov čas »zarodi« v točno določenem prostoru, na planoti. Toda hotela sem biti samo bralka, ena od mnogih, ki ji vljudna spremna beseda ni bila dovolj, saj sem marsikatero Bizjakovo delo spoznala pred natisom, nekatera pa sem predstavila skupaj z avtorjem njegovim (potencialnim) bralcem. Zdelo pa se mi je tudi, da avtorjevo delo zasluži daljši zapis. Njegove kratke zgodbe so v svetu zmaterializirane slovenske knjižne produkcije po krivici prezrte.

PRAH ČASA

Bojan Bizjak

*Vse osebe in dogodki so povsem izmišljeni,
so kreacija pisateljske domišljije.*

K R I S T A L I N E B A

Preštevaš dneve in se zamikaš v senco ulice, kjer se otroci igrajo neke čudne igre; lovijo se in se obmetavajo z jogurtovimi lončki – že drugič danes. Prekleta mularija, pomisliš, in si osliniš spodnjo ustnico, ki te še nekoliko skeli, ker si se urezal s tako nepomembno rečjo, kot je zavojček cigaret. Z neko ihto si jih odpiral in hotel potešiti nikotinsko slo. Potem, potem se je ovoj nacefral in te je urezalo. Najprej si se nasmehnil, zamahnil si z roko in pljunil zredčnino sline in krvi. Obrisal si ustnico ob hrbet leve roke in še nekaj časa strmel v rahlo rdečkasto sled. Na smeh ti je šlo, ko si se spomnil, da si enkrat dobil udarec na ustnico, ko si še igral košarko, in se ti je preklala, pa se nisi niti sekiral. Le s klopi so ti soigralci namignili, da se vsaj obriši, ker se ti je kri pocejala po bradi in na belkast dres, celo na osmico, na številko na dresu. Zdaj pa tole, ta peklina na ustnici in hitenje nazaj v pisarno, kjer boš moral do poznega popoldneva prenašati klepet sodelavk in brezzvezno seštevati in odštevati tistečasne bilance. Mimogrede pomisliš, kako bi bilo, če bi takrat res doštudiral na pravni fakulteti. Bi zdajle, tik pred šestdesetim letom, še lahko delal kariero? Najbrž bi. Imel bi zasebno pisarno, dve mladi pripravnici, morda pripravnika – odvetniška pisarna, v stilu tistih nadaljevank. Eh,

drek, vzdihneš in se poženeš čez cesto. Če bi profesionalno igral košarko ... Aplavzi, tuljenje, potovanja, kreganje s trenerji, podpisovanje pogodb, pa spet trening in ... Ne, takrat to ni bilo mogoče, takrat smo igrali za aplavz in noro navijanje, za dušo ... In danes imam čas, da v miru kadim na ulici, kjer sem se rodil. Ni več taka, nekaj hiš so porušili, smetnjaki so plastični, luči nove, dve trgovini so zaprli, en kafič je nov, frizer se je upokojil, stanovalci – sami novi obrazi in kup avtomobilov. Nasloniš se na steno marketa in kadiš. Mimo tebe gredo upokojenci z vrečkami, ena dama pelje psa in se pogovarja po mobilcu. Razmišljaš o tem, da bi šel že zdajle na pivo, nekaj pred deseto, morda na burek, ampak trebuh, pa holesterol in ... Marjana ti je že rekla, da se boš moral spraviti v red, da se takle vamp ne spodobi za bivšega športnika, da ... Kaj pa ona ve, kako je duši, ko se ji hiša stara, kaj ona ve ... razmišljaš tam ob tistem zidu, na katerega si kot mulc pisal razne bedarije s kredo, ki si jo kradel v šoli. In spomniš se, da si tudi tam narisal srce, znotraj pa D + A. Kje je zdaj Anita, le kje, te odnaša v čas, ki je odtekel z leno Ljubljano. Popraviš si plašč, ker se ti zdi, da je prekleto mraz, menda samo dve stopinji nad ničlo. In kadiš, še kar kadiš in skušaš ujeti sonce, ki je pokukalo izza stolpnic onkraj ulice. Anita, ja, dve lepi kitki in bele nogavičke, smešni jamici na obrazu, skoraj v kotičku ust. Smrkljica iz šestega razreda, jaz pa v sedmem, pa sem napisal na to steno. In potem so me zafrkavali, njo pa tudi. Ampak potem, ko sem hodil na srednjo ekonomsko, potem se je pa razvila in zablestela. Nekaj plesov, nekaj žurov, poljubi in mečkanje, pa dvakrat sva šla skupaj v kino. Enkrat sem jo hotel otipavati ... Kaj sva že gledala, neko dramo, se mi zdi. In sem jo pretipal, vse do ... Pa je bila tako zategnjena, imela je pač tiste stvari ...

nerodno ji je bilo in mi je to našepetala na uho. Kako vročo sapo je imela, kako slinast poljub sva si potem izmenjala. In prišlo mi je kar v hlače, kar tam, med tistim poljubljanjem. Po kinu sva potem šla še na kavo, snežilo je, december je bil. Potem sem jo videl z nekom drugim na drsališču. Držala sta se za roke, se lovila, ona rožnat pulover in bele drsalke in oprijete črne hlače, on dolgolasec s smešnim velikim šalom in majhen je bil. Če ne bi bil na drsalkah, bi bil pravi pritlikavec. Bajje je pisal pesmi in nastopal in ... Meni se taki tipi upirajo, tile pisunarji. Namesto da bi živeli, pa se raje skrivajo v pisarijo. Masturbatorji življenja. Še isti večer sem jo poklical in povabil v kino, pa ... Pa mi je povedala, da zdaj zares hodi s tistim pesnikom. In jaz, bedak, sem šel celo na literarni večer, da bi jo videl. Pa sem res šel. Zatohlo je bilo v tisti majhni dvorani, neke smrklje so na odru jamrale nekaj o izgubljeni svetlobi ljubezni. In potem je prišel on, zvezda večera, spet s tistim šalom in s šopom listov. Jasno, Anita je žarela v prvi vrsti in začela divje ploskati. On pa, zdi se mi, da je bil zadrogiran, on pa je patetično bral nekaj o tem, da je ljubezen medica praočetov, da je luna žogica in da so poti zavozlane v kitah žensk, ki jih je treba še ljubiti. Še pred koncem sem šel ven in se ga v bližnjem bifeju napil. Februar je bil, jasno, Prešeren in kulturni praznik in te fore. Jaz pijan skozi mesto in dež se je mešal s snežinkami. Sredi noči sem vzel košarkarsko žogo in, pijan kot sem bil, sem šel na naše asfaltno igrišče in metal na koš. Smejal sem se in gledal redke snežinke, ki so se topile in padale na veliko luč nad igriščem. Metal sem in metal, skakal, preklinjal, nekajkrat padel ... Skoraj dve uri sem metal žogo, dokler niso prišli plavčki in me malo zaslišali. Očitno tisti jugooficir spet ni spal in je poslušal, kaj se

dogaja na igrišču. Stanoval je v prvem nadstropju in je velikokrat klical policijo, če smo slučajno žurali kar na parkirišču. Moker in trezen sem šel domov, raztrgal njeno sliko in zaspal. Zamudil sem predavanja ... Zdaj vlečeš že tretjo cigareto in se sončiš. Pa ne bi šel v bife, a? No, le pojdi, le, pa samo kavo si naroči. Ne bo hudega, tretja bo to jutro, pa kaj bi to, saj je tvoje, še vedno športno srce, navajeno na tale strupek. No, kaj zdaj, te je zgrabila otožnost. Daj no, takile spomini. Tole pa je že znak, da si se začel starati. Pusti zdaj Anito in spomine, pusti to. Na kavo, pa nazaj v pisarno, saj veš, podatki se morajo urediti, še ta teden, saj veš. Zakašljaš in odvržeš cigareto na pločnik. In res greš v bife. Ves prenovljen je in nič več tak, kot takrat, ko so tu imeli še malice: golaž, vampi, pražena jetreca, in paprikaš. Najraje si imel dobro porcijo jetrec in malo točeno pivo. A, to so bili časi, kaj, osemdeseta ... Zdaj pa nek nov blišč, marmor, medenina, mlada študentka in nekaj tipov, ki se delajo, da so bogati, pa po cel dopoldan cuzajo pivo in se igrajo z mobiteli, da bi naredili vtis, kako so zaposleni. Včasih so tu posedali upokojenci, kartali, šahirali, se prepirali in tudi zapeli. Kadar je bil Lojz na volji, je prišel s harmoniko in takrat je bil žur. Narezek na mizi, steklenice, lastnik, brko, pa je pel z njimi in ... Eh, nič od tega. Še kava je nekam kiselkasta in malo jo je. Samo študentka je sveža, a pretirano zadržana in z nemogočo barvo las, nekaj med omako za pico in ... Ni pomembno, kavo spiješ in greš ... Pozni november, mraz in oblači se, že spet. Zapneš si plašč, kašljaš in hitiš nazaj v najete prostore.

Nekdo je ponoči popisal dolgočasen siv zid s sprejem. Same bedarije, ampak čisto v kotu pa je majhen črn srček in tam je spet napisano D + A. To te ogreje, to te pomladi. Nasmeman prideš v pisarno in se sodelavki celo nasmehneš,

tej zoprni preveč natančni ženski, ki je ekspert za številke in za krščansko moralo. Predlaga ti, da bi zvečer z ženo prišla k njim, da ima hčerka rojstni dan, petnajsti, da ... Pa ji odkimuješ in se braniš. Izmisliš si, da greš zvečer na košarko, da se dobite s fanti iz kluba, da še vedno malo mečete ob četrtkih, da ... In žena, da ima tečaj kitajščine, ker je nora na jezike. Minka se ti zazdi nekoliko užaljena. Popravi si zelenkasto rutko okrog vratu in se spet preda delu.

Gledaš brisalce, kako mirno odpahnejo redko sneženje skozi mrak. Voziš se na drugi konec mesta, kjer si kupil hišo. Pozabiš, da bi moral še v trgovino, da bi moral še v lekarno. Žena te kliče na mobilca in ti naroča, kaj vse še moraš, preden prideš domov. Boro pa ne, on pa ne, on ima trening, on ima ... Ja, saj je kar prav, da hodi na trening, meni ni bilo dano, da bi tako redno treniral kot on. Drugi letnik ekonomije je že, se staramo, se staramo ... In moja Barbara, ona gre na vse tekme. Najbrž hoče doživljati tisti čas, ko je hodila v beli trenirki ob robu košarkarskega igrišča in metala lepe dolge črne lase čez ramena in nas mrežila. En sam pogled je bil dovolj na tistem treningu, en sam ... Potem sva sedela na klopi in pila kokakolo. Že naslednji dan sem jo obiskal v študentskem naselju, Primorka ... Njena govorica iz okolice Kopra. Danes sem poln spominov, danes je dan za dopust v glavi. Zvečer bom šel ven in se ga pošteno napil, pomisliš, ko parkiraš pred nakupovalnim centrom. Sneženje je še vedno blago. Pogledaš proti močnim lučem in nekaj časa kar strmiš. Všeč ti je takle ples snežink. Namenjen si v veleblagovnico. Ob tvojem avtu se ustavi majhen star renò. Ven stopi ženska vsa v belem, celo škornji, le pas črn in lep, zgleda

da naravni plavi lasje. Zapne si belo bundo, čez rame vrže belo torbico, na hitro zaklene avto, si ihtavo vrže lase čez kapuco, ki je belo obrobljena z nekakšnimi dlakami. Potem vzdigne podolgovat obraz in se ti celo nasmehne. Kaj je pa zdaj to ... Saj je, saj je prav taka kot Anita. Čisto njej je podobna. In tisti nasmešek, tiste jamice, joj ... Čakaj, čakaj ... Ona pa še kar stoji in se smehlja, celo zobke pokaže ... Pravijo, tisti, ki se na te reči spoznajo, da če ti ženska med nasmehom pokaže zobe, da je to dober obet. In če bi jo kar nagovoril. Jaz, šestdesetletnik, marca jih bo okroglih šestdeset, ona pa, med dvajset in trideset, pa tako podobna Aniti. Še kar stoji in reče: »Je kaj narobe, gospod?« vpraša in si popravi lase. Nohti so rožnato nalakirani in prsti, kako prefinjeni, dolgi, nežni ... »Ne, ne, samo tako zelo ste podobni neki ženski, ki sem jo poznal,« rečeš in streseš z rameni. »Bi vas smel povabiti na čajček,« ojunačeno rečeš. Dama na hitro pogleda na uro in trzne: »Pa bi šla.« V očeh ji zaplamtí radovednost, neka davna svetloba, ki je najbrž zapis veselja.

Morala sta ven, pred stekleno steno bifeja, kjer se je pod ogrevalno lučjo stiskalo še nekaj kadilcev in mečkalo pod seboj umazano zeleno preprogo. Snežinke so zdaj že gostejše in padajo na tla. V rokah sučeta kuhano vino. Razlagaš ji, da je res podobna Aniti, mladostni simpatiji, da je potem odšla s pesnikom. Dama se zasmije, se zasučé in reče: »A, vi govorite o moji mami, hej! Ja, moja mama je bila res poročena s pesnikom, on ni moj oči, ne. Mama se je potem ločila in zdaj živi z mojim očijem v Celju. Pesnik, pesnik živi nekje na jugu, kaj vem kje, mislim, da v Zadru. Vi ste torej tisti košarkar iz njenega albuma fotk. Joj, pa res, najbrž ste vi, Dare, ne,« se je usulo iz nje. Celó malo je

zardela, čisto malo, le toliko, da je bilo sila simpatično. »Sem,« dahneš in se nasloniš na del stene, da bi zmoget presenečenja. Na hitro narediš dolg požirek. Zapeče te v želodcu in spet se ti obeta razdraženost črevesja. Ne preneseš več vina. In to še kuhanega, ampak pogreje, pa še te oči in te jamice usta in ... Še lepša je kot Anita. Kot da bi narava delala popravni izpit, lepšo jo je naredila. »Mami mi je pravila, da je včasih noro oboževala košarko in velikega fanta. Zdaj tu in tam še teče, ampak, morali bi jo videti, ja, kilogramčki, kilogramčki ... Tortice, pa kavč, pa nadaljevanke in prijateljice ... Jaz treniram tek, pa ne zares, kar tako ... Skrbim za kondicijo, to bo,« reče in se zdravo zasmije. Zdi se, da jo vino že prijemlje. Tek, pa cigareti, to ne bo šlo skupaj, pomisliš. »Hja, cigaretki in tek, no ja ... Ko smo mi trenirali, nam je trener vedno premetal torbe in garderobo. Kazni so bile hude, celo iz kluba so te vrgli, če si bil kadilec. Drugi časi,« se nasmeješ in spet narediš dolg požirek. »To, tole cigaretkanje, tole je ostalo še od študija, živčki, nervoza. Saj ne pretiram, le včasih, takole, rekla bova socialno kajenje, v družbi,« nasmejano reče in se pomakne pod slap snežink, da ji padajo na razpete lase. Kadi res bolj tako, bolj našobljeno in ne prav strastno. Snežinke pa padajo in padajo. Nastavi kozarec, da jih nekaj prestreže in reče: »Čudoviti kristali neba.« Zasmješ se in ji pritrliš. Še kakšnih pet minut sta v pomenku. Da ti Anitino telefonsko številko. Preseneča te njena sproščenost, njena živost, ki je Anita ni imela toliko. Ko se skloni k tebi, da si ogleda, če si prav natipkal številko, zavohaš njeno svežost, njen poseben vonj las, najbrž zaradi snežink na laseh.

P R A H Č A S A

Drsiš skozi temo in zamišljeno opazuješ vse gostejše sneženje. Poješ si neko pesem in se spomniš, da si pozabil iti v lekarno. Zdaj je že prepozno, da bi se spet rinil skozi mesto. Snega je več in več. V mirni soseski je vse spokojno in odeto v tanek snežni poprh. Zapelješ pred hišo. Ženin avto je že v garaži. Stopiš ven in nastaviš obraz snežinkam. Kako to dobro dene, to mokro, tiho pikanje. Kristali neba, kristali neba ...

P A P I R N A T I G O L O B I

Smeh sonca se mu zdi znosnejši, zdaj, ko lahko mirno zeha v dan, tako prestižno darovan, odkar je zapustil fluorescentno maternico pisarne, kjer je drobil ure, spremenjene v skromno plačilo. Ziblje se in se odreka cigareti, vedoč, da ima že deloma zažgana pljuča, škripajoča v jutro, ko išče smisel in opravičilo za dan, ki se nesramno razobeša na pročelje velike hiše. Imelo ga je, da bi šepetal, nekaj bi šepetal. Omislil si je staro kolo, ki ga je našel na podstrešju kupljene stare hiše, zavešene z razraslimi drevesi, na robu neke pokrajine, vtisnjene v predgozdje notranjskih temnih smrečnatih tišin.

Še preden stopi iz hiše, da bi ovohal jutro, si pripravi močno kavo in na internetu prebere nekaj novic, da bi vsaj deloma lahko sledil času, tako noro razbesnelem, da ga stesni, če samo pomisli, koliko smrti si lahko priklikaš vsak dan, vsak dan ... vsako minuto. In kako se je nasmehnil smešni urici, ki nakazuje minljivost. Nek deževen dan se je pač udingal za internetom in iskal strani, kjer se izračunava dolgost življenja; in v levem kotu ekrana je bila nekakšna skrotovičena kultura smrti, spodaj pa kolesje ure in odštevanka sekund do namišljenega in po neki čudni analogiji izračunanega datuma smrti. To ga je sicer

nekoliko sunknilo v osredinjenost glave, kjer je neka prazna kamrica, namenjena črnim skrbem, pa se je potlej hitro nasmehnil in prisrknil rdeče vino, nekje s Primorske, polno zvestobe soncu. Prebiral je vesti o razstrelitvah, o pršenju mesa in krvi za neke ideje ... Tankočutne strune so mu ob tem ječale in se lomile. Sam se je napenjal v lok in se stezal onkraj sebe, kjer so bili silni oceani zajezenih solz. Ustavil se je na pesniškem portalu, kjer so bile besede zajete v zatajevana čustva in izpovedano urbano naveščenost, izšolano v odličnih šolah napuha. Zdaj, ko je prinesel svojo betežnjavo na podeželje, zdaj se mu je zdelo, da bi lahko tudi sam spesnil spodobno zbirko. Celo založbo je našel na medmrežju, takšno, ki na hitro pljune knjigo, ampak ... Zleknjen v dvomljive gube se je le počasi odpiral in metal v računalnik besede, ki so ga odklepale. Hotel je pač povedati svetlobi, da ljubi zven žarkov v okovanih vratih, ki vodijo v dokončni onkraj, tako zelo skrivnosten, da ga ni vredno pričakovati, vsaj na tak dolgočasen način ne, ko se nič ne zgodi in se sopara dni dvigne na rob nekega pozabljenega mlakužja. Prvo poletje tu, pomisli, ko si ogleduje zmršnino trav ob stari ograji, sivi, na mnogih koncih prevegnjeni v dokončno minljivost. Kjer je bil nekoč vrt, so zdaj tam neke gomilice, bržkone znanilke nekih skrbnih pokopov, neke ljubezni do življenja. Vrtičkarstvo, se mu smeška čez obraz. V mislih vidi pokojno gospodinjo z motiko sredi gredic. Take je videval v predmestju, ko je nosil svoje prve sanje v ogrmovljeno razsežnost svoje mladosti, kjer je dotipal močo ženskega spola ... Nikoli še ni videl, kako rastline vzniknejo, kako rastejo, kaj jim je treba, da so potem takšne ... In celo nekaj knjig o vrtnarjenju si je prinesel, da bi se tega polotil, pa je bilo že prepozno, saj je šele v ob koncu maja sem prinesel svoj

računalnik in svojo mestno nečimrnost. Prva sosedka, mlada vdova, se je vsak dan peljala mimo in ga pozdravila; celo na kavo ga je že povabila in mu spotoma povedala zgodovino hiše. Mož in žena sta imela tri otroke, dva sta v Ameriki, tretji, sin, je pa ostal v Ljubljani in si gradi še eno hišo na obali, uspešen pravnik pač, pa mu ni mar več za to leskovje in za majhen travnik in nekaj gozda pa je zato vse prodal. Mlada vdova, hudimana, baba, zjedrena, s hčerko, ki ... ki lahko naredi pesnika iz tebe, smrklja, no, ne več, dvajset jih ima ... in študira, če res, kdo ve. Ampak Amalija, osemnštirideset jih ima, ... še vsa polna neke utehe, ki zrelemu petdesetletniku godi, bi rekel. V njenih očeh je neka zelenina, ki strahoma ustvarja vzdušje zaupljivosti in krade srcu mir. In kadar se njena Mirka prismeje z golim očesom trebuha, s popkom, v katerem je droben srebrn uhanček, se svet skrči na erekcijo, ki hoče obljubo večne noči. In klenkanje stare ure v kmečki hiši, kjer njen oče z belimi brki še vedno kisa zelje in repo, da podiši iz kleti po močnem vonju; tisto klenkanje nakazuje trenutke, ki bi znali biti usodni. »Pa ste prišli sem v našo samoto iz Ljubljane. Joj, jaz pa bi bila v Ljubljani, veste ... Zamenjala bi službo, na Vrhniki jo sicer še imam, ampak Ljubljana, meni je vseč veliko mesto. Dve leti sva z možem živela v Berlinu. Še zdaj bi šla tja gor. Tu so samo vrtovi, psi in starejši ljudje, saj vidite. Mladina se usede v avtomobile in gre,« je govorila med klenkaji stare ure, njen možat oče pa je samo kimal in mirno pil pivo iz velikega kozarca. Toliko je le pristavil, da so včasih imeli vsaj gasilske veselice. Kakšno poletno jutro, no, junijsko, se zamisli, ko menca v mokri travi in gleda čez ravnino, čez travnik, ki je na pol razrezan z njivo krompirja in še naprej z njivo pšenice. Včeraj popoldan je dolgo hodil med njivami, božal zeleno

klasje, se sklanjal, gledal mak, gledal, kako cveti krompir; vse ga je čudilo. In zvečer je natolkel verze, jih pozno v noč predeloval in si jih na glas prebiral. Omislil si je celo mikrofoncek, da si je glas shranjeval v računalnik. Smejal se je svojemu glasu. Zaneslo ga je tako daleč, da se je poskušal, kot nekdanj, kot takrat, ko je vrtel glasbo na srednješolskih zabavah in je blebetal v mikrofona neumnosti, spodbujal mladce, naj kaj storijo z mladenkami, včasih že prav opolzko ... Ptica nemira ga preganja, mu kljuje težo nekega novembra, ko se je Magda odzibala skozi meglo v večnost, rak ... Komaj štirideset jih je imela in tako izmozgana v tisti prekleti bolnici, kjer je smrt tiho drsela po hodnikih in se preoblačila v skrivnostne zdravnike v razpetih haljah. In tista mlada zdravnica, še vsa polna teorije, je govorila, da se včasih bolezen potiša sama od sebe, da je upanje, da ... In potem, potem je prišlo obvestilo, proti jutru, vaša žena ... Črne ptice so zakrile sonce in kljuvale in kljuvale, skoraj izkljuvale srce, ki je bilo polno solza in vina, tiste dni, da ... In zdaj te trave, jelše ob potoku, njive, leske, stara lipa ob podrtem kozolcu, razpadel voz, koprive, kjer je bil včasih gnojnik, in pesmi v začelju, kjer so doma slike nje, ki je tiho stopala po tepihu najine ljubezni in odnesla s seboj jutra, ko sva čakala, da bi se moje seme razbilo v novo življenje, pa ni hotelo, ne; kot da bi vedelo, da ... Ne, nič več teh misli, nič več. Globoko vdihne in si popravi zadrgo na hlačah, ker je malo prej spustil zlat curek v koprive. To se mu je zdelo tako prvinsko, to scanje, kjer koli, ne pa, tako kot v mestu, ko si moral naročiti neumne pijače, da si lahko odtočil v bifejih. Začaran krog, piješ, potem se v tebi nabira tekočina, in spet piješ, da bi se lahko odtočil. Pomrmrava si neko pesem, ki jo je zgodaj zjutraj ujel na radiu, baje neka pevka, katera

že, Polona, listek na omari ... pa še nekaj drugih verzov je kapnilo v raznihano zavest. Ampak, glej no, saj, saj tam gre, ja, Mirka. Bela majica in stroge kavbojke, pa čisto novi športni čevlji in oh, rumene vezalke. Pa sem gre, sem ... Ne! Še preden pride čisto blizu, zakliče: »Oprostite, sosed Brane. Mami mi je rekla, da štekate te kište, te računalnike, da ste to delali včasih, mislim programerstvo in to, da se spoznate na te mašine. Mene neki zajebava. En programček sem snela z interneta, zdaj pa nič ne dela, zmrznil je.« Pokima in se namožati. Razpotegne se v ramenih, trebuh pa skuša zatiščati, čeprav mu bogato sili čez pas. »Bom pogledal, prenosnik, kaj,« reče in se zbira. Iz izkušnje je vedel, kako je s tem. So programčki, ki pridodajo neko elektronsko svinjarijo in potem so težave, ne tako hude, le malo računalniške logike je treba, pa spet stvari delajo. Dala mu je prenosnik. Šla sta v hišo, kjer je dišalo po jutranjem britju in po postani kavi, ki je še ostajala kar v nekaj skodelicah, namreč že nekaj dni jih ni pomil. Uporabljal je vedno nove, pa tudi nikoli ni spil kave do dna. Ponudil ji je prost stol za staro mizo, zašarjeno s časopisi in ostanki večerje, prazna konzerva in skorje kruha, ker jih pač ni mogel pogristi, ker si je urejal zobovje. Mirka sede za mizo in blisne s čistim jantarjem v očeh po prostoru. Na levi, na stolu, je nekaj listov in vidi, da so tam pesmi. Njegov računalnik je bil stisnjen ob staro kredenco, ekran pa je bil na manjši mizici pod oknom, poleg pa velik udoben pisarniški stol, čez pa vržena majica. »Ja, štala je, vem,« reče in se zasuka po prostoru. Razmakne časopise in previdno odloži prenosnik na mizo. »Se še vseljujem. Ostale sobe so še v slabem stanju. Vse bom preuredil, pobelil, porihtal,« hitro govori in spretno klika in šari po računalniškem drobovju. Mirka pa kar sedi in si stiska roki

med nogi. Lahna kremža ji spremeni obraz v komaj zadrževano začudenje, ampak ko se sreča z njegovimi sivomodrimi očmi, ji nasmešek odpre ustnici v lep cvet jutra, v tisto nasmehljanost, ki utiša obup. »Kaže, da je ta program res škodljiv. Brezplačniki so vedno dvorezen meč. Ja, pa ta vaš antivirusni program ni v redu. Če hočete, vam inštaliram svojega, je boljši, bolj zanesljiv. Kaj študirate?« jo vpraša, da bi zdrobil tišino, preveč gosto, že kar zloveščo. »Socialno pedagogiko, končujem prvi letnik. In prav zdaj imam kar nekaj pisanja, seminarske naloge, pa izpiti in to,« reče Mirka in se nekoliko bolj sproščeno razleze po stolu. Živahne oči povrta levo in desno in spet ošine liste na stolu. »Pišete pesmi?« ga preseneti z vprašanjem. Zdrzne se in se napne. Odkušlja se in si začne očitati, zakaj ni tistih papirjev spravil; lahna rdečica mu nariše dva kroga na lica. »Ja, ja, poskušam ...« zamrmra. »Včasih sem jih bolj vneto, še v srednji šoli, pa tudi še potem, ampak ... Človek dozori in ga to mine. Zdaj, zdaj, ko sem vdovec, pa v njih najdem nekakšno tolažbo,« ji plemenito prizna. Mirka tolažeče gleda in se zavija v skrivnosten nasmešek, tak, ki pove več kot dolg govor, kot vse fraze, ki so za tako priložnost primerne. Nekaj zamrmra o tem, da ni vedela, da je že vdovec, da ji je žal in podobno ... »In sama sem jih nekaj napisala, nekaj pesmi ... Dala sem jih oceniti nekemu pesniku, pa ... pa je rekel, da so nezrele, da so še potrebne piljenja. In sem jih, še vedno jih. Na portal pesem.si jih obešam, pa vam ne povem skritega imena, za zdaj še ne,« se nasmehne in se zapira z rameni, da si ji dojki boječe stisneta, se nekako skeptita pod belo majico. Nedolžne oči so zdaj polne tiste čutne vode, ki odplakne dah dneva, tako težkega, prepolnega pričakovanj. Mar je še nedolžna, tale, tale ... srna. Takole se obnašajo tiste, ki ... Kaj pa sploh

razmišljam, hej. Srna ... Prvič v življenju sem jo videl včeraj zjutraj ... In tale, te oči, pa pesmi piše ... Mirka ... »Prebiram tisto stran. Tudi sam kaj objavim, ampak, no, ko mi boš zaupala ime, ti bom tudi jaz svojega, prav.« Nekaj časa je stišana. Pritegne nogi, pograbi list in reče: »Tale je že bila gor, torej, zdaj vem tvoje ime, tvoje internetno ime ... Všeč mi je bila in sem jo visoko ocenila... No, jaz sem tista Binca,« se zahahlja in nekoliko razklene nogi. »Binca,« se zamisli. »Seveda, zdaj vem, zdaj vem,« se navduši. Med šaro na kredenci najde zgoščenko z antivirusnim programom. Počaka, da se naloži in potem postori, kar je pač treba. »Binca« pa kar šumi med listi in prebira pesmi. Jemlje jih z desnico, medtem ko levo močno zariva med stegni, le palec počiva na šivu hlač. Računalnik je spet razumel sebi lastno logiko in je deloval, kot bi moral. Spojil ga je z internetno povezavo in preizkusil, če se program posodablja in če dela vse, kot mora. Namigne ji, da naj pride bližje in še sama preizkusi. Pride za njegov hrbet in vanj zaseje nemir, ki ga že dolgo ni čutil. Nenadoma čuti njeno razžerjavljenost, njeno slo, ki je butala. Slišal je njeno poglobljeno dihanje, vohal je njeno strnjeno energijo, ki bi ga lahko oplodila, da bi na novo zrasel v drevo, primerno za lovljenje mesečevih sanj. Bežno se je z golo roko obdrsnila ob njegovo kosmato nadlahet. Zdaj je vedel, da sta se zaslutili dve samotni živali, polni trpke razploditve. Kar tam je preverila elektronsko pošto in nekomu na hitro nekaj natipkala. Navdušena je zaprla prenosnik in ga spraševala, koliko je dolžna. On pa se je samo smehljaj in se rinil pod mizo, da ne bi opazila njegove nenadne nabreklosti, ki ga je res presenetila. »Hja, eno porcijo palačink, to bi šlo, a ne,« se je nasmehnil. »Palačinke!?!« se je zamislila. »Ja, z jagodami in s smetano, bo v

redu?« je rekla in se odmaknila proti vratom. »Ampak šele zvečer, zdaj moram še na faks, pa v knjižnico, pa še druge opravke imam. Pridite zvečer k nam, pa bomo naredili palačinke,« je hitro govorila in se nekoliko zibnila v bokih. Prikima in se vzravna. Odšla je.

Mrakobi se mu pred očmi, ko je zunaj in si ogleduje staro kolo, ki ga je že nekaj dni usposabljal. Kupil mu je nova plašča in zračnici, ga prebarval, naoljil in se nekajkrat popeljal po kolovozih med njivami. Prebrala je moje pesmi in me razkrinkala, starega nostalgika, ki kliče iz trav svojo prabit. Joj, kakšen star tepec sem. A zdaj se bom pa še pesnika šel, ne ... Ne ... Tole izpovedovanje, to je ... To ni zame, res ne. Kaj bi s tisto papirno šaro. Tisti papirji, kaj z njimi!? Razmetal jih bom med njive, to ... se je navdušil. In gre noter in jih nabere. Stopi v spalnico in jih pobira po tleh, kajti rad si jih je nosil do ležišča, da jih je pred spanjem še prebiral. Koliko jih je, se čudi. Nabere jih in jih skuša poravnati. Zunaj ga prestreže bodljaj močnega sonca, ki dviguje soparo tam na koncu njiv, kjer teče rečica. Preveri kolo in zatlači liste na prtljažnik. Nerodno se skobaca gor in se kar odpelje. Nekaj čas se vozi po glavni cesti in hitro pride skozi manjši gozd. Potem zavije med njive, med nepokošene trave, med krompirjeve njive. Ustavi se in ugotavlja, da je čisto brez kondicije. Zadihano sope. Pogleduje po grmovju. Kolo nasloni na bližnje drevo, ki samo stoji na robu velike njive krompirja. Na debelu je majhna kapelica, notri pa lesen kipec Marije. Molitve, pomisli, vraževerje. To ljudstvo, ki je zidalo cerkvice na gričke in klečalo in še kleči. Bog se ga usmili, zares. Nasloni se na deblo in dolgo samo gleda čez njivo, nekam proti slutnji mesta za blagimi hribčki. Tišina, povsem tiho je. Gleda gor v krošnjo in globoko vdihuje zrak. Nekaj vonjev

mu priplava v nos. Še nikoli jih ni tako bogato čutil in toliko. V parku ni bilo nikoli tako vonljivo, nikoli. Najraje sem vonjal mamin parfum, to pa. Pa njene spreje, se spominja, ko je še hodila v službo, pa ženini ... Zdrzne se. Spomni se, da je začela drugače dišati, ko je zbolela, drugače, po onostranstvu. Za zadnji rojstni dan sem ji kupil drag parfum, ki si ga je že dolgo želela, pa se je razbil, v kopalnici – padel je iz omarice na tla in ... pomešal se je z njenimi zadnjimi obilnimi solzami. Potem ni več jokala, nikoli več. Zavila se je v tišino in konec, ugasnila je ... O, Marija, zastoka in zavrti oči gor k majhni leseni hišici in zdaj opazi, da je ob strani železen lonček, poln poljskega cvetja. Nekdo je očitno skrbel, da ima ta podobica vedno sveže cvetje. Če bi imela otroka ... Potem, potem bi bilo samo več žalosti, podvojena, potrojena, kaj vem. Ampak jaz bi ga pa imel, še pri teh letih. Takole bi ga vozil med temi njivami. Skupaj bi kolesarila, skupaj bi ... sanjam, preveč sanjam, ga stiska in na jok mu gre. Kot neka čudna tolažba se mu med oblaki prikažejo Mirkine oči, ja, tam gor so in ga začudeno gledajo. Mar niso sila podobne ženinim, pa so, polagoma blodnjavi. Kaj vem, ni želela, da se jo spravi v pepel, zdaj ... In če je tam zgoraj in me gleda dol. Morda bi celo moje pesmi želela prebirati, saj je imela rada literaturo. Tista njena pletena košara, vedno polna knjig. Tam je stala, poleg omare v dnevni sobi. In brala je kar nekaj knjig hkrati. In ko je šla v knjižnico, košara v predsobi, pa tekanje in iskanje, kje je pozabila še kakšno knjigo. Ko so bile vse v košari, jih je nesla dol in na kolo in v mestno knjižnico. Mojca, moja Mojca, hej ... se mu je odlepilo iz prsi. Prijel je šop pesmi in jih zalučal proti nebu. »Mojca, beri, beri!« je kriknil. »Evo, papirnati golobi zate,« je še kriknil in stekel s preostalimi papirji kar po

krompirišču, skakal in metal pesmi v zrak. Gledal je, kako se papirji vrtnčijo in padajo vsepovsod. Dva sta se čisto počasi odsvedrala tudi na kolovoz, ki je tekkel ob njivi nekam v gozd. Nekaj trenutkov še stoji in gleda in gleda. Odpravi se nazaj do kolesa, ves prepoten in nenavadno utrujen. Nisem pesnik, pomisli, nisem Sama bolečina me je, to bo ... popoldan moram nazaj v Ljubljano, tu ... Aha, kaj pa palačinke. Nič. Kdaj drugič. Pustil bom listek na vratih, pa bo. Grem, jaz spadam v Ljubljano, tu ... Nič, tu so samo papirnati golobi in njive in gozd ..., pomisli, in zajaha kolo.

Čez nekaj dni je prav tam mimo šla Mirka. Presenetili so ji listi, razstlani v krompirju. Šla je v njivo in pobirala razmočen papir. Ko je prebrala Trohnoba dni, je takoj vedela, čigavi so. Vse je pobrala in rešila, kar se je pač rešiti dalo. In, zanimivo, prav tisti dan je napisala pesem Papirnati golobi in jo takoj obesila na pesem.si

Mirka pa še piše pesmi, se Brane nasmehne, ko pregleduje internetno stran, kjer jih objavlja. In potem osupne – zagleda pesem Papirnati golobi. Odloči se, da bo pa vendar že šel na tiste palačinke, jutri ...

R D E Č I Š A L

Marmor na obrazu. Vse je ulenjeno in potišano. Pregib roke, pa še enkrat in še enkrat. Stene so tiho, le sostanovalec nekaj govori o salami, ki jo je dobro jesti in užitkarsko rezati in potem še kaditi, pa spet malo počivati, pa spet jesti domačo salamo, pa jo rezati, takole, na oknu in gledati po vasi. Boš že nehal nakladati, boš nehal, pomisli Boro. Popoldanski počitek. In spet je razbita tišina, tokrat z nakladanjem o cigaretah. Kaditi. Boro se spomni, kako se je sam poloteval kaje. Davno. V neki drugi ustanovi s prav posebnim režimom. Otrok, ograja, vzgoja, klofute in organizirani sprehodi. In potem tihotapljenje cigaret. In tista noč v bolniškem traktu ... Nekdo je pretihotapil cigarete in jih skrtil za nočno omarico. Navadna morava, ne, pravzaprav morava v oranžnem zavojčku, ja, tista znamka, tista ... Imele so že filter, imele ... In smo jih kadili, se solzili, kašljali, ogorke metali pa kar skozi okno, pa zračili sobo. Strašen glavobol in slabost zjutraj in spet vročina pa povsem rumeni prsti. Kajpak je medicinska sestra vedela, kaj se je zgodilo. Naredila je dolgo pridigo o škodljivosti cigaret, bila pa je prijazna in ni dogodljaja prijavila vodstvu zavoda. Na srečo ga ni, če ne – že tako je bilo dovolj težav. In počasi Boro preklopi na drug spominski sklop, da bi preslišal brbljavca

na drugi strani sobe, ki kar naprej govori o tem, kako bi kadil, pa kdo ima na oddelku cigarete, pa kdo mu jih je že ponudil, komu jih je dolžan in komu bi jih lahko izmaknil, če bi se ponoči vtihotapil v njegovo sobo. Počasi se mu nasnuje cela usodna noč: vinska klet, mošt, vino, liker, mošt ... besede ... izmišljotine. In potem prihod domov, izguba spomina, denarnice, očal, razuma ... Vrv, zanka, kljuka, ni šlo ... Potem odhod v zdravstveni dom, takole sredi noči ... Pijan, zrušen, mrtev ... Mrtvec, ki hodi. In potem rešilni avto in sem gor, na oddelek za odrinjene. Takole, po koščkih, je sestavljal nesmisel v nek nov smisel in skušal vsaj malo zadremati. Pa ne, spet govor o salami, ki mu jo je podaril sosed in jo je rezal na mizi pozno v noč, ja, célo da je pojedel. In še mleko s sladkorjem čez in potem slonenje na oknu in gledanje v poletno noč in kaja. Boro se skrči in skuša preslišati to zgodbo. Če bi bilo to drugje in bi bil drugačne volje, bi najbrž vstal in ga utišal, če ne drugače, tudi s pestjo. Pogleda na uro, še dvajset minut dovoljenega poležavanja. Potem pa spet samo hodnik in drsenje gor in dol. Spet bo moral poslušati stokanje starca v fotelju, tja ga namreč privežejo. Joj, tisto hripavo renčanje: sestra, mene lulat, sestra mene lulat, sestra mene lulat. In čakanja na večerjo, potem pa nekaj podrsavanja po hodniku in spet čakanje na dodeljevanje odmislekov. Boro se je uprl kemijski terapiji, pustil si je samo neko tabletko, ki jo jemlje že dvajset let, neko potuho za občasne srčne aritmije. Pa spet nekoliko pregiblje roke, ker ima občutek, da ga boli komolec. Ves je bil potolčen, na nogi pa se mu je ena rana gnojila. In se spomni, s kakšno nežnostjo mu jo je sestra zjutraj previjala, čistila, pa se prijazno pomenkovala z njim. Lepa je, lepa ... Obraz potopljen v slap lepih dolgih svetlih las in nežne roke.

Rojena za prepričevanje obupancev, da je vredno poskusiti živeti. Pomenkovala sta se o knjigah, o mačkah, ki se pozimi stiskajo ob stari kmečki peči, o klobasah, o holesterolu. Pogleda na mobilca, da bi se prepričal, če je res toliko ura. Nekoliko je premišljal o možnosti, da bi poklical kogarkoli v zunanji svet, kjer teče življenje v še bolj norem fluidu kot tukaj. Če bi poklical prijateljico, tisto starejšo, bi se mu samo smejala in rekla, da je itak zdaj v pravi ustanovi, da ... Ah, ne ...! Če bi poklical Pikapolonico, tako ji je dal ime, bi ga najprej nadrla, da ji je spet izginil, da ... Ne! Nikogar nočem, nikogar. Sam sem v samoto zakovan, skoraj mrtev. Kako naprej, kako naprej in zakaj sploh naprej, zakaj le ..., kje je zdaj tisti prekleti smisel!? Mar naj vegetiram tukaj, v teh cunjah in poslušam te razrazumljence. Oni so srečni, oni se vsaj ne zavedajo, da sta jim odvzeta veselje in trpljenje. Samo lebdijo, drugi pa poskrbijo, da sploh ne odlebdijo. Kakšno čudno vmesno stanje, ...! Če je to parabola življenja, se je tu spremenila v premico, ki se vleče v določeno in dokončno neskončnost. Še nekaj minut se Boro trudi, da bi odmislil zunanji svet in tega brbljavca za hrbtom, ki hodi od okna pa do vrat in govori in govori. Nenadoma se odprejo vrata spalnice in bolničar naznani, da je konec poležavanja, da je treba ven. Stoji med vrati in rožlja s ključi. Brbljavec si z roko popravi potlačene lase, čohne brado in gre skozi vrata. Boro le stežka dvigne telo, še polno sladke trudnosti in se ogrne s frotirasto haljo. V glavi se mu lahko povrteva; zdi se mu, da se svet še vedno ziblje, da je vse majavo. Oprime se zidu in se odziblje vzdolž hodnika do velikega prostora, ki sta jedilnica in dnevni prostor, kjer so udobni počivalniki. Drsi po hodniku in premišljuje o tem, kako bi se rešil te bednosti. Niti na kavo ne sme dol na dvorišče, niti to ne.

Tretji, ne, četrti dan že ta hodnik. Ko je na viziti vprašal doktorja, kdaj bo smel malo na dvorišče, na krajši sprehod, mu je rekel, da bo o tem razmislil. Bo razmislil, o moji svobodi bo razmislil!? Noro. Vrhovni upravljavec mojega življenja je zdaj. Ves zdruzgan se Boro odloži v naslonjač in pusti jesenskemu soncu, da mu zdrsne čez marmornati obraz, v katerega se je vklesala neka zaprepačenost, bržkone zaradi očitanja, da je hotel prostovoljno oditi v deželo večnih senc. Skušal je zbrano razmišljati o svojem početju, a so mu misli trgali kriki starca in vzdihovanje nekega drugega obupanca. Vstane in spet nekajkrat premeri hodnik, pogleduje na uro, pa se nasloni na okno in gleda dol druge srečneže, ki se lenobno sprehajajo po dvorišču, nekateri kadijo, nekaj pa jih ima v roki lončke s kavo. Kdaj bom jaz smel dol, kdaj!? Nekoliko si oddahne in si popravi izpran frotirast plašč. Tole je umiranje, tole ... Tu si, ždiš, bedno. Če bi se dokončalo, bi se. Zdaj pa to sranje. Nekoliko so se mu povrnili moči in bes. Ura je bila že taka, da so se tisti, ki so imeli izhod, nagrozdili ob izhodna vrata. Prišel je bolničar in jim odklenil. Odšli so. Boro je gledal za njimi in lezel vase. Jutri, jutri bom tudi jaz zunaj, prav gotovo, se je tolažil in se spet odpravil do počivalnikov.

Sonce, peščena pot in prvi izhod. Oh, življenje, glej, življenje. Sonce, dve kavi v glavi, sok v roki, časopis, samotna klop, park. O, kakšno življenje je to. Po petih dneh hodnika in postelje, končno! Dve uri do kosila. Če bi zamudil prihod, kaj bi bilo? Po pripovedovanju ostalih pacientov bi najbrž dobil prepoved izhoda za nadaljnje dni. Take metode je pač imel oddelčni zdravnik. Vonj časopisa, vonj jesenskega zraka, o! Boro se je raztapljal na klopi. Do branja mu še ni bilo. Leno je opazoval dogajanje v parku. Mimo je pridrsalo nekaj zamišljenih pojav in neka debela

ženska, ki ga je prosila za denar. Pa jo je zavrnil, ker je bil na tesnem z drobižem za kavo in časopis. Neznansko mu je godilo, da mu je sonce pojilo obraz s toploto in z neko pradavno kozmično vedrino. Zaprl je oči in se prepustil zvokom. Nekaj minut je bil v takšnem položaju. Potem so se neki koraki zagrizli na peščeno pot, ki je peljala mimo njega. Obstali so ob njem. Zavohal je cigaretni dim. Nekdo stoji in ga opazuje. Boro počasi skloni glavo in odpre oči; mavrica sonca mu utriplje v njih. Nekoliko starejši suhec v ohlapnem vinsko rdečem bolniškem plašču se je ustavil ob njem. Levo roko je imel zataknjeno v velik žep, v desni pa je umetelno držal tlečo cigareto. Suh, ozek obraz in strogo počesani siveči lasje, tako značilno počesani, tako ... Mar tega poznam, se Boro zdrsne. Pa menda ni to, joj ... Kadilec se nasmehne in čisto malo trzne z desnico, le toliko, da se nekaj pepela razsuje na pesek. »Boro, ti ...« reče kadilec z raskavim glasom, a tako njegovim. Zdaj se Boro spomni. Jan, spotegnjeni Jan, ki je vedno nosil rdeči šal, do pozne pomladi. Ah, on tukaj!? Pravzaprav nič čudnega ... »Jan, ti tukaj,« se Boro odsmehe in se vzravna. Jan si da cigareto med tanki ustnici in mu poda desnico. Mrzla, nemočna roka še nekaj časa počiva v Borovi potni dlani. Potem roka obstane v zraku. »Prisedi,« mu Boro reče. Jan pa kar stoji in nekoliko živčno potegne dim vase. »Ne bi te rad motil. Vem, kako ti je, vem ... Človek pride sem gor, da bi se sestavil, pa rabi mir. Jaz sem že četrtič tukaj. Kaj vem, te depresije. Pa saj veš, saj veš ... Ljubljana, a ...?« reče Jan. »Ne, ne, nič ne motiš. A veš, da se nisem že štiri dni pogovarjal. Kar prisedi. Jebemti, te nisem videl, uf, že petnajst let menda, a ne,« se Boro razživi. »Pa bo res,« reče Jan in se previdno usede na klop. Prekriža nogi in si popravi plašč. Potlevek cigarete odfrčne v travo in nekoliko pozibne levo nogo. Z obema rokama si pogladi brežhibno

počasane siveče lase. Obraz je še ostrejši in bolj izklesan kot v tistih norih letih. »Na katerem oddelku si?« ga mirno vpraša. Boro pokaže s prstom okno spalnice. Jan samo prikima in pomrma: »Nikoli nisem bil tam, slišal pa sem, da so tam neki čudni starci, neki dolgoprogaši, mislim tisti, ki so dlje časa v takšnih bolnicah. Redko kdo ima tam prost izhod. Ni jih videti tu spodaj. Vidiš, jaz imam srečo; sem v tistem oddelku, ki mu pravijo kar hotelski. No, saj, če ne bi bilo tistih trapastih terapij pa nekih socializacij, bi si človek res odpočil tu, tako pa, eh ... ni pomembno, v petek grem domov, pa upam, da sem gor ne več. Kaj bi ti pravil, saj veš, življenje,« reče Jan in zapotegne obraz v bolečnost. »Tare nas, ja,« se počasi taja Boro in prelaga sok v rokah. Časopis zvije in ga zatlači v žep. »Si še profesor zgodovine na gimnaziji?« ga vpraša. »Ne, dve leti ne več. Odkar hodim sem gor, nisem več v formi, da bi še stopil v razred. Prej pa, ja, saj veš, alkohol, pa druge substance, potovanja, kaj bi govoril; preveč vsega je bilo, preveč. Zdaj delam za neko turistično agencijo. Pripravljam jim materiale za obisk raznih zgodovinskih znamenitosti, da imajo vodiči kaj brbljati. Včasih grem tudi sam z njimi in jim kakšno stvar razlagam. Ne rečem, dogaja se, ampak kaj, ko pa me včasih zagrne silna nemoč, res ...« Boro je nekaj časa kar tiho, potem pa le reče: »Pa se ti res dogaja, fajn, fajn!« Jan se odkašlja in divje zavrti levo nogo v gležnju. »In ti, kaj je tebe sunilo sem gor?« Boro se zbira: naj mu povem, naj mu povem, grgra v njem. Ne! Štrik, noč, reka, most, pijan, na tleh, mobilec ne dela, denarnice ni, očal ni ... Pa spet štrik, pa napis za slovo, pa ... NE! »Ja, ne vem, nek zrušek, neka nemoč, nek strah. Nekaj so mi našli, nekakšno anevrizmo aorte in me rinejo na operacijo srca, jaz pa, saj veš, jaz pa doktorji, to ne gre skupaj. In to me je zablokiralo, vidiš, to me je sesulo,« Boro razpršeno reče. »Manj ko veš, bolje je.

Saj tudi mene dajejo nekakšne aritmije in goltam neke tablete že deset let, pa kaj. Še najraje se umirjam s pivom, tako kot včasih, ko smo sedeli pod kostanji v Šiški in naročali vrčke piva, pa se žogali z dunajskim zrezkom. Vidiš, bili smo v rajju, pa smo si prislužili ta pekel. Staramo se, staramo, pa nas morajo adaptirati, to bo. Oprosti, zdaj bom moral iti, ker imamo nadaljevanje neke bedaste interaktivne igre. Imel sem petnajst minut odmora, pa sem se prišel nakadit sem dol. Saj se bova še videla. Verjetno boš kar dolgo tukaj, če si na tistem oddelku. Te poiščem popoldan. Drži se, moram iti,« živčno reče Jan in svojo spotegnjenost hitro odnese po peščeni poti. Boro gleda za opletajočo haljo, ki kmalu izgine za grmovjem. Madona je shujšan, obraz pa kot Kristus. In če bi si pusti še dolge lase, take kot je nosil včasih, ja, pravi Kristus bi bil, pravi. Saj je bil kar frajer na tisti gimnaziji. Tak, s čopom las, suh, postaven in pameten. Znal jim je približati zgodovino, v to ne dvomim. Priljubljen je bil. Morda malo preveč teoretičen, kar se komunizma tiče, no, celo fanatičen, ampak to je druga zgodba, ja. Šiška, balkon, glasba ... Zgodba: Maj je bil, da, maj. Tam čez cesto so rohneli motorji na stadionu za spidvej. Sedel sem na balkonu in se pripravljaj za nek izpit, kaj že, ... fiziologija rastlin. Nad mano pa večni komadi od Pankrtov, še največkrat se je slišalo Punca, punca, ne še umret, dej še neki cajta žvet. Spet in spet Pankrti. In enkrat, ko je kadil na balkonu, ko je visel čez ograjo, sem ga videl, tisti ozek obraz in dolgi lasje. Začela sva pomenek, kar tako. Potem sem šel gor na pivo, pa še eno in še eno. Jemal jih je kar iz gajbe, ki jo je imel v predsobi, ker sva tiste iz hladilnika že spila. Vmes sva pridno kadila in poslušala Pankrte. Pa sem ga vprašal, zakaj najraje sliši tiso – Punca, punca, ne še umret. Postal je tih, mrk. Potem je loknil pivo, me stekleno gledal in mi

povedal, da mu je umrla punca, prav tu, v tem stanovanju, pred dvema mesecema. Sladkorna bolezen, inzulin. Pa si ga je neko jutro vbrizgala vsega, kar ga je imela doma, kar tako, kar na lepem ... Že prej je oslepela, slepa je bila. In potem je zanosila, pa je prišlo tisto jutro. Bruhnilo je iz njega: Šel sem v gimnazijo, prvo leto mojega poučevanja, mlad profoks, a štekaš. In sem ves dopoldan imel slab občutek. Ne vem, ne znam povedat, a sem slišal njen glas v zvočnikih v razredu, res. Klicala me je in povedala, da odhaja, pa da naj ne bom žalosten, ker da bi jo otrok v njej pri njeni bolezni itak ubil, ker da nima moči, da bi ubila samo njega. Zato da je ubila oba, da bom jaz odrešen trpljenja. In jo je odneslo ... Pridem domov z veliko solato, tako, ki jo je imela najrajši. Pa jo najdem v sobi, mrzlo, tiho, z srečnim izrazom na obrazu. Koma, sladkorna koma in nasvidenje Jan. Solato sem vrgel skozi okno in hotel razbiti vse okrog sebe ... Punca, punca, ne še umret, dej še neki cajta žvet ...! Tako se je slišalo potem v naslednjih dneh. Spomnim se tistega dne. Policaji pred blokom, pa šepetanje sosedov, moj spotegnjeni nadstanovalec pa ves poklapan razlaga nekemu inšpektorju kako in kaj. Ujel sem samo besede inzulin in koma. In golobi so cukali tisto solato na zasmetenem dvorišču, na travi pod našimi okni. Ja, zanjo se je takrat dokončalo, zame pa ... Boro pomisli in se pretegne. Pa si ni dal odgnati spominov, ne ... Jaz in Jan. Koliko piva sva potem spila. No, vsak moj izpit sva pošteno zalila. Blodila sva po mestu in se vmešavala v debate o komunizmu in o ameriški demokraciji in o Stalinu. Jan je padel v neko noro ideologijo svetovnega komunizma. Sanjal je novo pravično družbo, nek nov utopizem. Kajpak si tega ni privoščil v gimnaziji, menda samo enkrat, pa je dobil opomin od ravnatelja, češ, da ni poklican, da bi dijakom trosil ideološka prepričanja. Ravnatelj mu je

dopovedal, da so za to kvalificirani drugi kadri, v ta namen izšolani. Čez poletje sem se umaknil domov. Na jesen sem bil že spet v Šiški, zadnji letnik faksa, še en izpit, in potem ... Potem pa pohodi v okolico Ljubljane, čudne gostilne, kislo zelje in pečenice, pa žganje in pivo. Na Katarini, tisto megleno nedeljo, o, joj. Oblečena sva bila v nekakšne vojaške pelerine in šla v meglo. Kar nekaj časa sva hodila, vmes spila zalogo žganja, ki ga je on nosil s seboj v vojaški čutarici, pa sva prišla do neke gostilne in spet kislo zelje, ajdovi žganci in pečenice. Novembrsko nedeljsko popoldne. Pijana in krohotava sva se vlekla proti hribčku s cerkvico. Megla je že nekoliko odjenjala in se nagnetla v dolino. Prišla sva do cerkvice, kjer sva zalotila nek parček. Ostala sva sama. Pela sva, vriskala, joj. In potem se je on domislil, da je bila njegova punca strašno verna, da je verjela v angele, v kozmično stalno prisotnost duha in v take fore. Pijan je rekel, da bo nesel rdeči šal, ki mu ga je kupila lani za božič, na zvonik, da bo lahko videla zastavo njegove zvestobe, samo njen, nepozabljeni ... Jaz sem ga prepričeval, naj ne nori, da bo padel dol in podobno. Pa ni odnehal. Po strelovodu je splezal na streho cerkvice, se nekako splazil do zvonika, tam nekaj časa preučeval, kako bi se potegnil gor. Jaz sem kričal, naj vendar zleze nazaj. Pa se ni dal. Spet si je pomagal s strelovodom in se nekako potegnil do lin zvonika. Tam se je oprijel vmesnih stebrov in spet počival. Razrahljal si je rdeči šal in se pripravljaj, da se potegne na ozko streho, ki je imela močno kovinsko okovje, nekakšno nizko ograjico. Nenavadno gibko se je vzdignil gor, se oprijel špice zvonika in zavriskal. Snel si je šal, ga z levico zamotal okrog križa na vrhu zvonika, ga zabodel na kovinsko špico križa in še malo potegnil, da je šal trdno obstal. Rekel je: Evo, Mojca, tuki maš moj pozdrav, še zmer te lubm, a vidš! Prav počasi se je začel

spuščati. Jaz sem spodaj samo nemel in gledal. Sploh nisem opazil, da je čez mrtve trave prišla neka starka, vsa v črnem, s košaro v roki. Jan je bil še na strehi cerkve, ko se je starka začela križati, si popravljati ruto in nekaj momljati. Košaro je dala na tla in plosknila za rokami. »Za božjo voljo, kaj pa delate na strehi cerkve, pa tist rdeč šal tam gor. Ja, a se vam je zmešalo, ali kaj? Rdeč šal tam gor. Da greste tako žalit Boga! O, ti prekleta rdeča drhal, ti! A ni bilo še zadosti pobijanja pa poniževanja!? A zdaj boste pa rdeče zastave ali pa take cunjje obešali na zvonike. O, ljubi Jezus, kaj moram doživljat, kaj moram gledat. Bom milico poklicala, pa jo bom! Da takole skrunite našo malo cerkvico, da vas ni sram. O, Bog, ljubi Bog, pa če padete dol. Pa ste res čisto znoreli!« se je starka pridušala in mahala z rokama. Jan pa se ji je samo nasmehnil in ji rekel: »Mamca, samo šal od moje mrtve punce sem zavezal tja gor, da bo vidla, da jo mam še rad. Veste, ona je tud molila, pa še kako. In vem, da jo ma Bog rad, pa naj vid tist šal, da bo vedla, da jo mam rad.« Starka se je samo pokrižala, zamahnila z roko, pograbila košaro in se izgubila po vijugasti stezi. Janu je le uspelo, da je zlezel dol, sicer s porezano desnico, pa vendar, vse se je dobro končalo. Čisto na rahlo je potegnilo čez megle in zanihalo šal. Nenavadno, prej je bilo vse mirno, potem pa tisti sapič. Šal je žarel v soncu, ki se je prebilo skozi trgajoče se megle. Pijano sva se smejala, on pa je zapel Bandera rosa, od Pankrtov, jasno. Še nekaj časa sva tam rogovilila, se smejala, celo zakotalila sva se po brežini navzdol do kolovoza. Pred nočjo pa sva že bila v Ljubljani. Ja, zgodba ... je Boro domislil in se pretegnil. Kar vroče mu je postalo. Razpasal si je plašč, pogledal na uro in, joj! Gor moram, sicer bodo kazni. Režim, prekleti režim, pa sam sem si ga naložil. Takoj moram gor!

Vse je v redu. Svetloba, postelja, celo brbljavec je danes nekoliko legel, se pokrili in hlini spanje, tako kot vedno. Nekje je staknil tri cigarete. Kar naprej jih preklada iz žepa pa v predal nočne omarice, pa nazaj v žep. Mrmra, da jih ne sme vseh naenkrat pokaditi, da je dan še dolg. Ampak zdaj je mir, zdaj leži in je tiho. Kakšno olajšanje. Pa ne za dolgo. Po desetih minutah se spet zbudi in začne samogovor o tem, kako je z vlekel kolo, ki mu ga je nekdo podaril, v sobo in ga kar tam popravljal. Kakšni problemi da so z ventili, pa z žico za luč, pa blatniki, pa veriga, pa ležaji, pa ... cela znanost, rekel bi, da kar magisterij iz kolesa. Nekaj časa si vzame za premislek. Pa spet, kje je kolo dobil in za kaj ga je dobil. In da ima zdaj obljubljen kolo od sestre, žensko sicer, ampak kolo pa vendarle. Kaj bi zdaj dal za spodoben popoldanski spanec, si Boro misli, in si oddihuje od plaza besed. Joj, zdaj brbljavec celo vstane in začne svojo hojo od okna pa do vrat. Nekajkrat gre tudi ven, v toaleta, kjer se napije vode. In to seveda vsakokrat razloži, da je pil vodo, da je dobro piti vodo, da je to dobro. Doma da je nikoli ne pije, doma ne, samo mleko ali pa oranžado, odvisno, kaj je. Če je salamo, potem pije mleko, če je kekse, potem pije oranžado. Boro se nekoliko razleze po postelji in si misli: O, sonce. Popoldan bom šel spet dol v park, ja spet. Življenje se začne na novo. Zvezek imam, pisalo tudi. Šel bom do tiste samotne klopi in kaj malega zapisal. Čas bi bil. Popoldan, pravzaprav čez pol ure, saj je že pol treh.

Prišla je ura izhoda. Boro se je postavil v vrsto pri izhodnih vratih. Naslonil se je na zid in gledal ostale poklapance, ki so malomarno opletali s haljami in gledali nekam v tla, posmrkavali, zehali in kaj malega rekli. Prišel je bolničar, zvonil s ključi in jih posamično spuščal mimo

sebe. Vsakega si je ogledal, kajti odgovoren je bil za njih. In ko je prišel Boro na vrsto, se je postavil predenj in mu rekel, da ne sme dol. Boro skoraj ni mogel verjeti. Spraševal je: »Kako, zakaj, saj sem bil dopoldan že zunaj.« Pa mu je bolničar razložil, da je tako naročil zdravnik, da je tak ukaz. Ves poklapan se je Boro umaknil od vrat in se odvlekel do prvega prostega počivalnika. Kar sesedel se je. Ukaz, ukaz! mu je šumelo v glavi. Zdaj pa imaš. Vidiš, zdaj tisti domišljavec odloča, kdo si, kaj smeš in česa ne. Hej, to ne bo šlo. Pa če bi naročil Pikapolonici, da pride k meni na obisk z obleko, ki bi si jo v veceju navlekel pod pižamo. Ne vem, če bi me spustil na kavo, morda le, z njo seveda. Včasih naredijo tako izjemo, da koga spustijo dol v teh cunjah, kajpada. Potem bi šla v njen avto in domov. To bi bila rešitev. Pa naj imajo tukaj tiste kavbojke in srajco. Ampak kartica zavarovanja. Ah, nič, bi pač rekel, da sem jo izgubil in zahteval novo. To bi se že uredilo. Takole pa res ne gre, takšno odjedanje svobode. Ampak zdaj nič ne pomaga, tu bom, do večerje, potem, spet čakanje na tabletko, vmes še merjenje krvnega tlaka, ki bo spet povišan, kako tudi ne ... In če bi rekle Janu, da pride pome. Ne, ne bodo mu dovolili, da me pelje na kavo, njemu ne. Kava, zdaj bi jo lahko pil doma na balkonu, če ne bi bilo teh neumnosti. Kako naprej. Štrik ... noro. Življenje, eh, življenje ... Pa spet pripeljejo v dnevni prostor tistega starca, ki se naliva z vodo. Zato ga privežejo na stol, da jim ne bi delal težav. Razložijo mu, da tako mora biti, da ima spet slabe izvide krvi, elektroliti in te fore ... Ni dolgo trajalo pa je že začel: sestra, mene lulat, mama, sestra ... dohtarca ...

Boro zdaj sedi v parku z nenavadnim nasmehom. V žepu ima odpustnico in čaka, da ga bo pobral prijatelj in odpeljal

B o j a n B i z j a k

domov. Prijazni zdravnici je razložil, da ne prenese takih ustanov, da je bilo noro, kar je počel v tisti noči, da je že bil kot otrok v nekem zavodu, da ... Ona mu je samo prikimavala in si popravljala ozek okrasni rdeč šal, ki se ji je lepo podal na modro zeleno bluzo in belo haljo. V eni uri sta se vse zmenila. Boro se še enkrat ozre gor, kjer zdaj brbljavec bržkone kadi v sobi. Domov, mar je to mogoče ... Ozek rdeč šal ...

K I T A R A

Oh, noč! Poji me s čudno ihto, kdo bi vedel. Zvoki so silni in vibracije se nabirajo na steni; kot čudne zvočne ogrlice so, da! Pričakoval bi, da se mi bodo noči sprevrgele v molčanja, pa se mi ne, že dolgo ne. Najbrž je kriv kakšen vzgib v meni, to bo. Iz otroka sem zrasel v hotenja drugih. Lahko bi bil oficir, prav lahko, pa sem ostal komunalni delavec. Joj, prijetno je, poletje je. Včeraj sem si spet našel nekaj novega, note ... Na smetišču sem ravnal kup smeti, rinil s strojem star papir in kar naenkrat se je neka kartonasta škatla odprla in so se razsule neke brošurice. Vzel sem si odmor za cigareto, zlezel dol s stroja, da bi videl, kaj je v tisti škatli in potem, potem sem se sklonil, da bi polistal tiste zvezke. Same note!? Ugotovil sem, da so skladbe za kitaro. Polno jih je bilo. In če pogledaš po mojih policah, potem lahko vidiš, draga moja, vse polno knjig. Ja, našel sem jih na smetišču, res. Zdaj jih je že blizu dva tisoč. Vem, mnogo je dvojnikov, ampak nekaj je osupljivih primerkov. Kaj vse ljudje zavržejo. Včasih najdem tudi kakšno škatlo s pismi, pa jo nesem domov in prebiram. Ganljive resnične zgodbe, ti povem. Me poslušaj, hej ... Ja, vidim, da ti veke padajo na oči in da si vsa trudna. Čakaj, bom obrnil kamero, da me boš lepše videla, pa ti jo tudi malo zamakni. Tako, zdaj je v

redu, slišim te. Kar srkni kavo in poslušaj. Kje sva ostala, ja, pisma. Veš, veliko teh stvari se najde, pa stare razglednice, pa dopisnice, pa beležniki, notesi, rokovniki, zapiski sestankov. No, tiste note ... Glej, tu jih imam in jih študiram. Polagoma se spet učim teh stvari. Saj sem ti že govoril, da sem kot deček hodil v glasbeno šolo in da sem se kar deset let učil kitare. Nekaj malega še znam, ampak prsti so leni in okorni. Naslednji teden si bom spet kupil kitaro, pa bom v nočeh malo brenkal. Na internetu sem našel veliko skladb, ki me zmehčajo. Veš, kitarski zvok je neka silna resonanca veselja. Tebi ni všeč? Čudno. Mnogim je, tebi pa ne. Ti poslušáš bolj ostro glasbo, bolj rock, metal, kaj vem. Mislim, da ... Ne, tega ne bom izrekel, ker vem, da bi te lahko prizadel. Prav, bom obziren in zaprt v školjko neke spoštljivosti. Ko se je začela vojna, sem kitaro prodal in šel, saj veš kam ... Ne, te zgodbe ti ne bom več pojasnjeval, ker je to moja debela zareznina v duši in je ne mislim več praskati. Vem, zdaj mi lahko očitaš, da smrdim po smeteh, pa da sem tudi sam neka družbena smet, ker se pustim izkoriščati za tak denar. Ja, ti si domišljava, ker ti lahko tvoji starši omogočijo študij in živiš brezskrbno. Kupili so ti stanovanje, avto; hočejo, da boš, kaj že ... Ne zameri, pozabil sem, da študiraš ekonomijo, da boš potem vodila očetovo podjetje. Vidiš, jaz pa preučujem smeti, cela znanost. Po tem, kar se tam najde, po tem se vidi, kakšna je kriza. Pred leti se je na veliko prenavljalo stare hiše in sem imel priložnost videti zdrobljene ostanke starega pohištva in se je našlo veliko uporabnih stvari. Na našem centralnem smetišču se je dogajala revolucija. Iz podeželja so začeli privažati kar s traktorji gradbene ostanke hiš, polomljeno pohištvo in vse ostalo. In tako sem si nabral kar nekaj denarja, ker sem za nekega starinarja nabiral

razne predmete, svečnike, kljuge, posode, kmečka orodja, tu in tam kakšna zanimiva rezljana vhodna vrata, pa dele pohištva.. Knjige sem pobiral zase, kakšen predmet sem tudi obdržal, nekaj bajonetov, neko posebno sekirico, dva svečnika, pa še kaj bi se našlo v mojem stanovanju. Pobral sem tudi star pisalni stroj, pa še nekaj druge šare. Zadnja leta pa se v smeteh grmadi plastika, cenene cunje, vrečke, prazne konzerve in podobno. Kaj, tebi bi se to upiralo? Razumem, ti si razvajenka, oprosti, da sem tako direkten, sem pač še vedno malo vojaško robot, čeprav se v meni skriva mehkoba, ki z leti vse bolj hoče na dan. Veš, včeraj sem našel nek snop pesmi, pa še nekaj knjig. Ne vem sicer, kdo je avtor, ker so bile samo natipkane še na pisalni stroj. Podobno kot danes sem zlezal s stroja, da bi kadil in sem razbrcal kup papirja, pa sem našel kup map in knjig. Pesniške zbirke sem pobral, mapo tudi. In potem prebiral zgoraj v kabini. Nekaj sem si jih spravil. A ti kakšno preberem? Ne? Tebi ni do pesništva? Kaj, da so to objokane depresivne duše, ki se ne znajo in ne zmorejo realizirati. Vem, zate je samo denar in denar in denar ... Pa trzaji duše, draga Ani, kaj pa to? Aja, ti jo nasitiš s kakšnim filmom. Se mi kar zdi, zakaj. Ker v njih iščeš svojo prepoznavnost. Uspešne ameriške scene; bogastvo, veliki bazeni, zagoreli tipčki, koktajli in ljubezenske afere. Vse je tako urejeno, vse je tako super. Pa ni, da boš vedela, ni. Si že kdaj videla film, ki bi pokazal ameriško dno, pa kakšno evropsko, a? Vidiš, nisi. Takšnega bi morali posneti. Posneli naj bi kuštrave glavice cigančkov, ki v gumijastih škornjih lazijo po smetišču in iščejo, kar pač iščejo. Zadnjič je bila pri nas družinica ciganov. Stari je sedel na nekem zaboju in kadil, trije otroci pa so lazili naokrog in prinašali predvsem kovinske predmete. Njegova žena, z dojenčkom,

je nekaj časa hodila naokrog, potem je pa sedla poleg njega, si razgrnila velike prsi in malega dojila in pri tem kadila. Ja, resno, kar tam je vrgla dojko ven, dojila malega in kadila. Vidiš, to bi bil filmski kader, to, ne pa s silikonom napumpana punca ob bazenu, stokajoča, ker ji je prijateljica prevzela tipa ... Če bi jih videl Jaka, bi poklical policijo, ker je strogo prepovedano štorkljati po smetišču. Saj je ograja in pazniki in kamere, ampak Romi se znajdejo, trdoživi so. Mene ne motijo. Celo cigarete dam kateremu in z njim poklepetam. V glavnem nabirajo kovinske predmete, če pa najdejo kaj uporabnega zase, je pa tudi v redu. Nekaj dni nazaj je ena od ciganskih deklic našla v nekem kupu celo serijo barbik; tistih lutkic, ki so bile včasih sila popularna igrača. In to bi morala ujeti kamera, to. Punčka je sedla na smeti, razvrščala tiste lutke, jih prižemala k sebi in poljubljala in pela. To bi morala slišati, to pesem. Stal sem na vrhu kupa in poslušal. Ne boš verjela, solze so mi kar same tekle, ja ... In to meni, izšolanemu vojaku v elitni šoli bivše države ... Nagrebla je nekaj cunj, jih trgala in delala neke oblekice. Moral sem nazaj na stroj na drugi strani kupa. Se pa včasih zgodi, da najdeš posrečene kombinacije odpadkov. Tako sem našel manjši kip bivšega predsednika poleg katekizma, že vsega razcefranega, in celo zbirko Kardeljevih del, malo naprej pa je bila zbirka nekih starih molitvenikov. Ti si premlada, da bi razumela ta nasprotja; tvoja zgodovina se je ustavila takoj po maturi, kajne? No, no, oprosti, da sem piker. Ja, prav, se pač nisi zanimala za zgodovino, in veš samo to, da je bil tvoj stari oče nek partizan, pa da je tvoj oče bil vedno skregan z njim. Naša zgodovina! A veš, da sem našel neka pisma, ki jih je pisala mati svojemu sinu v Argentino, sinu, ki se mu je uspelo rešiti tistih pobojev. Pobič je takrat pač

bil na drugi strani, pri ta belih, kot se je temu reklo. Ni mi jasno, zakaj tista pisma niso bila nikoli odposlana, lepa pisma ... Na njih so bile najbrž tudi solze, saj je bila pisava na mnogih mestih razmazana, ne bi rekel da od dežja, saj je tisti kup pripeljal nek kmet s traktorjem istega lepega sončnega dne, dobro se spomnim. Očitno so podrli še eno staro hišo. Pisma so bila v leseni škatli, pa še zaklenjena, ampak se je pokrov vdal moji težki nogi. Tako je to, radovednost me daje. Sem pač patološki radovednež, zato uživam v tem poklicu, čeprav je smrad včasih, res, ... No, iz pisem sem razbral, da je imel fant sedemnajst let, ko je pobegnil v svet, preden bi ga ... Mati je podrobno popisala, kdo ji je povedal, kako je zvedela za njegov naslov, ki je bil na kuvertah, ampak niti eno pismo ni bilo odposlano. Morda jo je bilo strah, morda ... Pustiva to, vidim, da te dolgočasim in morim. Kaj, nisem te dobro slišal, popravi mikrofona. A, da bi moral narediti zbirko pisem. Ne, to pa ne. Spoštujem pravico do zasebnosti, čeprav je smetišče javno, se zavedam, da bi s tem mnogim odprl rane. Ideja je sicer zanimiva, ampak ne, ne! Seveda so tudi ljubezenska, še iz časov, ko ni bilo interneta in mobilnikov. Nekaj je prav literarno dobrih, takšna sem shranil, jasno. Tu in tam se najde še kakšen dnevnik, pa spominske knjige ... V vseh teh letih sem mnogo tega našel. Že dvaindvajset let sem tam zaposlen. Ja, dolga doba. Poslušaj tole, poslušaj! Najdem orumenel papir pisma. Ne, samo košček ti bom prebral, poslušaj. Boš poslušala? Prav. No: *Dragi Tone! Prej ko ti nadalje pišem, ti moram zapisati, da si me zadnjič res razveselil, ko si mi pa tako lepo igral na kitaro tam pod lipo. Še Mira je rekla, da ti gre, da boš kmalu v kakšnem ansamblu. Omenjal si mi, da bi midva lahko, no, da bi midva lahko hodila skupaj, da bi me prevažal v fičku*

naokrog. Ampak Tone, vem, da je to zate boleče, žal, jaz sem oddana. Že pol leta hodi k nam domov Mišo, ki študira za veterinarja. Saj ga poznaš, iz Bistrice je, pa pri gasilcih je. Veš, ti si mi sicer silno všeč, lepe oči imaš, zelenkaste, pa močne roke in kitara, ah ... Ampak je že tako, da sem z njim prej začela, pa zdaj ne morem kar presedlati. Jaz ne vem, kako je to, ampak malo sem se pa zaljubila vate. Samo tega ne jemlji kot tako, tako zares. Moje srce je zdaj razklano. Mislim pa, da bo za oba bolje, da se ne videvava. Ti si zdaj kar naprej v Ljubljani in v zadnjem pismu si mi omenjal, da boš šel takoj po študiju k vojakom. Vidiš, Mišo je že bil. Tebe bi pa čakala in čakala. Ne, Tone, midva ne moreva hoditi. Saj boš očaral še kakšno s svojimi očmi in s kitaro, boš, vem da boš.

Joj, res, nisem opazil, da sem ti prebral pismo, ki vpleta kitaro. Ne vem, kaj mi je nocej, da me tako priteguje kitara. Ne, nisem ti tega prebral namenoma. Tole mi je pač prišlo pod roko. Vidiš, tako je to bilo včasih. Zdaj pa, saj sama vidiš, sediva doma in se gledava preko kamer in interneta in lahko govoriva. Blizu sva in tako daleč. Kaj, da si prebirala pisma tvoje babice!? No, potem veš, kako je to šlo, potem veš ... Vidiš, včeraj sem na smetišču našel tudi polomljeno kitaro. In me je spomnila na mojo prvo ... Ja, bil sem v petem razredu, ko mi jo je ded kupil. A te utrujam? Vidim, da si živčna, da ... Prav, ti bom drugič povedal. A veš, da sem začel stvari zapisovat. Ne, nimam literarnih ambicij, kje pa. Knjige imam rad, da bi jih pisal, to pa ne. Še šolske spise sem komaj spacal skupaj. K sreči nas na vojaški akademiji niso obremenjevali s temi stvarmi, na gimnazij še, potem pa ne. Krčevito sem se branil pisanja, res. Dnevnik sem na hitro napisal, kadar je bilo potrebno, da se razumeva, službeni dnevnik v vojski.

A, ti pa bloge pišeš, aha, bom pogledal. Zadnjič sem našel pisanje od enega mojega sošolca, ki je zdaj kar visoko v politiki ... Kako si je pre naredil mišljenje. No ja, hitro je ugotovil, s čim si lahko zasluži denar ... Na akademiji ni bil med boljšimi, to je res, potem je šel še na politologijo in zdaj ga lahko vidiš v vrhu ene od strank. Saj ni pomembno, to ne več. No, če greš spat, pa lahko noč. Jaz bom še nekaj časa za mašino, ker moram še nekaj pogledat; kupujem nov avto, rabljen, bi se lepše slišalo ... Pa še nekaj glasbe si bom dol potegnil, da jo lahko potem med delom poslušam. To ni ista kvaliteta, kot je z dobrih starih plošč, ki si jih še zavrtim, ker imam še vedno solidno fonoteko in dober gramofon. Kaj, še nikoli nisi poslušala glasbe z gramofona? Hej, punca, to bi morala slišati, pa bi doživela glasbo na drugačen način. Saj bi te povabil k meni, ampak k smetarju negovana hči uspešnega podjetnika, halo! Da bi prišla ...!? Ja, no, res, samo glasbo bi poslušala, samo to. Ne, zvižala pa ne bova, ničesar, ne. Za te štose nisem več. Kaj, samo terapevtske vlečeš, tako, za sprostitev. No, če že hočeš, branil ti ne bom. Nočem se do tebe obnašati, kot da bi ti bil foter, ne. Čeprav bi ti lahko bil, saj jih imam dvakrat toliko kot ti! Zakaj nimam stalne ženske? Mar moram na to odgovoriti? Pa sva postala že kar malo zaupna. Včasih sem jih imel, zdaj pa ... Nazadnje sem bolj resno hodil s punco, ki je ostala kar v Grčiji. Delala je v turizmu, pa ... Zgodba, pač. Potem sem ostal sam. Klasika. Mislím, da je v meni ugasnil čut ljubezni, nagoni so še, ampak tista romantična ljubezen, tiste pa ne zmorem več. Pošteno ti povem, res. Glej, no, že dolgo se nisem tako pogovarjal, tako odkrito. In če sem čisto odkrit, me mika, da bi te spoznal tudi v živo. Enkrat sva se že menila o tem, pa nisem imel časa, ker so prišli nabirat posebne odpadke in sem moral delat do

večera. Torej bi v petek lahko prišla. Fino. Bom pripravljen. A, zdaj greš? Prav. Lahko noč.

Ni je več. Črnina je v okvirju, kjer je prej žarel njen mladi obraz in se je spotegovalo njeno zehanje. Takole, skozi kamero je lepa, le prsi ima nekam majhne. Ja, velika je, spotegnjena, ampak profil obraza ima pa zanimiv. No, bomo videli. Spet me grabi nespečnost. Da bi vzel tabletko, ne ... Te stvari so mimo. Pogledam, kakšno bo vreme do konca tedna. Sončno, sončen maj. Pa vendar moram v posteljo. Disciplina stari, disciplina. Prigrebem še kup pisem in še enkrat skrbno zložim note za kitaro. V mislih že igram, prelagam prste in igram. Vzamem metlo, se postavim pred ogledalo in navidezno igram kitaro. Prvič sem igral na šolskem plesu, osmi razred, konec sedemdesetih ... Bil sem ta glavni s kitaro in dolgimi lasmi. Potem, potem so me ostrigli. Kako sem jokal tisti dan, ko sem moral k frizerju, tik pred maturo. Mama je šla z menoj k nekemu staremu frizerju, ki je imel vonj po scanini, ampak roke je pa spretno vrtel in mi naredil strogo frizuro. Takrat se je že vedelo, da bom šel najprej v vojsko, potem pa na vojaško akademijo, ker sem se navduševal nad zgodovino, zemljevidi in vojaško tehniko. Še kot otrok sem se igral oficirja. Čekal sem po zemljevidih in delal načrte za napade. Obseden sem bil s tem. Kokošnjak mi je predstavljal taborišče, kokoške pa so bile uboge taboriščnice. Kričal sem na njih in jih zmerjal ... Takrat sem veliko bral o taboriščih, o zaplinjevanju ljudi. Vidiš, to bi moral njej napisati. In takole, da, takole s kitaro ... Na internetu poiščem radijsko postajo, kjer predvajajo samo kitarske skladbe. To je nekaj. Sedem v fotelj, si slečem hlače, da sem v samih spodnjicah in poslušam. Vmes se praskam vsepovsod, ker sem staknil neko alergijo. Na

hrbtu imam že kar kraste od tega praskanja, prekleto. V mislih sem zdaj ves v glasbi. Nosi me in me poji z nekim nevidnim sokom. Naveličal sem se. Spet vstanem in grem na balkon, da se nadiham. Skoraj je že tri ponoči. V glavi mi pa še kar vre monolog, ki bi ga moral zapisati in jutri poslati njej. Kaj se dogaja? Da se takole preko kamere zagledaš v neko punco, ki jo stakneš na nekem blogu. Privolila je v povezavo preko kamere, pa sva začela ... Rad bi ji povedal, kako je bilo, ko sem bil še otrok, to bi ji zaupal. Vse tiste očetove brce, kadar je bil pijan in je tulil name, da me bo dal v vojsko, da bom videl, kaj je red in kaj je disciplina. On je bil nekaj časa oficir, potem pa je raje delal na šoli kot učitelj telovadbe. Šele kasneje sem izvedel, da so ga iz vojske nagnali, ker ni hotel vstopiti v partijo in ni bil ideološko povsem čist. Še naprej pa je smel sodelovati pri lokalni vojaški godbi kot dober trobentač. Saj je res dobro igral. Še danes bi, če ne bi bil trmast in bi šel na tisto operacijo. In to bi moral njej povedati, to, kako sem kitaro zamazal s solzami, ker mi sprva ni šlo in nisem odigral nobene skladbe do konca. Preprosto, prste sem imel šibke in nerodne. Potem so se začele stvari popravljati, prijemi so bili vedno bolj zanesljivi in krepki. Moj učitelj kitare mi je pokazal neke posebne vaje za prstno tehniko in je šlo. Ja, tisto jokanje zgoraj v sobi ... Oče mi je zaprl radiator, da sem moral v hladu vaditi, ker da to poveča kondicijo in intenzivnost igranja. Jaz pa sem se mučil in mučil in jokal. Solze so padale na rjavkasto lakirano površino. Obrisal sem jih z rokavom, ampak drobne slane sledi so ostale. Bil sem v petem razredu. Potem je šlo na boljše, v sedmem in osmem sem pa že preigravala znane skladbe: Beatli, Floyd, pa še drugi tedanjega časa. In ples, šolski ples, ko smo imeli svoj

ansambel. Takrat pa, ... Še v vojski sem igral v kasarniški skupini, dokler se nismo sprli, ker sta prišla dva glasbenika z Reke. Eh, spomini. Noč vibrira in se napenja v nek zid, ki ga nikoli ne bom preplezal, nikoli. Zakaj se mi je spanje odtegnilo ... Morda je to od tega, ker sem včasih ogromno pil. Zdravnica mi je že namignila v to smer, pa neke tablete da bi moral redno jemati. Pa ja, kemijsko vodene žvali, to smo. Že nekaj let je tako, vse od tistega marca, ko so vode divjale in je padal dež kar nekaj dni, se zavlekel v april ... Nehal sem pit, dobil sem drugo delo, ta stroj za mletje in ravnanje smeti. Moj Herman, tako sem ga krstil tega nemškega hrusta, ja ... Sodelavci se mi smejejo in se norčujejo, ko tako vestno skrbim zanj, maže, redni servisi, pa občasno čiščenje, čeprav delam s smetmi in je prav vsak dan zapacan. Na ježastih valjih ostajajo ostanki plastike, cunj in vsa druga svinjarija. Zgrozi me, če pomislim, kaj mi je pravil neki starec, Štajerc, ki je enkrat pripeljal na smetišče nekaj starega pohištva in drugo šaro. Prišel je do mojega stroja (tisto pomlad smo ga dobili) in si ga strokovnjaško ogledoval. Pozanimal se je za tehnične lastnosti. Vse sem mu razložil, on pa je samo kimal. Potolkel je po stopnicah in rekel: »Solidna nemška mrcina.« In potem me je zapletel v pomenek. Pripovedoval mi je o tem, da je bil kmalu po začetku druge svetovne vojne mobiliziran, da je šel v šolo za tankiste in potem v Rusijo, tam pa ... S tankom med ljudi na nekem mostu. Zvečer so čistili gosenice: kri, blato, kosti, lasje ... Še danes mi gre na bruhanje, če na to pomislim. In zato čistim tiste valje, med konicami, vso tisto svinjarijo. Ampak skozi smeti razumem kapitalizem: narediti čim več, potrošiti in zavreči čim več. Ljudje delajo stvari, ki jih ne potrebujejo, noro. Večje kot je smetišče, več dobička imajo posamezniki, ljudstvo pa ...

Proizvajalci smeti. Enkrat sem našel neko razpravo na to temo, neke liste v neki škatli; mislim, da je bil star papir z nekega inštituta. Spomnim se. Mislim, da je bil inštitut za novejšo zgodovino. Točno, ja. Tisti dan sem delal v sortirnici starega papirja, ja ... Celi kupi flancarij, na kupe nič vrednih ekspertiz. Tisto so bile duševne smeti, tudi teh je preveč. Joj, v glavi mi brenčijo skladbe. Moral bi se že prej spet začeti ukvarjati z glasbo. Morda sem pa zato izgubil ravnovesje v sebi. Nič, kar jutri bom šel kupit kitaro. Ne bom čakal do drugega tedna. Naročilo na internetu bom preklical in stopil v trgovino in kupil drugo, tisto z narisano palmo. Preizkusil sem jo že, pa ima še kar soliden zvok, čeprav ne takega, kot bi ga imela tista druga, občutno dražja, ampak za začetek, da spet najdem ritem v sebi, pa da ukrotim prste, bo kar v redu tudi tista. Ja, jutri, ne ... že danes, saj je že polštirih zjutraj. Leči moram, leči!

Pa jo imam. Diši, kako diši, kitara. Mar tudi zvok diši, najbrž. In kovček, pa rdeč žamet, imenitno. Ni poceni ta stvar, ni, ampak zvok ... Prsti se počasi uležajo na strune, prvi stik. Uglasitev. Počasi, stari, počasi. Čas mineva, zvoki vrejo. Prislonim si note in poskušam zaigrati, najprej počasi, potem hitreje, kot to zahteva nakazan tempo v notnem zapisu. Zdi se mi, da sem celo skladbo prepoznal. Saj gre, saj bo šlo. In še enkrat zaigram, o, gre. Poskusim nekaj starih skladb, še so v meni te vibracije, še. Glej no, nenadoma je duša mlajša in radostna. Zdaj pleše v meni in se vrtinči v nov svet, kjer se zvoki plodijo. O, življenje, ki presenečaš ... Takoj moram na internet, da ji zaigram kakšno skladbo za lahko noč. O, eno sem se naučili, neko špansko romanco, nekaj takega. O, jej, kako že gre, takole, ta prijem, gremo. Lepo to zveni, lepo. Nekaj klikov in ona se prikaže. Danes ima čemeran obraz in dela balončke z

žvečilnim gumijem. Otročja je, moj Bog, kako je še otročja, in v zeleni majici kaže koščeni rami. Pa lase ima smešno spete. Tako prekleto suha je, zdaj se vidi, da je suha. Kaj ne bi bila, saj je že nekaj let stroga vegetarijanka, pri tem pa se ji usnje sploh ne smili, to pa ne. Tudi če imajo doma usnjeno sedežno garnituro, pa drag usnjen plašč, pa ... Ne, tu pa ni pomembna ljubezen do živali, tu pa ne. Ej, zmeden svet. Kaj, da ni šlo na nekem seminarju. Kaj naj rečem, bo pa drugič bolje. Vidiš, imam kitaro, ej, a vidiš. Njen nasmeh je kisel, zveržen. Med ustnici si vtakne svinčnik, s katerim je malo prej nekaj podčrtovala. Očitno je kitaro ne zanima. Zavzdihne. Pripravim se, da ji nekaj zaigram, nekaj sodobnega, bi se reklo. Pa nič, njen obraz ostaja leden, skremžen, čisto sodobno namrdnjen. Prikimuje. Aja, da ji je všeč. Punca, pa ni videti, si mislim. Omenim ji, da bi ji lahko v živo igral. Pa odkimuje, da nima časa, da mora nujno predelati neko knjigo, ker da se je prijavila za nek drug seminar in da jo tudi v petek ne bo, ker bo šla domov, ker ... Teh njenih »ker« sem se že prenajedel. Najraje bi odklikal in šel na balkon, spil pivo ali vino, tako kot včasih. Saj, tako je to, preko kamere in na daljavo se junačimo, ko je treba stopiti v ris bližine, pa se pojavi ta velik »ker«. To se dogaja tudi drugim, vem, da se jim. Zadnjič mi je sodelavec razlagal, da se je prijavil na neko zmenkarijo, nekaj takega. O, žensk kolikor hočeš, pa še lažne fotke so gor limale, ampak, ko je bilo treba na zmenek, pa ... Ej, ta svet. Kaj, da ti je oči rekel, da boš morala poleti delati pri njem v pisarni. Pa kaj. V Ameriki otroci bogatašev že zgodaj začnejo delati, da se naučijo zaslužiti svoje prve dolarje, vi pa hočete kar samo imeti. Da sem žaljiv? Majčkeno smo strli ponos. Glej, saj sploh ni problema, dva klika in stvar bo urejena, ne. Aja, jutri bi se lahko dobila na

pijači, končno. Reci, kje? Prav. Pridem. Vem, jutri je četrtek in v petek odbluziš v Celje. Se vidiva. In če bi nazdravil kitari, a!? Že leto in pol nič ne pijem, samo kave in vitaminske sokove, o, joj. Ven bi moral, nekaj čez devet je. Še bi našel pijačo na črpalki. Pa grem, grem!

Hladne buteljke sedijo ob meni na balkonu, na drugem stolu je kitara, ki zdaj zbira lunino svetlobo na svojem lepem boku. Če jo takole gledam, ima res prefinjene oblike lepe ženske. Ženski boki, to ti je simfonija rojevanja. In kdor je dal kitari obliko, je najbrž mislil, da ustvarja popolno obliko ženske. Pesem večnega rojstva. Ej, svojo skladbo bom zložil. Primem kitaro in začnem potihno brenkati, čisto potihno. Očitno se me je vino že prijelo, katero že? Ah, nekaj štajerskega, druga buteljka. In se sklonim nad kitaro in igram. Jok in smrad smetišča lezeta iz mene – dolge črnobeke kače so to, ki mi plazijo skozi prste in se ovijajo strun. Jaz pa igram, malo smrkam, pa spet igram. Zvoki se vozljajo, se mešajo, komaj se še brzdam, da ne bi preglasno igral, kajti pod mano je nespečna starka, ki za vsak prdec kliče policijo. Iz duše se mi vzdigujejo močne melodije, ki so vsa ta leta zorele. Skozi možgane se mi vtisne slika gorečega mesta in raketiranih tankov, pa bežeči otroci in zastava na vrhu zvonika in spet vidim samo nogo pod stojnico na tržnici in prazne oči starca, ki je rekel: »Bog kaznuje samo enkrat ...!« In potem nič, jok, goreča žita, preselitve, pozabljene mine ... Takrat je glasba umrla v meni, zdaj se vrača. Vroče solze mi padajo na roke, na novo kitaro, krstim jo. S solzami ji dajem nekaj atomov svoje slane duše. Domislil se, da bi te stvari lahko direktno posnel v računalnik. Napeljem mikrofona, preverim, če stvar deluje. O, pa res, celo program za urejanje zvoka ima. Dal mi gaje Majk, ker dela

na nekem lokalnem radiu in je mojster za te stvari. Ob igranju kitare bom kar govoril, kasneje bom že rezal in metal ven, kar ne bo dobro. To, stari, to! *Maja, moje vojaško srce joče v noč, ker sem ti takrat obljubil, da ne bom več pil, da bova šla med vaše primorske griče in bom jokal s tabo. Maja, moje srce se bo od solza posušilo, podobno bo krhljem vaših zlatih jabolk, ki si jih prinesla tisto jesen v meglo mojega stanovanja. In prav takrat se je v meni zlomil ptič, ki naju je hotel nesti nekam v nove mavrice. Maja, vibracija noči je tokrat usmerjena na tvoj vzglavnik, kjer spijo vsi medvedki tvojih mladih dni. Maja, kako bi bilo, če bi bila sama v oazi in bi velik papagaj ponavljal: ljubim, ljubim te. Zdaj je prepozno za vzdihne, za droben oprost, za odzven klofut pred bifejem, ko sem bil spet robati vojak. Nocoj sem ladja pozabljenih dni, ki je vržena na obrežje najinih skupnih demonov. Zameril sem ti tisto travo in tablete na žuru, zameril sem ti jok v sanjah, raztrgane in plesnive cunjice, pozabljene v pralnem stroju, zameril sem ti prazne nedelje brez kosil in hojo v trgovine, kjer si izpraznila moj račun. Potem si zmogla moč in pustila sesljanje in pijačo in tablete, jaz pa ... Nič, saj veš, pločevinke piva so se valjale v avtomobilu, pa se bodo spet ... In pesmica zate, Maja: Jok vetra je nežno strgal plakat, na katerem je bilo oznanilo najinega zbližanja v dvorani večnosti. Neki kamniti bog je segel v najino spalnico in mi zaklesal v srce tvoje ime. Kako je vedel, da imam kamnito srce, le kako? In ti si v beli bluzi romala na luno tisto noč, prebledo za usmiljenje mojih rok, ki so greble za tvojo toploto. Ostale so le spodnjice in dva laka za nohte in kratko sporočilo, da bo minilo, kar je bilo, da se ne bo začelo, kar se je končalo. Naj veter straži nebo, kjer je tvoje srce, jaz pa bom smet med smetmi!*

Udarjen sem, res sem udarjen. Vstanem in odklikam snemanje na računalniku. Usedem se in poslušam, smejem se in se praskam po mednožju. Zdi se mi zabavno, da se poslušam in se smejim. Nemudoma si odprem novo buteljko. O, to bo noč. Jutri, ah, danes, bom poklical šefa in mu rekel, da imam ... nekaj si bom že izmislil. Noč bo pestra, ta pa ja. Grem po kitaro, da bi posnel še nekaj melodij, kar tako, brez not in brez pravega ritma. Cmeravost me jekleni v nemoč. Ves sem zguban nad kitaro in tresoč. Pijan sem in odprt za telebanasto izjokanost, ki je predolgo spala v meni.

Sredi dopoldneva me zdrami zvonec nad vhodom. Kdo hudiča me zdajle ... Joj, moja glava, na tleh prazne buteljke, štiri ... Ej, šefa moram poklicati, o, joj. Sežem po mobilcu in na hitro uredim z šefom. Povedal mi je, da je na stroj šel tisti ta novi, ki sem ga uvajal za take primere, pa da naj pridem v ponedeljek, ker bodo odprli nov sektor. Ampak zvonec, kdo? Poštar, morda pa sem dobil kakšno odločbo o tistih klinčevih parcelah, ki sem jih podedoval po mami. Ne, to je še prezgodaj. Zakričim, da že grem in vstanem. Telebne me nazaj na posteljo, da nerodno udarim z roko po kitari, ki prav nemarno zazveni. Potegnem nase kopalni plašč, pogledam na uro, pol enajstih. Razpraskam si dolge siveče lase, se odkašljam in grem do vhodnih vrat. Odklepam in odprem. Ženska, hej ... Očitno nova sosedka nad menoj, mi šine skozi še vedno pijane možgane. Pa reče: »Oprostite, sosed, da vas mečem iz postelje, ampak sinoči ste tako lepo igrali na kitaro, da sem kar slonela na balkonu, kadila in poslušala. Saj je bilo tiho igranje, pa nekaj ste recitirali, ampak tako potih, da se ni slišalo kaj. Prišla sem vas povabit na kavo, če ni vsiljivo. Jaz sem Breda, sicer profesorica slovenščine, ampak sem izpregla.

Zadosti imam dijakov, verjemite. No, boste prišli na kavo?»

»Ja, no, upam, da nisem delal kravala. Kako pa ste vedeli, da sem doma?» sem neroden in gledam to bitje, blizu petdesetih, z neko posebno milino v očeh.

»Vaš terenec je še spodaj. Ob jutrih sem vas videla odhajati. Veste, vsako jutro pijem kavo na balkonu, pa rožice in to. Slaba dva meseca sem tukaj, pa se razgledujem. Zdaj si najbrž mislite, da sem vohunila za vami, nikakor ne. Le vaš terenec je tako značilno odgodrnjal vsako jutro, to je. Ker pa ste sinoči imeli mali nočni koncert, sem pač domnevala, da ste doma, gospod Janko, saj vam je tako ime, kajne. Tako pač piše nad zvoncem,« ženska navrže.

»Ja, tako mi je ime,« sem zmeden. »No, če vztrajate, bom pa prišel, samo pod tuš stopim in se oblečem. Kakšnih deset minut, pa bom zgoraj, če je tako prav.«

»Kar počasi,« pokimuje ženska. Posloviva se.

Zaprem vrata in dolgo kar stojim. Pijanost me spreminja v potlačeno šlevo, ki se komaj premika. Grem do hladilnika in si privoščim dolge požirke mineralne vode. Pokukam v spalnico, kjer na postelji leži kitara in mi ponuja vabljive boke, obliznjene z majskim soncem, ki se je zaplazilo izpod malomarno spuščениh žaluzij. V glavi mi vse brenči in nekje v ozadju se mi rojevajo nove melodije ... Kitara, kitara, kaj si storila in kaj še boš?

V R B A

Dnevi so postali krogla, iz katere se blešči ostareli čas. Kaj takega, malinov sladoled in svež vonj novega parfuma in ... Nisem si mislil, da bo imela tak popoln smisel za urejanje kozmosa znotraj trhline moje duše. In če se spomnim, s kakšno eleganco je potegnila pas iz kopalnega plašča in se razgrnila ... Zasijala je z vso svojo lepo komponirano goloto, brez grama maščobe, brez gub, gladka, bela ... V očeh ji je utripalo majceno veselje, izrisano z vsemi ugaslimi upanji, z vsemi bivšimi, ki jih je puščala na postajah svojega življenja. Vsaka zvezdica je bila ena od njenih, menda eden tudi že pokojni, da ... Ampak, ko je izgrebla iz frotirja boke, ko se je lahko razkrečila, ko sem jo že lahko zavohal, takrat, ah ... In zunaj je v starem kostanju venelo poletje in so škržati žagali noč, da so leteli črni opilki nekam v zarjo, tako trudno od naslade. S pesmijo telesa me je ujela v svoj ritem. In sva šla, daleč onkraj svetlob, vse do tolmunov grenkih tišin, ki pobrstevajo, ko se dva izzibata in sta si spet na robu tujstva. Ampak tisti prefinjen poteg belega pasu, tista bela kača v njeni roki, pa tak zamah skozi rdečkast polmrak sobe in potem se halja odpre, zasije njen popek in ... Preveč lepo je bilo, da bi bilo ponovljivo. Zjutraj sva čarala besede, ampak med naju je legla noč škržatov, ki so jih preglasile ptice,

trudne od romanj k svetlobi. In pila sva močno kavo na balkonu, spet je bila v belem kopalnem plašču; in s kakšno ihto si je zategnila pas, tisti bel pas. In takrat se mi je zdelo, da na ta način zapira svoje telo v soj beline, skozi katero je moč uzreti samo trenutno nasladje. Najbrž je to tudi pomenilo, da je zdaj spet tista samozavestna dama, ki si skozi sončna očala ogleduje novega zapeljanca.

Srečala sva se v sladolednem vrtu, povsem tako, v opoldanski poletni dremotnini, ki je pregnila majhno mesto. Všeč mi je bilo, kako je prekrizala sloki nogi, kako je z elegantnim zapestjem zavrtela žlico in sesnila rožnato sladino sladoleda. In potem, potem je blisk njenih črnih oči ustrelil v moj rahločutni značaj. Mislim, da sem jo že prej videval v mestu, na banki, v galeriji, v lekarni ... Ja, ampak ko je bila v zimskih oblačilih, ni bila tako razkazana, tako priponudljiva. Običajne fraze in povabilo k moji mizi. Prisedla je, pridišala ... Izkazalo se je, da imava kar nekaj skupnih znanstev. In čez nekaj dni sva bila zmenjena in ... Da, da, bel pas poleti. Potem nič. Pa sva se spet našla v sladolednem vrtu, malinov sladoleđ, pomenek, nov parfüm in spet njeno stanovanje, pa glasba, sveče, vino in noč ... Zdaj je ne najdem več. Baje je odpotovala na morje, tako mi je rekla prijateljica, ki jo pozna. Sam sem v vrtu in spet oblizujem malinov sladoleđ. Vroče je, prekleto vroče. Kar iskri se mi v začelju, ampak ne morem še na dopust, ker sem sredi čudnega projekta. Popoldneve ponavadi preživim pri mami, ki me nagovarja, da bi si vendar že lahko omislil resno zvezo, da jih imam že triintrideset, da ... To njeno nerganje in njene solate ... Pa malo paprike, pa kumarice, pa bel sir in mlada čebula. Kajpak, ne more pozabiti svojega oficirja, ki ji je razkril kulinarične posebnosti Balkana. Ne, nikoli ga ne bo pozabila. Še tisto

leto, ko je možato stal na cesti in priganjal svoje vojake, naj ... Kaj bi te zgodbe vpletal zdaj; bila je pač neka butasta zdraharija. Moj pravi oče je bil takrat zgoraj v Nemčiji in se ni imel namena vrniti, nikoli več, mamin ljubček pa, brko, ej ... Če bi spet zagledal njo, v beli obleki in s tistim pozibavanjem, bi se mi dan spremenil v čisti biser, tako igriv in poln mavric, ker bi skozenj sijalo sonce njenega pogleda. Menda se nisem zaljubil, hej ... Kaj pa je to zaljubljenost, daj no? Ta mit vitezov in vzdihovanj ... Pri vsem gre samo za duševni sladoled, za udejanjanje teles, ki se poleti pač hotljivo razkazujejo in vabijo v dvojčkanje. In pred leti, spet sladoled, mlada natarica ga je stregla, s takim pogledom, da ... Takrat sem pa res bil zaljubljen, bi se reklo, da ... Vstopim v lokal, da bi znanko iz službe razvajal s sladoledom. Julij je bil. Takole stopim noter, v glavo mi butne mrzel zrak iz klimatske naprave, ampak ona za paleto sladoledov, o ... Dolgi svetli lasje in karo mini krilo, v očeh pa pomladna jutra polna ros in mladih lun, ki so srebrile vzdihe. Naročim sladoled in kar gledam in gledam. Mislim, da sem takrat tisto mladenko nagovoril, da In potem sem bil tako zmeden, da sem nerodno nagnil sladoled in mi je padel na tla ... Moja sodelavka pa v smeh. Mladenka je priplesala naokrog, pobrisala sladoled in mi navrgla še nekaj pogledov, ki so me prikovali v začudenje in tisto strastno nemelost, ki ti odvzame zadnjo trohico razuma. Še večkrat sem hodil tja na vaniljo in jagode, ja, mislim, da sem si vedno izbral takšno kombinacijo sladoleda, ki je bil vroč, prekleto vroč, ko sem jo gledal, kako zamahuje z lasmi, kako se sklanja nad sladoled in zibne težki dojki, ujeti v nerazumno tesno črno majico. V mislih sem že bil z ustnicami na tisti belini, sem že pasel svojo čutnjavo in slo in izgrebal zrele jagode,

sršeče v nečimrnost ostalih gostov, ki so se zaradi njene mladostne svežosti nizali ob zloščenenem točilnem pultu. In mama je rekla, da je to punca, ki ve, kako se moškemu pokazati, da jo hoče. Smejala se mi je, ko sem domov prinašal sladoled za poobedek. Sladka mrzlina strastnosti, ki je gorela v meni. In z deklico sva klepetala o šoli, o potovanju, o marsičem, le o tistem, kar bi morala, ne. Le kje je zdaj? Menda nekje v tujini. No ja, potem sva si res tujca, tujina, tujci, tujca ... Vroče je, pa če bi raje vrček piva, ampak potem bom v hipu poten in smrdeč. Moral bi domov in spet pod tuš in ob petih imam sestanek. Čakaj, preverim na mobilcu. Pa res, poklicati moram Ani, gospo Ani, ki ima namen ... Ne, ne, to so pa že poslovne skrivnosti. Še dobro, da si je premislila in je sestanek napovedala za drugi teden, saj bi v tej vročini težko zbrano mislil in argumentiral našo poslovno strategijo. Moral bom izbrati nove čevlje. Tile so preveč zatesnjeni, čeprav iz kvalitetnega usnja, ampak model je že tak, da so nekoliko pretesni. Jutri zjutraj si bom vzel čas in se zapeljal tja dol v Italijo in si izbral nove, ker moram tako ali tako tja poslovno. Še daleč je do avgusta, ko bodo tudi oni šli na dopust, še deset dni, joj! Natararici namignem, naj mi prinese še eno porcijo in kozarec vode z malo limone. Nabor lepših žensk se je povečal. Očitno so se iz bližnjih uradov prišle damice, večje dolgočasja za računalniki, razhlajat s sladoledom, nekaj med njimi je seveda tudi takih, ki so preobremenjene – tem se to tudi vidi. Zategnjene so in nekam zaoblačene v gube patološke zaskrbljenosti. Tiste, ki imajo namen narediti kariero, so že na zunaj izzivalne, odločne, bogatih gibov, ukazovalne. Kar poglej jih, one odredijo mizo, pomahajo natararici, vreščavo razporejajo sodelavke za mizo. Obrnem se vstran

in se ogledujem v žlici. Kakšen čuden podolgovat obraz, pa velik nos. Pravzaprav je videti samo nos. Obrnem žlico in zdaj vidim popačeno omizje nekih uradnic. Tiste prve so v sliki razvlečene, ostale se pa kar izgublajo. Malo zaprem oči in poslušam ščebet klepeta: »Mi pa belimo hišo, ti rečem, štala. Pa mojster, ej, taka svinja ... Zmenjeni smo bili, da bo vse prej lepo zaščitil, pa prideva z Andrejem domov in imela sva predstavo. Fleki na parketu, kopalnica zasvinjana, kuhinjsko pohištvo tudi, dnevna, no ja, tam je bilo še v redu. Ne, ne, ne bom mu plačala, dokler se ne bomo zmenili. Ne, res, na te tiče se ne moreš zanesti. O, ja, saj je obljubljal, o, ja. Pa tudi Vanda mi je rekla, da je pri njih solidno naredil in da ni pretirano drag, samo za ritjo mu moraš stati. Z Andrejem sva pa skočila za nekaj dni v toplice, ker kasneje nimava dopusta. Na, zdaj pa imava preostanek dopusta, zdaj pa imava. Pri drugi mizi pa, sicer bolj tiho, dve dekleti: »Ti, štekaš, ukradu mi je mobilca, ej, pizda mu materina. Grem jaz na čik ven, pa pijemo naprej, ko pa pridem domov, mobilca ni. Vem, da sem ga pustila na mizi, ko sem šla kadit, to še vem. Saj sem pila, ampak jebat ga, to še vem. In potem akcija, stara moja ... Kličem Vikico z rezervnega mobilca, pa Samirja, pa Božiko, pa Lindo in počasi le stuhtamo, da ga je moral nekdo žvajznit, štekaš. Tipček me je že za novo leto nadlegoval in sili vame, samo meni se zdi malo čoknjen, tak, no, ne vem. Učke ma res srčkane, no ja, pa debater je dober, ampak, ej, da mi spizdi mobilca, samo zato, da bi ga prišla k njemu iskat. Stara moja, popizdila sem. Vzela sem s sabo Samirja in sva šla k njemu. Pa je nekaj najecljjal, da ima on isto znamko mobija, da je tudi njegov črn, da ... Ne me basat, stara, finta v levo, ti rečem. Hvala Bogu, mobilca sem dobila nazaj. A veš, da sem cviknila, ker imam gor tudi službene

cifre, pa še neke pikantne besedice, ki mi jih pošilja Jolo. Ma ne, ne, tip je res odpulen, totalka, ti rečem.«

Vršanje pomenkov me ne zanima več. Vstanem in grem do pulta, da plačam. Vidim, da je pot natararici razmazal naličje. Škoda, gotovo se je punca zjutraj trudila, da bi na sebi poudarila tisto, kar se ji zdi, da je del njene zapeljive maske. Ah, nazaj v pisarno, pa odgovori na pošto in tabela za trimesečje!

Pozno popoldan se le spravim v kratke športne hlače, obujem športne čevlje brez nogavic in grem dol v kolesarnico. Zadnje čase sem zaljubljen v kolo, vse tako kaže. Gladim ga, čistim ga, mažem, privoščim mu vse, kar se na tržišču dobi. Ampak zna mi povrniti ljubezen, o, ja. Dolge vožnje po brezpotjih, med žiti, med koruznimi polji, tudi gor v vinograde se spravim in v nasade breskev. Na novo odkrivam svojo okolico. Dol ob reki, kjer so stare vrbe, so uredili celo sprehajalno pot in klopi in smetnjake. Ne vem, koliko časa bo vse celo, vsaj do jeseni najbrž, ko se dijaki vrnejo in bodo odkrili novo točko za žure in nadvse primeren prostor za sproščanje histerije. Vozim počasi in lenobno. Spotoma poslušam glasbo, ki sem si jo prenesel na MP3. Prijetno je, niti ne prevroče. Občudujem pšenično polje, ki še edino ni požeto, malo naprej je dolg vinograd – torej kruh in vino. Kako krščansko, me prevzame. In spomnim se pripovedi svoje babice, ki je govorila, da je v njihovi vasi, tam, kjer je bila ona rojena, hodila neka ženska po žitih in molila. Večkrat da so jo zalotili sredi njive, klečečo in v strastni molitvi. Govorila je, da je Marija in da je prišla blagoslavljat njive ... Eh, svet je poln domišljavosti. Moj sošolec v gimnaziji je trdil, da je videval nezemljane, da je z njimi govoril v posebnem elektronskem

jeziku. Celo računalniški program da so mu zaupali. Ker je bil fanatičen računalničar, se mi je zdelo vse skupaj precej zabavno – fant je pač imel bujno fantazijo, ampak to ga je pripeljalo v tisto bolnico, kjer še naprej piše računalniške programe, ki mu jih narekujejo vesoljci. Glej to žito, to čudovito preprogo obilja. Še malo naprej se zapeljem po kotanjastem kolovozu. In nerodno butnem v neko jamo, da me sedež udari naravnost v modnik. Uf, to boli. Stari, tega si ne smeš privoščiti, od tega lahko postaneš neploden. Ne, ne, treba bo paziti, kako vozim. Preveč razmišljeno vozim po teh kolovozih. Nič, obrnil se bom in šel dol ob reki, mimo vrb, ena je še posebej zanimiva, debela in stara, baje spomeniško zaščiten. Pod njo so postavili grobo klop in mizo. Tja mimo bom šel in si tam malo oddahnil. Ustavim glasbo in pospravim slušalke. Zdaj hočem uživati tišino, razlomljeno z šumotom reke in večernega poletnega vetra, ki tako prijetno razgiba liste na drevesih in pošumi v pozabljenih travah. Hitro se zamotovilim na peščeno pot, ki pelje ob reki. Ošinem uro, blizu osme. Ah, svežina vendarle. Iznad reke se vzdiguje ohlajen zrak in se razliva na pot. Še en ovinek in bom pri stari vrbi. Ne! Tam na klopi. Ne! Ne! Saj to je Mija, ostrižena, in v beli kratkih hlačah, pa kolo poleg nje, kadi ... Pozabil sem, da kadi. Tudi tisti večer je kadila na balkonu, saj res, pa ne samo cigarete, ne; majhnega terapevtskega, tako je temu rekla. In zdaj je tu. Ni me še opazila, kadi, spet terapevtskega, do sem podiši. Vendarle dvigne obraz in me zagleda. Nasmeh je medel, celo zelo hladen; zdi se, da sem jo neprijetno presenetil. Po tistem se nisva več slišala, ker je pač rekla, da je ne bo, da ima dovolj tega usranega malega mesta, kjer še golobov ni. Poleg nje je na klopi nek bel karton z napisom. Kaj pa je to? Čisto počasi se zapeljem do nje in

rečem: »O, Mija, kaj pa ti tukaj? Pa ostrižena, hej!?!« Skozi možgane mi šine teorija: Ko ženska zamenja frizuro, ima novega moškega. Pri njej to ne bi bilo nič nenavadnega, saj si je vedno vzela tistega, ki si ga je izbrala – nikoli ni najbrž dopustila, da bi bila izbrana. Vznemiri me pregib njenih ustnic, tako čutnih, sesljivih ... »Večerno kolesarjenje, Miha. Kondicija za morje. Kot vidiš, še nisem šla, ker je moj novi frajer še v službi. In ti?« Vedel sem, da sem ji bil samo preizkus, da sem bil samo tolažba njeni urbani nečimrnosti, ampak, da takole reče – ah nič. V glavi mi brenči čisto moško samoljubje, to bo. Zberem se in ji rečem. »Pedaliram, da ohranjam minimalno kondicijo, pa te samote me kar pomirjajo. Vsaj malo me vržejo iz stresa. Nikoli si ne bi predstavljal, da bi te našel tukaj, ker si pač mestna dama, vedno urejena, vedno sedeča v lokalu in vedno v trendu. Ampak, takole športno opravljena si kot kakšna od tvojih dijakinj, res,« sem prisilno laskav. »Komplimenti ti dobro gredo z jezika. Očitno so te natrenirali, da si poslovno oborožen s komplimenti za dame, ki jih je kar dosti v biznisu. Moje dijakinje, hej, ta je huda,« se je zasmejala. »Ti bi jih moral videt, ko pridejo septembra nazaj v šolo. To bi moral videt, tisto zagorelost in tisto razkazovanje mičnosti, ki kar sili k pregrehi. Meni kot psihologinji je lahko vse to gledat in razumet, ampak ubogi moji kolegi, njih pa begata svežost in razgaljenost, ki ni primerna, priznam. Evropska civilizacija še ni zrela do te mere, da bi samci razumeli, da če je ženska izzivalno oblečena, še ni nujno, da je takoj godna za parjenje. Žal pa so ti podzavestni vzorci preveč zakoreninjeni in se zgodijo ekscesi, se. Na, preberi to. Našla sem nabito na to vrbo. Mislim, ta svet je šel res nekam v meglo. Preberi!« mi čisto po profesorsko strogo reče in privzdigne tisti beli karton,

popisan z grobim črnim flomastrom. In tam je pisalo: Tu je drevo, primerno za obešanje. Če ste nesrečni in nimate izhoda, potem sledite našim navodiloma na www.bozjaluc.com. Trpko se nasmehnem in rečem: »Pa kaj je zdaj to, kakšna nova sekta ali kaj? Drevo za obešanje!? Ne znam si predstavljati, da bi tu videl kakšno truplo, joj, ne!« me zvija. Ona samo odkimuje in to tako ljubko z novo frizuro, ki poudari njen vrat, še nič žilnat, gladek, nekoliko že zagorel, ampak dekolte je pa še poln belih odtenkov. »Vidiš, depresija časa je zdaj nov virus, ki je okužil mnoge. Ljudje so preveč v pričakovanju neke sreče, pa se jim ta stalno odmika in potem, vidiš, potem se najdejo take bedarije. Ima me, da bi tole nesla kar na policijo, pa kaj. Tečni bi bili in me spraševali vse mogoče. Ne, kar v reko bom vrgla ta bedast karton. In ta vrba naj bi bila primerna za obešanje. Ja, če to ni noro in tako slovensko. Saj poznaš Prešerna, ne. O, vrba. Joj, joj, te simbolike,« se je zasmejala. »Tale mora biti res usekan, da dela take plakatke in jih lepi na drevo. Bajje je na drugem koncu pustil še en napis. Tam da je pisalo: Mogoče bo trava rastle iz vašega trupla, zato jo spoštujte. In v nekem podhodu, tam, saj veš, pod avtocesto, je bajje napisal: Vso pravico imate, da si vzamete tisto, kar je najbolj vaše: ŽIVLJENJE! Tip mora biti res zmeden, shizofren, bi rekla. Po teh kracah sodeč ima hudo notranjo napetost. Ah, v reko s to bedarijo,« reče in prožno vstane. Stopi na potko, ki pelje dol do mirne črnikaste reke, črnikaste zaradi mračine, čez dan pa je sveže zelena. Oba sva potem gledala, kako je karton, narobe obrnjen, pristal na gladini vode. Sijal je s svojo belino, prav tako sijal, kot je zasijalo njeno telo tisti večer – zdaj pa sije za nekoga drugega, ah! Pa bi zlahka shajala. No ja, dve leti je celo starejša od mene, pa kaj.

Zrela je, prijetna, vse tiste damice v biznisu pa poznajo samo agresijo in zlaganost. Sanjajo prestiž in umetne orgazme. Ponudila mi je, da se lahko skupaj odzibava do mesta, takole med polji. Počakal sem, da je zajahala kolo. In zdaj je prišla njena oblost do izraza, njene obline so belo zakipele čez ozek sedež in se zazibale pred menoj. Ni me sram priznati, da mi je v trenutku otrdel, ko sem videl tisto zibanje pred seboj in tisti razgaljen hrbet. Očitno se je zavedala, da me je že razgrela, pa je namenoma spremenila ritem zibanja, da se ji je sedež zajedal tja, kamor bi ... In s takimi poželjivostmi sva prišla do asfaltne ceste. Mušice so bile sitne in mesto je že zažarelo z lučmi. Na avtocesti se je odvijal običajen hrup. Povabil sem jo na sladoled, pa je rekla, da se ji mudi domov, ker pride njen ta novi, baje arhitekt, ločen in bogat, seveda. Na krožišču se dokončno razideva. Gledam za njo, kako pelje svoj erotizem in izginja v ulici, kjer je stanovala. Otrden sem se pač moral sprijazniti z večerom, ki bo nem. Zdaj tudi meni ni več do sladoleda. Mudi se mi domov. V mislih ponavljam internetni naslov. O, to pa moram preveriti. Sumim celo, da je to vse skupaj delo mojega sošolca iz gimnazije, Viktorja. Šušljalo se je, da naj bi bil zdaj doma pri starših in da tu in tam komu še servisira računalnik. Jaz nimam pojma, kako te mašine zares delajo. Če se kaj ustavi, pač pokličem servis, ali pa prenosnika nesem kar tja. Včasih, ko sem se šele začel učiti tega, mi je Viktor vse popravil, me naučil nekaj fint, kje je že to. Če je on doma, bi mu zlahka to pripisal. V mobilcu še imam njegovo številko. Saj drugače je kar v redu, razumen dečko, celo obiskal sem ga tam gor, ampak ko ga popadejo njegovi prebliski, ne zna ven. Bomo videli, bomo videli. Spotoma pokličem mamó in ji povem, da ne bom prišel na večerjo, ker imam preveč

dela, da moram jutri poslovno na pot in podobni izgovori, do kdaj!? V blokovskem naselju se je vročina ugnezdila v dolgočasen beton, ki skriva toliko človeških stisk. Kar nekajkrat sem že slišal pripombe na račun moje garsonjere, češ, kaj se grem, da je doma tako velika hiša, da puščam mamó samo, da ... Je že bolje tako, svoboden sem in odraščam. Mija, uf, Mija, me skeli v mednožju in nabija. Moral bom hitro skozi mrak s to štrlino med nogami. Doma se bom že olajšal v mislih na Mijino belino, na njen vonj, na njeno izjemno prefinjeno igro ustnic in ... Mija, Mija ...!

Stuširan, olajšan in s skromnim sendvičem sedem za računalnik. Najprej preverim pošto, nekaj poslovnih stvari na hitro opravim, potem pa tisti naslov. Saj sem si mislil, lično urejena internetna stran, nekaj dobrih fotografij in na pol filozofski zapisi o tem njegovem osebnem verovanju, da je svetloba pravi bog, pa da je tema v duši njegovo nasprotje. Razpisal se je o tem, da je duša dobro organiziran biološki mikročip, ki ga v vsakega človeka vgradijo božji nadzorniki; in s tem čipom da Bog svetlobe nadzoruje ljudi. Cela poglavja so o samomoru! Da je samomor upravičen, ker Bog svetlobe pač vdela tak program in je bitje doseglo svoj zemeljski namen in se mora količina njegove fizične energije in materije transformirati. Za registrirane uporabnike je pripravil celo podroben opis vseh samomorilskih tehnik. Ne vem, ta stran ne bo dolgo zdržala ... To, z navodili, hej, mar ni to kaznivo. Ampak, kdo sploh pregleduje take strani, vse milijone takih strani. Dobro, z iskalci posebnih gesel in besednih zvez bi šlo – tako mi je to pred leti razlagal Viktor, ampak ... In zdaj je začel že table obešati po mestu, pa po podeželju tudi. Celo lokalni zemljevid ima na strani in tam so točke, kjer je

možno stopiti v stik z Bogom svetlob. In potem razlaga, zakaj je stara vrba nekakšen super sprejemnik za Božjo svetlobo, da je tam prehod najhitrejši ... Kar zazebe me, ko to berem. Ima me, da bi ga kar poklical in mu rekel, da je zdaj šel spet predaleč, da bo spet kmalu tam zgoraj in se bo sprehajal po parku, zamotan v svoja tuhtanja. Od kje mu denar za to stran, kdo bi vedel!? Morda pa je za njim že dobro organizirana sekta, tudi to je možno, tudi to. No, poglej, na forumu je debat kolikor hočeš. In še največ jih je o smislu in nesmislu samomora. Ne, tip se igra, res. In spet debata o vrbi, pa zakaj se nekatere vrbe ob rekah imenujejo žalujke. Celo znanstveno ime je tam, *Salix babylonica*. In potem Viktor razlaga, da je bil Babilon prva bazna postaja Boga svetlob, da je zato tej vrbi tako ime in da je sposobna odjemati žalost, če se ji prepustimo ... Pa mu ugovarja nek obiskovalec, da se je možno pod vrbo tudi ljubiti, da ima dolge zelene lase, da bi lahko simbolizirala erotiko in videnje bodočnosti in spoj zemlje in vode, ker da se z vejami poljublja z reko. In Viktor mu odgovarja, da je to že res, ampak da smo itak organizirani iz istih elementov kot cel univerzum, pa da je ljubljenje samo eden od segmentov prehajanja. No, zapisal je še, da je vsak orgazem majhna smrt, kajti samo iz smrti raste življenje. Dobesedno: Ko pšenično zrno pade v zemljo, mora počasi umirati, da odžene v novo življenje, spermij umre v jajčecu, da nastane življenje, da, spermij je tisti, ki umre, da se jajčne celice delijo, še prej pa se informacije pomešajo, zato je pričakovati, da je moški obsojen na to, da umre v ženski, zaradi ženske ... Joj, Viktor! Predrgnem si obraz z dlanmi. Skozi okno je slišati neko glasbo. Spodaj se zbirajo smrkaljice, ki še niso šle na morje. Fant na mopedu pribrenči do njih in se važi. Običajna urbana slika. Spustim navojnice,

B o j a n B i z j a k

da ne bi komarji imeli masovnega pohoda, pa še posebno zaveso potegnem, da bi imel mir. In spet sedem za računalnik. Dovolj imam tega Viktorja in njegovih morbidnih razpredanj, čeprav nekaj stvari ima kar ... ja, moram se strinjati, pravica, da odločáš o svojem koncu, bi vendarle morala biti pravno definirana. A, ja!? A, zdaj bom pa skušal svojo pravniško in ekonomsko znanost vplesti v neko na pol shizofreno namotavanje okrog samomora. Nič. Prebrskam novice in potem me dodatno rukne: umrla je Amy Winehaus! Pa tako rad sem si vrtel njene pesmi in video, tisto čutno petje, zdaj pa je zapletena v veje vrbe ... In njena pesem: You Know I´m no good! Mar ni bil to krik na pomoč, me strese. Ali pa: Love is a losing Game!

O vrba, o Mija, o, Amy! Back to Black!

P A P O J D I V A . . .

Jutranja svetloba se je razbarvala z mehкими odtenki sivine, tako značilne za tiste kraje, za tista močvirja, ki so pojila domišljijo ne več tako zelo mlademu inženirju, ki se je odločil za nenavaden dopust – hotel se je pač skriti v odročno pokrajino, kjer ni bilo živahnega utripa življenja. Jezero je samevalo in močvirja so se skrivala vse do gozda, ki je temno zamejil nebo na jug. Že tretji dan je tam, sam, v potovalniku, ki ga je najel za cel avgust. Šel je vse do jezera. Dolgo si je ogledoval svojo podobo na mirni črnikasti gladini. Popravljaj si je majico z nekimi napisi. Spomnil se je, da jo je dobil kar tako; neki študentje so propagirali neko nevladno akcijo in mlada študentka je delila majice in brošure. Brošure seveda ni prebral, majica pa, no ja, povprečje, ampak črna pa je, to pa. Od nekdanj je ljubil črna oblačila. Nemara še od takrat, ko je gledal sosedovega gospoda, vedno vsega v črnem, s črnimi očali in večje obritega po glavi. Pravili so, da je zaposlen pri policiji, pa ni bilo res, kje pa. Bil je računalniški strokovnjak, to ja, no, saj je še, ampak s policijo je sodeloval le, če je bilo res treba; odpiranje datotek, pregled diskov – to je razlagal na pikniku, ki so ga priredili v njihovem vrtu, pa se je nočni pomenek splazil v inženirjevo sobo. Pred, čakaj, je pomisli, pred petimi leti je to bilo.

Zdaj ga ne vidim več. Baje se je oženil in se odselil nekam v elitno četrt. Ja, občudoval sem njegovo mrkost in črnino. Blanka pa ni marala črnine, kje pa. Njena kri, njena vroča kri ni marala temnosti. Še ko sva se ljubila, je hotela svetlobo. Pa je bilo smešno, ko sem naravnaval svetilke, medtem ko je ona ležala in se mi smejala. In ko je padla luč na tla med ljubljenjem!? In potem sem stopil na drobec stekla, urezal sem se. Blanka pa je nekako našla stikalo in prižgala luč. Kapljice krvi so mezele na preprogo, pa nisem bil nič paničen, prav nič. Blanka je pokazal nekoliko več prisebnosti kot jaz, to ja. Pokleknila je na drugi strani postelje in si ogledovala ureznino na nogi. Ampak ... osupnilo me je. Vzdignila je nogo in mi začela oblizovati rano, sesati kri. Takrat se mi je zagabila, resnično se mi je zagabila. Zapekla me je njena slina in sem ji skušal umakniti nogo, pa se je kar borila in obliznila novo kapljico krvi. Dvignila je obraz. V njenih očeh je gorel strašen ogenj, čez njena lica so se pletle čudne sence. Ustrašil sem se, prebledel sem in se sfrknil v čudno togoto. Rekel sem ji ne, zakričal sem, da naj neha. In je nehala. S hrbtom roke si je obrisala usta, se vzdignila, vsa lepa, gola, s takimi oblinami, da ... Kaj bi zdaj s temi spomini, kaj bi. V tej samoti, kjer srnjaki ponosno pridejo do jezera. Ne, tisto je bil jelen. Joj, jaz mestni človek, joj. In Blanka mi je potem obvezala nogo, mi skuhala kavo in odšla, za vedno. Po tistem je nisem več hotel videti. V neki svoji bolni filozofiji sem si predstavljal, da je vampirka. Živo sem si predstavljal, kako mi bo neko noč pregriznila vratno žilo. Te slike so bile tako prekleto žive: curek krvi na blazini in moje truplo. Inšpektor se sklanja nadme in ne more verjeti, da mi je nekdo spil večino krvi in da sem celo noč po malem umiral, nje pa nikjer več. Ona pa je že v mestu in v rdečerumenem

krilu pleše med zelenjavo na tržnici, vsa polna življenja, ki se ga je napila ponoči. Tiste dni nisem bil zbran. Zamujal sem s projektom za nov ventil za hidravlična dvigala. Preračunaval sem, risal, naredil dodatne izračune. V delavnici so mi naredili prototip, ampak testiranje je pokazalo, da sem slabo preračunal – dva ventila je razneslo. Potem sem ponovno računal in zahteval nov material. Uspelo je, no ja. Saj bi moral vedeti, da so tiste zlitine nekakovostne, saj bi moral vedeti, ampak računal sem, kot da bi bila kakovost taka, kot jo navaja proizvajalec, pa ... In zdaj sem tu, je zazehal, se pretegnil in pogledal čez jezero, kjer je včeraj zjutraj videl jelena. Ozrl se je na zahod, tam je v mrakobnosti šilasto bodel vaški zvonik. Ni še bil ozarjen z jutranjim soncem. Odločil se je, da bo sedel na nerodno grobo klop ob nekakšnem pomolčku, ki je najbrž služil ribičem. V visoki močvirski rašči na robu jezera je bil raztreščen čoln. Dobro naspan je čutil, da bi polagoma lahko začel s tekom okrog jezera, pa se mu še ni ljubilo. Sicer je imel s seboj opremo in energetske napitke, ampak ga je vedno premamila ta leniva jutranja zasanjanost, ko je v sebi premetaval spomine. Premišljal je, kako bi bilo, če bi bila ob njem Blanka, zdajle, tu, s kapljico krvi na ustnici ... Morda pa ne bi bilo narobe, morda ... Če bi jo zdaj poklical? Kar vidim jo, v halji je, v tisti lahki japonski halji, ki si jo je kupila v butiku, in na mizi so kadilne palčke in v kletki se zaganja papiga. Naučila jo je, da pozdravi in preklinja, čisto po njeno, s tistim naglasom in celo z njeno ostrino v glasu, s tisto strašno hreščavostjo, najbrž zaradi tobačnega dima. Taka je ta mehanika jutra, se je spoprijaznil. Pretegnil je ude, vstal in stekel, da bi se ogrel. Počasi je šlo, zelo počasi. Med visoko praprotjo se je zapletel in padel na kup preperelega vejevja,

malo naprej pa je bil velik štor. Pokleknil je in opazoval štor posekane smreke. Začel je preštovati kolobarnice. Sto dve je naštel. Kimal je in se zamišljaj: Sto let, sto let je drevo odganjalo in raslo, se razvijalo, da je doseglo popolno arhitekturo, ker smreke jo res premorejo. In kakšno čudovito črpalko premore, da spravi vodo vse do vrha, do zadnje iglice visoko tam zgoraj. Baje si celice posojajo hranila in vodo in tako omogočajo druga drugi skladen razvoj, ljudje pa ... Vstal je, si otrkal dlani in si jih obrisal ob travo. Globoko je vdihnil in spet poskusil s tekom. Tokrat mu je šlo mnogo bolje. Tekel je globoko v gozd na gozdno cesto in še dlje v mračine. V tunelasti temini je na koncu videl jaso in megle, ki so se redčile s soncem. Nasproti mu je pripeljal težak gozdni traktor. Odskočil je in se spet skoraj prevrgel. Mestna neroda pač, si je mislil. Na križišču je bila na deblu majhna kapelica, spodaj pa lonček in rože. Gledal je Marijo. Takole na hitro je bila podobna Blanki. Nasmehnil se je tej prispodobi. Ni bil pretirano veren, to ne, ker je verjel, da je moč uma blizu božji kreativnosti, ampak begalo ga je včasih, kaj je v tisti prasili, da je spravila vse skupaj v gibanje; in v strojništvu je res samo gibanje, urejeno po neki zakonitosti, ki je starejša od razuma. Takole ne bo šlo, je pomisli. Nimam nikakršne kondicije. Ej, sem se zalenil. Joj, včasih, kot nič sem pretekel dvajset kilometrov, pa igral košarko cel popoldan, ali pa nogomet, zdaj pa ... Glej to salo okrog trebuha in nobene moči, še tam spodaj, tudi tam je ni. Z Blanko je bilo dvakrat na teden, pa še to ne redno ... Ne, nazaj grem in se bom premaknil naprej. Ne bom ostal tu na robu te divjine, kjer mi narava kar naprej dokazuje, kako sem šibak. Zdaj ne vem več, če sem res hotel to samoto in tekanje okrog tega jezera. Kaj pa če bi se raje kar vozil in si ogledal kraje,

kjer še nisem bil. To bo bolje. Jutri grem naprej, jutri ... si je v mislih rekel in se zasoplo zagnal po ozki stezi na drugo stran jezera, kjer je bila majhna brunarica, najbrž last kakšnega društva, saj so bile pod napuščem spravljene tarče, bržkone tiste za lokostrelce. Ko je prišel na plano, je tam zagledal starejšo žensko s pletenim košem in s palico. Stala je in si ogledovala njegov avtodom, ki ga je že opljusnilo jutranje sonce. Pogrbila se je in se cela naslonila na palico. Malce je tudi zakašljala. V temnomodri dolgi obleki in z zmršenimi lasmi je delovala precej čarovniško. V hipu se je spomnil pravljice o čarovnici, o nekem Janku in Metki. Nasmehnil se je in voščil dobro jutro. Ženska se je vzdignila in se blago nasmehnila. Zdaj je videl, da je njen obraz ves v gubah, tako umetniško zarisanih, da je osuplo strmel vanjo, ker takega še ni videl. Njen nasmeh je bil nekaj posebnega, zdaj pa sploh, ko je nanj sedal košček sonca, ki se je odbil od zrcala na avtomobilu. Cela se je obrnila proti njemu in mu kimaje voščila dober dan. Dodala je še: »Veste, moja jutra so takoj, ko se začne svitati, pa grem, vsak dan grem, da najdem kakšno gobo, zelišča in podobno. Je tistole tam vaše?« je vprašala in s palico pokazala, proti avtodomu. »Ja,« je zadihano, še vedno zadihano pripomnil. »Jezus, kašni časi. Zdaj so ljudje kot polžki, kar hišice tovorijo s sabo. Saj ne rečem, da ni komot, to ja, ampak ne vem, človek ima dom zato, da je tam res doma. Najbrž pa je kar fajn, takole sedeš, pa greš, pa si povsod doma. Od kje pa ste, če smem vprašat?« se je prijazno pozanimala. Ivo se je prestopil, si popravil ohlapno majico in ji povedal. »Iz Ljubljane, sicer sem pa iz okolice Ilirske Bistrice, ampak sem že dolgo v Ljubljani.« Ženska je pokimala, si popravila košek in preložila palico v drugo roko. »Pa ste poročeni?« se je pozanimala in si

popravila zajetno sivino na glavi. »Ne,« je odkimal in si prste zaril v boka. Ženska je samo pokimala in s palico podreznila v zemljo. »No, če ste sem prišli po mir, ga boste tu našli, zdaj že, ko se bliža september. Poleti, ko je tam čez tabor, o, takrat je pa vrišč in trušč. Ta mularija sploh ne ve, kaj je narava. Vi ne veste, kako sem se nasmejala, ko sem sredi gozda našla fantiče, ki so se zgubili. Kako so revčki jokali in se stiskali pod debelo smreko. Noč se je že delala, oni so pa tam hlipali in skušali s tistimi telefončki koga priklicati, ampak v tisti dolinici ni, kaj že ni, ne vem. Tam tista reč ne dela, v tisti dolinici, tako tudi lovci pravijo. No, pa sem jim lepo povedala, da si mora človek v gozdu zapomniti kakšno malenkost, po kateri ve, kje je že hodil, pa da se mora držati ceste, če ni domačin, ker se lahko vrtiš v krogu in ne najdeš poti ven. Gozd ima svojo moč in svojo čarovnijo. Pa sem jih potem lepo peljala po bližnjicah do tabora. Gospod, ki jih je vodil, je bil malo pregrob, pa sem ga oštela in mu kar naravnost povedala, da se otrok ne vzgaja na tak način, da so otroci prenežni za grobost sveta. Pa kaj vam zdaj tukaj tvezim. No, gospod, kar oddahnite si, jaz moram na svoja pota. Pa lep dan,« je še rekla in odšumela po ozki stezi. Ivo je gledal za njo in se čudil, kako spretno je odgrinjala trave s palico, ki so se potem spet šumeče zapirale. Kar nekaj časa se je prepuščal čudenju in jutru, ki se je že razredčilo s soncem, ostro blesketavim na jezerski gladini. Po kosilu grem, se je odločil.

Skromno kosilo mu je obležalo v črevesju: golaž iz konzerve in tri dni star kruh, pil pa je samo jabolčni sok, premrzal. Niti kave si ni skuhal. Na prenosniku si je ogledal vremensko napoved. Z neko vznemirjenostjo si je načrtoval pot, meril razdalje, si ogledoval podatke o krajih in se odločil: Skozi Vipavsko dolino, pa po dolini Soče,

potem na Bovško, čez v Italijo in dol do Benetk, pa nazaj domov. Na nekem postajališču v gozdu se je ustavil. Z zadovoljstvom je poslušal godrnjanje močnega dizelskega motorja. Rad je poslušal uglašenost motorjev – temu je on reklo simfonija nebesne mehanike. Vedel je, da sledi kratka ploha, pa je zato kar obstal in čakal, da se zlije. Vijoličasti siki strel so že pikljali daleč na jugu in grmenje je prasknilo v tišino, ki se je gostila v vlagi gozda. Poigral se je z mislijo, da bi lahko zavil tudi v domačo vas, ampak ... Ne, tista podrtija, luščenja ometa, vlaga, kamen, propad ... Bela plesen na pohištvu, zatohlost. Moje ni, sestrično ni, bratovo ni, vsi smo lastniki in nihče ne popusti, noro. Mi nismo kot Albanci, ki pokupijo stare hiše, jih družno obnovijo in potem eden od članov družine živi v njej. Oni še imajo nekaj klanovskega, mi pa, mi pa smo volkovi, ki se trgajo med seboj. Nam ni usojeno preživeti, na tak način ne. Še lani sem mislil, da bi mi ostala dva prodala svoj delež in bi domačijo popravil, ampak, Jože, ne, pa ne, Marjeta pa tudi ne, češ, da bi ona tudi imela vikend in da bi njen Jure stvar že znal spraviti v red. Še zdaj jo vidim, vso zardelo, kako mi očita, da sem prvi šel v Ljubljano, da sem kar pozabil, kje sem jedel krompir v oblicah in še pasel krave, o ja ... sem jih, seveda sem jih. Naši dve kravici in kako mi je Liza, mislim, da ji je bilo tako ime, požvečila stripe, ki sem jih nosil s seboj na pašo. Z njimi me je zalaga Gvido, ki je delal v luki in jih je kupoval. Vsak petek zvečer se je pripeljal z nekim fiatom in mi jih prinesel, naše in italijanske. Kar požiral sem jih, na kupe sem jih. Ležal sem pod drevjem in bral, kdaj pa kdaj pogledal po kravah in ... Kje je že to, pred štiridesetimi leti, da ... Grom v bližini ga je zdrznil, da je skočil v kabino vozila in izključil klimatsko napravo. Tudi motor je izključil, le radio je še stišano govoril o prometu in

vremenu. Z zanimanjem je poslušal, kaj se dogaja, poročila pač. Potem se je ulilo. Debel kite vode so se pletle po vetrobranskem steklu. Še nekajkrat je tresknilo nekje v bližini. Počakal je, da se je curkanje nekoliko uneslo in se je debela koža oblakov raztegnila in je dež prešel v pohlevno padanje. Zapeljal je nazaj na cesto in se po nekaj dneh spet počutil srečnega. Kar zavriskal je in pohodil stopalko za plin, da je potovalnik odmetaval velike slapove vode iz kotanjaste ceste. Pozno popoldan je zapeljal v izčiščeno Vipavsko dolino. Zrel avgust je ponujal medene odtenke starih trav in izmučeno zeleno barvo listnatih gozdov. Trte so se oprane svetile, a brez tiste žlahtne zelenine; najbrž se je bližala trgatev, če že ni, je pomislil in se namenoma ustavil ob prvem kolovozu, ki se je lokasto spustil v vinograd. Spotoma je premišljal, kako je moralo biti pri srcu rimskim vojščakom, ko so skozi postojnska vrata jezdili proti Vipavski dolini. Najbrž se jim je milo storilo, ko so zagledali dolino in odprto nebo tja dol v furlansko deželo, pa še dlje do mogočni mest, kjer so puščali svoje domače. In kaj smo potem mi Slovenci? Mešanica vsega, bi rekel ... Med trtami je obstal in gledal. Dolgi črni grozdi so viseli in se lahno zibnili v vetru, ki je vlekel čez hrib za hrbtom. Nabral je nekaj jagod in jih pozobal. Sladko, mmmm, sladko. Šel je v drugo vrsto, pa v tretjo, zobnil bele jagode, pa spet črne, dokler se ni grozdja do sitega najedel. Povsem lepljive roke, si je skušal obrisati ob travo, a ni šlo. Sladkoba se mu je zajedla v nežno kožo. Nekaj vode za umivanje je še tovoril s seboj, bo že šlo, je domislil in šel navzgor, kjer je na stari cesti pustil potovalnik. Pod hribom se je vila nova avtocesta, po kateri so se nizali tovornjaki. Umit, osvežen in naphan z grozdom je spet sedel za volan in počasi speljal. Še pred prvim naseljem v dolini je naletel

na štoparja, ovešenega s čutaro, fotoaparatom in z velikim nerodnim rdečim nahrbtnikom, vrh katerega je bil zavoj spalne vreče in najbrž tudi manjši šotorček. Pripravil se je, da bo z njim komuniciral v angleščini. Odprl je šipo in ga resnično vprašal v angleščini, kam da je namenjen. Možiček, že močno sivolas, a žilav, se je blago nasmehnil in rekel čisto po domače: »Naokrog, kamor nanese in do koder se pač da peljati. Vsaj do Nove Gorice bi si želel še nocoj. Smem prisesti?«

»Kar prisedite, prostora je dovolj,« je Ivo z nekim olajšanjem rekel in mu pomagal natovoriti še kar zajeten nahrbtnik. Možakar je sicer nekoliko zaudarjal, bržkone zaradi pešačenja navzdol po nekdanji sila prometni cesti.

Po običajnem pomenku o vremenu pa nekoliko o politiki in ekologiji sta zapeljala v naselje, kjer se je Leon, tako je bilo možakarju ime, ponudil, da plača kavo. In stazavila na parkirišče. Ob kavi je Leon zaupal, da je bil včasih raziskovalec sociolog, da pa je zdaj dobrih pet mesecev že v pokoju in da si je zato izbral potep po Sloveniji, takole, skoraj na najstniški način. Ivo je premišljal ob zadnjem srkljaju kave: Tale je pravi, svoboden, neobremenjen, ne pa jaz, pedantnost, poslušnost, red, natančnost, predalčki ... Nekaj čez šestdeset jih ima in takole, korajžno, ni kaj. Odločil se je, da ga vzame s seboj do Nove Gorice in če ne bo drugače, mu bo odstopil ležišče v predprostoru, saj je zadaj dovolj velik spalni prostor. Ker se je dan že poveznil in se je rdeče zahajajoče sonce zalepilo na steklo lokala, je Leon predlagal, da ga v zameno za nadaljnje gostoljubje nagradi s pico, ki da jih imajo tukaj izvrstne. Povsem razlezena in uglašena sta si privoščila mineralno vodo, malo vina in dolg odpočitek. Domačini so prihajali in odhajali. Leon je začel razpravico o vinogradih.

»Glejte, sva sredi vinske dežele s tradicijo, ampak zdaj je kriza in se grozdje slabo prodaja, vino še. Ampak velikokrat sem razmišljal, kakšna neumnost. Toliko površin namenjeno izključno opoju in zmedi v glavi. O, ja, so teorije, da je vino hrana. Lepo vas prosim, vino pa hrana? Koliko bede je zaradi vina, mislim bede v glavi, razbitih družin, prometnih nesreč in kriminala, pa nasilništva in zavoženih kreatur. Seveda je opitost socialno sprejet način deviacij, ampak, ko se zvrstijo neželeni dogodki, pa hop in novi zakončki, ki ne prepovedujejo pitja, ampak so namenjeni le kaznovanju pitja. Saj ste videli, vsi tisti kompleksi. No, če bi kulturno in zdravo pili, bi bilo dovolj pol tega, pa še manj, tako pa. Ja, pa koliko energije je vložene v pridelavo opoja, koliko nafte, ur ročnega dela in koliko kemije se zmeče na zemljo, ki bi lahko rodila tudi še kaj drugega. Meni se zdi, da je pridelava opoja najbolj iracionalno početje v kmetijstvu. Končni rezultat je vedno slabo počutje, in kot sem že rekel, deviantni ekscesi. Toliko zemlje in energije, samo za to, da so ljudje nekaj ur navidezno srečni. No, če sem iskren, imam doma prijazno vinoteko, ker mi kozarček dobrega vina tekne, ampak ljudsko opijanje pa preziram, ker vem, da to ne more nadomestiti ugodja, ki ga lahko možgani dobijo tudi po drugi poti. In vi, oprostite, kako pa vi shajate z vinom?«

»No, ja, branim se ga ne, da bi pa ga imel samo za uteho, to pa ne. Raje pijem pivo, takole po napornem delu, ampak ne pretiravam, ker vem, kako je s tem; oče je bil alkoholik in vsi njegovi bratje, eden je celo umrl zaradi ciroze. Poznam te probleme, poznam,« je Ivo utrujeno pokimal in pokimek poplaknil z blagim škrobcom, nekakšno neposrečeno mešanico povprečnega vina in radenske.

»Nisem misli, da bi vas zasliševal na tak način. Kulturno in uživaško okušanje je povsem nekaj drugega kot uteha, ki mnogim tudi res je, ampak veste, Slovenci, smo svoj nacionalni potencial že prevečkrat zapili, ja, dobesedno zapili. Preveč smo nagnjeni k nekemu nerazumnemu umikanju in skrivanju. In kaj je drugega opitost kot umik, kajne? No, bi še eno kavo?«

Otrebljena s klepetom sta se zavihtela nazaj v vozilo, ki je pohlevno zagodrnjalo v predvečer, mehak in razmrščen z vetrom, ki je uklanjal veje. Svetloba se je spremenila v mrakobo, še nekoliko našminkano z rdečino, tam daleč nad nižavjem. Leon je kar naprej govoril o slovenstvu, o znoju prednikov, o vseh vojskah, ki so drle skozi Vipavsko dolino, pa o znameniti bitki in o burji, ki je neulovljiva energija. Povedal je tudi zgodbo, kako je bilo, ko je prvič prišel v to deželo burje, pa prav na dan silne burje, v nekem februarju, ko je pač šel dol, da bi obiskal takratno svojo simpatijo, ki je že delala v znani tovarni sokov. Pa je prišel s starim fičkom, prometa malo, skoraj nič, ljudi tudi ne; še tisti, ki jih je srečal, so hodili čudno upognjeni in jih je kar zanašalo. Pred hotelom je parkiral, važno stopil iz avta, tako kot je to počel pred domačim blokom v Ljubljani. Ampak, medtem ko si je zapenjal plašč in popravljajl šal, ki mu ga je burja hotela kar odvzeti, se je sunek burje zaletel v vrata ubogega fička in jih dobesedno odtrgala in jih premetaval po parkirišču. To so se muzali domačini, ko so ga gledali skozi stekleno steno bifeja, kako lovi vrata, ki jih je burja potisnila ob zid. Ves zmeden je s tistimi vrati prišel v preddverje hotela in se na recepciji pozanimal, kje je v tem kraju kakšen mehanik ali avtoklepar. Mimi pa ga je že čakala v bifeju, nerodno ji je bilo. Vsa zardena se mu je smejala, ko je s tistimi črnimi vrati stal tam, ves ubog in

poklapan. Pa se je vse lepo uredilo, fička so popravili, burja se je čez dva dni unesla, Mimi pa tudi. Ampak poročil se je pa z drugo, ja, mladost ... Pred Novo Gorico se je Leon poslovil, češ, da mora sam poskrbeti za svoje drnjohanje, da se bo že znašel, če ne drugače, bo pozvonil pri prijatelju, ki ima stanovanje v mestu in zdaj živi tam.

Zdaj je Ivo uvidel, da je ta cestna samota neka nova razsežnost. Odločil se je, da se bo zapeljal na prvo parkirišče in tam prespal. Zjutraj pa ob Soči navzgor in še dlje, nekam pač. Premišljal je, da bi šel v igralnico, ker je vedel, da je tam vseh vrst zabava. Čuden preskok bi to bil, od objezerske tišine do migljanja luči in na pol golih deklet, ki imajo nasmeške, s katerimi trgujejo. Spomnil se je dedka, ki je večkrat pravil, kako je v Milanu delal kot nočni natakar v nekem baru, kako so se takrat zabavali. V modi so bili dolgi natičniki za cigarete, posebej za dame, in gospodje so prihajali z metuljčki, fašistični veljaki pa strogo v črnih srajcah. In med njimi je najbolj slovel nek advokat, ki je rad govoril o rasah in o rimski kulturi. Nono je bil takrat mlad, komaj puhast fant, ki je pač tam pral kozarce, prinašal led iz kleti in vina, skrbel za sveže prte, za čiste toalete, skratka, deček za vse. Kar slonel je nad volanom na nekem opuščnem parkirišču in v mislih videl dedka, takrat mladega in hitrega, kako se suče skozi gost cigaretni dim. Lastnik ga je imel rad, ker je vedel, da se nanj lahko zanese, da je iznajdljiv in spreten, pa tudi molčati je znal, saj se je tam videlo marsikoga in marsikaj. No, tisti advokat, če bi vedel, da je nono Slovenec, joj. Kako je pijan razlagal, da bodo očistili to golzen gor ob Soči, pa še dlje, da je to naravni del Italije, da tam nimajo ti na pol pastirji in nepismeni ljudje kaj iskati. Ampak nono, da mu je vneto prikimal, pa hitro poskrbel za nov ohlajen

šampanjec in prižgal debelo cigaro. Običajno je advokat sedel z dekleti v posebnem kotu. In tiste punce, ah ... Še posebej črna Bruna, o, joj, kako jo je nono objokoval. Imela ga je le za kurirčka, ko je spletala svoje zvezice, da je bila vedno dobro oblečena in ji ni manjkalo nič, prav nič. Celo svoj avto je že imela in, jasno, moškega zaščitnika, nekega oficirja, fašista, nizkega in debelega, z majhnim potlačenim nosom. Tisti je pil samo črno vino in vedno je zahteval še krožnik sira, narezanega na kocke, z malo soli in popra, včasih še olivno olje in kis. Naš nono pa mlad, takrat na robu tridesetih, tik pred začetkom velikega klanja, pa tako zaljubljen v črno Bruno, v črnolasko, tipično Italijanko. Ko je spil zadosti slivovca, je rad razpredal te svoje prigodice. O ja, tudi tisto, kako je neko noč šel z Bruno, no, že proti jutru, na vožnjo po mestu, pa ju je ustavila policija in so zahtevali dokumente, ampak, zadrega ... ni jih imel, ker jih je pustil v podstrešni sobici nad lokalom, kjer je stanoval. Bruna pa stopi iz avta, zahteva od tistega karabinjerja, da ji prižge cigareto, jasno, na tisti dolgi smešni palici, pa sta klepetala. Segla je v avto, vzela malo beležnico, načečkala svoj naslov in ga dala tistemu zoprnežu. Na hitro ga je uspel prebrati tudi nono in si ga je zapomnil. Ob nedeljah popoldan je bil prost, ker je bil v nedeljo zvečer lokal zaprt, pa je šel v tisti del mesta s sposojenim kolesom in s šopkom pomladnih rož. Našel je stanovanje, pozvonil, in Bruna mu je odprla. Razkuštrala mu je lase, ga povlekla noter in ... Ja, tiste nedelje naš nono ni nikoli pozabil. Ampak, ko je to razlagal, se je vedno razjezila naša nona in mu rekla, da naj gre zdaj k tisti Brunu, pa da bomo videli, če mu bo prala gate, kot mu jih ona že toliko let. To je bilo smeha, ko sta se takole pričkala v pregreti kuhinji ... Zlati časi, takrat sem hodil v gimnazijo, dol v Koprno, in z

nonotom sem pilil italijanščino. Kako se je moj oče jezil, ko sva včasih po cele večere govorila izključno v italijanščini. Pa mama, ona je šele rohnela, ona, ker sta dva njena brata bila v vojni in ... Ta čas je mimo. In če bi res šel malo v mesto, ga je dramilo. Preoblekel se je, se nadišavil, zaklenil in šel.

Jutro ob Soči. Mraznina se je obešala na veje in nad umetnim jezerom so se vrtinčile meglice. Stal je na betonski stezi in se razgledoval. Vrhovi na severu so žareli v bakrenih odtenkih. Pretegnil se je in počasi preganjal iz sebe preveč vina, ki si ga je privoščil v zabavišču, kjer si je ogledoval spogledljivke; ni imel poguma, da bi katero zvalil k sebi in bi se malo igral. Prvič se mu je zgodilo, da je dobil celo strah pred temi ženskami – v glavi se mu je odvijal film: kako bi bilo, če bi se izkazalo, da nisem več pravi moški, da sem mlahavec, da ... Zato je raje zaupal vinu, pa tudi to ni več učinkovalo tako, kot bi moralo, še zdaleč ne. Pil je in topoumno zrl v migljanje luči, v galantno strežno osebje, v igralne avtomate, nekaj zapravil in odšel v noč, ne da bi bil oluščten neke naveličanosti, ki se z leti zalepi v duševne katakombe. Močno kavo si je pripravil in koščke kruha z maslom, pa veliko vitaminskega soka – preizkušen recept za preganjanje mačka. Redek promet je šumel na bližnji cesti. Posvetil se je zemljevidom na prenosniku. Takole se je odločil: Najprej Tolmin, pa Bovec, noč preživeti blizu izvira Soče, jutri pa v Italijo, skozi Rezijo, skozi tiste samotne doline in vasi, kjer so bili včasih naši ljudje. Tja je nono med vojno vozil sanitetni material, pa tiskarske potrebščine in tudi nekaj vojaških reči, seveda v tovornjačku, ki je vozil pijače in led. Ko so prišli Nemci, je bila druga pesem, povsem druga. Takrat pa moj nonič lepo pot pod noge in hajdi na varno v hribe med

italijanske partizane, kjer je imel kar veliko znancev. Pa tudi tam se je hitro znašel, saj je znal delati z ljudmi in je nabiral hrano in druge stvari za potrebe svoje enote. Tisti advokat bi mu lahko priskrbel papirje, da bi še naprej delal v lokalu, ampak preprosto ni hotel, ni maral zoprnih Švabov, ki so se cele noči nalivali s pivom in kruljavo peli. Med njimi je bil tudi nek Slovenec, Mariborčan, ki je včasih, ko je bil zadosti pijan, jokavo zapel, skupaj še z nekaj vojaki, ki so očitno tudi bili na silo mobilizirani Slovenci. Koprena spominov na noniča se je polagoma razblinila skupaj z meglicami nad jezerom, kjer se je ustvarjala čistejša slika. Mimo njega sta se zrinila dva sprehajalca, očitno turista, saj sta zibala vsak svoj zajeten nahrbtnik. Šel je dol do vode, da bi se je vsaj dotaknil, da bi v prstih začutil plemenito žerjavico hladu. In res, ko je pomočil roko v vodo, ga je zaskolelo, tako je bila hladna. Zajel jo je in si jo pljusnil v obraz. Moral je globoko vzdihniti, da je vzdržal to hladino. Potem je vstal in olajšano videl prve žarke, ki so pretipali nagubano zelenomodro tkanino jezera. In prav tako jutro je bilo, da ... Jaz in Blanka v čolnu, tamle, veslal sem, ona pa je mirno kadila in govorila o tem, kako bi živela nekje ob jezeru in bi se lahko celo poletje takole vozila in se kopala, pa živalce bi imela, zajčke, dve kozi, nekaj kokošk ... Sanjala sva, da, pa nisva ničesar dosanjala. Iz žepa je potegnil mobilca, naredil nekaj posnetkov, da ji bo poslal kakšno slikico, za spomin na tiste dni, ko sta si še bila usojena. To jezero, da, in nedelje in kosilo tam v restavraciji in kava ob cesti in ... Nič, naprej bo treba, po načrtu. Zasukal se je in potem na stezi zagledal črnolasko v kratkih belih hlačah, z dolgimi lasmi in bolj temnikave polti. Mirno je stala in gledala čez vodo, tako mirno ... Najprej si je ogledoval njene noge, za

spoznanje premočne, pa nahrbtnik in izbočeno levo dojko, pa naramnico, ki se je zajedala v pod pazdušje. Sonce se je iskrilo na njenih najbrž naravnih črnih laseh. In dekle je sproščeno vprašalo, če govori italijansko. Seveda, seveda, se je Ivo takoj odtajal in v sebi začutil nek srh, neko prдавno vznemirjenje. Stopil je nekoliko bližje, da sta si lahko zrla v oči; v njenih se je smejal jug, v njegovih je spala megla neizgorele ljubezni.

»Ne vem, če sem na pravi poti do železniške postaje. Zdi se mi, da je za štopanje premalo prometa,« je ženska navrgla in si popravila nahrbtnik.

»Ja, kar po poti do konca, potem po stopnicah navzgor in boste v naselju, tam pa je velika tabla in zemljevid. Vse vam bo jasno,« je nekoliko preveč zagnano in v drdravi italijanščini povedal.

»Pa morda veste, kdaj vozi barka po tem jezeru. Želela sem se peljati, pa vidim, da je vse mirno, nikjer nikogar. Bila sem zgoraj, na pomolu, ampak okrog barke je vse tiho, nikjer nikogar. Tam sicer piše nekaj, ampak sem upala, da začčenja z vožnjami že zjutraj. Pa nič, pa drugič,« je bila gostobesedna.

»Tega pa ne bi vedel, nisem domačin. Tudi sam sem samo na poti. Zgoraj imam avtodom in se odpravljam naprej gor ob Soči,« je Ivo že nekoliko olajšano rekel in možato uprl roki v boka.

»A, avtodom,« je punca pojoče zapela. »To mora biti pa prijetno, ne? Takole sedeš in greš, pa počivaš, kjer te je volja. Lepo, lepo,« je zvonila s čustvenimi besedami.

»Ja, kar v redu je. In kam ste namenjeni?« je Ivo vprašal.

»Domov, dol, v Bologno, najprej do Gorice, potem dol. Že dva meseca se klatim po Evropi, malo na štop, malo z vlakom. Sinoči sem prišla do Bovca čez Vršič, danes pa do tukaj in zdaj naprej. In vi, do kje?« je začivkala in se zazibala. Levo nogo je potisnila močno naprej in jo pokrčila v kolenu.

»Ne vem še, najprej gor ob Soči, potem pa najbrž Italija, vsaj do Benetk,« je Ivo zdaj že povsem samovšečno rekel in v glavi že koval načrt, kako bi punco povabil s seboj.

»O, Benetke, lepo ... No, srečno,« je nekoliko patetično rekla in trznila z rameni, da je nahrbtnik kar poskočil.

»Ja, pa še predstavil se vam nisem,« je Ivo rekel in nakremžil spodoben nasmeh. Stegnil je roko in dahnil: »Ivo.«

»Bruna, Bruna Graselli, je mladenka rekla in nežno zaobjela njegovo močno, precej dlakavo roko.

Bruna, Bruna, je Ivo plenkalo v glavi. Joj, nonič, kaj se nama usode ponavljajo? Bruna, ona je Bruna, če to ni ... Na kavo jo povabim, potem bomo pa videli.

»Pa bi vas smel povabit na kavo, zdaj ko se poznavata,« je Ivo opogumljen rekel.

»Prav, sem za,« je sproščeno nafrnila Bruna in si povlekla lase izpod nahrbtnika, da so ji kot črn slap padli na levo stran. Zdaj je bila še lepša, s tistimi velikimi ustnicami, nekoliko razpokanimi, pa ličnice in bradica, pa oči, joj, te črne oči, ta ogenj.

Našla sta miren lokalček, kjer sta si izbrala mizico pod velikim reklamnim dežnikom. Ona je naročila kapučin, on samo navadno kavo in mineralno vodo. Mrena zadrege je še visela med njima, a sta jo hitro razkrojila, predvsem

Bruna s svojo mladostno sproščenostjo, s svojim bistrim pogledom in nasmeški, ki so metuljasto vozljali čas v neko igrivo željo. Punca se je res razgovorila. Povedala mu je, da ima še eno sestro, da imajo doma majhno družinsko podjetje za usnjeno galanterijo, da študira ekonomijo. On ji je zaupal, da je strojni inženir in dela v majhnem podjetju, katerega je tudi solastnik. Ko ga je vprašala, koliko je star, ga je kar malo skislobilo. S stisnjenimi ustnicami ji je priznal, da jih je dopolnil petinpetdeset, da pa ni bil nikoli oženjen ... Skoraj celo uro sta tam sedela, si naročila še sokova in mineralno vodo in se počasi odmotavala. Na koncu jo je le povabi s seboj. Preprosto je rekel: Poslušaj, Bruna, predlagam ti, da greš še košček poti z menoj, potem te pa zategnem tja dol. Ne mislim nič nespodobnega, saj vidiš, stričko v letih sem, le družbo imam rad. No, si za?«

Bruna je zakrožila s kozarcem in povsem sproščeno rekla: »Pa pojdiva!«

Razkošna luč jeseni je barvala gozd ob ribniku. Ivo je hitro hodil, da bi ujel nekaj svetlobe, preden spet sede pred računalnik. Dolgo je strmel v dva laboda, ki sta se tako leno vozila pod jelše, da se mu je na trenutek zdelo, da sta privezana na dno z nevidno vrstico. Ves zasopljen je prišel domov v veliko stanovanje. Presenečen je opazil, da je na mizi šop rož, da je nekaj novosti. Torej se je Blanka vrnila, ga je zaščemelo. Pa menda ni kukala na računalnik in gledala Bruno. Jój! Mobilca sem pustil doma, menda mi je pustila vsaj sporočilo. Kje hudiča sem ga pustil. Ja, seveda, ob računalniku, v kabinetu, pod torbo, tam bo. In res je bil tam. Hlastno ga je pograbil in prebral dve sporočili. Prvo: Kje si? Drugo: Ivo, menda so zamere mimo. Pridem mimo, ključke še imam. Poljub. In listek zalepljen na računalnik,

na rob ekrana, ki je bil izključen, k sreči, o, sveta previdnost – je kar prav, da sem naravnal izklop po petnajstminutni odsotnosti, se je Ivo sproščal. Na listku je pisalo: Prinesla sem ti rože, pa malo sem ti spravila v red, ti potepuh. Zvečer bom spet prišla, če lahko. Veš, jesen je in me zebe v noge ... Ivo je spustil listek, da se je odsvedral na tla. Usedel se je v udoben usnjen stol, se zavrtel sem in tja in si v misli spet priklical Bruno. Tisti teden z njo ... Firenze, pa tisto hribovje, Sibilini, joj. In luna na njeni koži in njena usta, kaj so znala. Mislil sem, da sem že mrtev moški, pa ... Pa pozni zajtrki, artičoke, ribji namazi, kava, sadje, kokakola, vina ni prenašala, piva pa ne pije. O, jaz pa sem pil vino, črno, močno ... Pokazala mi je koščke Italije, ki jih sam ne bi nikoli odkril, nikoli ... In dokazala mi je, da sem še vedno moški, prekleto, da res. Kako sva se imela dobro, v najetem avtodomu, res. In smešno, hotela je, da jo za spomin fotografiram s preprostim digitalcem, ki sem ga vzел s seboj, čeprav sem se včasih bolj resno ukvarjal s fotografijo. No ja, nekaj posnetkov je dobrih, njene dojke v mesečini, pa ona na mivki, pa Bruna med travami in gola na kamnitem zidu, pa ob neki reki, gola, polna vodnih kapljic, pa zavita v belo rjuho sredi starih trav in leva dojka zunaj ... Pa ob jutranji kavi v nekem nasadu marelic, pa smešno navijanje špagetov, ah, Bruna ... Iz sanjarij ga je zbudil mobilc. Pogledal je, Blanka. Javil se ji je. Dolg klepet je zgladil nesmisel tistega razhoda zaradi posesane krvi v tisti aprilski noči. Povabil jo je ven na večerjo, da zaznamujeta spet sousojenost. In ona je zelo pojoče rekla: »Pa pojdiva.«

O B L E K A N O Č I

Ljubi Gospod, ki trajaš do vseh trajanj, ki ne znaš ločiti mojega trajanja od ostalih, mar misliš, da sem te prelisičil? Pa te nisem. Glej, noč je mlada in diha, diha, morda s tvojimi pljuči, kdo bi vedel. Ti, samo ti to veš, ker dojemaš svet tak, kot si ga baje ustvaril. Nocoj dišijo lipe, vsaj tako kot so dišale njene mlade dlani, ki so rahljale vzglavnike moje nejevolje. Vidiš, te lipe so mojemu ljudstvu v ponos. Saj jih imam tudi sam rad. In v parku sem zadnjič reševal dve drevesi. Smejali so se mi, ko sem trgal zajedavske ovijalke s telesa pokončnih lip. Z nožičem sem zarezal v žile nesramnega zajedavca in ga trgal s telesa lipe. Starejši moški, ki je prišel mimo, mi je govoril o tem, da se to zgodi, ker drevo nimam več zadosti obrambnih moči, da bi se samo branilo, da je na nek način bolno. Bi mu kar verjel, saj je gozdar, inženir. Celo življenje je živel z drevesi, bo že vedel. Včeraj sem šel spet tam mimo, moj Gospod, in sem gledal tisti drevesi. O, kako sta bohotni, res. Zdi se mi, da sta radostni v kipenju k tebi, no, k tvoji luči, ki je tam visoko zgoraj, kjer so prave teme. Vidiš, sluzasta noč je in jaz merim neskončnost ulice, ker ne morem spati; moje sanje so se razplodile in odšle. Verjamem, da si mi ti namenil tako usodo, da bom do konca svojih dni bedel in budno pil vtise, ki jih moji

možgani ne zmorejo več predelati. Vem, vidim, veliko nas je v tem mestu, ki imamo rezervno sonce v svojih jazbinah in gledamo v ničnost tistih ekranov, kjer se nam prikazujejo ponaredko nekaj tujih življenj. Nekaj pa je takšnih, ki po ulicah nosijo svojo odvečnost in iščejo sebi dopolnjujoče osebe. Nekaj je takih, ja, ki mislijo, da so samo za to na svetu, da se razmnožujejo na tisti jalov način, ko vzdihne obmolknejo spodaj ob reki pod majskimi vrhami in se kakšen bankovec preseli v damsko torbico. Peket korakov zamre pod vrbe, avto spelje, olajšanje čez nekaj trenutkov umre, skupaj z ubitim semenom ... Včeraj sem srečal pred katedralo gospoda, ki je imel zanimivo obleko. Ves je bil v črnem, le čevlje je imel bele in pleša se mu je svetila od silnih reflektorjev, ki oblivajo zvonika, iz katerih naj bi bronasta pesem klicala k tebi. No, pa se spogledava in sva si bila takoj usojena. Veš, možakar je nosil svojo trudnost skozi noč, ker je preprosto pozabil, da bi moral vzeti tablete za spanje in leči k počitku v svoji udobni predmestni vili. Z nekakšnim grenkim nasmeškom je plul skozi luč in ravno pred veliki cerkvenimi vrati sva se skoraj zaletela, tako sva bila zakoprenjena v misli. Saj veš, Gospod, to so tiste nočne misli, ko se ti odpirajo vedenja, do katerih prideš s tvojo pomočjo. In tisti nočni hodec se mi nasmehne, našobi usta v nekakšno poljubljanje in mi vošči dober večer, čeprav je bila ura že krepko čez drugo uro zjutraj. Ne vem, neke vibracije so me vendarle prepričale, naj se ustavim in naj z njim spregovorim, naj mu prisluhnem. Razodel mi je, da jih ima že krepko čez sedemdeset, da je včasih imel imenitno gostilno nekje na Notranjskem, da ... Kaj vse mi je povedal, veliko zgodb. Pripovedoval mi je o tem, kako so hodili funkcionarji k njemu na bikove prašnike, kako so pili cele noči, se trepljali

po ramenih in kruljavo peli. Med njimi je bil tudi majčken tiran, ki se je hvalil, koliko čel je naluknjajal s svojo pištolo. Kadar je bil silno pijan, je rad pravil zgodbo o »prasici«, ki se je privlekla nazaj z morišča, o ženski, ki je s krvavimi rokami potacala njegovo uniformo, vrata štaba, okna, stene – preprosto ni ji bilo dano umreti, pa čeprav je imela kar nekaj ran. Šele natanko odmerjen strel v čelo jo je odpihnil onkraj, kjer sanja makova polja. Ja, prav tako je rekel tisti funkcionar, revolucionar, ali kaj je že bil. Gospod, jaz ne vem, kje si ti takrat bil, ko se je to dogajalo, ker mene takrat tudi še ni bilo. Šele kasneje si me postavil na zemljo in mi obljubil, da mi boš določene stvari povedal. Ja, takšne mi je pravil plešasti gospod v črnem in v belih športnih čevljih. In še mi jih je natresal, še. Tudi o fantih, ki se niso ravno strinjali s takratnim režimom. Pa so prišli, se napili, sneli sliko gospoda, ki je veljal za ideologa, in ga dali v zamrzovalno skrinjo k sladoledu. Dali so ga na hladno. Smejali so se, se kregali, ali je to prav ali ni, ampak bila pa je zabava. Pa se je našel ovaduh med njimi in eden od akterjev je dobil deset dni zapora. Takrat še malo, ker so bili takšni časi. In poroka ... Pilo se je, plesalo, na kar pride nek fant s harmoniko in vsem pove, da je bila nevesta najprej njegova, da mu je obljubila, da ga bo čakala, medtem ko je on služil vojsko, pa se je zdaj poročila ... Vse je potihnilo. Oče neveste je vstal, vzel pištolo izpod suknjiča in hotel harmonikarja kar ustreliti (oče je bil oficir takratne vojske). Prišlo je do prerekanja in prerivanja, pištola je počila in k sreči se ni krogla zarila nobenemu v meso. Očeta so podrli na tla, mu vzeli orožje, harmonikar pa je zaigral njegovo najljubšo vižo, nekakšno južnjaško žalostinko, nekaj takega. Stari se je pobral in se sesedel na bližnji stol. Jokal je, tako presenetljivo je jokal ... Celó tebe

je omenjal, da, celo tebe Gospod, pa čeprav so ga učili, da te ni ... In še mi je govoril tisti človek. Sedela sva na bližnji klopi in trgala noč v majhne trakce, ki so pluli v ničnost. Povedal mi je tudi zgodbo o možakarju, ki je na lastno pest zajezil potok in hotel narediti mini elektrarno, pa so ga zaprli. In o vaščanu, ki si je nadel ovčji kožuh in strašil ponoči po vasi ... Kajpak mi je tudi omenjal, da ve, v kateri vasi je bil rojen veliki gradbeni baron ... Z neko zavistjo mi je govoril o njem, o ubogih delavcih, ki prodajajo svojo bedno usojenost po tako nizki ceni na vseh gradbiščih, ki jih je videti. Ko je jezik svetlobe segel med naju, sva se poslovila. Gledal sem ga, kako je šel pod kostanji, kako je izginil v lahni poletni meglici dol nad reko, kjer so počivale izgorele strasti. Tisto jutro sem potem šel na kavo v lokal blizu tržnice, kjer so se že drenjali prvi trgovci in branjevke. Poletno jutro pač z vonjem po mladi čebuli in solatah; od ribarnice je prinašalo vonj po ribah, po morju, po prajuhi, iz katere naj bi se izleglo življenje; kdo bi vedel, razen tebe, Gospod, ki imaš milost vedenja in hotenja. Vidiš, velikokrat sem se spraševal, če je vedeti že dovolj, da nekaj hočeš. Ah, kolikokrat sem se ujel v ritem filozofiranja. No, pa sem premišljal: Če nekaj vem, torej to tudi hočem vedeti. Kaj mi je nocoj? Tamle so parčki, tamle v parku, kjer so moje mlade sanje dobile pravo opravo za letenje v vse veke. Hej, kje je to, ko sem po šoli skrivaj kadil za deblom kostanja in se delal velikega, odraslega ... Spomini so zato, da ni glavi dolgčas. Premaknem se po stezi, da bi čim prej šel na dolg sprehod dol ob reki in da bi spotoma obiskal še mojo novo prijateljico Julo. Smešna je, ločena, ampak srečna. Navlekla si je knjig v podstrešno najeto stanovanje in na kuhalniku zna pripraviti čudovite zelenjavne mineštre. In prav v tem parku sem jo staknil,

da ... Nedeljsko popoldne, sedim in poslušam glasbo na tistem majhnem MP3 – ju. Prenesel sem si neke violinske mojstrovine iz cedejev, božansko. Zaprtih oči sem sedel in se utapljal v zvoke, ki niso bili vrhunski, ampak dovolj dobri, da sem doumel, da so vibracije tebe samega Gospod v tisti glasbi. In glasba je valujoča igriva snov, ki naredi reakcijo v možganih, da postanejo dojemljivejši za stvarstvo tvoje veličine; tako bi rekel, ja! Ko sem ugasnil glasbo, pa zašumijo njeni koraki, težki, nejevoljni in velika zadnjica v belih hlačah. Usedla se je na sosednjo klop in težko vzdihnila. Njen vzdih je bil podoben spuščajočemu zraku iz blazine, take, za na morje. Joj, a si nisem zadnjič kupil novo. Ne, ne, pa ne zato, da bi šel na morje. Še na misel mi ne pride, da bi šel s tisto šaro na morje. Saj je smešno, res je ... Kupil sem si jo zato, da lažje gledam televizijo. Napihnem jo in se zleknem in potem poležavam in gledam televizijo do ure, ko me zvabi noč ven. Vidiš, Gospod, kako sem postal muhav in iščem nova udobja, samo da bi se ti izneveril. Pa se ti nočem, res ne. Aja, zgodba z Julo. No, potlej sva se zaklepetala. Povabil sem jo na sladoled, pa še na kavo, izmenjala sva telefonski številki, elektronska naslova ... Začela sva si pisati, se klicati, lansko poletje ... Ugotovila sva, da sva oba ločena – zanimivo. Usode se dopolnjujejo, očitno. Njo je mož pretepal, pil je, se kregal. Sin je že skoraj odrasel in živi svoje življenje, ona pa v osemindesetem, še polna hotenja! Še vedno ima službo, v nekem uradu ... Jaz, jaz pa sem golob večnosti, nesmrtni prodajalec sanj na stojnici juter. Meni je moja Maja ušla, da ... Našla si je moškega, ki je močno podoben njenem očetu. In je šla. Hčerka, hčerka je v Kanadi, pa ... Ne, Gospod, teh stvari nočem premišljati, teh pa ne. Notri me žge in zvija, če na to pomislim. Glej, Gospod, spet sol-

za ... Pa veš, kako je bilo, ko je prišel kombi in so delavci začeli odnašati njene stvari, pa nekaj takih, ki sva jih skupaj kupila, ampak sem mevžasto stal in gledal. Jesensko jutro ... Kombi je izginil za vogalom ulice, meni pa so se teme zaliznile v možgane. Saj je prav tako, vem, da je. Ko je ljubezen mrtva, je že bolje, da se razidemo, kajne? In ona je še pohotna, pri štiridesetih, pa še kako. Jaz, ah, nekaj čez petdeset si mi jih nadrobil Gospod. Ona je vredna svežega semena, to vem, to je zakon narave, ki si jo ti takšno naredil, in zato se ne jezim več, zdaj ne. Prišle so ure, ko si namesto nje ti, da, ti, povsem tiho vstopil v moj dom. Posedal si v fotelju in se pogovarjal z menoj. Pa misliš, da sem te bil vreden. No, ja, kot deček sem hodil v cerkev in se čudil pesmi, ki je donela, in lestencem in kadilu. Moja mama je bila glede tega sila stroga, oče pa ... Oče ne, on je zamahnil z roko in pomahal s partijsko knjižico, češ, da bo to odrešilo grehote sveta. Potem sem pa opustil nedelje, cerkev ... Moje molilnice so bili bifeji in mlade natakariče, take, z belino, z nesramnostjo na robu ustnic, z boki, z lasmi, dišečimi po cigaretnem dimu, s solzami v očeh, s preznojenimi pod pazdušji, s slokimi nogami, s premlado debelostjo ... Moški smo res cepci; veliko časa in denarja porabimo samo zato, da bi bili kos tem mladim samicam, ki se ponujajo na prav poseben način. In kje je tukaj tako opevana ljubezen. Ne, ni je, razen do tebe Gospod, samo do tebe sme in more biti iskrena ljubezen. Teh molitev mi Maja ni odpuščala, vem, da ne. Nekajkrat me je čakala z večerjo, ki je potem končala v straniščni školjki, nekajkrat je gledala televizijo pozno v noč, jaz pa v katedralah pijanstva ... O, Gospod, kako je bilo to narobe, bilo je, vem in se kesam, iskreno se kesam, moj Gospod. Nosil sem zastavo zabav skozi parke, skozi noči, otipaval

sem natararice, v službi nadlegoval tajnice, jim segal v nedrja, no, tudi kam drugam, jih vabil na kratka potovanja, se jim ponujal, trosil vanje seme, Maja pa ... O, Gospod, kako sem zlagano živel, dokler nisem našel tebe v tisti treskavi pomladni noči, ko so zavese šumele in si vstopil skozi blisk. Sedel si, globoko vzdihnil in me najprej vprašal, če te poznam. Meni se je takrat zdelo, da sem pravkar umrl in da sem že na zagovoru. Ti pa si samo odkimaval in mi šepetal, da te pošilja Gospod, da bi me rad posvaril in pripeljal nazaj v orbito občestva, ki ga je Gospod izbral. Rekel si, da si samo njegov sel, tak kot si, dolgolas in umirjen mladenič pri tridesetih. Nisem ti povsem verjel, ker sem misli, da je v moje stanovanje preprosto vstopil mlad moški, ki si želi moške ljubezni, ker je eden takih res stanoval v našem bloku; in to nadstropje nad nami. Ko pa je zasijala čudovita modrozeleno aura okrog tvoje glave, sem ti verjel. Pripovedoval si mi o ljubezni do ljubezni ... Vidiš, kako sem zmeden, pripovedujem ti o tebi in o tistem, ki je bil ti sam. Ampak jaz vem, da ti vse to razumeš, ker si prarazum in um, ki je večji od naše vednosti. Ko ti že omenjam tistega, no, tistega moškoljubega fanta; ne rečem, prijazen je, nasmehljan, nadišavljen, dobrikav – ampak, da bi se poljubljal z njim, ne, to pa ne. In vse tiste igre, ki se jih gre s svojimi, kako naj rečem, ja, ljubčki, kako pa drugače. Lansko poletje sem pozno v noč zadremal na balkonu, pa slišim šepete in vzdihne od tam zgoraj, vmes je letelo tudi nekaj italijanskih besed. Bili so družba, ja! Vidiš, Gospod, pa jih družba ne mara. Saj res ni v skladu z naravnimi zakoni, ampak ljubezen ima lahko tudi takšne oblike, menda? Spomnim se fanta v našem podjetju, ki je bil drugačen, vedno z neko rutko okrog vratu, gizdalinsko oblečen in ... Pa sem ga zalotil s skladiščnikom v neki

opuščeni pisarni. Joj, ta mladi ga je staremu vlekel. Še zdaj vidim tiste na pol spuščene hlače in klobuk na glavi skladiščnika, ki je težko sopel. Videl sem, da je imel debelega in kratkega. Mladi pa mu ga je vlačil in vlačil in s suho roko gnetel ogromno mošnjo. In stari se sploh ni zmedel, mladi pa se je vzravnal in zagorel v lica. Mislil je, da ga bom zaradi tega odpustil; najbrž je tako mislil, saj je bil zaposlen komaj nekaj mesecev v reklamni službi – oblikovalec je bil. Pa nič, pustil sem jima veselje in sem samo tajnici namignil, da naj se okrog tistega naparfumiranega umetnika nič ne trudi, ker da je peder ... Očitno je to že vedela in ostali v podjetju tudi, saj so mi kasneje povedali, da so ga zalotili tudi še z enim zunanjim sodelavcem, pa z enim od vzdrževalcev ... Kam je padel svet, a, Gospod? Majska noč. Pozen bom. Jula se bo jezila. Jo že vidim v kopalnem plašču in vsa dišeča, vsa hotna, še z mokrimi lasmi, me bo čakala. Hotela bo, da z njo spijem kozarček vina, morda dva – pa se mi zdi, da kar preveč rada srkne. Zadnjič je sama spila steklenico vina, pa se ji ni niti ne vem kako poznalo. No ja, malo je rdela v lica, smejala se je in se raztezala po kavču. Takrat je bilo ljubljenje z njo nekaj sila burnega, da že dolgo ne tako: hropla je, me povsod grabila, bila je bolj odprta kot ponavadi, bolj sočna, bolj vzdihljiva in mehka. Morda ni bilo prav, da sem ji pred dnevi omenjal njeno debelost, pa da je podobna debeluški, ki sem jo enkrat zapeljal še v študentskih časih. Ja, ja, moja stara napaka, da primerjam ženske med seboj. Taktična napaka, vem. Kaj me zdaj to briga. Sem že v takih letih, da me to ne preganja pretirano, zdaj ne več. Maja bi rekla, da sem star dečko, ki sanja, da ima mlajšega pimpelna. Hja, Maja. Zdaj najbrž hrope pod tistim brkačem. Kar naj, pa naj! Pa če bi zavil v nov lokal,

kjer točijo več vrst piva. Morda bi mi vrček dobro del, kdo ve. Malce pozno je in hudički se že smejejo. Ne, ne, disciplina, disciplina ... Usedem se za hip na klop, le toliko, da ne bi bil pretirano poten. Kdaj mi boš spet poslal spovednika, dragi gospod, kaj? Nocoj najbrž ne, nocoj je prehod v šestindvajseti maj. Joj, nekaj desetletji nazaj – petindvajseti maj – dan mladosti. Parade, zastave, himna, mladost na ulicah, ponos. Sam sem bil enkrat na paradi v Beogradu, veličastno! V nekem mladinskem domu smo spali, in punce!? Liljana, Liljana ... Vranje črne lase je imela in dišala je po nečem omamnem. Polivala me je s pivom, mi ga lizala s kosmatih prsi. Noro noč sva imela, zjutraj pa, zjutraj pa sva govorila o tem, da ni bila zaščiten in da jaz tudi ne, kaj pa če ...!? Nisem ji hotel dati naslova. Prepirla sva se, kričala. Ona me je udarjala s palico, na kateri je imela zastavo. Zlomila jo je na meni, zastava pa se je zataknila za šilasti del ograje na stopnicah in se raztrgala. Najin prepir je vzbudil vsesplošno zanimanje. Eden od dežurnih mladinskih funkcionarjev je prišel in s seboj privlekel neke redarje. Odvlekli so naju v neko pisarno in bila so zaslišanja. In še zdaj slišim nekega obveščevalnega oficirja, ki je kričal na naju: »Posle jebanja, nema kajanja!« Morala sva podpisati nek zapisnik in tisti dan nisva smela na vaje na glavni stadion, pač sva bila odpeljana v drug dom, kjer so imeli takšne na opazovanju. Kasneje mi je pisala, da je vse v redu, da očitno niso bili pravi dnevi, saj je imela le dva dni prej še menstruacijo in podobne stvari. Hotela je priti k meni v Ljubljano, pa jo je vlak odpeljali daleč gor na sever, kjer je delal njen oče. Tam je ostala, se poročila z nekim Nizozemcem in konec zgodbe. Petindvajseti maj usiha. Nekaj čez enajsto je. Nič, naprej bo treba.

Kako sovražim mrakobo teh starih vil, kjer se je kotilo meščanstvo. Solidno staro naselje, ki se ga spominjam še iz otroštva. Tu so bili neki ljudje, ki so molčali in se zaklepali. Govorilo se je, da je v tem predelu bilo največ tistih, ki niso marali revolucije. Pustimo to. Jula je najela podstrešno stanovanje, da bi prebrodila pravniško obdobje razdeljevanja premoženja z možem, ki ga je pustila v hiši, kjer zdaj baje sam živi in občasno vabi pijansko družčino in ima neko mlajšo, če res? Lastnik te vile oddaja kar tri podstrešna stanovanja. Če malo preračunam, no ja, kar čeden zaslužek. In spodaj so celo zvonci. Prižgem luč. Listek ob Julinem zvoncu jasno govori, da se tu stranke menjujejo. Tudi na ostalih zvoncih so listki. Sami južnjaški priimki, pa nisem nacionalist, ampak, kaj res izumiramo? Pozvonim. V mračni veži smrdi po postanem golažu, se mi zdi. Morda si ga je za večerjo pogrel lastnik, čemerer stavec, nek upokojeni profesor, siten, betežen, obdan s pasjo zalego. Moderna reč, tale domofon. Julča zapraska z glasom v bel zvočnik nad zvonci. Sklonim se do rež mikrofona in rečem: »Drakula prihaja.« Ona se zasmije in reče: »Drekula, pridi gor Drekula.« Vonj me omamlja, vonj njenih las, njene bohotnosti, njene bližine ... Zdi se mi, da je nocoj nekoliko bolj nepotešljiva kot ponavadi. Še preden se uspem nadihati, me že zagrne v objem, ki mi odvzame vsakršno obrambno moč. Začara me v žrebca, ki dirja čez stepске koordinate do bele svetlobe izničenja.

Nasičena z ljubeznijo sediva na kavču in prigrizujeva domač sir in neko suho klobaso, ki je za moj okus preveč dimljena in trda, sir pa, prava stvar, topljiv, mehak, poln okus – obožujem takšne sire, ki se tako dobro podajo k domačemu belemu vinu nekje s Štajerskega. Te stvari nabavlja Jula, ker ima tam okrog Maribora sorodstvo, sir

pa ji nosi kolegica v službi, ta ima sestro, poročeno na neko kmetijo na Tolminskem. Spotoma se malce kljunčkava, se smejiva in si govoriva, kaj vse sva doživela v teh treh dneh, odkar se nisva videla. Z neko resnostjo mi reče: Ti, Franc, a veš, kaj se mi je sinoči pripetilo. Joj, pozabila sem ti povedati, ti napisati. Pa saj nisem imela časa, danes pa res ne. Šef je ponorel. Evo, do sedmih sem bila v pisarni. Temu res kuzla v rit skače, ti povem. Zamočil je neko investicijo in nima papirjev urejenih, potem pa Julči, gospa Julči, a boste, prosim, poiskali fascikle, pa naredili kopije, pa ... Ej, ponorela bom, en dan bom res ponorela. Ja, pa včeraj tudi, prekleto!« zavzdihne in naredi dolg požirek vina.

»In kaj se ti je takega zgodilo?« sem radoveden.

»Ja, saj res. Ti, jaz grem iz pisarne na mestni avtobus, ker se mi ne da iskat parkirišč. Pa grem še malo naokoli, da se razhodim in se namenim skozi manjši park, tam blizu naše upravne stavbe, saj veš, ne. No, takole grem, pa srečam Lidijo, sodelavko. In, jasno, kava, klepet ... Pred deseto, saj veš, da me nisi dobil prej na mobilca, le grem domov. In spet skozi tisti park. Pri tretji klopci, na levi, naletim na dedca. Kar ustrašila sem se, ti povem, da že dolgo ne tako,« reče in spet seže po kozarcu. Nasloni se nazaj in zavzdihne, da ji težki dojki zanihati. »In potem tisti dedec nenadoma vstane in reče: Gospa, vam smem predstaviti svojo imenitno obleko noči. Ja, prav tako je rekel, obleko noči. Jaz pa kar stojim in ledenim. Bila sem pripravljena na tek, saj je bil prvi lokal relativno blizu in še odprt. Tisti tipček pa prime za trak trenirke in v hipu mu zdrkne na tla. Zadrgo zgornjega dela je energično razpotegnil, da sem lahko videla kosmate prsi. Jezus, je bil kosmat, ti rečem, ko kakšen orangutan. Tam pod popkom pa, kanon, da je kaj, res. Kar je res, je res. Stal mu je ko

drog za zastavo. Pomigal je z boki in se bebasto kremžil. Jaz pa sem stekla čez travo ko nora, ti rečem. Veš kako sem obžalovala, da nisem imela mobilca. Poklicala bi policijo,« zadihano pove in si spet toči vino.

»Ah, svet je poln čudakov, res. V naši soseski, tam, kjer sem prej živel, kjer sem bil rojen, je bil nek tip, ki je imel kozo, da je z njo, no, da je vtikal vanjo svojo moškost. V tistem majhnem vrtu jo je redil. Seno ji je sproti dokupoval, včasih pa jo je naložil na avtomobilsko prikolico, v posebno rešetkasto hiško in jo je peljal na deželo, kot je temu rekel. Tu in tam je komu prodal kolutek kozjega sira, ampak ko se je razvedelo, za kaj ima kozo, o, joj, takrat pa se je začelo ... Slučajno je neki mulc šel ponoči mimo njegove hiše in ga je zalotil ob okrasnem grmu ... Potem je prišla naslednji dan policija, pa neke inšpekcije, pa ... Ne vem, kako se je z možakarjem končalo, ne bi vedel. In ti si naletela na razkazovalnika, jej, jej, kaj se dogaja. Kako je že rekel obleka, kakšna obleka ...?

»Obleka noči, tako je rekel, res. Zapomnila sem si. In to sem povedala Lidiji, ki tam blizu stanuje, pa mi je potrdila, da tam okrog res hodi en tak tip. Da so ga enkrat že zaprli, da pa je zdaj spet v akciji. Njen mož da ga je hotel kar prebutat, pa so spet prišli policaji. Ne vem, take bolnike bi morali nekam spraviti, se mi zdi,« jezno reče in si spet nalije.

»No, ja, veliko je takih, ki nimajo standardizacije v glavi,« skušam biti prizanesljiv in pomislim: Gospod, kako si nekatere namenil, da so v preizkušnjo drugim, kajne. Ja, modra je to tvoja taktika. Zdaj vidim in doumevam, da je res modra. Postavljaš zanke, v katere se ujamejo slabiči in drugi jih potem samo zadrignejo.

»Kam si se zamislil,« me dregne Jula in predme porine poln kozarec belega vina.

»Ah, nič,« odmahnem z roko. Obema je postalo jasno, da sva prišla do nekega razhajanja, da sva utrujena in sita bližine, po kateri sva hrepenela. Še nikoli nisem prespal pri njej. Zdelo bi se mi sila neudobno na tistem škripavem kavču. Do doma sem imel kakšne pol ure sproščene hoje ob nabrežju, pa zavoj v stari del mesta. Poslovil sem se in ji obljubil, da jo v nedeljo peljem z avtom naokrog, nekam pač.

Čar majske noči se polagoma razblinja v trudnosti, ki me poji s črnim mlekom teme. Smehljam se, ko gledam na tisoče luči na površini mirne reke. Ob betonski ograji se ustavim in gledam gor proti cerkvi. Dva parčka smukneta mimo, en možakar hrkne in pljune, pa je spet vse spokojno. Oblekel bom svežo obleko noči in legel v Gospodove sanje.

Z N O J J U T R A

Moti me nered, ki se kopiči. Vse je razmetano in navrženo: odeje, pralni prah v vrečki, sončna očala, novi copati, recepti, nekaj nepominitih skodelic od kave, kopalni plašč – srčkan, rdeč, ampak tako težak, vsaj tako kot moja usoda. Marjana bi morala vsak čas priti, jaz pa sem še v lahni dremavici in berem. Knjige se kopičijo, jaz pa nočem in nočem iz svoje sanjarije. Marjana bi mi rekla, da sem se zaležala in zredila; pa kaj. Ona sanja, da bo dobila novega moškega, čeprav jih ima že štirideset, ampak jaz, jaz imam leto manj kot ona. Debela sem, pa spet kaj! Dedca pa imam! Mrazi me. Po hrbtu me hladi in zdi se mi, da pri oknu spet vleče. Če bi imela moškega stalno v hiši, bi mi stanovanje spravil v red. Lani sem plačala nekemu mojstru, da mi je prepleskal okna in jih malo popravil, pa se mi zdi, da je delo slabo opravil. Nekaj časa je bilo v redu, zdaj pa spet težko zapiram to prekleto okno, ki mi kaže svet tam zunaj, park in ulico, po kateri hodim v službo. Moj Andrej pa nič! On hoče samo moje telo in, eh ... Mobilc brlizgne. Aha, Maja ... Ja, ljubica, zdaj, ko me ni dva dni v pisarni, pa se ne znajdeš, kaj? In kaj ti zdaj koristi diploma, a? Joj, ko jo je pripeljal šef v našo pisarno, nam je povedal, da ima gospodična Maja diplomo, pa da dela magisterij. Iz česa le, iz lepoticenja in

prekladanja nog. Tisti njen, tisti je šele zoprn, nadut podjetnik, ki se vedno vozi v športnih avtomobilih. Moj Andrej pa ima neko staro škodo, kaj hočem. Tako je to, recesija. No, da slišimo, kaj bo Maja načivkala. Se mi je kar zdelo. Založila je fascikel, ker nima sistematizacije pisarniškega dela. Trapa. No, ja, saj se je tudi meni to dogajalo v njenih letih, se je ... Enkrat sem založila plačilni nalog in tip je bil brez plače ... Pa se ni zgodilo nič resnega, ker je šef tako spretno uredil ... Ampak potem sem morala to oddelati v čajni kuhinji. Ni bilo ravno uspešno mečkanje, ker se mu je komaj dvignil in sva potrebovala skoraj tri četrt ure, da je iz sebe iztisnil skromne kapljice semena. Moj Andrej pa, joj, ko njemu pride, o ... Zadnje tedne je obseden s porno filmi. Vse hoče kot je tam, ampak meni to ni všeč, tisto špricanje po obrazu. Zakaj? Kaj hočejo moški s tem dokazati, kaj le? Morda si umišljajo, da so na ta način močnejši, da nas tako zaslužnijo in ponižajo. Marjana bi to znala bolje opredeliti, ker je nekaj časa študirala medicino, potem se je prepisala na psihologijo, pa je z diplomo obtičala v našem splošnem sektorju, kjer predvsem razporeja ljudi, bedno. Nekaj časa je sanjala celo o privatni praksi, ampak ljudje danes pridno jedo antidepressive, pa je. Kolikokrat me je že psihološko secirala, joj!? Vse ve o meni, prav vse, da sem lena, da sem rahlo zakompleksana zaradi kilogramov, da sem zasvojena z odnosom z Andrejem, čeprav pije in me včasih ponižuje. Natvezla mi je, da sem si poiskala moškega, ki je zrcalna slika mojega očeta, tako po fiziognomiji kot tudi karakterno. No, ja, deloma ima prav. Oče se ga je rad nacukal, to ja. In veseljak je bil kot Andrej. Včasih pa me je kar udaril, kar tako. In ko sem imela trinajst let, je hotel, da mu umivam hrbet v kopalnici in tudi tam spodaj, seveda sem morala biti naga v

kopalnici. Otipaval pa me ni, to pa ne, res ne. Takrat je že bil bolehen, kolke in kolena je imel uničene, ker je bil keramičar in je po cele dneve preklečal. Tisto njegovo kopanje, ja ... Dražil me je, da sem prehitro ratala baba, da imam lepe ciceke, mi je govoril. Zame je bilo vznemirljivo, ko sem pod peno otipavala njegovo mošnjo in čutila, kako mi je pod roko rasla nabreklina. Tiste najine srede pozno zvečer, ko je mama že vzela uspavala in je spala ... Midva pa v kopalnici. Takrat sem že vedela, zakaj so moški na svetu in s fanti sem se tudi že igrala. O, šlo mi je dobro. Kako so fantički hitro špricnili na šolskih straniščih. Veljala sem za najboljšo. Govorili so, da delam z rokami čudeže, da tu in tam koga tudi poljubim na trebuh, pa tudi na bingeljna, če si ga je prej na hitro umil. Tudi to sem takrat poskusila. In ko sem prvič dobila brizg v usta, sem bruhala. Tistemu tipčku je res hitro prišlo. Samo v usta sem mu ga vzela, pa je že zastokal in brizgnil, da sem v trenutku imela polna usta. Očetu je samo enkrat prišlo v tisti peni. Še danes vidim njegov postaran razguban obraz, kako se je napel v čudno masko. Moj oče, ja ... Po svoje me je imel rad, bolj kot brata, to vem, ampak mame pa ni maral. Kasneje sem zvedela, zakaj. Ko je zanosila, mu je to najprej zamolčala, potem pa ga je izsiljevala, da se je poročil z njo in sta hitro dobila stanovanje. In tako se je rodil moj pet let starejši brat. Nista se ravno kregala, a se je mama umaknila v nekakšne poporodne depresije, ko je rodila še mene. Če bi vedela, kako in zakaj umivam šepajočega očeta, no, ja ... Marjana je nekaj razlagala o incestnosti in o travmah, ki jih ta prinese, ampak jaz nisem tega občutila kot nasilje, kje pa. Če sem iskrena, mi je ugajalo. Tam sem res čutila očeta kot ljubečega in nežnega, saj me je včasih namilil in me prav počasi izpiral, nikoli, pa res nikoli me ni otipaval po

lulici, čez prsi pa je nekajkrat zapeljal grobo žuljavo roko in se pri tem nasmihal in mi govoril, da bodo fantje nori na te hruške. Potem sva opustila ta kopanja, ker sem pač šla v Ljubljano v srednjo šolo. Pa sem pogrešala vonj tiste pene in očetovo vzdihovanje od ugodja, ko sem mu masirala hrbet in močna ramena. Takih ramen še dolgo nisem srečala, dokler se ni pojavil Andrej. Fantje so bili mršavi, slabo razviti ... Kje pa hodi ta psihologinja? Menda ni spet obtičala v cvetličarni in se zapleta v razgovor o meditiranju z rastlinami. Zdi se mi, da ji je všeč tisti mladi cvetličar, črn dečko, s takim ognjem v očeh, da bi mu takoj dala, kar tam med lonci in šoto. Ja, spomini me danes dajejo. Je to staranje, je to že staranje ... devetintrideset jih je in nekaj kilogramov preveč.

Nič, skodelice bom pomila, dala cunje v stroj, potlej bo pa menda že tu. Z njo naj bi šla pogledat za kopalke. Maj je in dopust. Njej je lahko, ostala je vitka, teče, se strokovno prehranjuje in lovi novega. Saj se mi je zdelo, da tisti njen prodajalec avtomobilov ne bo zdržal njenega psihološkega testiranja. Menda ji je rekel, da ima lepo telo, a preveč teži s temi spraševanji in komplicirANJI. Vse je vlekla iz njega, prav vse, o starših, o bratu, o starih starših. Ja, kaj se more, punca si domišlja, da obvlada psihologijo in da je poklicana za to, da ljudi razčlenjuje. Saj gre tudi meni včasih na živce, ko kar naprej teži s temi svojimi psihološkimi fintami, ampak jaz znam z njo, jaz sem jo naštudirala. Vse te njene bedarije so samo ščit za njeno rahločutnost in nesposobnost, da bi se zares predala, ker se boji, da bi izgubila svoj intelektualni mir, to bo. O otrocih noče niti razmišljati, ker bi ji ukradli njen egoizem. Dajmo, pospravi punca, si zaukažem. Mobilca namenoma ne bom uporabila. Pride, kadar pride.

No, pa je. Vsaj za silo sem spravila. Zdaj ga pa lahko merico domačega. Včasih mi kar paše tale šnopček, ki ga vari Andrej. Mehak sadjevec, res. In dobro dene, res, vsaj meni. Kadar sem takšne volje kot danes, potlej je v redu, je prav. Marjana bi spet imela pripomniti: »Ja, pa veš, da na ta način lahko zdršneš v odvisnost. Veš, možgani se naučijo sprejemati nagradico in jo vedno znava zahtevajo.« Mmm, je dober, žamet za dušo, res. To pa zna Andrej tam dol, na njihovi kmetiji, to pa. Lani sem mu pomagala pobirat sadje, cel žur je bil. In celo domačo travico smo vlekli. Eh, tisto, tisto smo včasih cuzali za rimskim zidom, ko smo špricali pouk, ampak meni ni vseč. Kaj vem, panika me prime, tresem se in sem še dva dni kot v nekakšni depresiji, nekaj takega. Jasno, Marjana mi je vse razložila, kako je s to stvarjo. Ona pa je kar zamolčala, da se je včasih obdržala v formi s kokainom. Šele pred nekaj meseci mi je zaupala, da ga je že večkrat poskusila, ampak da je zdaj s tem prenehala, da raje teče in je vitaminsko hrano in neke mineralne dodatke pa nek encim, neki ku 10 ali nekaj takega, se mi zdi. Moj encim je pa Andrej, kadar je poln semena in je ves divji, to ti je encim. Zvečer pride, to bo žur. Da ne pozabim založiti hladilnika s prigrizki in pivom. Če bi si Marijana končno našla dedca, pa bi bilo. Danes ji bom to rekla, pa ji bom. Dovolj sem se naposlušala, kako se ji zdi, da ji življenje odteka. Temu ona reče začasna zagrenjenost, ki izvira iz nerealizirane osebnosti. O, joj, kako punca zafilozofira in zakomplicira. Potrebna je dedca, to bo! Zvoni, končno!

»Joj, Mimi, oprost, ampak, joj ... Veš, nekaj se mi je zgodilo, nekaj lepega. Ta majski dopust se mi je pa dobro začel, res. Pozna sem, ne, skoraj enajst je že, vem. Cela štala, ti rečem,« je brbotalo iz nje.

»Kaj, no kaj, kaj ...?« me razgreje radovednost.

»Čakaj, vse ti povem, čisto sem iz sebe, res,« Marjana zadihano govori. In to ona, tako polna kondicije, pa so jo stopnice zdelale.

»Sedi, no,« ji rečem in odgrnem fotelj. Odneseš kopalni plašč in še nekaj cunjic. »Kavo, šilce domačega. Kaj boš?«

»Pa mi daj za prst žganja. Preklete, da sem ga potrebna, danes pa res,« se razgovori. Zdaj vidim, da ima čisto begotne oči in zariplino na licih, nekakšen smešen jezik ognja, ki jo spreminja v mlado punčko, ko se odpravlja na prvi zmenek.

Sebi nalijem več kot njej, čeprav, no ja, obljube ... Zabičala sem si, da ga dopoldan nikoli ne bom pila, samo zvečer, za oddih. Prinesem ji tudi kozarec mineralne vode.

»No, čakam! Kaj se je zgodilo?« živčno rečem in si oddihujem od premočnega požirka. Tudi Marijani se je žganje zajedlo v drob. Smešna je, ko maha z roko pred usti in vzdihuje. Požirek poplakne s hladnimi mehurčki mineralne vode.

»Joj, moški, mlad ... Veš, jaz tečem skozi park, zdaj že od petka, saj veš, in v ponedeljek je bil tam na klopi s prenosnim računalnikom, s slušalkami in nekaj pisal. Vsakokrat je dvignil obraz in včeraj me je celo z mobilcem slikal, res. Danes pa, danes pa je spet bil tam in me nagovoril, me ustavil. No ja, saj sem se ustavila kar sama. Malo mi je bilo nerodno v ohlapni trenirki in taka prepojena z znojem. Ampak tisti obrazek, joj! Veš kakšen je, angel, res! Evo, glej, slikala sem ga z mobilcem,« vsa razgreta pripoveduje in seže po torbici. Sklonim se k njej in jo voham, voham njeno vznemirjenje. Vem, kako ženska diši, kadar se ji hoče moškega, poznam ta vonj. Saj sem

imela priložnost ležati s parom v postelji ... Živčno poišče spravljeno fotografijo. Gledam. Joj, kodrčki in mile oči, modre, pa ustnice, tako bogate, tako mesnate, zavite v skrivnosten poljub. Res je srčkan, ampak še tako mlad.

»Je pa lep,« priznam in se vzdignem. »Koliko je pa star? Si že zvedela?« sem še sama razdražena.

»Ja, veliko mi je že zaupal. Dvaintrideset jih ima in je pesnik, prevajalec ... Tak, malce melanholičen tipček, ki pa ima tisto, kar sem iskala, tisto mirnost v pogledu, tisto sanjavico, tiste drobne iskricice, ki obetajo plamen ... « Marjana obnorjeno govori.

»Joj, stara, ti si se pa zaljubila, hej,« vzkliknem. »In je že kaj napredka, mislim zmenki in to.«

»Ja, ja, to je to ... Danes zvečer pride k meni na večerjo. Čisto sem vržena s tira, res. Pomagaj mi, ti imaš več izkušenj. Mislim, kaj naj skuham, pa vino, pa ... Joj, meni se bo čisto utrgalo, res. Morala bom kakšno tabletko, da se vsaj malo spravim v red. Popoldan se bom uredila in vzela nekaj, kar me bo naredilo vsaj za nekaj ur mirno. Že dolgo nisem imela takega naboja, res. Ko me je pogledal iznad računalnika, ko je vame zapičil tiste modre oči, so se mi tresla kolena, res,« vsa zaripla meče besede.

»Ah, ne kompliciraj! Pač nekaj skuhaj, kaj vem, špagete po toskansko, pa belo vino ali pa rdeče, kaj vem, pa bogato solato, pa bo. Ja, pa še kakšno originalno sladico kupi, saj to znaš, a ne. Razčeši se, uporabi dober parfum. Joj, pa kaj bom jaz tebe učila? Saj poznaš psihologijo zavajanja in osvajanja, a ne!?« ji nekoliko sarkastično rečem.

»Nisem navajena, da bi se moški znašel v mojem gnezdu. Že leta se to ni zgodilo. Saj veš. Če se že je, se je to dogajalo v avtomobilu, v hotelu, pri meni doma pa ne.

Imaš prav, brez panike. Zbrati se moram in svojo teorijo vkomponirati v prakso. Kako pa si ti danes. Je kaj novega?» se le nekoliko umirja in spet nagne žganje.

»Nič posebnega, spomini in čakanje na Andreja. Zvečer pride, če ne bo spet kje obtičal in gledal kakšne natarice, saj veš. Zdaj bom pa jaz tebi psihologinja. V tistega mladiča si se zagledala, ker nisi rešila teh stvari, ko bi jih morala. V srednji šoli si bila samo s knjigami, potem pa fakulteta, študij in umik. Zdaj bi pa rada bila poredna najstnica, kajne. Ljuba moja, neizživeta si. Vidi se ti. In Bog daj, da bi se ti zgodilo vroče ljubljenje, res ti ga privoščim. Sama si mi pravila, kako si se vozila s kolesom v odročne kraje in si s seboj jemala knjige. Neumno, druge so se pa učile s fanti, saj veš, kaj. Ti si bila devica do dvaindvajsetega leta, ko te je zamamil tisti starejši tip na morju, in zdaj bi rada, da si končno ženska, hočeš, da si končno dobro obdelana.«

Marjana kar molči in v roki vrti prazen kozarček. Popraska se po tilniku, dvigne zardel obraz in reče: »Po svoje imaš prav. Veliko sem zamudila, morda preveč. Res, štirideset jih je za mano, letos oktobra jih bo eno več, pa nisem bila še zares z moškim. Tisti flirti, ni omembe vredno. Sami povprečni potrebneži. Tale, joj, ne vem, no, če je pametno, da se v to spuščam,« malce zategnjeno reče in spotegne ustnici v debelo zmrdo.

»O, ljubica, nič odlašanja! Nocoj je zate praznik, razumeš, praznik! To moraš storiti. V nedeljo pa lahko greš z nama tja dol na vikend, če se ti bo dalo. Usoda ti ga je namenila in bodi dovolj močna, da jo sprejmeš. Z nakupi ne bo nič?«

»Ne, danes ne. Morda jutri, ne, čakaj, jutri je že sobota. Oh, čisto sem zmedena, res. Pa drugi teden po službi, prav?«

»Marjanči, prav. Boš ostala na kosilu. Piščanca sem dala odmrznit pa nekaj krompirja je še v hladilniku?«

»Ne, moram še do mame, ker se spet tako obupno smili sama sebi. Čisto po starčevsko me je začela izkoriščati, zdaj, ko ni več očeta. Šele pol leta je, saj veš, ampak kaj hočem, moram k njej. Mimi, ti jutri zjutraj povem, kako je bilo. Zdaj bom kar šla. Je pa močna ta reč, glej, lica mi kar gorijo.«

»Gorijo, gorijo, upam, da boš zvečer gorela še kje drugje. Daj, stara, saj nismo še za v staro šaro. Pokaži temu mladiču, kako delajo te stvari zrele ženske, daj, le daj!«

Odnese la svojo vznemirljivo žerjavico. Zamislim si tistega tipčka in njo. Poznam take, mamice iščejo, mamice. Marjana pa najbrž vidi v njem sošolca, v katerega je bila zaljubljena v gimnaziji, ampak se tista ljubezen ni nikoli zgodila, ker je bil Gregor tako zasanjan, tak ... Saj je šel potem na teologijo in je zdaj že kar visoko v cerkveni hierarhiji ... Da bi jo vsaj ta dobro povaljal. In če sem iskrena, bi ji celo Andreja posodila za eno noč, da bi spet čutila, kako je, ko si zares ženska, vsa odklenjena in nabodena, kot se gre.

Pisarna, ponedeljek. Marijana zamuja. Tisti njen angel jo je zmešal. Kar pri njej je ostal čez vikend, fino. Le kaj bo povedala, ko pride. In ravno vstopi, vsa prenovljena, vzprhutana. Nagne se nadme in me objame, srečna, še vsa polna ljubezenske eterike. Sede za svojo mizo, odpre računalnik in mi brblja o tem, da je bilo divje, da je bilo noro, da ... Potem si pokrije usta, u, in se zasmije. »Joj, veš kaj mi je napisal po mejlu?«

»Kaj?«

P R A H Č A S A

»Poslušaj tole: *Bila si mi čudoviti znoj jutra, ki ga bo posušil pomladni veter novih srečanj!*«

Ampak Marjana si je tisto narobe razlagala – ni ga več srečala.

V A R I L K A

Ti se kar smej, te bo že minilo, boš videl ... Pa ne že spet, ti tvoji čudni nasmeški v zrcalo in urejanje prečke, ki je že itak skoraj matematično natančna, in obrvi, dva loka, dva čista loka – nekakšna črna parabola nad pogledom, ki išče v jutro. Šola minevanja, mar ni tako rekel sinoči tisti umetnik, tisti slikar, ki je tako globoko padel v refošk, da se mu kolobari okrog ust in ga dela smešnega. Zdi se mi, da je postal že nekoliko pretirano blebetav, da cele večere samo še govori o tem, koliko zamisli ima in kaj vse bo še naslikal, celo raco da bo naslikal na pročelje občine, to pa zato, ker da tam samo gagajo, delavstvo pa naj gagne. Najbrž ga je grabila nostalgija revolucionarstva. Nekaj časa je celo nosil baretko in oponašal Cheja. Že leta se odpravlja na Kubo, ampak mu je zneslo samo do Kubeda. Sinoči nas je masiral s tem, da smo ljubka majhna država, da nas je toliko kot klošarjev v Parizu. Malce pretirava. Je že kdaj videl starca čez osemdeset v idrijskem hribovju na strmini z grabljami, je že videl kaj takega? Ja, tisto me je res presenetilo. Greva z Bonetom z avtom tja čez, mrak se dela in prideva nekam nad Idrijo. Bone ustavi, da bi si razmigala noge in da bi kadil. Jaz pa pogledam na sever, čez tiste temneče valove senožeti in samotij. In potem v rebri zagledam starca, ki se

opira na grablje, kašlja in leze gor na cesto. Kar nagovoril sem ga. In sva klepetala. Povedal mi je, da sin postori, kar je pač treba s stroji, da pa je še veliko trdega dela, s koso in z grabljami. Njegov obraz – zapisi trpljenja v preštevilnih brazdah, v očeh pa nekaj trmastega, nekaj tako velikega, da težko opišeš. To bi moral videti, pa bi doumel, kakšen narod klošarjev smo, to, dragi Habi, to! Ti in tvoj refošk, porazdeljen v preostale celice v možganih. Povabil me je, naj pridem v soboto na nek žur, kje že ...? Na, pa sem pozabil. Ja, mar ni to tista znamenita krilatica o neki številki, ki napoveduje, da je minljivost vestnejša od atomskih fizikov. Saj ga bom poklical, pa mi bo povedal. Trenutno se ukvarjam z denarjem, kje ga dobiti ... Ta čas, ta, ima toliko opraviti s temi papirčki preživetja. Nekaj si bo treba izmisliti, da se rešim, še nekaj mesecev in zaloga bo pošla. Če naj verjamem tisti bebasti vedeževalki, se mi bo letos nasmehnila sreča. Ja, kar verjamem naj ... In ta nasmeh bo poln škrbastih zob, kaj. Nič, ven bom moral. Ti se kar smej, te bo že minilo, ti, tam v zrcalu. In te bele brisače, kako jih sovražim. Nasploh sovražim belino, še sneg mi je zoprn. Včasih mi ni bil, zdaj pa, zdaj, ko sem jih dopolnil štirideset in bi rad zdrsel v varno minevanje. Habi pravi, da je konec že v samem začetku, da je smrt spermija samo seme še ene smrti. Mislim, da je zrel za grič, za tiho hojo po parku, za sončenje pred kioskom in kavo v plastičnem lončku in ohlapno haljo z velikimi žepi. Potem bi ga s kemijo spremenili v poslušno lutko, ki ne joka in ki se ne smeje, ampak ji je vse prav in samo še spi in je. Pred leti je že bil tam gor, pa ne za dolgo, samo deset dni je zdržal. Še celo zimo nas je zabaval s pripovedmi od tam gor, o tipih, ki so živeli v posebnem svetu. On je temu rekel, da so eksistirajoči mrtveci, ki jih zemlja prehranjuje, da bi

bilo več hrane za druge organizme, ko bodo dozoreli. Pa sem kar zadovoljen s tem jutrom. Preča je prava, obrvi poravnane, kopalnica pomita, stanovanje posesano in zunaj je sonce. September. Grozdje, pa pozni jesenski nalivi in mokre noge v luknjastih supergah. Na to smo že navajeni. Nekaj malega bom zaslužil s trganjem grozdja, nekaj s Šultom, če me bo vzel na kakšno gradbišče, pa bomo udobno prezimili. Denar za ogrevanje bo, za stanarino tudi, za vino, za vino pa ne bo problem – spoznal sem nekaj tipčkov, ki imajo doma vino in bo nabava preprosta. Aja, volitve bodo letos, saj res. Zato je Menci tako napet, zato. Baje bo kandidiral za svetnika. Kaj je že to, svetnik? To so tipi in tipinje, ki hodijo na seje na občini in dobijo sejnine. Dvigujejo roke, da potrjujejo neke zamisli drugih, včasih pa navržejo kakšno pametno tudi sami, v glavnem pa se borijo za interese svojih prijateljev in svojih malih vrtičkov. Saj vem, kako to gre: asfalt do tega zaselka, luč javne razsvetljave do tam, nov plato za smetnjake, nova mrliška vežica, pa postajališče za dijake, ki čakajo avtobus, pa ureditev rekreacijske poti. Habi je prijatelj, tisti polizan tip, nek ekonomist, je bil kar dva mandata svetnik in nam je včasih razlagal, da je demokracija edina pravična civilizacijska formula. Celo kapitalizem je rad primerjal z bojem v naravi, kjer so močnejši pač uspešnejši. Habi pa mu je vedno ugovarjal, češ da je simbioza vrhovni vesoljni zakon. Pa sta se večkrat takole obkladala in kregala. Bizi, kot smo mu rekli, je dokazoval, da je uspeh plod sposobnosti in neke v naprej dane večvrednosti. Pod kostanji smo tolkli te debate, pod kostanji. Bizi je zdaj v prestolnici in si dokazuje, da je uspešen, čeprav so drugi še bolj. Včasih še pride v našo provinco, se usede, naroči sok in ima neke nove teorije o

recesiji in zaroti ameriškega kapitala. Habi mu je prejšnjo soboto rekel, da je svet narejen iz osnovnih elementov, ki razpadajo in se na novo sestavljajo, da je recesija samo proces procesa. Ko je Bizi šel v svoj novi audi, je Habi še navrgel, da je močan avto prispodoba za dokazovanje spolne moči. In pri tem je ostalo. Ostali smo pod kostanji s povprečnim vinom in z nočjo, ki je kapljala skozi liste. Zložili smo plačilna sredstva na mizo in zbrali še za en liter cenenega. Ampak nam se je zdelo imenitno, da pijemo v gostilni in ne na klopi v parku. Še en pogled v zrcalo in grem ven.

Se mi je zdelo, da bo danes lep septembrski dan. Glej, sonce pleše po ulici in prijazno opljuskava hiške, ki so si jih gradili delavci za smešne kredite, zdaj pa pljuvajo na sistem, ki je dovoljeval majhne kraje za velike reči – zdaj se dogajajo še večje kraje, ampak za malo ljudi. Sama kislá kritika me je, ker sem se polenil in nisem pripravljen garati za drobiž, ker sem navajen več zapraviti kot ustvariti, to bo. Ženske, kaj pa ženske. Mar ne bi bilo fino dobiti neko bogato, četudi starejšo. Lepo se udomačiš pri njej in si njen drugi maček ali kuža. Vozi te na sprehode, ti kupuje elitno hrano, te razvaja, ti pa ji daš v zameno potešitev in občutek, da je bombica, da je še vedno poželjiva ... Ta ni neumna, sploh ne. Racionalizirati sanje, bi rekel Habi. Kam zdaj? Danes bom šel v center, v kavarno, kjer se zbirajo snobi, tisti ta novi, ki vsake toliko potegnejo bel prah vase, da so potem še bolj žlobudravi. Kokain, meni ga ni mar. Jaz imam raje pivo, ki je droga za spodbujanje lenobe. Bodi tako na veke, amen. Lenoba je pravzaprav že neke vrste bioracionalizem. Leni ljudje manj ustvarimo, pa tudi občutno maj porabimo. To jutro sem filozofsko naravnán. Ja, smo pač imeli debatni večer, in to kakšen.

Glej, blišč našega mesta, črna pločevina, beli terenci, srebrne zveri, pa še nekaj težkih motorjev in Jakčevo kolo. Smešno. Jakec pride vsak dopoldan skozi center in si opomore s brezplačnimi zapitki, ki mu jih ponudijo običajniki, upokojenci, nek nizek srednji razred, malo manj kot reveži. Tisti, tisti pa, tamle za mizami, s sončnimi očali, tisti se samo nasmihajo in ga tu in tam špiknejo, pa jim zna zabrusiti nazaj, zna, saj je včasih delal tudi kot sodni izvedenec. Za kaj že ...? Zgodovina oseb mi izpuhneva iz glave. Očitno je moja glava naravnana tako, da si zapomni samo tisto, kar naredi lenobo še bolj udobno. Poiščem prazno mizo in sedem. Nova natararica, spet kakšna študentka, ki ritmično ziblje svoj erotizem med mizami. Pa je mrhasta, je. Poppek zunaj, boki, ja, v redu, obraz, nekoliko preveč ovalen, noge v črnih oprijetih hlačah so prožne in skladne. Prismeje se in začivka frazo. Naročim dvojno kavo s toplim mlekom. Dan se začinja. Lenoba je z menoj in udobno sede na sosednji stol. Odsrkujem in gledam čez rob skodelice. K sosednji mizi sede, o, madona, ženska v delovnem pajacu, pa dolgi črni lasje, zavezani v čop. Sede in si takoj prižge cigareto. Energično potegne k sebi pepelnik. Sklonim se in vidim, da ima obute težke delavske čevlje. Kaj takega ...? Prisodil bi ji največ trideset. Obraz ima podolgovat in koščat, z nekoliko šilasto brado, ampak ustnice, dve veliki mesnati nasladnici. Naroči si pivo, zdajle malo pred enajsto dopoldan. Nekaj vztrepeta v meni, nekaj se zastruni. Počakam, da ritomiga natararica odide, da bi si lahko bolje ogledal to bitje. Zmoti me njen smehljaj, ki velja natararici. In kako gleda za njo, kot moški. Ampak takole iz profila je videti, da se pod sivo majico skrivajo zjedrene trde prsi. Čudna baba, res. Gledam, kako počasi nataka pivo v kozarec. Počaka, da se

pena sesede, potem dvigne kozarec in naredi nekaj dolgih požirkov. Ko odloži kozarec, me prestreže, me preseneti. Čisto malo se mi nasmehne, le toliko, da mi sporoči: kaj buljiš, kaj gledaš, snob. Najbrž me je precenila. Misli pač, da sem eden od onih za ostalimi mizami, pa nisem, ne, nisem! Roka se mi rahlo trese, ko jemljem v roko skodelico s kavo. Naredim dolg požirek, da se mi skoraj zaleti. Počasi odložim in pazim, da ne zvonim pretirano. Ženska za mizo izbeza cigareto iz zavojčka in si jo hlastno prižge. Občasno tudi sam kadim, kar je prej neke vrste salonska navada, kot pa huda potreba. V žepu najdem star zavojček cigaret, močno pomečkan, ampak vžigalnika pa ni ... Bog, ti si res dober režiser, hvala ti, hvala ti! Namenoma se pretvarjam, kot da sem strasten kadilec in da slučajno nimam ognja. Našpičim obrvi in rečem: »Oprostite, mi lahko posodite ogenj?« Ona pa ledeno pokima in mi ponudi vžigalnik. Prižgem, zakašljam in rečem hvala. Pogleda me z nekim minljivim usmiljenjem v očeh, rekel bi celo, da z zasmehljivim pogledom. Najbrž nekaj v stilu: Frajer, tale fora je pa stara in obrabljena. Nimaš ognja, kaj? Se mi zdi, da ga tudi v hlačah nimaš, še manj pa v srcu, kajne? Nič, trudim se strastno kaditi, pa mi ne uspeva. Dim se mi vijuga in me sili na kašelj, ki ga moško tlačim vase. Bedasto je, vem, ampak ta baba me tako prekleto zanima, da nočem odnehati, za zadaj še ne. In jo vprašam, če ji smem naročiti še eno pijačo, ker je bila tako prijazna, da mi je dala ogenj. Malce ji je nerodno, se mi zdi, saj si popravlja speti čop las, se drgne po močni podlahti in ihtavo otresa pepel v pepelnik. Pa vendar reče: »No, prav, še eno malo pivo, za spremembo točeno. Nagarala sem se že.« Aha, počasi se stvari odvijajo. Z neko preverjeno vehemenco si popravim lase in zatlačim sončna očala še višje gor na čelo, da sem

vsaj malo podoben ostalim pozerjem. »Pa bi smel prisesti,« zdaj že opogumljeno rečem. Samo prikima in živčno zatlači cigareto v pepelnik. Poberem mobilnik, pomečkan zavojček cigaret in ključe od stanovanja. Ja, ti ključi, kajpak, navada vseh pozerjev. Imeti na mizi mobilnik, cigarete in avtomobilske ključe: to so sedaj novodobne šifre uspešnosti. Jaz imama pa samo ključe od stanovanja in od kolesa, ki ga zadnje čase puščam doma, ker sem prelen, da bi ga vlačil po stopnicah gor in zvečer spet dol, prenaporno, neelegantno! Sedem nasproti nje in si jo ogledujem. Oči so globoke in črne, polne neke mediteranske patetike, se mi zdi. Take sem že srečal, pred leti na otoku Pašmanu. Domačinka, stara punca, če se sme temu tako reči, nekoliko mentalno motena, ampak, kako je pela, ko je sedela na skalah, kadar je vlekel jugo. Sedela je na kupu kamenja in pela in pela, prav iz dna duše, dokler ni prišel njen oče, v natrgani plavi majici in jo nahrulil, prijel in jo vlekel v hišo. Polkna njene sobe so se treskoma zaprla in takrat smo vedeli, da bo jugo še nekaj dni gnal morje na belino skal, da bo ozračje polno vlage in neke nerazumljive vznesenosti. In te oči zdaj, skorajda prav take, da. Tako črne, tako črne kot usedlina kave v skodelici. Začnem s flancarijo v stilu: Prvič te vidim tu. Si od tu? Kaj delaš in podobno. Na kratko mi odgovarja in mi pove, da dela v majhni delavnici, kjer delajo specialne kovinske konstrukcije, da je specialistka - varilka. »Varilka ...!« me butne. »Čakaj, kako to misliš, varilka?« se čudim in sem podoben na hitro vrženi ribi na obrežje. »Pač varim različne materiale. Spoznam se na to tehnologiju«, čisto brezbrizno reče in žejno izpije pivo. Ta zadnji stavek in tista tehnologiju, tista beseda, me potrjuje v domnevi, da ta ženska ni iz naših krajev. Pa jo kar naravnost vprašam, od kod prihaja. Zbere se in mi prisrčno

reče. »Hrvatska, iz Rijeke, a zdaj se hitro učim slovenščine. Tu sem našla delo in družbo.« Aha, tipica si je navlekla kakšnega Lojzeta in prišla sem gor, varilka, hej ...! »Ampak tole, mislim, da si varilka, to ... to me čudi,« ji le priznam. »Kaj češ. Svet ima puno presenečenja,« se čisto po južnjaško širokosrčno nasmehne in pokaže lepe zobe, čeprav ne tako zglancane, kot pri kakšni našminkani in pretirano negovani pupi. »Tam dol sem imela priliku vsak dan gledati varilce, ko sem bila še mala. Moj stari je bio varilac, vsi moji bratje isto, evo pa i mene. U ladjedelnici so delali, svi. Pa sem hodila in gledala, pa sem išla na srednju tehnišku, končala, mislila, da bom študirala ekonomiju, e, pa ti pride vojna in tako, evo, grem jaz lepo u ladjedelnicu in začnem. Še ko mala sem rada nekaj šraufala in delala male kučice od železa i papira. Kaj češ, vsak ima svoj svet,« se je povsem odpirala in me ovijala v neko toplino, povsem drugačno, kot sem jo poznal doslej. Ganilo me je to njeno sproščeno pripovedovanje, te njene močne ustnice, ki se tako erotično naslonijo na rob kozarca. In kako pije pivo, povsem po moško, odločno in hrabro. Ha, varilka! Potem ji moram na široko pojasnjevati, da zdaj ne delam nič, da pa sem delal že to in ono, da sem študiral pedagogiko in knjižničarstvo, pa sem vse opustil, ker me je situacija prisilila, da sem moral nekaj delati, da sem lahko preživel. Ta moja razlaga jo je vidno zadrnila, saj se ji je nenadoma mudilo nazaj v delavnico, kjer mora še nekaj malega postoriti. Čisto sem pozabil, da je danes sobota, da ... joj, noči mi bodo pobrale dneve! Pomignem natakariči, da bi plačal. Namenoma potegnem iz žepa petdeset evrov, da bo videti, kot da imam denar. Tistih petdeset sem dvignil včeraj, ker moram poravnati računa za internet in telefon, pa še ne bo dovolj, se mi zdi. Položnice nisem še odprl. Na

hitro jo vprašam, če bi se lahko še kdaj dobila na pijaci, če bi jo smel povabiti kam in podobno sranje, ki mi je v ihti letelo iz ust. Z izkušenim nasmeškom mi da številko mobilca in reče: »Ajde, dečko, se čujemo, budi mi dobar, trčim, moram!«

Ostanem sam s kislim okusom v ustih in z zvenenjem v ušesih. Aja, to je še od tistih butastih antibiotikov, ki sem jih žrl poleti, pa še zdaj traja in traja. Kam zdaj? Za pivo je prezgodaj, za vino, no ja, za kosilo, hm ... Varilka, črne oči in modrikast plamen in iskre, ki letijo. Kakšna je ta baba v postelji? Najbrž zahtevana in ... Niti imena ji nisem povedal, pa ona meni tudi ne. Vse je bilo tako na hitro, tako ... filmsko, pravzaprav kratek videospot. Zvečer jo pokličem. Ogledujem si številko na mobilniku. Nisem jo še niti shranil. Shranim jo, in to kar pod ime - Varilka. Kaj bi Habi rekel na to, baba pa varilka. On je itak šovinist. Enkrat je že razlagal tezo, da je ženska praznina, ki jo mora zapolnjevati moški. Če bi tole slišala Manja, hej ...! Znorela bi, kot takrat, ko smo ji očitali, da je moža spremenila v dojiljo, da naj si priveže stekleničke z mlekom na prsi, pa naj doji malo Urško. Manja je sama šla delat, Brane pa je ostal doma s ta malo, nekakšen očetovski dopust ali nekaj takega. Nikjer ga ni več bilo. In ko je prišel v našo bazo, nam je razlagal o vneti ritki, o plenicah, o temperiranju mleka, o dretju, o kratenju spanca ... Joj, kakšen napor je imeti zarod!? Bog, si to hotel? Je to tvoj načrt za iztrebljanje nepotrebnih ras?

Nekaj bo treba pojesti, če drugega ne, vsaj pasulj in hrenovke v delavski menzi, ampak do enih delajo danes. Nič, bo treba vzdigniti leno rit in jo napolniti, da bo veselo regljala.

Že nekaj dni je ni naokoli, te varilke. Pajo mi je rekel, da jo je nekajkrat še videl v lokalu, pride, spije pivo, pokadi in gre in to vedno okrog enajstih dopoldan. Kličemo jo na mobilca, pa mi vedno pove, da ima obisk, da nima časa, da se bomo že videli v mestu ... Joj, ta baba! Pa ni nič posebnega, takole na oko, prej bi se dalo reči, da je v tistem pajacu grda in mastni lasje ... Nič, ura je nekaj čez pet in petek je. Pokličem jo, pa bo, kar bo. Že teden dni je nisem videl, samo ti izgovori. Če bi vsaj vedel, v katerem koncu našega malega mesta živi. Ne, ne tako vsiljiv pa spet ne smem biti, saj bom izpadel kot, ah, kot takrat, ko sem neki nesojeni stevardesi nesel rože in me je pričakal hud črn pes na njihovem dvorišču, kjer je stal kovinsko srebrn mercedes nekega gospoda iz Švice. Pa sem imel pomladno romantiko, lepe dolge lase in smeh pod češnjami. Nagoni ali želja po estetiki, to je dilema. Najbrž je šlo za oboje, za nagon in estetiko nagona. Ženski nagon se obleče v lepoto, da dobi veljavo, moški v akcijo, tako bodi! Zvoni. Zadihana je, nekje teka, se mi zdi. Na hitro ji vržem nekaj bebavih, vnaprej pripravljenih fraz. Nekoliko manj zadihana mi tolažljivo reče, da bo ta vikend doma, da ne bo šla dol k svojim, da bi se lahko dobila nekje v mestu. In takoj sem ji ponudil pico. Sprejela je, slava bodi pici in italijanskim zvijačama osvajanja.

Nenavadno topel večer za september. Vse je tako prav, novo srajco imam, sposojenega stotaka, da bi naredil vtis, rezervne superge, ki sem jih hranil celo poletje, če bi bilo potrebno dokazovati vsaj trohico spoštljivosti na kakšnem obisku. Saj bi si lahko omislil tudi čevlje, take prave, iz usnja, pa se mi zdijo preveč resni za moj status, status profesionalnega opazovalca življenja. Daje me tista stara živčnost, ko sem čakal na zmenke in si domišljjal, da bom

vendarle naletel na lepotičko, ki mi bo zvesta. Pa se je vse razprhnilo, ker, ker nimam ekonomske osnove, bi rekel Habi. On, ki je imel samo dve ženski v življenju, tista zadnja, tista Rusinja mu je ušla s prvim natarjem v novi kavarni. O, Bog, čudež, glej varilka vozi spodoben avto, mazdo. Opa, velja se zagrebsti, velja! Glej jo, kako spretno parkira. Noro! Poti me, tresem se, žvečilni gumi si zatlačim v luknjast zob, kjer mi je izpadla plomba. Skoči iz avta in zasije pred mano v črnem mini krilu, v črnih najlonkah, v črni majici z nekim napisom neke težkometalne skupine. Lasje so sveže oprani, naličena je in neke trakce ima navite na zapestju. Mačka, mačka in pol! Stopim proti njej, da bi se ji končno predstavil. »Goranka«, ponosno reče in mi tesno stisne roko. Dahnem svoje ime in lezem v nemost. In kakšen parfum, joj! Kar zavrti se mi v glavi. Take babe pa še ne, take ne. Tiste mozoljaste brucke in tiste povprečen vzdihovalke, tole, tole je ženska. Takoj mi zaničljivo navrže, kako to, da sem prišel peš. Ja, punca, jaz nisem iz tistih krogov, ki jih vsak dan vidiš v tvoji odžejalnici, ko skočiš iz delavnice na pivo, pomislim. Zlažem se ji, da sem avto namenoma pustil doma, ker stanujem povsem blizu, takorekoč za vogalom, v tistih tesnih ulicah, kjer dišijo večeri po večerjeh in opranem perilu, ki se suši na balkonih. Skrivnostno prikimuje in si gre z roko skozi lase. Zdaj vidim, da si je celo nohte polakirala. Izbereva si mizo in sva oba ujeta v neko pričakovanje, ki obeta smolnato noč novih spoznanj. Razpredava o plačah, o zaslužku, o standardu tu in tam dol. Med jedjo nazdraviva s črnim vinom, ki se meni sicer upira, a njej očitno tekne in ji daje poseben lesk v očeh. Tale seks bo pa majčken investicijski podvig za moje razmere, pomislim, ko se mi zatakne košček ožganega roba pice za zobe. Po kakšni uri cucanja vina in razpredanja o

vsakdanjostih v našem malem mestu, o togoti, ki te prime, ko vidiš, da se pravzaprav nič ne dogaja, da ljudje samo delajo, jedo, seksajo in spet delajo, da imajo dober avto, da imajo nove fasade, da ... Ne bi več našteval, dolgočasno je. Zdaj se dogaja strateški premik. Skušam zaplesti pogovor v intimalije, če ima moškega, če ... Joj, preveč čejev se je nabralo, vsaj toliko kot rosnih kapelj na šipi juter, ko gledaš v brezizhodnost deva, ki ti je navržen kot še en obrok večnosti. Najbrž je pričakovala, da bo frajer prišel najmanj z novim terencem ali pa kakšno drugo pločevinasto statusno simboliko. Zdaj pa čveka nekaj o tem, da je hotel biti spodoben knjižničar, da ima rad knjige, da ga mika film, da ... velik deček, ki sanja in bi moral imeti rezervno mamico, takšno, ki mu ob nedeljah speče štrudel in mu v mrzlih dneh popravlja šal za vratom. Zamotovilim z roko, da ... Ne, nič se ne zgodi, dama se nagne nazaj in bi spila še kozarec težke črnine. Rahlo se jo že prijemlje. Najbrž zato govori samo še v svojem jeziku, se smeje in mi govori o tem, da je tam dol bilo včasih bolj sproščeno, v ladjedelnici pa sploh, kjer je varila ograje in stopnice, pa tudi drobne dele v lupinah ladijskih kabin in še mnogo drugega. In postala je celo sentimentalna. Pripoveduje mi o ribolovu pod polno luno, ko je morje črno in se leskeče luna na njem. In ona sama v čolnu in tišina, potem pa velike luči kakšne ladje in je konec miru. Tole z ribarjenjem. Vidim se ob njej, na čolnu, v kopalkah. Ljubiva se v čolnu ... O, pa se me prijemlje to drago vino. Zdaj je njen obraz že čudežen cvet juga. Postanem nestrpen in napet tam spodaj. Predlagam ji, da bi se malo zapeljala do mirnega kmečkega turizma, kjer imajo res dobro črnino. Takoj je za to. Ko pride natakara, izvlečem stotaka. Vedel sem, da bo to naredilo nanjo vtis. V denarnico sem na-

menoma natlačil nekaj starih računov, da je bilo videti, da je nabita in ... eh, armada bleferjev!

Noč usiha in v glavi mi nabija črno vino. Zdi se mi, da so stari topoli čudni plesalci, ko pešačim proti domu. V parku se ustavim. Na bruhanje mi gre, vsa tista črnina, pa pršut na pico in ... In potem, ko sva šla nazaj dol, sem jo začel otipavati, sem hotel, saj se ve, kaj sem hotel. Ugasnila je motor, odprla okno, si prižgala cigareto in mi povsem mirno rekla, da je lezbijka, da ima stalno partnerko, ki pa je šla z možem nekam na izlet in ima zato prost vikend. In njena partnerka da se bo celo ločila in se preselila k njej. Skupaj bi potem šli v Ljubljano, kjer bi si poiskala drugo delo, bolj žensko, se že dogovarja ... Evo, stari, pa imaš, mini krilo, napeta stegna in blesk morja v očeh, pa vonj po domišljavosti, ki se ti je razrasla kot regrad na pomladnih njivah. Tam, pod starimi hrasti, tam ti je tvezla, da si edini, s katerim je šla v tem mestu enkrat ven, to pa zato, ker si se ji zdel prijazen in kultiviran. O, Bog, kakšna drama, a ne. Zavesa je padla in aplavza ni. V glavi mi šumi zvok varilnega aparata; moder plamen reže jutro na krhlje bolečine. »Varilka ... varilka,« zakričim med topole.

S I N

Mladi dan se šopiri za vrbo, ki skuša zajeti majsko nebo v svoje nemirne liste. Jože sloni na oknu in kadi; že peta cigareta, pomisli. Dolgo si ogleduje orumenele prste, celo ovoha jih. Prisušen vonj nikotina in katrana. Sad zanemarjenosti, rob starčevstva, sedemdeset jih je. Balinanje in pivo in žerjavica v zaprsju. Manda nič ne ve, Manda ne, Breda pa, pa še kako dobro ve, le ta moj bizgec, ta, ta pa nič ne ve! Kaj pa njega sploh briga, kavč, pa pivo in nogomet, pa nov motor. Na neki nogometni tekmi je našel Bredo, mlado, malce debelušno, ovešeno s fotoaparatom in šalom kluba. Pijana sta prišla domov, njemu je bilo enaindvajset, njej devetnajst, meni pa, ravno petdeset ... Kako sta bila pijana. Mande k sreči ni bilo doma, moj bizgec pa tako pijan in punca s šalom ... Čez nekaj dni, prav tak maj ... Šel sem iz službe s ta novim audijem. V križišču jo zagledam, v belih hlačah, v roza majici, s smešno torbico. Potrobim ji, odprem šipo in jo povabim na pivo. Odpeljala sva se v predmestje. Kako se je razgovorila. Povedala mi je, da živi sama z mamo, da je oče že zgodaj šel nekam dol, na jug, z drugo. Da nimata stikov. Samo enkrat je še prišel za božič in ji prinesel darilo, ko je imela petnajst let. Potem pa nič več, nikoli več. Ne vem, debeluške me nikoli niso privlačile ... Naša Breda, naša

Breda ... Povabil sem jo še v neko gostilno, pa sva šla še na sprehod in potem sva končala v praproti. Kakšna silna moč je bila v njej, kako živalsko se me je oklepala, kako vroče sva se zajemala, res ... Skoraj dva meseca se ni moj bizgec zmenil zanjo. Nekaj je res imel opravka s študijem, pa bi jo lahko vmes še povaljal, kaj da ne. Mogoče mu ni dišala, mogoče ... Pa sem ju spet videl julija, v lokalju. Povedal mi je, da bosta šla skupaj na morje. In v nedeljo zjutraj, preden sta šla, je prišel v mojo vikendico in me prosil za denar, češ da bosta na morju nekoliko dlje, da je ... da je noseča ... Je zardelo najecljaj. Jaz pa sem se delal začudenega. Povedal mi je, da sta bila skupaj takrat po tisti tekmi, oba pijana, pa da je imel kondom, ampak, da je bil najbrž počen, star, ona pa brez tablet ... Da pa sta potem še nekajkrat, pa je bilo vse v redu, kondomi in to ... Dal sem mu več, kot je pričakoval in ostal s pivom v mraku vikenda. Manda je bila sitna in je preklinjala cel dan, ko je zvedela, kaj se je sinu zgodilo. Ne, njej kaj takega ne bi zaupal. Saj je še meni težko. Ja, po celonočnem žuranju je prišel gor in to povedal. Mene je mrazilo, ker sem vedel, da bi tudi jaz lahko bil oče tistega otroka. Nekaj tednov po tistem, ko je prišla iz porodnišnice in se naselila pri nas, sem se hotel pogovoriti z Bredo. Našla sva čas in se pogovorila. Zardela mi je priznala, da je otrok po vsej verjetnosti moj, da sva se takrat lepo imela v praproti ... Zdaj ima še punčko, to pa je naredil moj bizgec, moj leni bizgec, ki se samo še redi. Najbrž hoče biti podoben njej. Če bi za to vedela Manda!

Iz mesta prinaša hrup. Jože odfrčne potlevek cigarete v skrbno pokošeno travo. Gre v razsežno dnevno sobo, si natoči kozarček žganja in si dolgo ogleduje fotografije, ki jih je Manda nametala pred knjige. Sami okvirčki in fotografije. Breda z dojenčkom, z malim Timom, pa Tim,

na prvem kolesu, pa Tim ob torti za četrti rojstni dan, pa Maja, dve leti stara v vrtnem bazenčku, pa Grega, moj prvi sin, pestuje oba otroka ... Tole bo treba pravno urediti, staram se. Do pravnice bom moral in ji zaupati, kako sem določil. Kar je denarja, bo šlo Timu, ostalo pa, Grega, saj je edinec, razvajenec ... Joj, ko me ne bo, bodo začudeni. Tukaj bodo še dedni testi kočljivi, sem se pozanimal ... Da je stari oče pravzaprav oče vnuku ... No, ja ... Breda je pripravljena podpisati, ostalo pa ni pomembno. Poklicati bi jo moral v službo, že danes, da greva skupaj k pravnici. Omenil sem ji že, pa se je strinjala. In Tim, hja, zdaj ima skoraj toliko, kot je imel takrat Grega. Nor je na nogomet. Treningi, pa šal in kapa, pa pivo ... Joj, vsi ti simboli. Jaz sem tudi brcal, takrat samo za sendvič in oranžado, ampak bili smo klapa, to pa. Kakšen dan se začenja, kakšen dan. Ne, to moram urediti, to me preveč žge! Tim, Tim, si Jože šepeče in jemlje v roke ostale slike. Zdaj je priložnost. Manda bo do petka v zdravilišču, danes je sreda ... Nič, do pravnice grem, kar takoj. Poišče v omari izbrano obleko, si nadene kravato, zlošči čevlje, se nadišavi in se postavi pred ogledalo. Sam sebi se zdi izklesan elegant, kot v najboljših letih, ko je imel še podjetje in je rad ugajal mladim damicam.

Urejeno, urejeno, mu pobrneva v glavi, ko si nataka nov kozarec piva. Gleda čez teraso in opazuje mlado natarcarico, kako elegantno raznaša razne pijače in se pri tem ziba v nekem ritmu, ki je bržkone plod hotljivosti. S tem dnem se začne umiranje, da ... grenko pomisli. Zdaj bo to svobodno, zdaj ja! Tim bo dobil moj denar, ostalo pa me ne briga. In kako bodo nekateri presenečeni, ko jim bo pravica razodela, da, da sem ponovno oče, pa čeprav že pokojni takrat. O, Manda bi me zadavila, če bi se ji to povedalo,

ona ... Zdaj ni nič več pomembno, zdaj sem odklenil skrivnost in jo po svoje zavil v pravne paragrafe. Kakšno razmišljanje pa je zdaj to ... Meni se frtajčka, tako smo včasih temu rekli, frtajčka, da. Kot se je Branki, naši računovodkinji. Joj, sva se lepo imela v njeni pisarni. Rada je imela tisti sladki martini. In kadar ga je srknila ravno prav, sva se ljubčkala kar tam, na stolu. Enkrat pa, enkrat pa se mi je uprla ... Takole jo slačim in vidim tisto rjavo progo na spodnjicah ... Uplahnil mi je in ... in potem ni bilo nič več z nama. Začel sem se izgovarjati, da mi nekaj zdravje nagaja, da ... Ona pa je še kar rinila za mano in hotela, da bi se dobivala kje zunaj. Ne, tiste zanemarjene spodnjice so me ustavile. Prej je bila vedno čista, nadišavljena, potem pa je začela žreti neke tablete in se zanemarjati. Zredila se je in še več pila ... In takrat, ah ... Malenkosti ubijajo velike reči. Še eno pivo bom, na sina ... se mu smehlja. Namigne natararici, ta pa mu samo brezbrizno pokima in odnese čudovite boke na drugi konec terase, kjer sedijo štirje mladci, vsi s sončnimi očali visoko zgoraj na čelu. Minevajo minute težkega premišljevanja. Tim, moj sin, moj sin, mu plivkne v glavi. In ko dvigne kozarec, da bi odsrknil pene, se pod teraso ustavi rumen skuter. Mladec ihtavo sname čelado in si gre z roko skozi lase. Joj, Tim, se mu zablisne. Tu, tu, on ... Mladec dvigne oči in ga zgleda. »Dedi, kaj pa ti tu, pa pivce, a ... Ej, če bi te babi videla, a?« živahno reče Tim in preskoči tistih nekaj stopnic, ki ločijo teraso od pločnika. Za trenutek se ustavi in pogleda proti omizju, kjer so sedeli tisti štirje mladeniči. Jože kar nemi in ne more govoriti. Kozarec komajda ukroti v roki in ga nespretno odloži na mizo in pri tem polije nekaj piva. »Boš prisedel, Tim?« skrhamo vpraša. Tim pa pomaha omizju in reče: »Frendi me čakajo, s kluba so.

Moji soigralci. Danes nimamo treninga pa bomo malo požurčkali, ker ima Suad rojstni dan. Tja moram, ti dedi pa kar uživaj. Babi ne bo zvedela za to, brez skrbi. Samo, da ne bo treba spet taksija, a?»

Jože pokima in reče: »Ne, ne bo treba. Še tole spijem pa grem. Malo ga žingam, ker sem naredil en dober posel ... Šele čez čas bo tudi tebi koristil, boš videl,« se Jože zapotegne v boleč nasmeh. »Faca si dedi, res,« reče Tim in gre k omizju. Jože ga gleda, kako si tleskajo z rokami. Tim pograbi stol in se usede k njim. Jože pa pusti pivo, vstane in poišče natakario, da ji plača. Na ulici je nekaj čas zmeden in majav. Čisto počasi gre do avta in se skuša zbrati, da bi umirjeno peljal domov. V avtu dolgo samo sedi in gleda tja na teraso. Odpre okno in sliši smeh teh mladcev, ki si nazdravljajo s pivom. Celo do sem je slišati tlesk težkih kozarcev, pomisli. In potem pogleda rumen skuter, ki mu ga je Grega kupil za uspešno opravljeno maturo. Pa bi mu ga lahko tudi jaz, saj ... saj je moj sin ... Oprijemlje se volana in leze nekam v sedež. Moker postaja od potu in od živčnosti. Skremži se in se preda tresljajem, ki ga lomijo. Sin, moj sin, moj sin, mu nabreka v glavi ... Ne grem še domov, danes ne. Do Bogdana grem, njemu bom zaupal ... To je treba pošteno zaliti, to ja ... Sina ... sina bomo zalivali, hudiča!

Še pred nočjo je bil že pošteno pijan v Bogdanovem vikendu na Dolenjskem. Mandi je na kratko sporočil, da je šel do Bogdana. Breda ... Breda je šla na Štajersko, po tistem podpisovanju ... Bogdan mu vsiljuje suho salamo, Jože pa hoče samo zaseko in kruh. Potegne mobilca iz žepa, da bi videl, če ga Manda spet klicari. In vidi, da ima novo sporočilo. Odpre ga in prebere: *O, fora! Ja čestitam*

P R A H Č A S A

*dedi, zdaj si ti moj fotr! Glih zdej mi je mami to namejlala,
ja Fajn. Se vidva. Babi itak ne bo zvedla za to! Tim*

Baba je izblebetala, ga je streznilo. »Še enega sina imam!« je rekel in se zasmeljal.

K L O P

Gospod Mirni (kdo ve, kdaj se ga je prijelo to ime) je rad gledal stari hrast, ki je stražil nekdanji veličastni park pred obzidjem, tega naj bi že Rimljani sezidali. Včasih se je kar ustavil ob tistem obzidju in si umišljal, kako bi bilo imenitno, če bi on sam bil poveljnik rimskih oddelkov elitne konjenice in bi prijahal skozi vrata in dajal ukaze. Zvečer pa bi si privoščil najboljše vino in pečeno meso vseh vrst. Vedno so se mu pocedile sline, ko si je zamišljal odojka nad ognjem in slasten okus in cedečo se mast, ki kaplja v ogenj, da zacvrči. Ponavadi se je prav pod hrastom odločal, kam bo potlej šel. Največkrat se je potem napotil v staro mestno jedro, kjer si je privoščil kavico, takole, po kosilu. In včasih se je dolgo zadržal v majhni zatohli kavarnici, ki se je spremenila v običajno luknjo, kjer so prodajali tudi kebab. To ga je kar malo ujezilo, ker je rad imel mir in premišljevanje. Poredkoma se je s kom zapletel v pogovor, pa še to samo na temo politike, kajpak ne domače; raje se je razgovoril o svetovni – in če je že omenjal domačo, je precizno izbiral besede. Lahko bi rekli, da se je mojstril v diplomatskem izražanju mnenj. Nihče ni vedel, kdaj se je priselil v mesto pa s čim se ukvarja. Prepoznaven je bil po svojih mirnih sprehodih, po svojem klobuku in po posebni drži telesa; nekako zgrbljen in

zamaknjen naprej; včasih je opletal z rokama, včasih pa ju je zavozljal na hrbtu in se šobil v zamišljenost. Ocenjevali so, da jih mora imeti tam nekako med petdeset in šestdeset. Dogajalo se je, da se je zapletel v daljši pomenek s trafikantko, črnolaso navihanko, ki je sejala besede in se vročično smejala. Sumili so celo, da se je zaljubil. Ampak ne, gospod Mirni je pod hrastom sprejemal odločitve. Tudi tisti dan je stal tam, se bežno ozrl po mimoidočih, po skupinici otrok, ki jih je vodila mlada vzgojiteljica s počenim glasom. Rad je poslušal te ukaze: gremo, gremo, primete se za roke in gremo naprej. Manja, ne božaj psa, potepuški je, gremo! Andrej, nazaj v vrsto, no, gremo! Za njimi se je vlekel ščebet in potepuški pes se je vlekel za vrsto, ker je najbrž nagonsko slutil, da v njih spi prijateljsko razumevanje, zatrto s tistim počenim glasom strastne kadirke. Z odmerjeno kretnjo si gospod Mirni popravi klobuk, si ga potlači na temenski del glave, da se mu pogled nekoliko razsenči. Prav počasi zavihti glavo navzgor in proučuje prazne veje hrasta. Zadaj se nizajo topoli, ki mu niso všeč; zdijo se mu rogovilasti in nekako rahitični, hrast pa, o, ja, hrast pa je ponos, je moč, je vztrajnost, je sila. Že nekajkrat se je primerilo, da se je naslonil nanj in kar tako obstal za nekaj trenutkov in se nastavljal soncu. Ko so ga takole gledali, so si najbrž mislili, da je malo trčen; tako se je tudi šušljalo. Še največ je o njem vedela mlada zdravnica, h kateri je občasno moral. Kolegici je razodela, da je izjemen poznavalec zgodovine, da je olikan in načitan, da ... Vse ostalo je del zdravniške etike. Primerilo se je že, da se je ob njem ustavila starejša gospa, ki je v roki peljala kolo, tako starinsko s košarico spredaj, polno cvetja (bržkone je bila namenjena na pokopališče), pa ga je vprašala, če mu je

slabo. On pa se je samo nasmehnil in ji povsem mirno razložil, da se samo malo sonči, da ima rad ta stari hrast. Gospa je samo odkimala z glavo in šla svojo pot. Zgodilo pa se je tudi, da je neko deževno aprilsko soboto šel Mirni tam mimo in pod svojim hrastom zagledal spečega mestnega potepuha, zagrnjenega s starim plaščem, izpod katerega se je videla dolga siva zanemarjena brada, namočena v blato in bruhanje; vsaj tako je bilo videti na prvi pogled. Gospod Mirni je stanoval blizu, zelo blizu. Presenetilo ga je, ko je videl negibnega človeka; zdaj je bil samo še meter do njega. Z njegovega dežnika se je dež pocejel na rjavkast plašč brezdomca. In takrat je Mirni nekajkrat trznil z levo ramo, otresal dežnik in se jezil sam nase, ker ni imel s seboj mobilnega telefona, da bi poklical reševalce in policijo. Čudil pa se je, da se za tega klateža ni nihče zmenil v zrelem sobotnem dopoldnevu. Videl je nekaj ljudi, ki so mirno šli proti središču starega mesta; nekateri so se celo za trenutek ustavili, se posmihali in šli naprej. Neka mladenka pa se je raje posvetila svojemu mobilcu, ko je zagledala skrotovičeno ležečo postavo pod hrastom. Mirni se je sklonil in videl, da speči še diha, celo nekaj pomrmrava in golči. Nemudoma se je odpravil domov in poklical ustrezne službe. Tisti dan je bil zelo pretresen, še bolj molčeč kot navadno. Tudi ob trafiki se je zadržal nenavadno malo časa. Iz kavarnice v bližini so se čudili, da je Mirni tako na hitro opravil s trafikantko. Na glas so komentirali, da se je najbrž zgodila kakšna zamera, da ... Mirni jih ni hotel slišati. S časopisom v lahkem pomladnem plašču je odhitel čez trg starega mestnega jedra, da bi bil spet čim prej doma. Dolgo je samo sedel, poslušal glasbo in razmišljal: odvečni človek, črviček v siru družbe ali kaj? Takole ti hodijo mimo s trdimi srci, polnimi želja po

reklamiranem udobju in prestižu. In če bi jaz tamle obležal, mar bi bilo isto? Seveda bi bilo, v to sem prepričan. Pobrli bi klobuk, sončna očala, me obrnili na hrbet in najbrž govorili: Glej ga, čudaka. Najbrž je pijan. Pokličimo reševalce in policijo. Tako nekako bi bilo, ko bi brezbriznost le odfrfotala in bi se našel nekdo, ki bi bil oluščten lastnega hitenja. Ni več občutka za skupnost, ni več čuta, da bi bili krdelo ... Pomembne misli si je zapisoval v majhno beležnico, ki jo je vedno nosil s seboj. In če ga je prijelo v kavarnici, je segel v žep in si zapisal nekaj besed. Ostali so se ozirali čez ramena, se nasmihali in si mislili, da je možakar nekoliko premaknjen. Starejši moški je enkrat celo pripomnil, da so tako včasih delali zaupniki policije. Vse to si je zapisal, še enkrat prebral in dolgo gledal ven v dež in se praskal po slabo obriti bradi.

In tisti dan je Mirni stal pod hrastom, v februarški spihnini in gledal svoj priljubljeni hrast. Potlej se je le premaknil naprej, pa se zopet ustavil ob klopi, ki mu je očitno veliko pomenila. Sam nisem nikoli sedel nanjo, videl pa sem, da tam prav rada posedajo mlada dekleta, največkrat tudi po tri. Včasih sem naletel tudi na kakšnega stekleničarja, se pravi na obstrance, ki so hoteli mimo-idočim razkazati svojo razkošno propadlost. Prehitel sem ga in ga pustil v neki miselni kopreni, ki je nisem razumel. Namenjen sem bil po burek in časopis, pa v kavarnico me je neslo. Ob tej uri je bila kar spodobno nabita, zunaj so postopali kadilci in se prepirali zaradi športnih rezultatov. Kavarnica je postala azil za vse stavničarje, ki so izmenjevali izkušnje in skupaj gojili nerazumno strast, ki je vključevala tudi kar precejšne finančne izgube; no, ja, primerilo se je tudi, da je komu le uspelo dobiti pomemben dobitok, takrat so se nizali kozarčki na ozkem pultu in je

bilo še kako bučno. Pa sem le našel prosto mizo v udobnem ovalu. Naročil sem kavo. Prostor se je polagoma praznil, ker so strastneži šli ven, da poseslajo cigarete in da se nekoliko razgledajo po ulici, ker je bila že takšna ura, ko se reka sprehajalk počasi nateče. In potem se je v stežaju vrat prikazal Mirni. Ostro je zasukal glavo levo in desno in se čemeril, ker trenutno ni bilo nobenega praznega separejčka. Zrinil se je v prostor in na hitro ošvrknil zatopljene v športne časopise. Potlej si je snel sončna očala in se zazrl naravnost vame. Pogled je bil miren, zvedav, nekoliko utrujen. Sam sem mu predlagal, da lahko prisede. In je res prišel do separeja, razgrnil črn težak zimski plašč in sedel. Dišal je po svežini, po negovanosti in po izbranem parfumu. Uporabljal je samo knjižno slovenščino, kar me je sicer šokiralo, ker tega v tem okolju nisem vajen, ampak je delovalo pomirjujoče. Kavo si je naročil takole: »Gospod natakár, če utegnete, mi prosim prinesite kavo, z malo hladnega mleka, tako kot po navadi, prosim.« Natakár ga je že poznal, jasno, in mu je samo prikimal. Ko je odsrknil in skodelico počasi odložil, se je odkašljal in mi rekel: »Oprostite, ampak vaše kolumne rad prebiram, veste.« Presenetil me je. Tisto obdobje sem se res udingal kot kolumnist pri lokalnem časopisu. In seveda je bila vedno tudi moja slikica natisnjena, kako me ne bi prepoznal. Torej bere, mi je laskalo. »Zjedren stil imate in lucidnost,« je še pridodal in spet prijel skodelico, si dolil še malo mleka in dolgo mešal. Nasmehnil sem se in se mu zahvalil. Kar slutil sem, da se bo stvar razvila v zanimiv pomenek. Njegov obraz je izražal neko prefinjeno življenjsko izmordrenost, neko filozofijo, ki jo redko srečaš, sploh pa v tako malem mestu, kjer zdaj živim. Polagoma se je štrenasto prerekanje odselilo ven. Ostala sva sama v zakotju.

»Priseljeni ste, kajne?« sem ga kar vprašal.

»Ja, seveda. Že tretje leto sem tu. Prej sem živel v Ljubljani, še prej pa na nekem svetilniku blizu portugalske obale,« se mi je izpovedal.

Svetilnik, sem pomislil. Glej no, čudne usode. Sam sem si že nekajkrat želel, da bi za nekaj časa odšel na kakšen svetilnik, da bi v miru poslušal morje in veter.

»To je pa morala biti zanimiva izkušnja,« sem se tudi sam trudil, da bi uporabljal znosen jezik.

»Samota te priključuje, da si zares to, kar si. Veste, v zrelih letih sem poučeval filozofijo na gimnaziji v Celju, potem v Ljubljani, dokler se nisem odločil, da moram nekatere stvari še preštudirati. In sem dobil takšno možnost – služba na svetilniku. Ja, samota je nuja, če hočeš doumeti kompleksnost svojega bistva. Vidite, ne morem se otresti kompliciranega izražanja. Veste, na nek način sem še na svetilniku, kar se komunikacij tiče. Samotno pohajkujem in se rad razgledujem. V to mesto burje me je prignalo, ker sem pač tu našel nek nadomestek za viharje tam zunaj, ko spodaj tolče morje in je zgoraj tak silen naval zračnih mas, da se šipe tresejo. Prijetno majhno mesto, ki ponuja odmaknjenost za zamišljene ljudi,« je živahno rekel in si spet privoščil kratek srk kave.

»Tudi sam sem že premišljal o možnosti, da bi za kakšno leto šel na svetilnik,« sem se pobahal.

»Če bi vas zares prijelo, vam lahko pomagam. Kar nekaj poznanstev imama na Portugalskem, pa tudi spodaj v Dalmaciji. Ste vedeli, da obstaja tudi evropsko združenje svetilničarjev?«

»Res?«

»Da, celo internetna stran obstaja, kjer boste dobili vse potrebne informacije. Takole gre, čakajte,« je rekel in izvlekel svojo malo, v usnje vezano beležnico.

Zapisal sem si naslov kar v mobilca in se mu zahvalil.

Po kratkem premolku in srku kave pa se je ves vzravnal. Na obraz mu je hušknila posebna svetloba. Najprej je našobil ustnici, potlej pa je togo rekel:

»Pa veste, da imate v tem mestu klop, ki je nekakšno oddihovališče preden človek odide.

»Ne bi vedel, res ne,« sem odkimaval.

»Že osem let zahajam v vaše mesto, ker imam tu poročeno sestro. Pa sem videval na klopi, na tisti znameniti klopi blizu rimskih ostalin, že celo četico ljudi, ki so potlej umrli v teh letih. In zanimivo, nekateri so tam posedali, pa čeprav prej nikoli niso – tako mi je zatrdila sestra. Veste, posebna magija mora biti tam. Sam se spomnim možakarja z debelimi očali in psičko. No, pa so mi povedali, da je utonil v reki še tisto jesen, potlej mlad dolgolasec, pobrala ga je ciroza. Pa starejši moški s palico, tudi njega ni več, pa še en mlad človek, ki se je kasneje obesil. Za te primere vem, ker sem jih sam opazoval. No, pozabil sem še na nekega slikarja, ki sem ga prej videval na vseh mogočih koncih, samo tam ne. Tisto poletje pa je posedal tam in na jesen je odšel. Ampak, kar je še posebej zanimivo, da tam posedajo tudi dekleta. In tako imamo točko, kjer se smrt prepleta z življenjem. Mlado dekle je vedno obljuba nadaljevanja življenja. Res, zanimiva klop. Razmislite o tej zgodbi. Morda vam bo služila za kakšno od vaših kolumn,« je povsem resno rekel.

»Tudi sam sem videl tiste bednike tam sedeti, pa nisem nikoli povezoval s čim nadnaravnim,« sem napeto rekel.

»No, treba bi bilo poznati zgodovino tistega kraja. Kdo ve, morda je bilo tam kakšno staro rimsko pokopališče, kdo bi vedel. Vem pa, da so bili tam blizu v drugi svetovni vojni zapori in so bili ljudje kruto mučeni in nekateri tudi ubiti. In to ostane, veste, te sile. No ja, pa ne bova morbidna na tak lep dan. Hvala za klepetek, pa še kdaj. In predstaviti sem se pozabil. Dr. Franc J., upokojeni profesor, svetilničar, pa še kaj,« je odločno rekel in ponudil močno roko.

»Hvala tudi vam, in upam, da bova še imela priložnost kaj malega reči, saj ste stalni gost te naše majhne kavarnice,« sem rekel.

»No, če bo tako nanese, zakaj pa ne,« se je odsmehnul. »Veste, drugo, kar me čudi v tem mestu je, da imajo Albanci v lasti vsaj dva lokala, pa imata oba izvirno slovensko ime, ostali pa, saj sami veste, res neumno in nedopustno. O tem bi tudi lahko kaj napisali, pa bova drugič kaj rekla na to temo, velja,« je rekel in se dvignil.

Mirni je šel v svoj običajni sprehajalni krog. Seveda se je naslonil na polico kioska in se dobrikal zdaj novi prodajalki, ki ni bila tako zgovorna, bolj zagrenjena, toga in naveličana. Ampak Mirni se je vseeno trudil. Pomislite, imamo klop, ki je čakalniška klop za ... Res, zgodba me je ganila. Plačal sem in tudi sam odšel. Namenoma sem se odpravil domov po daljši poti, da bi se na lastne oči prepričal, kako je s tisto klopjo. Ko pridem skozi obod obzidja, jo zagledam. In zdaj na njej sedi neka pogrbljena starka in nekaj išče po nakupovalni torbi. Joj, morda tudi ona v kratkem ... me zmrazi. Odpahnem te misli in odhitim domov. Popoldan sem moral nazaj v mesto, pa sem šel spet tam. In res, na klopi je bil šopek razposajenk, srednješolk. Življenje gre naprej in tista klop ... Ko bom utrujen od življenja, pa si bom tam oddahnil ...

Č R N A S O B A

Dan je. Tlim v vročini, ki udarja že navsezgodaj. Pa so rekli, da bo poletje bolj znosno. Prileglo bi se sprehajanje po luni, tisti brezčasni hlad ... Sanjalo se mi je, da sem bil v neki kavarni in da sem jedel nenavadno veliko porcijo sladoleda, sicer ga ne maram kaj preveč, ampak v sanjah sem celo mlaskal in blazina je bila mokra od sline in potu – hm, mokre sanje, ja, tudi to so mokre sanje. Opravki, uh! Mesto povreva in se izvija iz noči, ki je navrgla majhno policijsko kroniko. Zjutraj sem poslušal na radiu; nič posebnega, tatvine, prepiri, prometni prekrški – običajne civilizacijske pojavnosti. Pa se mi zdi, da sem nekaj pozabil. Položnica za dodatno zavarovanje. In spet domov, spet skozi križišča. Še dobro, da sem se odpravil s kolesom, sicer bi v avtomobilu bentil in se jezil. Kar poglej te kolone, kar poglej. A ljudje nič ne dopustujejo, nič več. Včasih je bilo mesto v tem mesecu pusto in nečimrno, zdaj pa si poglej te nore pločevinaste reke. Mislil sem, da ne bom poten, vsaj do desetih ne, pa sem že spet povsem moker, najbrž malo tudi zaradi živčnosti, ki me polagoma zajema. Glej no, tudi kolesarjev je veliko. Kaj jim je danes? Od kod vsi ti ljudje? Očitno se premalokrat odpravim v mesto takole s kolesom. Vedno le avto in do službe, pa po ženo, ker noče vozit avta, pa še

mulca razpeljat na razna popoldanska dogajanja, zdaj violina, zdaj košarka ... noro! No, ta teden bom imel pred njimi mir, lep mir. O, pivo, časopisi, televizija. To bo uživancija. Malce plavanja v bazenu, pogled na mlada telesca, skratka, življenje. Ja, obljubil sem jim, da bom prebarval ograjo balkona pa garažna vrata, pa vrtno ograjo tudi, ja. Saj res, barve moram še kupit. Ampak, kako bom vse tovoril domov, ko pa sem se odpravil s kolesom. Nič, barvo za garažna vrata bom skočil kupit popoldan, za ograje jo bom pa že pripeljal, to bo šlo, to ja.

Mrzla limonada, kako dobro dene. In čuden lokal. Muslimani ali kaj. Pogovarjajo se menda v albanščini, če ni celo turščina. Nič ne razumem, prav nič. Limonada je, kako naj rečem, moderen ponaredek, sicer takole ohlajen kar prija. Glej jih, kako so žilavo zapleteni v pomenek. Mahajo z rokami in si nekaj dopovedujejo. Iz njih klije njihov temperament, oplemeniten z južnimi sapami. Predstavljam si njihovo zgodovino. Jezdec čez opustele pokrajine, šotori, bitke, nova civilizacijska središča, pa spet bitke, pa spet puščave, pa nove poti, karavane, požgana mesta, rdeče lune v podzavesti ... In potem mir, molitve, nova verska sočutja in realnost napredka. Nekajkrat sem si že obljubil, da bom prebral tudi koran, pa nekako ne najdem časa, bolje rečeno, nočem si ga vzeti, to bo. Pa res, zdaj je priložnost. Saj ga imam doma. Kupil sem ga v Sarajevu, kjer sem bil spet po dolgih letih. Moral ga bom začeti brati, to pa res. Ja, že danes zvečer. Malo discipline ne bo škodilo. Se bom pa televiziji odpovedal. Zanimivo, dva med njimi sta bradata in še posebej zgovorna. Ko bi le razumel njihov jezik, ko bi le. Me prav zanima, kaj pleteničijo. Civilizacijsko so bili nekdanj zelo visoko O, Španija in tamkajšnja univerza, ki so jo ustanovili. Pa prepisovanje

grških filozofov, o, ja, to je bilo nekaj. Zdi pa se mi, da se je naša oholost preveč razpasla. Eh, kaj bi tuhtal te težke stvari na tako vročičen poletni dan. Razgledam se po ostalih mizah. Nekaj srednjeletnic sreba kavo, dva parčka čebljata ob soku, starejši možakar bere časopis in jaz. Ima me, da bi si naročil kavo, a sem si jo že zjutraj skuhal. Nič, naprej bom moral v drobovje nakupovalnega centra.

Nisem si mislil, da je pot do tja tako dolga. Vedno sem se peljal z avtom. Saj smo razsežno mesto, kar razsežno. Ogledujem si novo pohištvo. Mika me nova sedežna garnitura, ampak zdaj moram najprej stisniti za nov avto. Ni kaj, čedni primerki počivalnikov, ampak dragi ... Ja, plača pa, o tem ne bom premišljal, danes ne! Spustim se z dvigalom v nižja nadstropja in poiščem oddelek, kjer prodajajo barve in vse ostalo. Že po vonju uganeš, kje si. Na kupe zloženih barv, lakov, emulzij, kitov, pa valjčki, pa čopiči pa ... Vsega je toliko, da ne veš, po čem bi vprašal mladega, na videz nadutega prodajalca, ki se trudi nekaj razložiti mladi dami, ja, no, dami, mladi puncu pač, ki nekako anoreksično sloni ob pultu, stlačena v preozko modro krilce in v malomarni črni majici z nekimi napisi in v ponošenih sandalih. Takole, na pogled, s te daljave, je videti nekam potlačena, brez tiste prave mladostne svežine, ki jo takšna dekleta nedvomno premorejo. Zasukam se med policami, da bi neopazno prišel bliže in slišal, kaj se tako dolgo pogajata. No, zdaj sem dovolj blizu. Stojim za piramido nekih premazov za les. Vidim, da ima zelo povešena ramena in bledikavo polt – nič ni porjavela, prav nič. Njena bledota kar žari v neonu. Cmoklja z žvečilnim gumijem in se sloči nekam navzdol. Levo nogo ima nekoliko pokrčeno in z rokami si kar naprej popravlja črne lase, domnevam, da namenoma prebarvane v tak

neizprosen črn odtenek. Zdaj že lahko slišim njuno debatko.

»Ne, resno mislim, črno barvo za zid, za sobo. Morda se vam zdi odštekano, a jaz sem se tako odločila. Uspelo mi je pobarvati mizo in stol, pa posteljo, omaro imam že od prej črno. Ja, pa okvir okna sem tudi že prebarvala v črno. In vrata od znotraj tudi, od zunaj pa ne, ker bi ta stari pizdili, a štekaš. Vse je v stilu, še računalnik je črn, pa ekran, pa preproge po tleh, ki sem jih sama sešila iz črnega blaga. Ja tudi tla so črna, le zidovi so še rumeni in strop bel. Pa bi rada, da bi bilo tudi to črno. Rekli so mi, da se dobi, da če kje, potem jo bom dobila tu,« ona namleje hitro in živčno.

»Da bi bila prav barva za zid, mislim, taka za običajno beljenje, ne bi vedel,« je mladenič v zadregi. Živčno pritiska pisalo v roki, z drugo pa se igra z računalniško miško in umika pogled na računalniški ekran. Očitno mu je nerodno. »Glejte, imamo emulzije, ki se dobijo v raznih odtenkih, celo v naši mešalnici barv vam pripravijo zaželen odtenek, če si ga izberete iz kataloga, tegale tukaj, glejte,« ji ponuja neke lističe z barvnimi vzorci.

»Ne, ne, nobenih odtenkov. Jaz hočem črno barvo, razumete, črno. Ne mi govorit, da ne obstaja, kako, ne obstaja!? V neki garažni hiši sem jo videla, pa ne mi govorit, da je ni. Tam sem videla, da so stebri pobarvani v rumene in črne plasti, vi pa mi trdite, da je ni, halo!« je že kar malce živčno rekla.

»Ja, to je pa druga finta. To so posebne barve, namenjene za zunanji premaz betonov, teh pa ne prodajamo, ker jih naročajo le gradbene firme v večjih količinah. Kolikor vem, so tiste barve tudi neuporabne za bivalne prostore, nekaj sem slišal o tem,« je mladenič, zdaj

že bolj samozavestno rekel in se vzravnal. Najbrž si je mislil: pička zablojena, kaj pa misliš, da imamo tukaj. Glej, koliko barv, ti pa goniš, črna, pa črna. Hej, je s tabo vse v redu, mislim, v glavi. Kdo je pa še to videl, črna soba, halo!

»Pa res ni nobene možnosti, da bi dobila čisto navadno zidno barvo, da bi bila črna. Res ne? Saj ni problema, če bi bilo treba čakati. Do septembra, če je treba. Sem si pač zadala, da bo letos soba črna. Vi imate stike s proizvajalci, pa bi lahko vsaj vprašali, ali pa mi dajte internetne naslove, pa bom sama pobrskala, vsaj to. A lahko?« je nekoliko zagrenjeno rekla.

»Ja, reklamne materiale vam lahko dam. Teh je kar nekaj. Evo,« reče prodajalec in pograbi šop reklamnih listov in jih porine prednjo.

S suho roko jih prepogne in si jih zatlači v malomarno naramno torbo, jasno, črno, iz blaga. Vse na njej je tako klavrno in viseče. Še nekaj časa postoji in, zdi se mi, da še bolj zabledeva, zbira besede, s katerimi bi se poslovila. »Prav, hvala. Če jo bom našla, obstaja možnost, da bi jo kar pri vas dobila? Mislim, če bom odkrila proizvajalca, ki tudi vam dobavlja, da bi potem priložil še to barvo,« reče in trzne z lasmi. Za trenutek se obrne po trgovini, tako da zdaj lahko vidim njen bled izmučen podolgovat obraz.

»Take prakse ne poznam. Saj ni problema. Če jo najdete, vam jo bodo lahko poslali po hitri pošti ali pa kako drugače. Nam dobavijo samo tisto, kar naročimo. Ne vem, moral bi govoriti z vodjo oddelka. Ne vem, ne vem,« je bil prodajalček zdaj že pošteno živčen. Celo na licih je dobil dve rdeči zaplati, kar je bil očiten znak živčnosti.

»Ok, se bom že znašala,« je trzavo rekla, si popravila na-

ramno torbo in odnesla svojo suhost skozi razsuto belo svetlobo neona med police proti drugemu oddelku.

Kupljene barve zložim pred garažo na klopcu. Vročina je ubijalska. Grem gor in si dol prinesem ohlajeno pivo. Sedem v zakotek, v senco med hišo in garažo. Odprem pločevinko in si oddihujem. Nisem več vajen takšnega kolesarjenja. V misli mi hodi tista črnolaska, tista suhica in črna soba. Zamišljam si jo v popolnoma črni sobi, golo, na črni preprogi ... In v kotu je starinska bela mizica, na njej pa eno samo rdeče jabolko. Na postelji pa maček, črn, seveda. In ona tam na tleh, tako suha, sloka, drobne prsi ... In rožnate bradavičke, na trebuhu pa žametno rdeča vrtnica, v laseh trak, na čelu pa turkizen rubin. To bi bil posnetek! Ja, poudarila bi se njena nenavadna bledota, rekel bi, da že kar astralna bledota, taka posebna, ki sije iz samega duha, ja ... Morda pa bi bil na črni mizi kozarec rdečega vina in sveča. Ja, sveča, postavljena za kozarec, da bi se svetloba cedila skozi rdečino ... Oh, pa kaj ima v glavi, da jo vleče v črnino. Kaj jim je, da hočejo v črno. Mar prihaja črn čas, bodo črne sobe, črne sobe ...!?

M O J S T E R

Vse bi bilo prav, če se ne bi te presnete zvezde vtikale v življenjsko energijo, če se ne bi dobrikale človeku. Sejmi dvomljive slave se dogajajo. Povzpetniki mi kratijo spanec in me pehajo v temno luč. Kaj, da ne obstaja temna luč? Seveda obstaja, le razumeti jo je treba. Temna luč, veste, kaj je temna luč? To je vaša vest, ki hira in brblja nesmisle. Polni ste črne snovi, ki se vam lepi na zloščeno pločevino jutra, v katerega ste vrgli prepečenec nečimrnega upanja. Kdaj pa kdaj si kupite novega hišnega boga in si izmislite novo vero. Osvobojeni ste nesmrtnosti in se igrate majhne tirane, ki zatirajo svoj negovani ego. Vam je bilo bolje, kajne, dedje, ko ste z vonjem po kravjaku in domačem žganju posedali pod lipami in žvečili socializem. In imeli ste vizijo, če ne drugje, v majhnih zidanicah, v kletih, v gasilskih godbah in sindikalnem počitnikovanju na morju, na Jadranu - morski ježki so vam ozavestili trdo kožo na podplatih; zdaj imate trdo kožo na duši, ki si jo spet skušajo pridobiti novodobni kreatorji dušnega stvarstva. Vaša edina slava je prestiž, ki vam odjemplje solze upanja in vas kroti v poslušne potrošniške živali – lajate v nove lune, ki se vam bodo prikazale ob zadnjem razodetju. Mene ste odpisali in me postavili nekam v sfero nerazumljenih, nevarno drugačnih. Takih, ki so jim ljube

poletne trave in sanje v oblakih. Prišel bo čas, ko boste priromali v mojo stihijo in boste odklenjeni jokali v sveto posodo resnice. Strašen se vam bo zdel obraz, ki vam ga bo pokazalo moje zrcalo. Sestavljeni ste iz preteklosti, ki vas projicira v bodočnost – ta pa pripada tistim, ki jo spoštujejo in jo z voljo častijo. Zreli vroči dnevi so vas zbegali in ste se zavedali, da je najvišja resničnost zunaj vašega megalomanskega prepričanja, da zmorete vsemu vriniti svojo voljo. In tu je slaba stran vaše zavesti, da, tu. Zavedate se zavedanja in ste mehkužni. Ne upate seči v svoje globine, kjer so nova sonca, tako vaša, tako žarljiva v vaši neizrečeni ljubezni. Odrinili ste uboštvo in si naredili masko bogatih posedovalcev. In zdaj imate čas za pravljice, ki vas odvežejo lastne identitete. Zrak mojih svetov vam bo prepljunkal pljuča in vas napolnil z novim vedenjem. Zamerljivo berete lastne misli in skušate najti svoj novi idol v medijskih elipsah. Kar naprej vam dopovedujejo, da obstajajo popolni ljudje, da je popolnost edina utvara, ki lahko postane vaša resnica. Vaša svoboda je zdaj vaše suženjstvo. Pohajkujete po labirintih zmedenosti in si dovolite, da vas spremenijo v črve, ki vrtajo v železo hitečega vsakdanjika. Najvišje pesmi ljubezni ste zakurili v kresovih povprečnosti. Sami ste v oceanu soteles. Samotni romarji k svojemu izviru, kjer bi si umili trudne noge in bi vaša duša imela nov opoj ...

Jutro! Samotne megle se navijajo na jelše. Vrana nese svoje krakanje. Mrzlično vstajanje, tako prekleto ponavljajoče se. Splakovalnik se mi zdi nerodna reč. Taka stara oranžna plastična skleda na razmajanem stolu in še stara zaudarjajoča brisača – zaudarja po, po razpadu telesnosti. Pogrejem vodo in si poiščem tekoče milo. Prikimam si in pomislim: mojstru se je spet sanjalo. Okus

mentola v ustih odplakne jutro. Zunaj je še vedno megla, tista močvirska in pritlehna, ki tako vdano zaliže pokrajino in ji podeli sanjavo nevidnost. Jesen se je usedla v to odpočivalnico. Okrog stare hiše se nabira tišina in se levi v otožnost. Danes sem si obljubil nekaj obiskov. Prišla naj bi dama, ki hoče svojo resnico. Mar sem jaz podeljevalec resnic? Ne, jaz sem samo mojster, mojster ozavedanja. No, bomo videli, kaj ima povedati. Zdaj moram biti pripravljen, kajti ženska je lahko kača, ki se ti zaleze v podzavest in se ti tam smehlja skozi neracionalna čustva. Operacijski sistemi duš so si več ali manj podobni, le načini uporabe so različni. Če človek ne ve, kaj je, potem je najbolje, da si nadene masko časa in privzame vlogo, ki mu jo vsili okolica. Včasih je nezavednost celo zdravilna. No, ja, bomo videli, kaj bo prineslo pepelnato sonce, ki medleva med jablanami tam zunaj. Moja resnica je zdaj v meni in imava se rada. Sprejel sem svojo vednost o sebi in jo lahko ponudim tudi drugim. Ja, duša ima okna, srce ima vrata. Čakam nate, veter, da poljubiš čelo dneva in očistiš megljavo v mojem domovanju. Malce se bom razmigal. Šel bom do studenca, da bom slišal večno pesem. Zunaj prši. V pelerini bom strašilast.

Dobro mi je del tale sprehod. Napršilo me je in me očistilo dvomov, ki so me zmleli v postan sok neke davne zamišljije. Zaman se sprašujemo, zakaj smo, ker je dovolj, da samo smo. Polistal bi po knjigah, pa se mi zdi, da sem že vse zvedel, mnogo tega pozabil. Ja, zavest na listih, na trdih diskah in na magnetnih trakovih. Človek je nesrečen, če se ne replicira. Pa še kloniral naj bi se. Bedasto. Kako bi bilo, če bi šel na sprehod in bi srečal svoj klon. To bi bilo zabavno. Jaz bi bil že star, srečal bi se, hm, mladega. Ne, tega si ne bi želel. Večnost življenja je iluzija. Brezzoba

jutra novih civilizacij bodo požrla te sanjače, te znanstvene iluzioniste, ki bi si radi kreirali radost mladosti. Meni zadostuje dnevni ritual, pa sem mladostno srečen. Zdajle bi najraje padel nazaj v vatasto sanjavico. Tunknil bi v svojo svetlobo, ki me definira. Vsi smo svetloba, ki se je posrečeno zgostila v biološko bivanje. Nekdo zvoní. Saj res, obiskovalka. Le kaj bo danes tvezila, ta nevrotnica.

Bleda lica se ji nakipijo v davni mladostni smehljaj. Lase si je spet prebarvala. Priznati moram, da ji ta odtenek še kako pristoji. Jutro ji je pozabilo popivnati sanje iz oči. Vsa je še majava in nekako srečna v tistih svojih prividih, ki jo kličejo v odtujitev. Mogoče se ji je mož celo oddolžil z nekaj kapljicami nadaljevalnih beljakovin, mogoče. Res je še vsa mehka, zvijugana v nasladnost in zastrmljena v zrcalo dneva, ki ji meče resnico pred noge, da jo lahko znova in znova potepta. V tej rumeni pelerini je podobna divji jadralki, ki se bori z lastnimi valovi in si želi novega vetra. Posedem jo na preprost stol v skromni kuhinji. Malce pobezam po žerjavici in določim drva. Vlaga zacvili in se upari, plameni pa obliznejo drva. Tako, zdaj lahko začneva. Za začetek ji ponudim kavo, ker tudi meni malce zbistri miselno zmešnjavico.

»Zdite se mi zvedreni. Novi smisli se vam kažejo, kajne?« jo nagovorim.

»Mislite,« se plehko nasmeje in preloži dolge noge. Od mokrih temnomodrih gumijastih škornjev ji še kaplja voda. Pod mizo se dela majhna lužica. »Danes se mi je sanjalo, da sem plavala v majhnem bazenu in so me obkrožali rdeči zreli paradižniki. Mahala sem z rokami in tleskala po sadežih, ki so se spreminjali v cvetje. Mogoče sem zato tako sveža,« reče in se presede.

»Mogoče, mogoče,« pokimam. »Zadnjič sva razglabljala o smiselni ljubezni, ki ste jo baje že zdavnaj pozabili, se mi zdi? In te sanje, te, nakazujejo na to, da se v vaši notranjosti zbirajo sile, ki bi lahko poplemenitile vaše čustveno življenje. Starost telesa je vedno le ena od možnosti za duha, ki je mlad vse do svoje selitve. Duh se pač postara šele takrat, ko se preigra skozi mnoga življenja. Zdaj morata z možem denogovati tisto, kar je še ostalo od vajinega seksualnega poželenja. Stvari, ki nas očarajo, nas delajo zaljubljene. Če pa se stvari ponavljajo, se jih naveličamo. No, enkrat ste mi omenili, da ste se že dostikrat zaljubili v sončne zahode. Ko ste še živeli na obali, ste se vsak večer vozil na pomol in čakali na sončni zahod. Vedno znova vas je navdušil. Ampak, veste, navdušil vas je sam pojav, svetloba pa je spreminjala kombinacije – in to vas je navduševalo. Drznem se trditi, da je z ljubeznijo prav tako, da nas navdušuje sama ljubezen, sam pojav, če se kombinacije spreminjajo,« zaletavo nabesedičim.

»Mislite? Hočete reči, da bi si morala omisliti ljubimca!« me preseneti s takim direktnim vprašanjem.

»Tako preprosto pa to ni,« se zasmejem. »Morala je prav posebna biologija duše, ki se ne da kar tako prepoznati. Biologija telesa je agresivna in hoče kar naprej ponovitve. No, zdaj sva že prav blizu prepoznavi vaše nevrotičnosti. Pojavilo se je nesoglasje med hotenji in zmožnostmi. Človek si vedno želi več, kot je sposoben realizirati. Če bi si omislili ljubimca, bi to morebiti razgibalo vašo telesno doumevanje sveta, vaša duševna snovnost pa bi se izgubljala v iskanju novih pozab.«

»Ampak, mož me vara,« sikne in stisne obraz v trpečno

masko. »Tudi sam mi je to priznal. Preprosto mi je povedal, da ima ljubico, da njegovo seme ne bo usihalo med rjuhami. Da ni on kriv, da sem jaz hladna, da mi ni do ljubljenja. Potem pa naj še jaz delam tako,« trzne.

»Draga gospa, to so tako prežvečene vsakdanjosti, da se mi o njih ne da razpravljati. To je čista biologija. Partnerstvo, prav vsako partnerstvo zaide v krizo harmonije. Dve telesi sta enostavno predolgo skupaj. Vzgoja srca je lažja kot vzgoja telesa. Telo je samo razum narave, duh je skupni razum, je esenca vesoljne raztopine, ki nas prepoji že ob rojstvu. Če vas vara, torej, če se spolno udinja pri drugi, je to njegov problem in ne vaš. Ponujate mu svojo telo, a bojim se, da se je naveličal vaše duše.«

»Hočete reči, da sem dolgočasna,« završi vame.

»Ne, ne, duševno sta se razšla. Dozorela sta v različna hotenja. Vi ste postali mili in crkljivi. Kupujete si rože. Ukvarjate se s psom, ker se s sinom ne morete več. Skoraj je že odrasel. On, on pa je svojo petdesetletno možatost zakodiral v navzočnost usihajočega libida, ki doživlja svojo polno zrelost. Pravzaprav smo moški podobni umirajočim drevesom – ta, preden umrejo, bogato semenijo. Da se razumeva, libidalno umrejo, biološko še ne. Pač spet nekakšna puberteta. Ampak to so obrobja. K meni ste prišli, da bi se spet prepoznali. Jaz vam lahko ponujam le spoznavo lastne notranjosti. Moje izkušnje so netivo vaši zbežanosti. Vem, vse, kar vam bom rekel, bodo vaši možgančki bogato analizirali. Zdaj sva že blizu spoznavi, da ste udejanili svojo polno čuječnost in da ste blizu samega čutenja sebe. Oprostite, se še kdaj samozadovoljujete?« jo neprizanesljivo vprašam.

»Ampak, gospod,« zasrepi vame.

»Morava biti odkrita, drugače ne gre. Ko boste sposobni odkritosti, boste imeli pogum, da se spoznate,« ji mirno rečem.

»No, ja, zgodi se,« mi prizna in zamenca z nogama.

»Vidite, tu se začne pot do vaše spoznave. Telo vam hoče dopovedati, da ste še vedno polnokrvni, hormonalno še aktivni, a vaš duh, no duša, hoče nekaj drugega, nekaj bolj polnega. Poskusite biti spet primerni za osvajanje. Malce se spogledujte, poredno zapeljajte, da boste spet dobili občutek, da ste vredni življenja.«

»Zakaj me kar naprej pehate v varanje,« se napreza.

»To ni varanje, to je dograjevanje vaših hotenj. Prisluhnite vendar svojemu telesu, da bo tudi vaša duša srečna. Življenje je sestavljeno iz malenkosti, to menda veste. Bodite pošteni, in to temeljito pošteni do sebe. Dovolj ste uravnovešeni, da to zmorete. V očeh vam spijo nove sanje, pa nimate zrcala, da bi jih videli. Najdite si prikupen obraz, da se boste na njem odzrcalili. Samo preko drugih se spoznavamo. Stopite v življenje, pojdite v družbo. Zdaj klepetate samo s prijateljicami, no, ja, pa z menoj,« se posmejem.

»Mojster, vaše razlage so tako preproste, ampak življenje je tako zapleteno,« zavzdihne.

»Dajte no, samo malce več čutnega poguma, pa bo. Zapletamo se sami. Stvari nelogično zapletemo in potem iščemo logično rešitev. Razum samo ve, ne more pa čutiti. Čutenje je poseben razum, veste.«

»Torej, naj se s prijateljico odpravim na kakšen ples?« medlo vpraša.

»Tako, tako. Se že prepoznavate.«

»Kaj bo pa on rekel. Besnel bo, vem,« se skesne.

»Kar naj, kar naj. Čas je, da se spet bojuje za vas,« ji tolažljivo rečem.

»In če me bo še bolj zanemaril?« jo zaskrbi.

»Ne verjamem. Ceni domače udobje. Vaša navidezna razbrzdanost ga bo ukrotila. Naenkrat bo spoznal, da je samo samec, ki se mora kar naprej bojevati za samico. Brez skrbi, tudi njega bo utrudilo in potem bo krotak.«

»Bojim se prepira,« odkimuje.

»Pogum bo prišel za vami s prvimi koraki. Le povabite ga. Lepo se uredite in pojdite na ples, pojdite ven, v nočno življenje. Naj vam življenje dokaže, da ste ga še vredni,« ji prizadevno leporečim.

»Res bom poskusila,« malce bolj zvedreno reče. Na licih se ji pojavi rdeča lisa. Notranja razvnetost se ji razcveteva. Mrha, še vedno je dobra mrha. Prestar sem, da bi se slinil po njej.

Namesto sperme ji lahko ponujam le upanje.

»No, spoznanje se je začelo razgaljati,« zavzdihnem.

»V ponedeljek vam bom prišla povedat, kako je bilo. Zdaj pa moram domov. Če imate kakšne opravke, vas lahko zapeljem do mesta,« je vsa mehka.

»Ne, bom kar tu megličil. Ta samota me plemeniti,« malce kisló navržem.

Vstala je in oddehtela. Pustila mi je običajen honorar. Gledal sem za njo in poslušal, kako so kolesa drobila po peščenem dovozu.

Ja, samota napreda drugačne sanje. Vrane nad barjem jemljejo tišino in jo razvozijo nad samotne megle, ki se zdaj že cefrajo. Pljunki sonca sedajo na rumene trave in poži-

gajo dopoldan. Znajdem se na kolovožu. Kam sem namenjen, jaz, mojster. V lastno sprenevedavo ničnost. Prišel bo čas, ko bodo računalniki analizirali dušo. Preprosto bodo razbirali elektromagnetno resonanco duše. Takrat bo svet ena sama elektromagnetna komedija. Vsi bomo razčlenjeni v vsemogoče vprašalnike in bomo razosebljeni, da, do potankosti razosebljeni. Dve kolesarki me zaobideta. V oprijetih kolesarskih kombinezonih imata napeti ritnici. Najbrž sta zapriseženi rekreativki, ki trpinčita telo, da bi jima igralo na melodije sodobnosti. Nagon se je prevrednotil v hotenja po opaženosti. Seksualna ponujenost naredi samca preveč neaktivnega. Ko sedim na ulici in gledam vse te mlade seksi dame, si mislim, pa kaj, samo lepo oblikovano meso, ki pogreša čustveno toplino. Čustva so preživela. Viteška ljubezen je umrla; legla je v temo in čaka, da nanjo posije nova romantična luč. Kult telesa ubija sobivanjskost in pelje nazaj v živalsko tekmovanje. Ja. Medijski kult telesa. Vsi so srečni, zdravi, zagoreli. Iz telesa se zrcali samo reproduktivna volja, ki lahko pripelje do trenutnega užitka. Ampak večkrat ponovljen užitek se razgubi, otopi. Novega boga potrebuje človeštvo. Samo, kakšen naj bo?

Spravljiv s soncem, ki je umilo megle, se znajdem med klavrnimi brezami. Lahno vetrenje jim trese listje. Grabi me otožje. Moral bi v mesto, opravki pač. Ampak pomenek z vestjo zemlje me zadržuje. Zdaj mi je naloženo, da sem krt, ki rije po zemlji psihizmov. In že jutri bom morda v pižami na oddelku za nevrotike. Smehljaj se bom zamreženem sočasju. Tekal bom po hodniku svojega zgrešenega otroštva. Mogoče sem samo sadje na božji mizi. Polzavi čas me polagoma spreminja v soho mislečega spovednika, ki si dovoli, da se utruji od zgodb. Moje noči

so še daleč. Zdaj mi je daroval dneve in posebno milost, da ljudem povem, kaj so. Še psi vedo, da sem ozaveščen, povezan s stvarstvom, ki prav toliko uniči kot ustvari. Vse je ciklično ponavljanje, prav vse, še kihanje. Pogladim lubje brez in si zamišljam davne dni, ko sem pod temi, da, prav pod temi brezami, vlekel cigarete in čakal na somesenost. Prihajala je s kolesom, z jokom v očeh in z neizmerno pohotnostjo, ki jo je odpeljala v vrhove mestne pretkanosti. Zdaj bi rada, da bi bil njeno duševno dopolnilo, da bi bil njen drugi ego. Te zgodbe so preveč običajne. Vedno gre za parjenje in za nekoliko sentimentalnosti.

Obrnem se in grem nazaj proti hiški. Preveč listam po knjigi spominov. Otresti se bom moral odvečne spominske špehovine, ki me vleče v stalno naprezanje, da bi se presegel. Madona, saj sem mojster, mojster spoznav. Bom pa ja znal nagovoriti veter, da prepihne usedline v meni. Naj me vzdigne in me nese v vesolje novega srca, kjer bom našel drobno luč novega začetka. Poti se začnejo na nekem koncu. Poromal bom do sebe in si obljubil svobodo. Čas je, da se s telesom pomenim, kaj in kako. Postrigel si bom nohte na nogah, uredil zobovje in spil liter vina, morda dva, in nazdravil jeseni, ki mi vsa siva sedi na glavi. In ko bo življenje odnehalo v meni, bom preučeval aritmetiko množenja črvov. Nekoč se bom srečal z izvirov vseh resnic, a v drugačni resničnosti. Ne, v sive katakombe mesta pa ne več. Zloba je sive barve. Čakaj name, svetloba vseh svetlob. Spet sem deček, ki krade jabolka in pljuva na okna, ko gre v šolo. Ja, nazadnje bom mojster, resnični mojster mrtve smrti ...

P R A H Č A S A

Malo pa že, a ne, diši po pomladi. Zjutraj sem slišal ptičji ščebet; od daleč je cvrknil, izza hrbta. Pa ne vem, zakaj sem si kupil novo hišo ravno tu, v tem delu. Saj sem vedel, da bodo gradili nova in nova stanovanjska skladišča na jugu, ampak, no ja. Zdaj sem tu in tako osvobojen od vsega, kar malo lahek, da. Moja vizija se je sfrknila v majhno nečimrnost, to bo že držalo. Mlad sem bil in, joj, če se spomnim, mercedes in Jožica in Zina in Andreja, pa ... Kar nekaj jih je bilo. Sestanki in potovanja gor na Bled, po nakupih tam čez ... Časa preprosto ni bilo; bilo je samo življenje, ki se je pretakalo skozi led spominov. Trije fantje so odrasli, se razselili, jaz pa ... Trhlinasto je zdaj to spominjanje, zelo trhlinasto, nekako zbrcano v glavo, omahljivo ... In moj mercedes, zelen, z rjavimi usnjenimi sedeži. Dvajset let me je tovoril in mi ponujal oddih in nerodna ljubljena na včasih nemogočih krajih. Hmm, enkrat, s tisto prismojenko – no, saj je bila pametna punca, študirala je filozofijo in jezike. Šla sva nekam v gozdove. Mrak je že bil, ko sem jo zajemal, jo razgaljal, ona pa iz torbice vzame umetnega, veliko reč, in hoče, da ji ga jaz rinem noter in jo gledam v oči ... Takrat sem prvič videl tisto reč, tisto umetno nostalgijo po pravem moškem. Njena mama, upokojena intelektualka, ki jo je

takratni režim ponižal in ji dodelil skromno delo v kmetijski zadrugi v računovodstvu, je pet let starejša od mene. In je še sedaj v tisti predmestni vili, ki so jo dobili nazaj. Hčerka, tista z umetnim, tista je v Švici in dela nekje v nekem turističnem podjetju. Zdaj je poročena z nekim Nemcem. Pred leti sem jo spet videl na letališču, resno, naličeno, strogo. Takrat mi je povedala, da je zdaj mama končno dobila nazaj njihovo staro meščansko hišo, ki je bila prej last nekega vplivnega lokalnega funkcionarja. Hitela mi je še razlagat, da so našli veliko slik bivšega voditelja in celo čeden kip skoraj v naravni velikosti od pasu navzgor. Zunaj v vrtu je bil, poleg bazena, ki ga je njen dedi dal zgraditi tik pred drugo svetovno vojno. Pa čeprav sem bil tudi sam del režima, bolj na gospodarskem področju kot pa na ideološkem, me to ni nič ganilo. Nasmehnil sem se ji in jo povabil na kavo. Ona je čakala na sposojen avto, da bi se za nekaj dni peljala k mami, jaz pa sem se odpravljaj v svet, na obisk gor, kjer je hlad časa posrkal tehnološko obdelane duše. Od vseh mi je bila ta najljubša, tako samosvoja, zahtevna, sproščena, če prav na trenutke malo trčena. Vedno sem ji dal pošteno plačilo, s katerim si je pomagala pri študiju, vedno ... In darila, parfumi, draga bunda. Samo še moji Mariji sem kupil podobno, in to v Švici. Eh, zdaj pa se mi čas cekini v ornamente spominov in ni več želje, da bi sejal poljube na bele vratove zmuzač, ki so hotele samo denar za tisto malo bližine in vzdihov. Ej, Liana, sladkasta, otročja! Pa vendar vredna vseh tistih mark, ki sem jih odrinil. Z mojim poletom ni bilo tisti dan nič, ker je bila na letalu neka tehnična okvara in bi moral z drugim leteti najprej na Dunaj, potem pa tja gor na sever, pa sem si premislil in se odločil, da bom še nekaj dni doma. Liana me je povabila v

njihovo vilo, da bi končno spoznal njeno plemenito mamo, ki je imela pomembne prednike, veletrgovce z lesom, ki so pred vojno premogli veliko gozda na Kočevskem. In sva šla, z mojim novim mercedesom, še zdaleč ne tako udobnim kot tisti stari zeleni ...

Gospa je bila nekoliko zagubana v skrbljivost. Smeškala se je in se delala, da še premore tolerantnost do tovarišev, ki so postali gospodje. Predstavljen sem ji bil kot prijatelj še iz časov študija, čeprav star gospod, da sem ji pomagala pri študiji, da sem jo občasno zaposlil kot tajnico ... Spretna laž, ni kaj! Stara gospa me je presenetila z bistrino misli, z nenavadno prodornostjo kljub osemdesetim letom, ki jih je skrila pod skrbno izbrano kozmetiko; prinašala ji jo je Liana, razvajena edinka. Gospa Milivoja zna pripovedovati, to pa. Razkazala mi je bogato knjižnico, ki je k sreči ostala nedotaknjena, ker je bil tisti, zdaj že pokojni funkcionar, le občasno v vili, ne stalno, le kadar je sem vodil druge iz južnih republik, da so uganjali bratstvo in sestrstvo, tako se je pač izražala gospa Milivoja. Takoj, devetdesetega, pa je odšel in vilo je dobila Milivoja skoraj nedotaknjeno. Dopolnila je knjižnico, dokupila nekaj slik, prebelila, dala popraviti bazen, uredila vrt, skratka, hiši je vdahnila življenje. No, nekaj denarja je primaknila tudi hčerka, se razume, ker pride z možem večkrat dol in sta na oddihu, pa otroka uživata v bazenčku. Kazala mi je digitalne fotografije: plavolasa mulca ob bazenu, skakanje v vodo, ladjice, pa peka na žaru, pa prijatelji, ki so prišli sem, preden so odrinili na morje, pa noč ob bazenu, neko praznovanje, pa gospa Milivoja z nekim gospodom v belih hlačah in z močnimi belimi lasmi, spetimi v rep. Koliko vsega je posnela. Gospa Milivoja mi je hitela pripovedovati, da je njej zdaj dolgčas, da nima več prave družbe, da

odhaja samo še na pokopališče, kjer imajo majhno družinsko grobnico. Moža ni nikoli imela, ker ... Nič ne vem, zakaj ne, nič. Tisti njen ženin da je končal nekje v svetu. Pobegnil je. Potem so bila leta dela, računovodstvo, vestno, da je kaj, in dom, majhno stanovanje in ljubimec, ki ji je zaplodil Liano – baje nek oficir, ki jo je spominjal na njenega ljubčka iz mladih let. Tako sem slišal, tako mi je razlagala Liana, ko se je preveč napila in mi kazala celo sliko tistega brkača. Takrat je bila res grozna. Jokala je in bruhalo skozi okno, da se je nekaj koščkov pice prisušilo na lak mojega mercedesa. Jokala je in jokala in na dan vlačila pisma svojega očeta, ki jo je vabil nekam tja dol, mislim da v Sarajevo, kasneje pa v Niš. Potem so bile vojne, da ... In Liana v Švici, moj mercedes pa, nič, izhropel se je. Ta novi, to ni nič, ta elektronika, ta kič.

Nekajkrat sem še šel do gospe Milivoje, pa še bom šel, o, ja. Klepetava in klepetava, o gospodarstvu, o filozofiji dobička in bogatenja, o zapravljenosti navadnih ljudi, o pogoltnosti, ki so se je navlekli sodobni direktorji in o politiki, tudi to, ja. Od kar mi je pred tremi leti umrla žena in sem se preselil sem, sva kar dostikrat v krepčilnih pomenkih. Njena gospodinjska pomočnica, brhka ženska jedrih oblin, me kar nekako ljubosumno gleda; najbrž si umišlja, da sva par ... Venček smehljaja ima podoben, kot ga je imela moja Marija, kadar je bila sposobna sočutja z mojim življenjem. Pa je ugasnila, šla je. Breze so jokale tisti dan in velik metulj je priletel v sobo in sedel na njeno prazno blazino ... Junij, dež ... Nesli smo žaro ... Nikoli si nisva bila prav usojena, nikoli ... Rodila mi je tri sinove, skrbela za hišo, za večerje, za obleke, jaz pa ... Mrzel mesec sem bil, ki je legal na njeno vzglavje, to sem bil. Najbrž so jo načrvičile večne pripovedi, ki so ji pljuskale okrog ušes,

kadar se je odpravljala v naše mestece. Pri frizerki je vedno izvedela: Vaš pa je spet peljala eno v mercedesu, ja, ja ... Saj me je zasliševala, ampak sem ji moral vedno znova razlagati, da je narava mojega dela pač taka, da moram s seboj voziti tajnice in prevajalke. Včasih res. Kje pa danes motovili moja kuharica in pomočnica. Zmenjena sva, da bo kosilo nekoliko prej, ob enih, ker moram še na kataster, da končno preverim, če so zdaj uredili lastništvo, če so vse parcele, ki sem jih nakupil, v redu prepisane na tri sinove, na tri pogoltneže. No, Brane, najstarejši je po njej, po Mariji, bolj tih, bolj umetniški, sanjarski. Kar naprej računalniki pa neke zgodbice, pa prevajanje, pa nekaj časa tu, pa tam ... Nobene stanovitnosti, nobene prave želje po dobičku. Nima gona po bogatenju, ta ga nima. Pa še tako leno babo si je izbral, da ... Ah, kaj me briga, kakor so si postlali, tako bodo smrčali. Piše se leto 2001, novo tisočletje, jaz pa petinsedemdeset letnik, gospa Milivoja pa jih je lani imela ravno osemdeset, petega maja. Vesela je bila mojih rož, čeprav je rekla, da se rože nosijo tudi pokojnikom na grob. Tista izjava me je nekoliko razdražila, rekel bi celo, da užalila. Ampak je bila izrečena na prijazen, akademski način. Ja, skorja sem že pozabil na ta omikani malomeščanski jezik, ki smo ga pri nas doma gojili, ko je bil naš oče še živ, upokojeni, na silo upokojeni profesor zgodovine na majhni gimnaziji v našem mestu, ki premore le še sodišče, nekaj gostiln, trgovska centra, pa še dve srednji šoli in nekaj malega je še ostalo industrije. Znana tovarna, ki sem se ji udingal kot diplomiran ekonomist, je že zdavnaj razprodana in umira na obroke. Filozofija hitrega dobička, da ... Pa kje hodi ta moja štajerska Marjanca, kje, za boga? Ura je že devet, pa je še ni. Pa še moj kabinet mora posesati in spraviti v red dnevno sobo,

sreda je. Stegnem se do mobilca in jo pokličem. Načebnja mi, da je na tržnici, da je prometna gneča, da pa bo do desetih zagotovo tu in da bo kosilo ob pol enih, vse ostalo pa da bo postorila do večera. Oddahnem si. V naši stari hiši zdaj živi umetniški Brane, ker se je zaljubil v dedkovo knjižnico in jo je preuredil, da zgleda kot nekakšen muzej malomeščanskega dolgočasja. Ukvarja se tudi z dedkovimi dnevniki in misli izdati knjigo. Mene tista razpredanja niso nikoli kaj dosti zanimala, res ne. Včasih sva se sprla glede povojnih vragolij, pa mi je vedno poočital, da ne poznam dovolj zgodovine, da bi lahko sodil. Vedno je imel na ustnicah tisti izrek: zgodovina molče uči. Nič koliko primerov mi je navedel, ko so zmagovalci opravili krvavo rihto nad poraženci, pa ni hotel s tem opravičevati stvari, vem da ne; najbrž je hotel, da bi globlje razumel kočevske poboje, najbrž to. Njegov bratranec je tudi končal tam, njegova dva brata pa sta bila na drugi strani, eden je končal nekje v bližini Trsta, drugi je postal funkcionar, pa se je preselil nekam na jug, se tam oženil in umrl. No, če sem iskren, mi je ta stric velikokrat pomagal, da sem sklepal ugodne pogodbe. Ja, to so bili časi, to. Trgovalo se je v dragih hotelih, se zabavalo ... Stopim na balkon majhne hišice in gledam uborno grmovje, ki sem ga dal zasaditi, da bi si olepšal to skromno zaplato vrta v dolgočasni ulici, na koncu zaslonjeni z novim naseljem. Ja, bližina zdravstvenega doma in balinišča, to me je prepričalo. No, saj ni tako slabo, na jugu se mrčijo sivi bloki, na severu pa je že zavesa gozda, kamor lahko grem na sprehod, in to šteje, to me je povleklo. Samo še psa si moram umisliti, pa bo. Psa, namesto ženske ... Ženske, ženske ...!? Nekaj sem sanjal, kaj že!? Da sem bil z neko Japonko, da, to se mi je sanjalo. Podajala mi je skodelico čaja in pri tem odgrinjala bele

prsi, v laseh pa je imela rdeče cvetove. No, no, dokler so takšne sanje, smo še pri močeh, še. Enkrat sem res bil na Japonskem, poslovno. In v posebnem paviljonu so nas stregle ženske s čajem na tradicionalen način. Kje je že to, leta 1983 ... Poslušam ropot na gradbišču. Gledam veliko roko dvigala, ki nosi nek čeber. Levo in desno nikogar, mirna soseska. Sami še zaposleni ljudje, ki odhajajo zjutraj in prihajajo zvečer, za kaj? Za blesk avta, za nove televizorje, za obnovljena okna, za nove fasade, za draga potovanja, s katerimi se tako radi pohvalijo. Delajo, da bi živeli na bogataški način, tako nekako. Vse je oponašanje, in to so reklamni agenti še kako dobro vedeli, oponašanje ... Ko sem še trgoval in prodajal tam spodaj, Beograd, pa Skopje, tudi Sarajevo, Novi Sad, Banja Luka, Niš, dolge vožnje ... Enkrat sem slišal pesem na radiu, ko sem čakal na vremensko napoved: Majmun radi, što majmun vidi ... Kako preprosto povedano, jedrnato, bistvo reklamnega prizadevanja, da, da ... Zdaj gre še bolj za to, kot takrat. Ljudi je treba navaditi na nove stvari, jih z njimi zasvojiti, potem bodo dobički še večji, logično. Moj oče bi rekel, da je zgodovina poizkusila narediti mnogo etik, a le ena ji je uspela, etika suženjstva, ki menja oblike in načine, v bistvu pa gre vedno za to, da določena skupina ljudi naredi za sužnje večje mase ljudi. In kapitalizem zaslužnji ljudi na poseben način, da. Gospa Milivoja pa pravi, da sta dobiček in zaslužek povsem naravna stvar, da je to nagrada za tiste, ki so prizadevnejši, spretnejši in ki imajo voljo do moči. Mislim, da je to pobrala od nekega filozofa, za katerega sem že slišal, ampak moje gimnazijsko znanje je že zdavnaj meglica v jelšah, pa nič več. O, soseda je pa danes doma, čisti. Šele drugega marca smo, pa je že tako prizadevna. Ni mi všeč, ohola je in agresivna. Že nekajkrat sem jo slišal,

kako kriči na moža in kako starejši hčerki kar naprej očita, da se vlači s fanti, da je ni doma, da jo študij ne zanima, da ... Hčerka, no ja, suhceno živčno bitje, ki res seda v avtomobile in se vozi v svoje skrivnostne noči. Mlajša je pa kar naprej za računalnikom, mož pa šleva zapita. Včasih nekoliko porobanti, ampak ga ona hitro stlači za vrata. Enkrat je potrkal na moja vrata s flaškonom vina, misleč, da mu bom za nočnega pomagača pri njegovih odvezovanjih. Eh, tista kislica, fej. Moral sem ga poslušati, moral sem slišati zgodbo o tem, da je firma v stečaju, da je na čakanju, da ima srednjo kovinarsko ali nekaj takega, da ga baba uničuje, da ... Komaj sem se ga rešil, res. Ampak sosedstvo je treba gojiti, to ja, saj ne veš, kdaj bo potrebno potrkati na kakšna vrata. Na desni je druga družina, tiha, nečimrna; komaj kdaj pozdravijo in vodijo svoje tri pse kar naprej na sprehode in imajo visoko ograjo. Največkrat vidim možakarja, plešca pri šestdesetih z mogočnimi brki, vampastega. Zabasira dober dan in to je tudi vse. Po ovinkih sem izvedel, da je bil strojnik pri neki gradbeni firmi, da je zdravljen alkoholik in bolj tih človek. Saj se ve, v majhnem lokalčku na koncu ulice se je ustanovil nek informacijski center, kjer vse izveš, če le hočeš. Lastnica je z vsem na tekočem. Slučajno jo poznam še od prej, ko je delala v mestnem hotelu kot šefica strežbe, zdaj pa si je omislila svoj lokalček. Koliko večerij nam je stregla, koliko poslovnih požrtij ... Hja, še sinoči mi je razlagala, kdo vse je tu kupil hišico, in kdo je na občini zlobiral, da so dovolili narediti nove prostorske načrte in na jugu postavili novo blokovsko sosjesko. Njej je to ustrezalo, se razume, za njeno poslovnost. Ja, klepetava, tale Hajdeja, klepetava. Zdi se mi, da je rojena za informatorko. Prepričan sem, da je to delala že v prejšnjem režimu. Vedno so bili obveščeni, kdo

je bil na večerji, kateri tuji partnerji, koliko smo spili, koliko ... Celo to je vedela, kdo je prespal v hotelu in s kom, ja ... In če je bila sila, je pomagala organizirati ustrezno mladenko, tudi to. Zdaj pa se je skrila za debele plasti pudra in šmink, ampak v očeh ima še vedno tisti zvedavi blesk, ki te kar zapelje v zaupljivo pomenkovanje. Nastavila pa je tudi dve mladi študentki, taki, da so moški zadovoljni, da radi gledajo belino dekolteja in si naročajo novo pijačo, da bi lahko dlje pasli svojo fantazijo. No, saj jo tudi jaz, kozel stari. Nič, najbolje bo, da se odpravim že zdaj v mesto, potem pridem nazaj, pa kosilce in kavica z mojo kuharico in pomenek o tem, kaj bo treba v hiši še postoriti, preden pride moja zmajčica, moja zaupnica, Marja ... Argentinka ... Posebna zgodba. Njej je zdaj petdeset let in je prišla v domovino svojega očeta, pa ... Vroča čokolada je bila kriva, da ... In to že leto dni po pogrebu, ko sem bil na počitnicah tam dol pri neki svoji ostareli teti. Vroča čokolada in tisti dolgi deževni dnevi, ja. Ona pa je prihajala k moji teti in klepetala z mano o knjigah, pa čeprav sem slab poznavalec in len bralec. Najbrž se je hotela mojstriti v našem jeziku, vse je tako kazalo. Zdaj, zdaj ga zna. V soboto pride in bova imela čas, da si ogledava okolico, pa še v Istro bova šla. Okus čokolade na njenih ustih in vsa v belem, s črnimi lasmi, z dojkami, o, ho, ho ... Zakon ji je zgodaj razpadel. Mož je bil Portugalec, tečen in večinoma pijan. Ne, ne, dovolj premišljevanj, v mesto ...!

Pretrgan popoldanski dremež me razdraži. Mobilnik pa še kar brlišči, joj! Kdo je zdaj? Pa je ponehal. Stegnem roko in pogledam, Brane. Ah, bo še poklical, če bo kaj nujnega. Razpotegnem se po postelji in poslušam tuljenje sesalca v sosednjem prostoru, v kabinetu. Štajerka dela, dela ... Ven bom moral, da ji ne bom v napoto. Le kam? A, do gospe

Milivoje. Kavica, klepet ... Zvečer pa urejanje albumov znamk, ta moja strast, da. Grem v kopalnico, da se nekoliko osvežim. Štajerki povem, da me do večera ne bo, da lahko v miru spravi celo hišo v red, pa naj me potem pokliče, ko bo končala, da ji prinesem zaslužen plačilo. Nekoliko hladno se mi zdi zunaj, rahlo vleče iz gozda. Na gradbišču je še trušč, a sem se ga že nekako navadil. Mercedes, moder, nov, okopan s soncem, me čaka. Odločim se, da bom šel po novi obvoznici, da se ne bi rinil skozi center mesta; ob tej uri je še kar živo, ker je sreda in se nekateri zaletujejo na urade. No, na katastru je vse v redu, se potolažim. Mislil sem, da bi popoldan še kaj postoril, ampak zdaj se peljem k Milivoji, k tej filozofinji.

Parkiram. Gledam čedno vilo, oblito s soncem. Vse je tako čisto, grmovje že obrezano, peščena potka pograbljena, bazen očiščen, drevesa na levi donegovana, ograja prenovljena; ostre črne konice bodejo v popoldan. Samo še hud pes čuvaj manjka, morda dva. Ampak vhodna vrata na dovoz, velika in težka, železna, so odprta. Vedno pustim avto zunaj, ker bi me vzvratna vožnja živcirala. Popravim si suknjič, si še enkrat obrišem roke z dišavnim robčkom in se namenim v vilo. Pozvonim. V trebuh vile se scinglja staromodno zvonjenje. Nič. Še enkrat, bolj na dolgo. Nič. Stopim nekaj korakov nazaj in vidim, da so navojnice dvignjene, kar naj bi pomenilo, da je gospa doma. Spet nič. Grem še bolj nazaj, da bi videl kakšno luč v kabinetu, kjer gospa običajno bere v starem naslonjaču. Nič, tudi tam so rolete dvignjene in okno celo priprto. Najbrž se kabinet prezračuje. Stopim do vrat in primem za hladno masivno črno kljuko. Vrata se začuda odprejo. Stopim v temnikavo preddverje, ki diši po nekem minulem času. Zakličem, pa nič. Moj glas se izvibrira v mehkost zraka. Na levi je

sprejemnica, na desni spodnja kuhinja, široko stopnišče pa pelje v zgornje prostore. Stopam navzgor in kličem. Pa nič. V nadstropju se ustavim in poslušam. V razkošni kopalnici je slišati tonklanje vode; očitno pipa ne tesni dovolj. Potrkam na vrata kabineta in kličem: gospa Milivoja! Nič. Nenadoma zaslišim neko govorjenje. Aha, gospa je nekje zgoraj in z nekom govori. Odkašljeva se. Slišim premikanje nekakšnega stola ali kaj. Kaj pa počne na podstrešju? Kolikor vem, ima zgoraj nerabne stvari, nekaj omar, nekaj starih stolov, pa še veliko druge šare. In kje je gospodinja danes? Sreda je. Samo ob nedeljah ima prosto, danes je pa sredo. Morda je po nakupih, to že, ampak, gospa tam zgoraj ... In s kom govori!? Stopim na stopnice, ki v zavoju vodijo na podstrešje. Ne vem, če bo ravno vljudno, pa vendar, gor grem. Stopam počasi in zadihano. Glas je potihnil, le še škripet lesa se sliši. Očitno gospa premika neke predmete. Morda pa ... Ne, to najbrž ne, me zaskeli. Slišal sem že, da se je tu in tam kdo obesil na podstrešju. Njej kaj takega ne bi pripisal, njej ne! Hudiča, kako me tole zadihuje. Ob motno belih vratih se ustavim in poslušam. Gospa kašlja in reče: »No, pa sva nared za pomenek, a ne.« Ampak, takole, na podstrešju, da se z nekom pogovarjaš. Saj to je, noro je, prav res. Še bolj se stisnem k vratom in poslušam:

»Jožek, Jožek, Josipe, naš Titek, ja, tudi tako so ti rekli, kajne. Vidiš, zdaj si tu na varnem, na mojem podstrešju. Veš, kaj se mi je vedno zdelo zelo čudno? S kakšno vneto ste pridigali skromnost delavskega razreda, sami pa ste živeli kot nekdanji bogataši. Kar privzeli ste si njihove vloge, se ti ne zdi. Vem, bronasto boš tiho, kot vedno. Vidiš, tvoji tolovaji so mojemu očetu zaplenili vse, prav vse, kar je napraskal skupaj. Pa sploh veš, kako je prišel do tega. No

ja, nekaj malega sem ti že povedala, zdi se mi, da tudi to, kako je začel kot vajenec na žagi, potem pa je uspeval z majhnimi kupčijami. No, seveda, njegov dedek je že imel nekaj kapitala, ker je bil trgovec, ampak se ni dobro razumel z ostalo družino. Kregali so se zaradi podedovanega gozda, ki je bil še prej grofovski. Dolga zgodba. Potem pa prideš ti v visokih škornjih in z novo vero, rdečo vero, in rečeš, vse je ljudsko! Bedarija, Jožek, bedarija. Niso vsi ožemali ljudi, ampak tvojim se ni dalo nič dopovedati, prav nič. Prišli so, prinesli papirje in konec. Nobene pritožbe, nič. Oblast si jim dal, ne da bi vedel komu. Danes ti ne bom več pljuvala v tvoj bronasti obraz, nič več. Pravijo, da si bil lep in zapeljiv. Ne boš verjel, moja mama se te je spomnila, ko si bil še natakarcček, res. A, na to pa nisi ponosen, kajne da ne? O čem sva že govorila prejšnjo sredo? Hudimana, malo me pa že daje spomin, pa mi je hčerkica prinesla dobre kapljice od tam zgoraj. No, čakaj. A, zdaj sem se spomnila, ja! Govorila sva o kmetih, da. Ja, obvezne oddaje. Joj, saj to je kot v Kalabriji in na Siciliji, kjer je mafija pobirala obvezne prispevke, da bi ščitila uboge kmete. Prav isto si počel ti, da, prav isto. Spomnim se tega, ja. Pa kaj si naredil, nič. Kmetje so postali iznajdljivi in so začeli hrano skrivati. O, dobro vem, kako je to bilo, saj sem ljudi poznala. Si me pač pahnil v tisto službico, pa čeprav sem imel dokončano ekonomsko fakulteto, pa še na filozofski sem doštudirala primerjalno književnost in francoščino, ker sem si želela, da bi dijakom podajala znanje. Tvoji pa so menili, da sem iz buržujske družine in da bi med dijake sejale buržujsko ideologijo. Ja, ti si jo pa preprosto živel, to, kakor si ji ti pravil, buržujsko ideologijo, pa tvoji tudi. Mar misliš, da ne vem, koliko prvovrstnih suhih mesnin so prišli iskat tvoji funkcionarčki

in oficirji. Ti, ti so bili še posebej oholi in zahtevni. Pa sem se ujela na brke in oči kapetana Črnogorca. In mojo Liano sva naredila kar na mizi v računovodstvu nekega majskega deževnega popoldneva da ... Ko je zvedel, da sem noseča, me je pretepel in mi povedal, da zaradi mene ne bo pustil žene, da itak pričakuje premestitev. In je res šel. Vidiš, Jožek, tak je bil ta tvoj kapetan, tak, muškarčina, bi temu rekel. Kaj sem hotela, nič. Ljubila sem ga in on mene tudi, ampak ponos mu ni dovolil, da bi ljubezen udejanil, saj je bil poročen s hčerko pomembnega »činovnika«. Leta so tekla, ampak otroka je pa le priznal, častno in pošteno. In tudi obiskal ga je nekajkrat, ta brkač, ja. Joj, pozabila sem ti povedati, da imam novega prijatelja. Prijeten gospod, ki je najprej poznal mojo Liano. Veš, da sumim, da sta ta dva nekoč nekaj imela, ker moja frkljica je rada metala oči po starejših moških, če so imeli dober avto, pa sploh. No, on ga je imel, saj je bil v solidnem podjetju in je znal prodajati. Uglajen, fin gospod, ki ni bil ne vem kako ideološko zaslepljen, ker je pač poznal ideologijo denarja, in ta ja bila vedno nad vašo. Nekateri so se tudi takrat znašli. Enim si pač dovolil, da so si nagrebli čedne denarce, ker bi sicer slabo funkcioniral realni sektor. Varuhi ideologije so seveda prednjačili, ampak ljudstvo se je znašlo po svoje. Ti sploh ne veš, koliko se je kradlo in goljufalo. Vsak se je s čim skušal okoristiti. V naši zadrugi se je kradlo bolj tako, rekla bi iz potrebe. Kajpak so se ustvarile piramide privilegiranih in družinskih vezi. To si ti najbrž vse vedel, ampak si raje vzela lovsko puško in šel na lov. Če pomislim, kako ti je ideologijo negoval naš Edi, joj. Ta ti je bil kujon, ta. O njem sem ti že veliko povedala. Veš, ta moj novi prijatelj je mlajši od mene in še zmeraj najbrž sanja, da bo še kar naprej še kaj malega prigrabil. Najraje se vozi z

mercedesom, tako, kot si se ti. Ne razumem, zakaj si tako rohnel proti bogatašem, sam pa si bil največji. Ljudem si ponujal iluzijo, mistiko nove ureditve, sam pa si užival. Jaz vem, da je šlo za mistiko, za zaslepitev, ampak ljudje so bili lačni dobrin. Vedno se je govorilo, jutri, jutri bo boljše. Figo, pa ni bilo. No ja, potem smo dobili pralne stroje, hladilnike, ugodne kredite. O, kakšne hiše so si postavljali, in to čisto navadni tovarniški delavci, če so le imeli voljo. Vsa nova soseska je bila zgrajena na kredit, smešen kredit. Vem, kako je to šlo, saj sem delala v računovodstvu. Moj Janko, vidiš, se je pa usral, ja, usral se je. Med vojno je bil vaški stražar, pa se mi zdi, da je bolj stražil pretirano pobožno mamu kot pa kaj drugega, ker mu je oče zbolel in je med vojno umrl. Potem so ga pa Nemci oblekli v uniformo in je bil nek stražar, baje celo v Grčiji. Pisal mi je in, ko je prišel na dopust, mi je prinesel grške pomaranče in suhe fige, ta moj Janko. Po vojni jo je pa kar popihal, ah, saj veš, v Argentino, tam si je našel neko drugo, hčerko podjetnika, ki je delal klobuke. Vidiš, tega ti še nisem povedala. Koliko vsega se še imava pomenit, kajne? Pa so leta šla. Jaz sem še zmeraj mislila, da se bo vojna morija pozabila, da se bo politika obrnila, da bo Janko vendarle prišel nazaj, pa ni, nič se ni zgodilo. Tisto o odločbi, o zaplembi našega premoženja, tisto sem ti pa že večkrat povedala, in, oh, kako nevzgojeno, pljunila sem ti v bronast obraz. Ja, zdaj te pa gostim na podstrešju naše nekdanje družinske vile, stare že čez sto petdeset let. Naši predniki so bili podjetni, ampak danes, ko bi ti vedel, kaj se dogaja danes. Vidiš, danes bi pa še jaz navijala zate. Veš, vse, kar so zgradili tvoji verniki, no, ja, saj so res bili; malikovali so te, vse so požrli samo nekateri, ki jim je država še kredite dala, da so se lahko okoristili z žulji celih generacij, vsaj

dveh, no ... Ti pa nič, tukaj stojiš in gledaš dol na vrt, kjer si prej stal ob bazenu. Res da nisi cel, za kakega pol metra te je, a če bi tvoj duh vstal v celi veličini, bi menda nekaj zaleglo. Manjka nekdo tak, kot si bil ti, če odmislim povojne poboje in še nekaj drugih neumnosti, ki so ti jih pravzaprav drugi nasvetovali. O Golem otoku sva že govorila, a ne? Pa pustiva danes to. Res se dogajajo svinjarije. In vojne tam dol. Tudi to sem ti že povedala. Eh, moj Jožek, vseč mi je bila samo tvoja ideologija o bratstvu, o enakosti delavstva, o pravičnem nagrajevanju zaposlenih, o socialnih pravicah. Joj, a veš, da sem morala tudi jaz »švercati« kavo in pralni prašek. Madonca, je bilo hecno, ko sem v hrošču vozila vse to. Joj, to ti bom pa drugič zaupala. Vidiš, zdaj jih imam že krepkih osemdeset in rada pridem sem gor, kjer imam spravljene stvari, ki me vežejo na mojo mladost. Tamle so pisma, pa stari časopisi, pa dve omari starih oblačil, no, celo porcelanasta nočna posoda, ki je ostala v vili, zanimivo – spoštovanje do te posode. No, Jožek, zdajle bova še prah obrisala, prah časa, a ne ...«

Ves poten stojim ob vratih, ves napet in ujet v to izpovedovanje, tako kleno, tako samozavestno. Kaj se dogaja s to gospo, me poskrbeva. Tako sem bil ujet v besede, da sem kar pozabil, da bi lahko vstopila gospodinja in pokukala sem gor. Kaj bi si pa mislila, kakšne igrice, da se greva. Ampak, tole govorjenje, ta pogovor s kipom. Ne, ne, z gospo ni vse v redu. Še nocoj moram poklicati Liano in ji povedati, da se gospa pogovarja s kipom. To ni normalno! Obrišem si potno čelo in se oprimem ograje. Pohitim navzdol. V nadstropju še nekaj časa postojim in prisluškujem. Nič, razen puščanja pipe v kopalnici, nobenega šuma, nobenih korakov. Hitro sem spodaj. Previdno odprem težka vhodna vrata in jih počasi zaprem

P R A H Č A S A

za sabo. Nekoliko se je ohladilo ta čas in še bolj vleče. Preznojen se končno usedem v avto. Kar sedim in razmišljam o pripovedi. Odkimujem z glavo in si zašepčem: »Prah časa, prah časa ...«

S - P R E H O D

Noč čara s črno magijo in plodi nesmisel neona v ozaveščenost. Kamni ob cesti so tiho, le telefonske žice, visoko tam zgoraj, nekaj nabrnevajo in si bržkone umišljajo, da vedo vse, kar more in zmore človek povedati. Že spet, ah, že spet razmišljam v kotanji treznega predjutra. Ko sem stal pod tistim oknom in poslušal mučenje violine, se mi je zdelo, da se luči zibljejo in se stapljajo v ravno črto. Res, nenadoma se mi je zazdelo, da se luči na novo organizirajo, da hočejo pokazati, da je veselje neka praluč, ki potrebuje neskončne prostore teme, da je in da bo. No, pa sem stal tam in gledal. Dež je ponehal, listje je gnilo v kotanjah na cesti, smrkal sem in gledal. Na videz sva se poznala, saj je zahajal v isto kavarno vsak dopoldan. Polikan gospod z metuljčkom pod brado in z izmitim rožnatim licem, vedno pedantno obrit in bele brčice je imel pristrižene v ravno linijo, pa bele lase spete v čop. In sinoči, ko sem stal pred tisto predmestno vilo, sem v oknu videl njega, v vinsko rdečem brezrokavniku in v beli srajci, kajpak tudi metuljček ni umanjkal. Vlaga večera se je zaliznila na mogočne kostanje in kapljala name, pa nisem odnehal. Končno se je tisto mučenje violine zlilo v melodijo, ki je trgala magične niti moje notranjosti. Ostrmeval sem, se smehljal in gledal in gledal. Lok je

elegantno dražil strune, se vzdigoval in v svoji najvišji točki odblisnil luč, ki je čemela v sobi za njegovim hrbtom. Najbrž, če bi me zagledal in prepoznal, bi se tista melodija spremenila, se ustavila; prepričan sem, da bi se tako zgodilo. In potem se je od nekod vzel star mačkon, priliznjen, povaljan, moker. Obregnil se je ob moje noge, me gledal naravnost v oči in čisto tiho mijavknil, skoraj v soglasju z violino. Melodija me ni izpustila. Držala me je tam pod kostanji, ki so na nek način jokali in se otresali solzave vlage. Starec pa se je kremžil in zategoval lok in tiščal koščato brado k violini, da je bilo že kar mučno. Ne vem, kaj me je popoldan peljalo v ta konec predmestja, a morala je biti neka usojenost, da sem po službi šel na dolg sprehod skozi mesto, vse do travnikov onkraj, kjer se začinja svet drugačnih šepetanj. Ko je bilo melodije konec, je plahnila čudna tišina. Maček je čisto počasi obšel lužo, na kateri se je še svetlikalo nekaj večerne svetlobe. Nekaj ptic je čivknilo zgoraj v krošnjah. Starec se je naslonil na okvir okna in utrujeno pogledal nekam v nebo. Izmučen bled obraz je nenavadno bleščal v okvirju okna. In tudi izza njega se je rojevala čudna svetloba, se spreminjala in nihala. Prav tedaj so se prižgale luči javne razsvetljave, kako čudno. Pogledal sem po ulici in gledal to čudno organiziranje svetlob, ah ... S tisto melodijo globoko v sebi sem šel nazaj domov, da bi si na gramofonu skušal pričarati magijo klasike, da bi našel vsaj sled tiste violine. Nič od tega. Poklicala me je Manja in me povabila na Kras, na nov teran. In zdaj sem tu, v kraški noči, ob neki cesti stojim in pijem noč in gledam kamne, ki tako sivo tičijo v času, s tako patetiko obkrožajo travnik in čeznje se zlivajo valovi grmovja. Naslonim se na drog telefonskih žic in počivam. Nimam več tiste kondicije kot pred leti, ko sem

lahko prekolovratil cele noči, tudi do petdeset kilometrov, če je bilo treba. Sedem na kamen in gledam. Med žicami je moč videti dve zvezdi. Nista ravno v simetriji, a sta. Kako daljne stvari in nedoumljene, pomislim. Polagoma obnavljam debato, ki so jo imeli pri Manji. Pogovarjali so se o odhajanju, o odhodu ... Moreče. Meni ni mar odhoda, res ne. Kaj me briga, kako bo, kadar bo. To je pač neke vrste prehod iz zavednega v nezavedno, samo to. Prej si, se zaveš, potem si, se ne zaveš, si na drugačen način v drugi obliki, porazdeljen, ker si bil pač sestavljen. Oni pa so nakladali o nekem tunelu, o luči, o ... To me ne zanima. In ko so omenjali tunel, sem se spomnil, kako je bilo, ko smo hodili skozi tistega pod gradom. Avtomobilski žarometi so ostro razbijali temo in kakšno olajšanje je bilo, ko smo prišli na jugu ven. Oktober bo, pa je še vedno mlačna noč, znosna, pomislim. Mrzlost kamna me prisili, da le vstanem. Ampak tiste žice. Morda se prav zdaj kdo pogovarja. Globoko diham in se zbiram v nekakšnega nočnega poslušalca, ki lovi izgubljeni glas lastne osvobojenosti od telesa in sveta. Kar nenadoma plane vame nek sik in škrtanje.

»Pa veš, koliko je ura?« pravi moški glas, nekoliko zaripel.

»Pol dveh, pa kaj. Prej si imel zasedeno, mobilca pa imaš očitno izključenega, a ne. Vem, da ni tvoje žene doma, pa sem te poklicala. Je narobe?« reče ženski glas, mijavkajoč, celo vsiljivo nežen.

»Oh, ti moja sladka štrudlica. Se dolgočasiš? Nisi šla k tvojemu na teranček, a?«

»Vabil me je, nisem šla. Zadnje čase med nama, ja, saj veš ... Očitno rabiva premor. Ne ujemava se več, pa še ... ni

več tak, kot je bil ... K zdravniku pa noče. Mislim, ne more več, še dvakrat na mesec ne več ...

»Ho, ho hooo, zdaj si pa že malo zlobna, veš. Take stvari pa moški nimamo radi, da se trosi naokrog. Malo uvidevnosti bi pa že morala imeti. In kaj boš čez čas govorila o meni, kaj? Da sem pokvarjen pujssek, a?« se razživi moški glas.

»Neee, Ludve, ne, ti si pač drugačen, bolj, ja, bolj, ma, bolj mahnjen na babe, no. A bi jutri lahko prišla kaj mimo, zdaj ko je tvoja madam šla v toplice, a? Bi se dobila ...?« zaprede ženska.

»Jutri, hmm, jutri, saj je že danes, Mira, je že danes ...«

»Joj, te tvoje besedne igre. Pravniki pač. Prav, pa danes, no!«

»Si za sprehod?« jo vpraša in pocmoka.

»Pa ne že spet po tisti butasti poti po soteski. Groza me je tiste vode, res.«

»Saj si riba po horoskopu, pa se ja ne bojiš vode. Riba, prava ribica, izmuzljiva in mokra, mokra ... «

»Mokra, mokra sem ... kadar te slišim.«

»Ja, res ... Saj tudi moj je zdaj že pokonci, škoda, malo pozno je, da bi skočil do tebe, pa še težko obravnavo imam jutri, ah, jutri, danes ... Veš, zagovarjal bom tisto žensko, ki je napadla dedca z gasilnim aparatom in ga poškodovala, da je ostal na vozičku. Saj se spomniš, saj sem ti pravil. Pred pol ure sem še študiral zadevo in si pisal osnutke obrambe, vidiš, tako to gre ... Tak je naš kruh.«

»Si priden, veš. Potem pridem popoldan mimo in skočiva v naravo. Dan bo lep, pa še fotoaparat bom vzela, prav.«

»Samo da si ne bi spet izmišljala kakšne trapaste fotoigre. Lani si mojega obsula z odmrlim listjem in ga fotografirala, potem pa si to hotela še na internet nalimat, Joj, sladka trapica.«

»Pa če je tako srčkan, res. In veš, kakšna je tista fotka šele v povečavi. Doma jo imam za omaro, v posebni foliji. Jutri ti jo pripeljem na ogled. Ena mojih boljših je, res. Manjka samo še kapljica semena na glavici, da bi bila zgodba popolna. Razumeš, v stilu Cvetje v jeseni, nekaj takega. Tvoj, možat, sredi odmrlega listja in novo seme, zrelo, za nove užitke, hej ...«

»Ti si pa res umetnica, ni kaj. Če bi ga dala na razstavo in bi moja prišla na odprtje, a, kaj pa potem? Misliš, da ga ne bi prepoznala, a?«

»Daj no, saj se greva fer igro. Tista fotka je zbrisana z vseh mojih diskov, preverjeno, ker si tako zahteval. Samo ta print še obstaja, in ta je moj, za spomin, ko ...«

»Ko, kaj ...?« se moški začudi in zakašlja.

»Ko se bo nama zalomilo,« stišano reče ženska.

»Zdaj pa že spet zganjaš teater in si gojiš neke brezzvezne strahove. Prav dobro nama gre in ne vidim razloga, da bi najino tantrčno ljubezen kar tako opustila. Med nama je pač ta čudovita kombinacija čutnosti in predanosti. Mira, med nama je več kot si upava priznati.«

»Ah, Ludve ... Ob pol štirih popoldan bom pri tebi, prav?«

»Lahko tudi že prej, ker bo obravnave konec tja do dveh, potem grem pa kar domov, nič več v pisarno, četrtek je, ne.«

»Ja, je že, ja. Se vidiva, lubči. Že zdaj ti ga poljubljam, mmmmmm, na!« se sliši cmokljaj zgoraj v žicah.

»Pridi v krilu, prav? V rdečem, kratkem, pa trenirko vzemi s seboj za v naravo.«

»Lahko noč, lepo spi in jutri spelji zadevo tako, kot ti to znaš in zmoreš. Čao!«

Nekaj škrtne in glas usahne. Okrog mene je spet noč in od juga je začelo vleči. Poslušam šumenje grmovja. Kakšen občutek, poslušaj to ... Še nikoli nisem tega poslušal, še nikoli. Veter v grmovju, kakšna nočna simfonija, kakšen koncert. Če bi tole kvalitetno posnel in vgradil v glasbo. Mislim, da so to že počeli, vsaj poskusili. Ah, kaj vse so že poskusili. Moj sosed, malce odpiljen glasbenik, je, recimo, zbiral vrišč otrok v bližnjem vrtcu, pa potem to vnesel v svoje elektronske mešanice. Joj, tisti njegov sintetični elektronski zvok. Kar naprej je tičal v sobi, obloženi s spužvo, med tremi računalniki, kabli, sintesajzerji ... Eh, čudak. Baje je celo nasnemaval glasbeno ozadje neki znani skupini, kateri že? Ne vem, za te novotarije mi ni kaj dosti. Saj ne rečem, znajo me zanesti in včasih sem bil nor na orgle. O, kje so časi, ko smo vlomili v cerkev in ponoči igrali in eksperimentirali na orglah. Ja, bo že kar nekaj let od tega, ja. Bogo, pa Marjan, pa Minka ... Joj, pa pride nekdo iz soseščine in policija in ... Gospa Magda je rekla, da smo gotovo satanisti, da se gremo take ... In župnik, sila izobražen mož, se je temu smejal. Umaknil je tožbo, nas povabil na kavo in z nami razpravljal o glasbi in o orglanju. Celo tako prijazen je bil, da je Marjanu dovolil prihajati na vaje, ker so ga orgle čisto obsedle in je cerkev itak potrebovala novega orglarja. Lepi časi, lepi ... me zagrabi neka otožnost. In spet v meni zaigra tista violina, tak

zvok ... Kako lepo bi se mešal z zvoki na tej gmajni. Starec bi stal na kupu kamenja in igral in igral. Veter bi mu vihal bele lase, ki jih ima spete v smešen čopek na zatilju. Zdaj pa že blodim, se mi zdi. Nazaj grem, mimo tistega kala, kjer se noč tako lepo odseva na črni vodi. Enkrat sem tam stal in gledal rdečkasto nebo, ki je s posebno intenzivnostjo odsevalo iz tiste vode, iz tistega samotnega očesa pokrajine. Kar stal sem in gledal. In takega me je zalotila starka, domačinka, ki je tam mimo gnala kravico. O, to je bil povsem drug čas, tista starka in kravica, lepa sivka, s štrikom okrog rogov, se mi zdi. In starka se ustavi in me gleda, kravica pa stegne gobec v vodo in raztrešči mirno sliko krvavega neba in praznih vej grmovja. Starka ji je prigovarjala, naj pije. Obrnil sem se proti njej in ji voščil dober večer. Nasmehnila se mi je, si popravila črno ruto in mi rekla, da je res že skoraj večer, pa da bo noč hladna. Zapletla sva se v pomenek. Povedala mi je, da si je obdržala kravico, da jo malce pase po gmajnah, da pa sta z možem imela tudi do pet govedi, sinova sta pa dol v Kopru in ju briga samo še vinograd, pa nič drugega. Sicer da starejši pokosi in pripravi krmo za kravico, drugega pa nič. Ko je šla po ozki stezi, ona in njena kravica, sem vedel, da z njo odhaja neki čas, davna osemdeseta leta, davna ... Teran pa nabija in igra svojo glasbo. Predlanski letnik je bil odličen, lanski, no ja ... letos bo pa čisti rubin, čista poezija te pokrajine. Nazaj bom moral, zjutraj pa spet ... Ne, dan dopusta bo kar v redu, četrtek je, pa še petek bom vzeti, potem pa je itak vikend in bom šel, pač, nekam bom že šel ... Grem, zdi se mi, da se za grmovjem že svita. O, madona, še ena kraška noč.

Sobota je in dež udarja na okno. Čemerno gledam po ulici. Nadenem si sveža oblačila, si še enkrat opljuskam

obraz z vodico po britju, novo, nov vonj ... Oster je in hkrati nekam preveč ženski, se mi zdi. Kar sem pač izbral, to imam. Zvečer sem povabljen na neko zabavo. Spet bo tako, da bo naključje hotelo, da se snidem z ... Morda pa je ne bo tam, kaj vem. Upanje je prhlina, je prhlina ... Ven bom pa moral, kruha ni, časopisa tudi še nisem kupil, sicer bi stvari lahko prebiral na internetu, ampak ni ga čez vonj kave in svežega časopisa, takole ob sobotah, doma ... Kava, debele priloge in tuhtanje ... o! Patološki hedonist! Dež se umirja. Obujem nove čevlje in grem ven. Dežnik že propada, na dveh mestih se je sceftral, ampak za tale dežek bo že. Na hitro kupim kruh, maslo, salamo in še nekaj drobnarij, kajpak tudi vitaminski sok, in v kiosku časopise, običajne sobotne zaloge branja. Vidim, da je nova prodajalka. Na hitro vrževa klepetek in s seboj odnesem še njen mladi sveži nasmeh, pa dlan, joj, mehkoča, poezija. V kavarni je zatoхло. Hvala Bogu, da se tu ne sme kaditi. Včasih je bilo tu neznosno ob sobotah dopoldne. Nagneteni ljudje in dim. Izberem si mizo, sedem in naročim kavo z malo smetane, ker nisem še nič zajtrkoval. Oziram se naokrog, sami znanci in znanke, uradniki, študentje, obrtniki, dva profesorja, en kirurg, pa gospa, ki prerokuje iz kart, pa bivši atlet z novo znanko. Včasih se vključim v kakšen pomenek, danes sem pa namenoma sedel k tej samotni mizi, da bi lahko v miru prebral vsaj uvodnike, ostalo bom doma, ob drugi kavi. Priskujem kavo in se nasmejem ob karikaturi. Potem dvignem glavo in ob moji mizi stoji violinist. V čudnem pomečkanem staromodnem dežnem plašču mežika in mu je očitno nerodno. Razlomljeno vpraša, če sme prisesti, ker da je povsod zasedeno. Prikimam mu in odmaknem časopise z majhne okrogle mize. Sede, prekriža levo nogo čez desno in jo zaziba.

Vidim, da ima zloščene čevlje, udobne, ampak sila starinske, bržkone pa trpežne in odporne na takle jesenski dež. Odkušlja se in pomigne novi natararici, ki nosi bled obraz in neko ihto v očeh. Ja, kdo pa ji je kriv, da mora tu delati, ker pavzira na fakulteti za socialno delo, toliko že vem, ker je prejšnjo soboto to razlagala mladeniču, ki jo je očitno bežno poznal. Gospod si naroči čaj z rumom. Stara šola pač. Ko je tako vreme, je to odlično zdravilo zoper prehlad. Nekajkrat se spogledava na tisti vljudni način in čakava, kdo bo začel pomenek. Meni se v glavi redi strah: me pozna, me je prepoznal ...? Mislim, da ne, sicer bi mi to takoj omenil. Pa se zberem in grem kar v osir.

»Oprostite, mislim, da sem vas že nekje videl, no, še bolj pa slišal. Saj igrate violino?«

»Ja, pa ne profesionalno. Doma, veste, včasih pri odprtem oknu. Najbrž ste me tam videli, kajne. V predmestju, kjer so tisti stari kostanji,« se starec vznemiri in položi na mizo sprepletene dolge pordele prste.

»Tam, ja,« priznam.

»Veste, včasih me takole prime, pa si kakšno zaigram. No, bila so leta, ko sem veliko igral, tudi v neki zasedbici, bolj klavir, veste, sicer sem bil pa leta in leta zaposlen z izračuni, statik pač. Konstrukcije, računi, izvedenska mnenja, gradbišča, to je bil moj svet. Ja, veliko papirja sem popisal z računi. O, zdaj je vse tako enostavno, klik sem, klik tja in je obremenitev mosta izračunana. Včasih, joj, cele noči sem preverjal, da ja ne bi bilo kaj narobe. Takrat, veste, si za stvari odgovarja z lastno glavo, in to zelo hitro, brez kakšnega posebnega procesiranja. Danes, saj vidite, pade strop v tunelu, pa iz tega naredijo zgolj všečno televizijsko novico. Če bi se takrat, v mojih letih, to zgodilo,

bi letele glave, dobesedno! No, ja, drugi časi. Še dobro, da sem v zasluženem pokoju in se lahko posvečam svoji ljubici, glasbi,« se je starec razgovoril. Natararica hladnokrvno postavi predenj pladenjček s kadečim se čajem, še v litoželeznem čajniku, pa skodelico, sladkor in rum v smešni majhni čašici. Očitno je to zanj prijeten obred, saj je najprej privzdignil pokrovček in ovohal paro, pa spet pokrnil in se zagledal vame.

»Veste, tisti večer, v sredo, ja v sredo je bilo, no, sem stal pod kostanji in poslušal. Prevzelo me je, res. Ne boste verjeli, doma sem brskal med zalogami klasike na zgoščenkah, da bi ujel podobno melodijo. Pa je ni bilo,« mu iskreno priznam.

»Zaman jo boste iskali. Ta skladba je moja, povsem moja. Naučil sem se skladanja, zdaj ko sem v pokoju. Hodim k profesionalcu, k sošolcu iz mladosti, ki dela v filharmoniji. No, on me je naučil tega, kako se skladbo zapiše, najprej kot idejo, potem prvi grobi notni zapis, pa igranje, piljenje, popravljanje. Cel proces, vam povem. No, to je moja deseta skladba, ki sem jo poimenoval 's – prehod', ponosno reče in zdaj pretoči rdečkast čaj v skodelico. Dolgo trese sladkor, preden odtrga papirček in ga počasi stresa v čaj.

»Zanimiv naslov. Zakaj pa ravno takšen, čeprav je to sila neumestno vprašanje,« se polagoma zapletam v pomenek.

»Ja, hm,« reče in pomeša sladkor. Zamišljeno strmi v soparico, prime rum, ga nekaj časa podrži nad skodelico in potem ga na hitro zlije v sparino. Močan vonj se vzdigne in zaplava med nama. Skloni se in globoko vdihne. »To je dobro za sinuse,« reče. Dvigne skodelico, odsrkne in počmoka. »Naslov, veste, naslov je nekoliko filozofski.

Mišljeno je kot s-prehod, kot prehod, kot prehajanje v nekaj, kar ni snovno, v eterično. No, je pa tudi v glasbenem smislu skladba tako grajena, da ima popoln prehod. To so že takšne finese, da bi vam težko na kratko to razložil, pa tudi teoretično znanje o skladanju je potrebno, da to popolnoma razumeš. No, kakorkoli, skladbi sem dal tak naslov, ker je to neke vrste slutnja nekega prehoda, če razumete. Moja leta pač ...« reče in spet srkne omamo.

»Dajte no, tako vitalno mi delujete, še polno skladb bo,« mu rečem, da bi iz njegovih oči izluščil mrljikavo svetlobo.

»Nisva se razumela. Rekel sem prehod, ne odhod. Prehajam v drug svet, v svet eterične glasbe, to bo, to,« reče in naguba čelo in razširi oči. Fine plemenite gube mu valovijo nad belimi obrvmi, v očeh pa se mu zdaj vžiga neka nova svetloba. Takšen je kot nasmehljani božički, se mi zdaj zazdi.

»Aha, zdaj razumem,« olajšano rečem. »Pa mislite, da se bo vaša glasba kdaj predstavila, mislim, da bi jo še kdo drug igral?«

»No, tukaj ostaja upanje. Ampak, dogovor je tak, da šele po mojem dokončnem prehodu, če hočete tako,« se zasmeje. »Note so kopirane in shranjene pri prijatelju. Kakšno stvar pač popravi, se razume,« reče in spet srkne. »Nekaj stvarčic mi je sin posnel. Nagnal me je v nek studio, kjer tudi sam snema, pač novodobni razbojnik v glasbi, rock kitarist je. No, pa smo posneli in imam zdaj zgoščenko s svojimi skladbami. Podarim jo prijateljem, pa komu, ki mi je simpatičen. Stvar še ni dodelana, še nima potrebne zvočne kvalitete, je pač samo zvočna zabeležka,« vneto pripoveduje in suče čaj v skodelici.

»Joj, pa bi bilo moč ta zapis dobiti. Veste ljubim klasiko, ampak zvok vaše violine me je uročil, res,« sem že kar vsiljiv.

»Mladenič, možno bi bilo. Domov k meni bi morala, nekaj kopij je še ob računalniku, sicer jo pa lahko kadarkoli naredim. Toliko sem že več teh novotarij,« ponosno reče in spet nasrši obrvi in zategne gube.

»Pa je tudi ta, nova, ta s-prehod, posneta?« vprašam.

»Seveda je, kakopak. Saj ravno to najraje izvajam in jo pilim. Ko smo jo snemali, so fantje iz tistega ansambla špičili ušesa, in pravijo, da jo bodo skomponirali za dobro rock balado. Pa naj jo, pa naj jo,« prikimuje z glavo.

Še kakšne pol ure sva natezala besede okrog glasbe in politike. Potem sem ga peljal v predmestje in počakal v avtu, da mi je prinesel plošček. Sicer me je vabil v hišo, ta olikani gospod Franc, ampak mi je bilo prenerodno. Plošček takoj dam v predvajalnik in se odpeljem nekam proti deževnemu gozdu, da bi v tišini poslušal to glasbo. Moral sem skakati po skladbah, da sem prišel do tiste, do s-prehoda. Naslonim se nazaj in uživam. Violina me zajema; postajam sam zvok, tako močan, da brnijo šipe in me krči v neko kroglasto svetlobo. Nenadoma me ni več in sem nekje v čudnih svetlobah, v mavrici, ki se zvija kot kača. Nosi me in nosi, mavrica pa se tanjša. Letim skozi galaksije, ki se ritmično krčijo in širijo. Objemata me srh in ledeni strah, ki se zgosti v turkiznih kristalih, usipljejo se skozi obroče nekih novih svetov. Ko je skladbe konec, sem spet tu. Dežja ni več. Sonce se blešči na težkih kapljah na vejah. Pogledam se v ogledalo in, joj ...! Siv sem, star, zguban ... Iz zvočnikov se mi smeji nek glas: pa imaš svoj s-prehod, pa imaš! Vrnjen boš, komur si bil namenjen ...!

S L O N I N M A R J E T I C E

Marjetice, glej ... Lepe so in nabrala jih bom. Pa prav za v vazo, ki sem jo davi kupila na tržnici. Kako so lepe, moje prve letos. Od nekdaj imam rada marjetice, tako prikupne, majhne. Včasih sem vedele celo latinsko ime za te rožice, pa ne samo za te, še za druge. Tako hitro se vse pozabi, tako zelo hitro. Joj, kakšno srčkano vazico sem si kupila, modro, lepo. Bine bi jo takoj fotografiral, če bi vanjo postavila, ja, lilijo, kaj pa drugega – on in njegove lilije. Kar naprej sanja lilije. Pa vem zakaj, vem ... Sam mi je pripovedoval zgodbo, kako ga je osrečila punca, ko mu je za rojstni dan kupila lilijo, ki jo je še dolgo imel v sobi v steklenici od soka; samo lilijo je imel, nje ne. Ona mu je ušla k nekemu tipčku v Kranj. On pa je gledal tisto lilijo in najbrž vzdihoval. Ljubek norček. Vroče je, marec. Malo se usedem, tule na klop. O, dopust, še lanski. Kako mi dobro dene, tole sonce, tole pohajkovanje, otroka sta v šoli. Ja, dobro je, dobro. Vredno je živeti, vredno ... Kar dosti sprehajalcev, ja, pomlad ... Glej ga, spet tisti zoprn starec, ki bo hotel govoriti. Smrdi po scanini in levo lice ima bolj rdeče kot desno. Zdi se mi, da ga kar precej pije in da mu scanina leze po nogah. Fuj, kako smrdi. Samo da se ne bo spet tukaj ustavljal, samo da ne ... Pa prav sem gre. A naj se zdaj kar poberem in grem? Pa ravno usedla

sem se. Joj, sem gre. Njegove sive oči so danes nekam bolj žalostne, pa vendar na nek način bolj čiste kot včeraj. Druge hlače ima, celo lahek pomladni staromodni plašč, pa časopis v žepu in sprehajalno palico z medeninastim obročem. No, poglej, obrit je, celo malo šarmanten je z belimi lasmi, spetimi v čopek na temenu. Povsem drugačen kot včeraj. S palico drezne v neko smet, v nek škrnicelj in nekaj zamrmra. Odkimuje z glavo, da mu čopek poredno binglja. Mogoče je samo osamljen, to bo ... Ampak včeraj je res bil tako neznosen, tako smrdeč. Sicer mi je voščil dober dan in nekaj navrgel o vremenu in o pomladi. Potem sem se delala, da me blazno zanima knjiga, ki sem jo vzela s sabo, da bi jo brala, pa če prav že leta nisem nobene prebrala. Nazadnje sem jih nekaj prebrala v srednji šoli, potem ni bilo časa. Služba, Bine, otroka. In starec gre sem, smehlja se, moram reči, da prijazno, povsem drugače kot včeraj. In zdaj vidim, da sploh ni starec, le nekoliko starejši, morda kakšnih sedemdeset. Obraz je še kar gladek, hoja pa prožna, palico pa najbrž ima kar tako, da daje vtis nemočnosti in spoštljivosti. Povezujem marjetice v lep šopek in trebam travo. Vrtim šopek v roki in se ne zmenim za hodca na poti. Morda sem malo nesramna in ohola, da takole odrivam ljudi, ki so najbrž potrebni besede, samo besede. Zdaj gre sem. Njegova senca že pada čez moja kolena in na moj šopek. Ustavi se ob meni, se nasmehne in reče: »O, marjetice, kako lep šopek.« Nekoliko stisnem šopek in dahnem: »Hvala« Celo nasmehnem se, sklonim glavo, si popravim dolge, zjutraj umite lase in zavrtim šopek v roki. »Oprostite, bi smel za trenutek sestiti. Noga me boli. Doktorji pravijo, da je to neka dodana vrednost na mojo kadilsko preteklost. Hja, kdo bi jim vse verjel. Vem, sliši se vsiljivo, ampak, veste, tod

mimo se sprehajam sleherni dan, pa prav na tej točki, torej na tej klopici imam odpočitek, tako nekako. Sicer je to javni park in javna klop, saj razumete, ne,« nabrblja in se nekoliko bolj upre na palico. Levo nogo res nekoliko bolj pokrči in v sivih očeh se mu vlačijo megle utrujenosti. »Pa sedite, saj se jaz odpravljam naprej,« rečem in hočem vstati. Ampak nekaj me zadržuje, nekaj le. V mislih vidim očeta: Prav take bele lase je imel, prav take. In tudi on je včasih smrdel po scanini. Sedel je na tnalu, kadil in kričal na nas. Kmetija je šla navzdol, moj oče pa v grob. Skrival si je žganje vsepovsod, v hlevu, v senu, v drvarnici, pod grmovjem. Ja, saj res. Ko sem še kot deklica nabirala marjetice, sem našla steklenico načetega žganja pod lesko. Prijela sem jo in jo vrgla na kamen v studencu. Razbila se je. In tisti pok je slišal tudi oče, ki je takrat tam blizu čistil obrobje travnika; sekal je grmovje, ki se je zalezlo v košenico. Kar nenadoma se je ustavil blizu mene, s klobukom postrani, ves moker v obraz od potu, nekoliko rdeč, z rokami uprtimi v bok in je kričal name, da naj pustim njegove flaše pri miru. In še je kričal, da nas bo vse pobil, da smo sama sodrga. In ukazal mi je, naj grem k Nejčkovim po novo steklenico, da jo bo že prišel zvečer plačat. In sem stekla skozi gozd, spotoma sem porazgubila marjetice in mačice ... Beli lasje ... žganje ... Molk se razdrobi. Pod prsti čutim vlago, ki jo oddajajo marjetice. Spomnim se, da bi jih morala zaviti v papirnat robček, da bi bile varno ugnezdene do doma, dokler jih ne postavim v vazico. »Veste, zelo ste podobni moji hčerki, zelo, res,« reče možki in se trudi, da bi se mu obraz razlezel v prijaznost. Posedite še malo, lep dan je in tu tako lepo greje.« Nekoliko bolj sproščeno se zdaj počutim. Temu je potrebna samo beseda, samo to. Vidi se mu, da je sila

osamljen. »Veste, tudi moja hčerka je rada nabirala marjetice, ampak, kje je že to,« se zamisli in pogleda v nebo. Pokrči obraz v bolečo kremžo. »Hodila sva na kmetijo v okolici Kamnika. Od tam je bila doma moja pokojna žena. Pa sva šla na pomlad na travnik in jih je nabirala, o, cele šope. Jaz sem ji rekel, da to ni prav, da rožice prav tako boli, ona pa ne in ne. V svoji sobi si je kar naprej menjavala cvetje, odvisno, kaj je pač raslo. In celo tulipane je kradla v parku, pa jih prinesla domov. Si morete misliti, kaj,« se je razživel in si nekoliko popravil lahek plašč. Danes je prijetno dišal, po britju, po dobrem parfumu. Naš oče se ni nikoli parfumiral po britju, nikoli. Obraz si je oplaknil kar z žganjem, pa je bilo, in to ponavadi ob nedeljskih jutrih, preden se je namenil k maši, pa je vedno obtičal v gostilni. »Pač ima rada cvetje. Takšne smo ženske,« rečem, da obdržim nit pogovora. Zdaj se mi res nikamor ne mudi. In že dolgo se nisem spustila v pomenek z neznancem, pravzaprav zadnjih nekaj let sploh ne. Samo služba, otroci, Bine, prijateljice ... »Bo že držalo, pa slone je imela rada, veste, slone, ja,« je vzdihnil. Še bolj je pokrčil prste na palici in stisnil ustnici. »Slone!?!« se začudim. »Ja, slone. Večkrat sem jo peljal v živalski vrt. Pa je ure in ure občudovala slona. Sanjarila je o tem, da bo nekoč jahala na slonu, da bo šla v Indijo, kjer imajo takšne slone s hiško na hrbtu. Hotel sem jo navdušiti za konje. To se mi je zdelo imenitno. Kar videl sem jo v belih jahalnih hlačah, lepo, ponosno ... Na tisti kmetiji so takrat še imeli par konj, pa se jih je bala. Niti pobožati si jih ni upala. Kaj hočem, tako je bilo. No, sloni, sloni pa so jo res zvalili v Indijo. Sredi študija jo je mahnila v Indijo, pa je tam še zdaj, poročila se je tam, veste,« ves potlačen reče in skloni glavo. »Pa pride še kaj domov?« obzirno vprašam. »Ne,

zdaj malo. Ko je umrla njena mama, moja žena, je bila nazadnje tu. To bo že dve leti,« zamišljeno reče in se pogrbi. Nimam pravice, da bi jo obsojala, res ne. Kdo ve, kako se je obnašal do nje, ko je bila še tukaj. Kar tako si najbrž ni izbrala bega. Kot sem si mislila, osamljen je. Naša mama pa, mar ona ni osamljena, ampak ona se ne zmeni za to. Ima vrt, ima kokoši, prašička, pa štrikanje. V nedeljo bom spet šla k njej. In najbrž so pod hišo tudi že marjetice, pa telohi, pa mačice. Vsako leto si jih nabere, nekaj za v pisarno, nekaj za v dnevno sobo. Tale mestni striček pa nosi svojo betežnjavo sem v park in najbrž komaj čaka, da se komu potoži, danes je našel mene. »No, pa je dosanjala slona, kaj ne,« nekoliko pikro rečem. Hudomušno me pogleda in se razleze v nasmeh. »Ja, pa ga je. Res je jahala slona s hiško na hrbtu. Živi na nekakšni farmi slonov, kjer se gredo turizem in ji gre dobro. Jezike obvlada, saj jih je študirala, in jih še. Joj, dva filmčka mi je poslala, pa na kupe slik. Vabi me, da bi prišel tja vsaj za pol leta, na toplo. Pa me ne vleče, res ne. Kar ne morem brez moje Ljubljane. Tu sem se rodil, tu mi je vse znano. Nekaj malega sem potoval, to ja, do Indije pa ne. Pa me ne vleče, res ne,« odsekano reče in se vzravna. »Mogoče si boste pa še premislili,« mu rečem in vstanem. »Opravki me kličejo, vi pa kar uživajte v sončku, ni kot indijsko, pa vendar. Lep dan še naprej,« rečem, zavihram z lasmi in grem. Za trenutek se ozrem in vidim, da pokimuje in se razpušča po klopi »Na svidenje, pa še kdaj pridite tod mimo,« mi zapiči besede v hrbet. Pustim ga tam in grem na široko sprehajališče, kjer je že nekaj mamc z vozički. Bliža se enajsta ura dopoldan. Mudi se mi. Nasmehnem se ob misli, da bi bil na naši kmetiji velik slon in bi tical po drobnih marjeticah ...

U S A H L I N A P O L E T J A

Prelom časa se mi dogaja, se mi zdi. Kava mi danes ne tekne in cigareta, no, ta pa še. Zdajle bom šla na konec hodnika v majhno kadirnico, ki edina nima bolečega pogleda na ulico, kjer se gnete pločevina. Avgust je in slano morje je že izpuhtelo iz moje kože. Naslednje leto ob tem času bom že upokojena. Upokojenka ... Z naslado prižgem cigareto in se naslonim na steno. Misli pa se kar same svaljkajo, kot dim, da ... Sedela bom v parku, si ogledovala čas, ki bo mezel mimo mene in se mi kodral zgoraj v kostanjih. Hčerko sem pozabila poklicati. Menda je že na poti domov. Kanada ... Hlad in strpnost, tako mi je nazadnje napisala po elektronski pošti. Le kaj je pričakovala, le kaj? Ah, ona je še tako naivna, tako neizbrušena, ampak vsaj očeta ima, jaz ... jaz ga nisem poznala, modras mi ga je ugasnil! ... Tista zgodba, poletna. Pred nekaj dnevi sem jo izvedela, groza ... Že od nekdaj sem se bala kač, zdaj se jih bom še bolj. Nasploh se bojim vseh živali, še psa ne maram, mačko imam ... Moja stara teta Mina mi jo je povedala, pa kako živo. Se pa še kar drži, ta naša teta, še kar, čeprav je skusila marsikaj, tudi pepel taborišča je imela v laseh, pa pri pečeh je delala ... In to jo je rešilo, ja, to. Bog, ti si res igral veliko igro, res! Ja, moj oče, mlad, ponosen, na tisti črnobeli fotografiji v beli

razpeti srajci, v ozadju pa se vidijo goli kamni gostilne ... Tako lep, tako ponosen in mlad; dvaindvajset let mu je bilo tisto poletje. In košnja je bila na tisti planoti, košnja. On je kosil že od treh zjutraj, še ob luni. Potem je dopoldan legel pod tisto lipo, spet v razpeti srajci, in zaspal. Na prsi se mu je prišel gret modras. Zvil se je in ga začel hladiti ... Potem, potem je zamahnil z roko in se hotel popraskati po tisti hladini in ... Bajе ga je pičil nekam v ramo, morda v prsi, ne vem ... Ko se je zbudil, se je že začel boj. Najprej močna rdečina, potem zateklost ... Ležal je doma, brat in Mina pa sta hitela po pomoč, po zdravnico, dol v dolino. Ampak dežurna zdravnica je bila nečimrna dama nekje z juga, v salonskih rdečih čevljih, našminkana ... Gor na planoto so se napotili s taksistom, ki je priganjal avto, kar se je dalo, da bi zdravnica bila čim prej pri ... Oh, moj neznani oče ... Pa je bil avto star fiat in je zakuhal, prav v zadnjem tunelu je zakuhal, da je kar sikal paro. Voznik je rekel, da ne more nič, da je vroč dan, da je kar naprej rinil v klanec, kolikor hitro se je pač dalo. Brat mojega očeta je zdravnico prepričeval, da je samo še slabe štiri kilometre do vrha, da bi šlo ... Zdravnica pa da se je samo nonšalantno naslonila na vrata avtomobila in se še enkrat našminkala. Ogledovala da si je rdeče čevlje in se jezila, da bi si jih po tej cesti gotovo uničila, da so dragi in novi ... čevlji ... Rekla mu je, da lahko počaka tam, da naj ga s konjem ali voli pripeljejo do nje, da bo čakala ... In je brat tekel domov, skušal najti volovsko vprego, kar je bilo sila težko, ker je bila vsa razpoložljiva vozna živina na delu v gozdu ali pa na kakšnem oddaljenem pašniku. Mina pa se je ustavila pri kapelici. Žalosten pogled Marije ji je vse povedal ... Noro iskanje je trajalo skoraj dve uri, pa niso nikogar našli. Moj

oče pa, joj, v agoniji, v blodnjah, čedalje bolj zabuhel, bolj modrikast. Šele pozno popoldan so našli nekoga z vozom. Zdravnice in taksista ni bilo več tam. Očeta so peljali v neko začasno bolnico v dolini. Povojna leta, kriza ... Dva dni se je še držal, potem, potem so ga pogrnili z belo rjuho in vsega je bilo konec. Takrat sem jaz bila peti mesec v maminem trebuhu, ja, peti ... On, on pa pod tisto rjuho, poln kačjega strupa, ki ga je razžrl. Pravijo, da so danes modrasi manj strupeni, ampak takrat? No, morda je bil gad, saj niso znali povedati. Mama mi je rekla, da ga je pač pičila kača in da je od tega umrl. In mami se je baje takrat nekoliko mešalo. Morali so jo kar nekaj tednov varovati, da ni skočila v vodnjak. Nikoli mi ni povedala, kako je v resnici bilo, nikoli. Kazala mi je samo njegove slike in pisma, ki jih ji je pisal, ko je bil še vojak, nekje tam dol v Makedoniji. Pa nekaj fotografij je bilo. Moj oče gizdalin s cigareto na nekem motorju, pa objet s prijatelji v smešnih oblekah, pa v družbi vojakov, pa sam s travico v ustih. Vse tiste slike sem dala preslikat in nekatere povečat, da bi me ti spomini zasledovali vse do danes. Moj mož se je hotel norčevati iz tega, češ, da bi mi Freud že znal razložiti, kako se temu odreči, ampak on, on je razvajenec, meščanček, ki je imel vse lepo urejeno in vsega preveč. No, zdaj je pa zbiralec metuljev in leta po gmajnah. Ure in ure čaka na metulja. Na podstrešju je teh krilatih smrti! Če bi bilo po moje, jih ne bi bilo. In kadar mi govori, da je videl kakšno kačo, me kar zgrozi. Nekaj jih je tudi fotografiral in mi jih na zaslonu računalnika kazal. Vedno sem se obrnila proč, ker kača, kača, mi je vzela očeta v tisti julijski sparini na tisti planoti ... In rdeči čevlji v tunelu, pa šminkanje, človek je pa umiral. Zagotavljali so mi, da če bi v tisti uri dobil

serum, bi moj oče preživel. Prižgem si še eno, da bi olajšano požgala te misli, ki me tolikokrat spravijo v neravnovesje. Ja, moj pokojni oče! Morda bi bilo vse drugače, če bi ga imela. Kar vidim ga, kako bi ob nedeljah hodil naokrog v zlikani beli srajci in me nosil v naročju, kakor se je to dogajalo deklicam pri sosedovih. V tisti hiši so imeli kar štiri punčke. In ob nedeljah so bile vse počesane in poleti ... poleti, so bile v smešnih krilcih in vse so imele bele nogavičke. Njihov oče je katero vzel v naročje in se z njo sprehodil čez senožeti, včasih tudi do gostilne, kjer ji je kupil oranžado. Potem je bil doma ljubosumni prepir. Do nas se je slišalo njihovo kreganje: meni je tata kupil pašareto, meni, je vreščala najmlajša, in skakala okrog vodnjaka. Vedno se je končalo tako, da je morala najstarejša peš do gostilne in vsem prinesiti tisto pašareto, rdečkasto oranžado, ki jo je delal privatnik spodaj v mestu. Pa smo jo radi pili, o, ja. Kako smešno se mi je zdelo, ko je kombi vozil tiste oranžade in so steklenice pozvanjale, ko ga je premetavalo po makadamski cesti. Mama je kupila cel zabojček, mislim, da jih je bilo petindvajset notri, da ... Najraje je kupovala mešane, zeleno, rumeno in tisto rdečkasto. Od maja pa do septembra je šklepetal kombi, dvakrat na mesec je prišel, se mi zdi. In še drugi, bolj znamenit, ki se je najavljal s hreščavo glasbo, ribar smo mu rekli, ja. Mama je rada kupovala ribice, sardelice ... Kako je dišala kuhinja po ribah. In mačkon je vedno dobil ostanke. Tudi če se je potepal, ko je zaslišal tisto hreščanje, je prišel domov. Preprosto je vedel, da se mu obeta pojedina. Saj res, popoldan moram po pesek in hrano za mojega razvajenca. Če bi bilo moje življenje tako nekomplirano, kot njegovo ... Počasi vlečem vase dim in začutavam, kako

me prežiga. Jutranja kašljanja so grozna. Opustiti, opustiti, mi nabija v sencih, ampak nimam moči. Moj oče da je bil strasten kadilec, tako kot njegov in vsi moji strici tudi, tam zgoraj na planoti. Smešen je bil neki stric, kako mu je že bilo ime ... a, ni bil Jože. Joj, poglej, pozabila sem. Saj ni pomembno. V mislih ga še vedno vidim. Tršat možak, vedno z zelenim klobučkom in orlovo pero za trakom. On je bil hud kadilec, res. Gledala sem ga, kako je kosil travo in v koticu ust tiščal cigareto. Včasih se je ustavil, počepnil in mirno kadil sredi redi. Poklepetal je z mano, mi povedal, kje rastejo jagode in me vedno svaril pred kačami ... Včasih pa je šel kar sam pod grme in mi nabral polno pest jagod. Prinesel mi jih je čez velike trave, počepnil k meni in mi jih dal. Seveda je premor izkoristil za cigareto. Kadil je tiste brez filtra, jahorina, mislim, da so bile ... In lani je umrl, rak v pljučih ... Sredi poletja, ja ... Nisem šla na pogreb, samo povedali so mi. Vse manj me žene tja gor. Zdaj je tam že usahlina poletja. Kobilice skačejo po travniku, megle se navijajo na okoliške vrhove. Malin ne nabirajo več ... Rada sicer grem po tisti novi gozdni cesti, ki pelje do velike ledenice, ki ima tako strašljiva kamnita usta. Ko sem hčerko prvič peljala tja, se je čudila in čudila. Kar naprej je tekala proti vhodu in nazaj. Vreščala je in vreščala in se čudila temu, da je samo korak, pa si v hladnem zraku, ki lebdi pred vhodom v ledenico. Mama mi je govorila, da je tja hodila po led, da so se med vojno zatekli tja ... Fantje so šli celo do dna, kjer da je zamrznjeno jezerce. Nič, še eno si prižgem, se odločim ... Joj, koliko tabel moram še obdelati!? Šef, mlad in nadut, bo hotel rezultat pred kosilom. Mladec, domišljav, da je kaj. Najbrž si misli, kaj boš ti baba v letih, spravi se v penzijo ... Oh, ta svet! Najbrž

P R A H Č A S A

pa so mu tudi povedali, da sem edina v podjetju, ki vem za vse računovodske zanke. Ko se bo zapletlo, bom pa spet dobra, saj vem ... Še z dopusta sem morala prihajati, ko se jim je zakvačkalo. Kašelj me posili, dolg in tečen. Stisnem cigareto v medeninast težak pepelnik. Na hodniku se ustavim in pogledam dol na ulico. Nad mestom lebdi težka sparina ...

S E J A L E C

Mogoče je zunaj še vedno mrzlo. Ne vem, bom pogledal. Sanjalo se mi je, da sem sedel v kavarni in sem imel na voljo neke tople roke, ki so mi odjemale trenutno zamišljenost. Tako prijetno je bilo čutiti tiste roke, tako dobro je bilo to. In potem je bilo vsega konec. Zunaj je padal dež. Trobente so pele. Črni dežniki so zakrivali obraze, ki so nosili svoje zgodbe v varne domove. Tako je to bilo v sanjah. In zdaj je konec jutranjega zehanja in ... Samotni strelci usode so že pripravljene, da me določijo za tarčo. Kako smešno je vse skupaj, ko skušam doživeti nejasnost nekega brezupa, ki najeda dneve, zdaj darovane, ali pa samo določene, da jih lahko uporabim na sebi lasten način. Hrana sem za lačne ptiče brezupa. Mar mi niso govorili, da bom krokar, da bom samotni obešalnik za pajčevine. Ne, saj še vedno sem in še kako sem. In če sem iskren, se imam zelo rad, zelo, zelo. Zaljubljen sem vase. Rad se objamem, rad se vzamem ... Mir. Sosed sicer ropota s traktorjem, drugače je pa mir. Če ne bi bilo tistega zvonjenja v cerkvi, bi bržkone pomislil, da sem padel v nek čuden svet senc in tišine. Prej sem živel v mestu, pa ne v enem, v večih. Eh, mesta ... Mislim, da ljudi združuje strah, to bo! Mene zdaj ni ničesar več strah, prav ničesar. Rad sem v tej samotiji in sanjam oblake v

jutranji kavi. Postrežem si z obroki samoprepoznavanja in sem tihčen sprehajalec po gozdu in po njivah. Nekaj dni nazaj sem naletel na ... Saj ne vem, še zdaj mi ni jasno, kaj je to pravzaprav bilo. Mogoče so vstali kakšni mitološki čudaki iz močvirja, ali pa se mi je vse skupaj samo zdelo. Ko sem se nek večer zakasnil v župnišču pri mladem, strašansko izobraženem župniku, ki ima kar čedno knjižnico, me je opozoril, da je v tem kraju nekaj nenavadnežev, ki so preostanek nekih dolgih zim v teh hribih in razplojevanja znotraj sorodstva. Morda mu bom ta pripetljaj povedal, ampak dotlej moram stvar premleti v sebi. Vse skupaj bo najbrž pametno zapisati, torej sestri za računalnik in napisati. Bi bilo prav. Seveda bi bilo, saj lahko vse uničim z enim samim klikom, če bo usoda tako hotela. Pa res, napisal bom. Že dolgo nisem pognal te svoje mašine, dolgo. No, pa dajmo.

Bilo je še kar hladno pomladno jutro. Trave so se lesketale od rose, megle so ležale v dolini, na skalnatih vrhah se je belil sneg. Hodil sem po zarobju in gledal sveže zaorane njive, ki jih je bilo na tem koncu kar veliko, ker je tu bilo tudi veliko ravnega, vse drugo so še kar strme senožeti. Od tam se je lepo videlo dol v dolino in na strmino vasi, ki se je nakupčkala okrog cerkve. Kako lep jutranji prizor, vreden kakšnega starodobnega slikarja. Nekaj sonca na belini snega, nekaj pa že na cerkvenem zvoniku, sence pod rahlo zazelenelim gozdom in sveže njive; tiste na prisočju so se mastno svetile. Lepota, ena sama lepota, ki je v mestih nisem nikdar tako boleče začutil, razen, kadar se mi je pogled ustavil na lepo oblikovani ženski. In sem postopal tam čez. Z nasmeškom sem gledal, kako šolski avtobus pelje hribovske otroke v sosednji večji kraj v šolo. Na celem območju, v polmeru

tridesetih kilometrov, se je zmoglo nabrati otrok za eno šolo. Naša razplodna moč ...? Ne moč, volja! In sem šel naprej, na manjši hrib, kjer je rastla stara lipa. Kako sem jo občudoval. Kakšna rast, kakšen ponos, kakšna logika v razporeditvi vej. Včasih sem bil nor na arhitekturo smrek, ampak zdaj odkrivam visoko geometrijsko logiko tudi v listavcih. Tam sem dolgo slonel in gledal, kako pomladno sonce počasi tiplje v senčnine in kako trga megle spodaj v dolini, kjer se je že začel običajen ritem. Zdaj je sonce prišlo tudi sem gor do lipe, ki je vrgla dolgo senco po mladi travi, v kateri so že vznikali rumeni regratovi cvetovi. Jutranji hlad se je polagoma topil. Mimogrede sem takrat pomislil, da je strašno nelogično, da otroke vozijo v sosednji večji kraj, župnijski urad je pa v tej vasi – baje je tam tudi že bil, pa se je prejšnji župnik odločil, da bodo obnovili najprej ta urad, potem pa še tistega v večjem kraju. Saj obnova dejansko poteka in potem se bo ta študiozni župnik preselil tja, čeprav mu tudi tu ni slabo. Imelo me je, da bi tam kar sedel in poslušal tišino. Tu in tam se je oglasil zvok avtomobila, ki je rinil v dolino ali pa gor na planotast svet. Do domovanja bi moral dol na cesto in po dolgem ovinku nazaj v vas. Pa sem se odločil, da grem raje po nekakšni bližnjici skozi manjši gozd na drugi strani majhnega hriba, ki je zamejil te sveže njive od dveh večjih na južni strani blage ravnine, ki se je natekla v dolgo dolino, ta pa se je spet zožila in levo in desno ponujala strmine. Nekoliko ulenjeno sem se vlekel skozi grmovje in skušal čimprej priti v objem sonca, ki je pridno pivnalo jutranjo roso ali slano ali kar je že bilo na tleh: kot mestni človek se na te zadeve ne spoznam – zame so mokra tla pač mokra, in če so nekoliko bela, se mi zdi, da je to nekakšen sneg. Še preden sem stopil na plano, sem tam spodaj slišal nekakšno

vzdihovanje, mučno vzdihovanje. Sprva sem mislil, da se nekomu dogaja nekakšna nesreča, potem pa ... Razgrnil sem veje grmovja in v svežih brazdah zagledal ogromno belo rit, spuščene hlače, ki so se ustavile na velikih škornjih; moški je bil nekoliko usločen in si je drgnil plodilnik. Stopil sem nekoliko vstran, se pomaknil na drugi konec in se ves prepoten pomikal med debli. Tega prizora nisem hotel zamuditi, nikakor ne. Zdaj sem ga lahko videl od strani. U, kakšno orodje je imel in moda, kako velika moda. Kmečki korenjak pri petdesetih. Obraz pa, ves spačen, nekoliko zamračen s senco, ki se je zgostila pod črnim klobukom. V drugi roki je držal nekakšen digitalni fotoaparatus, pogledoval na zaslonček, se pačil, se napenjal in spuščal nenavadne glasove. Končno se je le izsemenil v brazde; pošten curek semena je spustil v zemljo. Še nekaj časa je vzdihoval in globoko dihal. Polagoma se je vzravnaval. Digitalca je spravil v žep nekakšnega suknjiča. Dvignil je roko in si ovohaval prste. Bržkone se mu je nekaj semena pocedilo tudi po prstih. Namrščil se je in si roko obrisal ob hlače. Oblekel se je in si povsem po moško zapel pas, posmrkal in s privzdignjeno glavo gledal po zaorani njivi. Privzdignil si je klobuk in si obrisal potno čelo. Potlačil je sive lase in si spet nadel klobuk. Bogato je pljunil v zemljo in štorasto stopil v medbrazdje. Šele zdaj sem videl, da je na koncu njive rdeč traktor. Sonce se je odbijalo od stekel kabine. Možakar se je leno pomaknil čez brazde in pokašljeval. Šel je proti traktorju. Mene je to tako presenetilo, da sem nekaj časa kar prihuljeno slonel ob deblu in se tajil v podrasti. Ustrašil sem se, da bi se možakar obrnil in me zagledal. Pa sem pozabil, čisto po mestno, da sem bil varno v grmovju, da me pač ne bi mogel videti. Ko sem se nekoliko zbral, sem se le vzdignil in se

nekoliko zamaknil v gozd. Pazil sem, da nisem stopal na suhljad; to mi je ostalo še iz časov, ko sem kot mulc hodil s taborniki in se učil tudi tihe hoje po gozdu. To presenečenje me je gnalo domov, dobesedno gnalo.

Preletim napisano. Nič posebnega, v stilskem smislu, ampak, tista velika rit sredi brazd in seme v zemljo ... Bi te komu zaupal. Bom, ko bo čas. Tale zapis bom poslal prijateljici v mesto. Joj, kar slišim, kako bo komentirala: tvoje bedne rovte. Med čudaki boš še sam postal čudak. Kam pa ti spuščaš seme, a? Morda v kakšno natakario ali kakšno punčaro, ki se uči ljubezni pri tebi. Misliš, da te ne poznam. Ja, draga Manja, saj veš, živčni zlom in tablete in ... ne, zdajle ne bom premišljal o tem. Kaj pa če bi šel do vaškega župnika? Saj moram. Obljubil sem mu tisto knjigo, tisto antropološko študijo o novozelandskih domorodcih. Hudiča, kam sem jo pa založil. Moram premakniti kup starih časopisov, da končno pridem do nje. Odmaknem ostanke sendviča, ki sem ga žvečil sinoči. Bežno pogledam na koledar, da ugotovim, če imam danes kakšne obveznosti. Nič. Prost kot ptica, hej! In naj mu povem, kaj se mi je pripetilo tisto jutro? Morda bo mislil, da sem patološki špegavec. Ne, nikoli nisem bil, morda pa bom postal. Glej no, nova reč v mojem življenju. Zalezovati, na skrivaj gledati, u! Ne, ne, saj je vse v redu v moji glavi, vse je v redu: predali so novi, podatki so se sestavili ... Zdaj sem počitnikovalec in poslušalec trav. Popoldan bom res vzela odejo in se ulegel v trave in bom zunaj bral. Nekoliko me skelijo oči, ampak to bo od nenavajenosti na sončno luč; tako je, če celo življenje preždiš pod neonom. Saj mi je dal številko mobilca, pa sem jo nekam založil. Aha, že vem. V tisti knjigi, ki mi jo je posodil, v tisti, o povojnih pobojih ... Sranje! Tu je. Najprej zajtrk, potem ga pokličem, potem.

Okusno opremljena knjižnica me zajema v neko novo čarnost, v neko novo snovnost. Župniki so mi bili vedno velika uganka. Tale, tu pred menoj; s sklenjenimi rokami si objema kolena in me pronicljivo gleda. Za tega bi rekel, da si je ta poklic izbral, ker je nekoliko filozofski tip in je v tem videl svojo udobno eksistenco in nič drugega. Kava je povprečna in, če sem povsem iskren, celo malo vodena, skopuška, bi rekel. Sam pravi, da mu ni do nje, da jo je omejil, da ... Saj me ne zanimajo njegove fiziološke spremembe, to pa res ne, pa čeprav doslutevam, da bi se rad izpovedal, da bi rad odprl registre svoje zatiščanosti, ampak danes nisem prišel do njega s tem namenom, res ne. Po vljudnostnih frazah in po pomenku o vremenu le nekako preideva na tisto, kar je mene žulilo. Podrobno mu opišem, kaj sem videl. Najprej me je samo gledal in se tu in tam nasmehnil, nekako muzljivo, rekel bi, celo poznavalsko. Razpustil se je v udobnem naslonjaču in eno roko odložil na zloščeno mizo. Ekran na računalniku je ugasnil. V tišino se je oglašal le ventilator računalnika.

»Pravite, da je gledal v digitalni aparat?« me hladno vpraša in se nekoliko vzravna.

»Ja, res,« potrdim in se odkašljujem, najbrž zaradi živčnosti.

»Potem ... potem ste videli sejalca, ki ima nenavadnost v sebi. Nekajkrat so ga že zalotili s tistim digitalnim aparatom spodaj v mestu, ko je na ulici in pred zdravstvenim domom fotografiral predvsem mlade ženske, se razume. Nekdo pa mi je omenil, da si včasih fotografira tudi kakšen prizor iz pornografskih filmov. Zdajle sem že presegel svojo zavezo molčečnosti, ampak tale zgodba ... s tem sejalcem!? Vidite, kakšni so naši hribi, vidite. Ljudje se

hočejo izživeti. Moč telesa obvladuje moč duha, to je zelo naravno, zelo človeško, in potem, potem imamo take sejalice, ki pravzaprav sejejo jalovost. Narod, ki ima takšne sejalice, propada. Veste, tukaj v teh hribih, v tej fari, je včasih živelo tudi tisoč petsto ljudi, zdaj pa jih je komaj nekaj čez petsto, v vseh treh vaseh, ki so vezane na moje farovanje, pa še na drugi strani planote je nekaj samotnih zaselkov, ki premorejo nekaj starajočih domačinov. Živelj tu zgoraj nezadržno usiha, čeprav se je bivanjski standard močno popravil. Saj vidite, imamo vodovod, znosno cesto, samo ljudi nimamo. In take sejalice imamo. Prosil bi vas, kot razumen intelektualec boste to razumeli, da tega ne razglašate naokoli. V tako kočljivi situaciji ga niso še videli sovaščani, vedo pa, da je samotnjak in da ima neke čudne navade, do katerih ima pač pravico, dokler z njimi ne ogroža drugih. Nikoli ni bil oženjen, pa tudi nobene ženske se ni videlo pri tisti hiši. Dokler je delal spodaj v mestu, ni taval po zarobjih in ni čudoval samo doma, zdaj pa. Kdo bi vedel, kaj se mu dogaja v njegovem notranjem svetu. Po najboljših močeh se trudim spoznavati notranjščino svojih faranov, da bi jim lahko pomagal, kadar zaidejo v psihične stiske. Včasih blaga beseda zaleže prav toliko kot apaurin in podobna kemija. Res vas prosim, da obdrživa tole zgodbo za najino interno uporabo,« me vneto nagovarja.

Diplomatsko prikimumem in si pri tem mislim: tale ve še vse kaj drugega, pa bo najbrž res kleno molčal.

Malo pred poldnevom sem že na poti domov. V avtu poslušam glasbo in si mislim, ko pogledam brazde na sveži njivi, ki so jo dopoldan urezali na poševnem travišču; tule bodo novi sejanci. In nekje v kotišču spomina se mi pritakne slika iz nekega filma: neki afriški domorodci so v

P R A H Č A S A

votle palice, lepo izrezljane, obredno porivali svoje krepke in dolge ude. Nabrano seme so potem z neko posebno obrednostjo zivali v reko. Zavijem k svojemu vikendu neznansko utrujen, zbit v neko razsejanost. Kdaj bom jaz spet sejalec ...?

Č E V E L J

Drejc je spešil v breg, da bi še pred temoto zmoget priti na ono stran gozda, kjer se pogled zgladi in se odpre okno nad morjem, nad tistim silnim hrepenenjem, ki je včasih z južnimi sapami slano pridišalo med borovce, ti so stražili bele robove strmih sten nad dolino. Ponošen suknjič si je kar nekajkrat slekel, pa spet oblekel, ker je pozna majska hladina povlekla iz grap, še polnih belih snežnih zbitin. Na ovinku se je ustavil in si ob mogočni bukvi oddihal. Snel si je klobuk in si popivnal rosno čelo. Usedel se je, si popravil vezalke na močnih podkovanih čevljih; šele leto dni jih je imel, od lanske jeseni, ravno prav uhojeni so bili. Zategoval je usnjene vezalke, si popravil volnene nogavice, ki jih je obuval tudi poleti, če je kolovratil po gozdu in skušal upleniti kakšen priboljšek. Nagonsko je poslušal zvoke. Znal je ločiti vse zvoke ptic, vse hrstljaje; vedel je, kako stopa lisica, kako drobi srna, kako šumijo veje, kadar se skozi rine srnjak, kako šumi listje, kadar raca jež. Vse to mu je bilo na nek način že vrojeno, saj je že od malega zahajal v gozd in ga vsrkaval z vsemi čuti. Skrbno je preiskal suknjič in še enkrat preštel denar, ki ga je iztržil za prodano kravo. V mislih je še videval brkatega kmeta iz Gornje Trebuše, kako cincari, opleta z rokami in noče uvideti, da je krava res lepo

raščena, v najboljši rodni kondiciji in mirna. Končno sta, ob prisotnosti soseda, le udarila v roko. Drejc se je nasmehnil in skrbno zatlačil denar v notranjost suknjiča, v prav poseben žep, ki mu ga je v ta namen žena došivala. Z neko veselostjo se je vzdignil in šel naprej. Še urico in dvajset minut, pa bom že v gostilni. Bog mi je priča, da sem si ga zaslužil liter al dva, ko pa sem tako kravico prodal, pa še dve sta v hlevu. Ja, kdo pa je pokosil vse gmajne, kdo je znosil seno domov, kdo je vse to skupaj spravil, kdo, mu je spotoma povrevalo v glavi. Končno je le prišel na sedlo, od koder se je že dalo videti oranžno rezino neba tam daleč na jugu, nad morjem. Kar nenadoma se je sem gor zaplazil mehak vonljiv zrak, ki si je spotoma nabral mogočnih vonjav spodaj v dolini, ki je že zdavnaj pomladno odcvetela in je ponujala pozne češnje. Od tu dalje so mu bile poznane vse bližnjice, vse steze, po katerih je zalezoval divjad. Skokoma je bil na dobro shojeni poti, ki se je zavijugala med gosto bukovje. Kar nenadoma se je ustavil. Neka mlačnost mu je zmeščala vse ude. Nekaj ga je splašilo, pa čeprav se gozda nikoli ni bal. Spet si je snel klobuk in si obrisal pot. Pogledal je navzdol, kjer so se poti razcepile; ene je vodila proti jasam, kjer je v jeseni uplenil lepega jelena, dve pa sta se zlili onkraj globeli, kjer se je začel razpotegnjen gozd, daleč na vzhod. Napotil se je na jug in navzdol, da bi čim prej prišel nad zaselke in bi še pred temo sestopil iz gostega zelenja. Uspelo mu je. Samo še kaplja svetlobe je visela nad morjem, ko je prišel na plano. Ozrl se je v nebo in videl, da se prve zvezde že utrinjajo v težak indigo neba. Naslonil se je na nagrmadeno kamenje vrh senožeti in v mislih preračunal, kaj vse bo lahko kupil za izkupiček in koliko sme zapraviti za vino v gostilni, do katere je bilo še petnajst minut hoje. Obliznil si je izsušene

ustnice in si ogrnil suknjič čez grobo srajco. Popravil si je pas, ki mu je hlače prižemal na suha ledja. Ampak tista plašnoba, ki ga je poprijela zgoraj v gozdu, tista mu je mrgodila obraz. Nad prvimi hišami se je ustavil in nekaj časa premišljal o tem, da bi najprej vendarle stopil domov in dal denar ženi, potem pa šel v gostilno. Bal se je ženinega očitanja; morda z gostilno ne bi bilo nič. Pljunil je v odgnalo travo, si utrgal mlečnato bil, jo požvečil in šel navzdol in na desno, na stezo, ki je peljala nad zaselkom v gostilno. Skromna luč je motno izrisala križe v oknih. Pred gostilno je stal zaprežen konj in pokimaval z glavo. Dva vaščana sta se nekaj pomenkovala. Ko sta zagledala Drejca, sta ga takoj nagovorila, kaj da ga nosi ob tej uri okrog gostilne, ker ni bila to njegova navada. Pa takle, v težkih čevljih, ki so drobili kamenje na cesti, pa s suknjičem, no, razen značilnega klobuka, ni bilo na njem nič vsakdanjega, še hlače ne – te so bile iz debele rjave irhovine, take je imel gozdni nadzornik, pa nihče drug na planoti. In jima je ponosno povedal, da je prodal kravo v Trebuši, pa da jo je dobro prodal. Povabil ju je notri na kozarec vina, kot je bil to običaj. V notranjosti je bila sama natararica, ob mizi pa je pipo vlekel stihobljen brkač, ki je bil znan krivolovec in odmaknjenec. Nihče ni hotel imeti kaj dosti opravka z njim, živel je pač svoje skrivno življenje. Lovcem je včasih navrgel koristno sled, da so lažje prišli do plena, saj je bil več v gozdu kot doma. Imenovali so ga Mrkač, ker je bil vedno tako mrk in redkobeseden. Lovci, ti so se kdaj pa kdaj z njim zapletli v pomenek o divjadi, samo oni, pa še to, kadar se je nasnovala pravšnja pivska združba. Pravili so tudi, da je nekakšen policijski ovaduh, da jim nese vse na nos, samo da bi za seboj zabrisal prave sledi (tako se je govorilo). Drejc je prisedel, stegnil trudne noge, suknjič pa

položil v naročje. Naročil je vino za vse. Še dva pivca sta v šibki luči petrolejke namlevala o cenah v Trstu, o ledarjenju, ki da ni več tako donosno kot nekdanj, in podobne furmanske zgodbe, ki jih je bila ta gostilna polna. Ker je bil običajen dan, četrtek, ni bilo pričakovati, da bi se še kaj ljudi nabralo. Zaselki so se polagoma zavili v hladinasto majsko temoto in tišino. Ostala sta sama z Mrkačem. Polna sta bila zgodb o divjadi, o zapletenosti gozdne filozofije. In Drejc je razpiral registre svoje zgovornosti. Točajka je zehala, se jima nasmihala, se delala začudeno, kadar sta napredla o zalezovanju medveda, o videnju volka ali risa. Ure so kar same odklenkavale in se prevesnile daleč čez polnoč. In Drejc je že pozabil, da ima doma ženo, staro mater in dva otroka. Pozabil je na ženin zaskrbljen obraz, ki je milobno sijal vanj, ko je odhajal s kravico. Za trenutek mu je v spomin kapnila slika: Žena je še zadnjič kravico skrbno okrtačila, ji razčesala zapacan rep, jo pobožala za uhlji in jima voščila srečno pot. V ženinem pogledu je bilo nekaj skaljenega, nekaj rotečega. Še nikoli ga ni spremljala prav do podgozda, včeraj pa, da, zdaj že včeraj ... In tam, da, tam, ga je celo poljubila, kot nekdanj, kot takrat, ko sta, prav tako v maju, skrivoma lezla v gozd in se stiskala ... Moja Mira, moja Mira, mu je skozi vino pošumelo. Mrkač se mu je pijansko smehljaj, si snemal masten klobuk in se praskal po nasvedranih in že sivečih laseh. Začel mu je pripovedovati o prav posebnem jelenu s čudovitim rogovjem. Tistega da je namenil glavnemu karabinjerju, tako sta se domenila, a da bi se dalo tudi kako drugače zmeniti, če bi mu kateri plačal zanj, se razume, nekaj litrov vina. Pa se je Drejc, zdaj že dobro omotnjen, pohvalil, da to še zmore, da je prav včeraj prodal kravico za dober denar. Mrkač je samo kimal in se nagnil

proti njemu. Zaupljivo ga je prijel za roko in mu našepetal, da ga lahko upleni še to noč, da mu celo puško posodi, tisto, ta pravo, ki dobro nese, saj da ve, od koga jo je dobil. Mrkaču takega orožja ni manjkalo, ker ga je minula vojna navrgla, kolikor si ga hotel. Vmes so se našle tudi odlične puške, ki so natančno zadevale in so jih krivolovci še kako čislali. Podobno je imel doma tudi Drejc, a si ni upal ponjo, ker bi zdaj žena zagnala vik in krik. V mislih je že imel sliko, kako bo prišel zjutraj domov, z jelenom, z denarjem ... Točajki sta naročila, naj jima odreže pol hlebca kruha in da nekaj salame, ki jo je gostilničar imel na zalogi za take nočne pivece, kadar so omagali. Mrkaču so žarele oči, v čudni strasti so mu gorele. Živčno je predeval prazno pipo po ustih in se slinil, da mu je slina obvisela na siveči bradi. Vino sta opustila, da bi se pred potjo malo otreznila. Spila sta nekaj vode, prigriznila salamo in kruh, vse skupaj poplaknila s skromnim kozarcem vina in se pripravila na pot. Mrkač je imel do hiše blizu. Tretja ura zjutraj je že bila, ko sta šla proti Mrkačevi hišici, ki je visela ob poti v gozd. Mrkač mu je naročil, naj ga počaka ob škarpni, da gre domov po puški. Najbrž ni hotel, da bi videl, kje jih ima skrite. Čez kakšnih deset minut je že bil nazaj. Podal je Drejcu puško, očiščeno, dobro, še od avstrijske vojske. Drejc je dobro poznal to orožje, saj ga je rad preizkušal, in tudi nekaj primerkov je imel skritih. V tem delu gozda se Drejc ni tako dobro znašel kot Mrkač, a je vsaj vedel, v katero smer rineta, tja gor pod Kozje stene. Ko sta bila že visoko zgoraj, so začele zvezde bledeti. Rahla medla svetloba se je rojevala in počasi izrisovala čistine med drevesi. Mrkač mu je šepetaje razlagal, kam pravzaprav gresta in kje se pase tisti jelen. Razložil mu je, da bo moral po strmi stezi sam naprej navzgor, da mu bo prišel prav za

hrbet, kjer se pase, on pa da bo šel nekoliko bolj vzhodno, če bi jelen kaj zaslutil in jo skušal potegniti globlje v gozd. Vino jima je hlapelo iz teles, ko sta zadihana obstala na razpotju. Mrkač mu je naročil, naj še enkrat preveri puško, če je vse v redu. Povedal mu je, da je predvčerajšnjim z njo uplenil srnjačka – za golaž, je šepetaje navrgel, in tlačil kašelj vase. Dolgo sta si oddihoval in gledala, kako se svetloba počasi lušči in prši v gozd. Mrkač je pljunil in sikaje zašepetal, da bo čas. Še enkrat mu je naročil, naj gre previdno po stezi na sever, tik pod jaso. Pazi naj na okleščke, da jih ne pohodi, ker je ob tej uri vse tako slišati. In res, Drejcu, je zaplala kri v lovsko strastnost. Prihulil se je, si zapel suknjič, pripravi puško in previdno šel navzgor. Gledal je na mrakobna tla, kjer se je že dalo videti belkaste in rjavobelkaste okleščke, ki se jim je previdno izogibal. Kar nenadoma ga je nekaj prešinilo, kot da bi neka senca hušknila na poti, neka bela postava. Ustrašil se je in se vzravnal. Hotel se je obrniti, da bi pogledal, če je Mrkač že krenil, tedaj pa je jeknil strel. Drejca je zapeklo pod lopatico, ga sunkoma vrglo naprej, da je telebnil na tla. V prsih mu je nekaj zaklokotalo, ga svedralo in peklo. V drobnih trenutkih je še uspel videti sebe kot mulčka, ki lovi mačko, pa sebe v divji češnji in sebe v vojaški uniformi in fronto in rezgetanje mitraljeza. Potem se mu je spet prikazala bela senca in neka roka, ki ga je nekam vabila. Mahala mu je in mahala, on pa je samo ležal, grebel med listje, hotel nekaj krikniti, a mu je kri udarila skozi usta, nogi sta trznili, leva bolj kot desna, celo tako zelo, da je z nje vrglo razvezan čevelj, ki je ostal ukleščen med skalo in korenine stare bukve. Mrkač je dolgo čakal in se slinil. Potem si je prižgal pipo in tresav šel gor do svoje žrtve. Najprej mu je iztrgal puško iz rok, ker je vedel, da mrtvaški

krč ne popusti. Strokovnjaško si je ogledoval rano na hrbtu in si kimal, češ, dobro sem pomeril, dobro sem ga ... Prevalil ga je na bok, mu z roko segel v suknjič in kmalu našel skriti žep, kjer je bil denar. Izbezal ga je ven, preštel, pokašljaj in si ga zatlačil v svoj suknjič, v prav tak skriven žep. Odkimaval je nad mrtvecem. Še enkrat ga je prevalil s poti v kotanjo pod potjo. Zgrebel je nekaj okleščkov in gnilega listja in ga zmetal nanj. Zdaj je videl, da je mrtvec brez levega čevlja. Gledal je naokrog, pa ga ni našel. Očitno ga je sam še bolj založil, ko je grebel za listjem pod staro bukvi. To ga je begalo. Potegnil je nekaj dolgih dimov, da bi se umiril. Še enkrat je preiskal okolico. Prepričan je bil, da se je čevelj skotalil dol v gozd med skale in morda je padel v kakšno luknjo. Ampak, kako da se mu je sezul, kako hudiča, je skrbelo Mrkača. Šel je do mrtveca in mu sezul še drugi čevelj, tudi že razvezan. Očitno je Drejec vino toliko razgrelo glavo, da si je pozabil zategniti usnjene vezalke, ko sta šla na pot, kajti navada je bila, da so si vezalke v gostilni nekoliko razvezali, da so bile noge bolj ohlapno nataknjene v težke čevlje. Nekaj časa je Mrkač držal čevelj in si ga ogledoval. Dober škarpet, dober, si je prikimaval in divje vlekel vase dim, da bi za trenutek zadušil nervozo, ki ga je vse bolj poprijemala. Odložil je puško, odgrebel pod bližnjo skalo kotanjico in vanjo zatisnil čevelj in ga pokril z vejami in listjem, pa še kamen je dal gor. Vzdignil se je, si oprtal obe puški in se zagledal v meglice nad dolino. Svetloba je vse bolj rasla. Namenil se je po drugi stezi domov. Stopal je lahkotno, kot da bi s tistim čevljem pokopal tudi vest ...

Drejec bi tako ostal pozabljen, pa ni. Čez štirinajst dni je Mrkač sam pripeljal karabinjerje na kraj zločina s pretvezo, da je vedel, kje je Drejec zahajal na lov. Pokopali so ga.

Zapisnik je pripovedoval, da je pač nekdo umoril pokojnika zaradi denarja in dobrih čevljev in s tem je bila stvar uradno opravljena. A žena se ni predala, pa tudi Drejčev brat ne. Po drugi svetovni vojni se je le nekako razvedelo, kdo naj bi bil strelec in tudi kje. Mrkač da se je pijan hvalil v neki gostilni spodaj v dolini, da je onemu smrt ukradla levi čevelj ... pa da še zdaj topota po cestah, da jo je slišati v noči, ker da so bili čevlji res dobro podkovani ... In eden od vaščanov, ki je bil takrat tudi v komisiji, ko so bili karabinjerji, vodeni od Mrkača na mesto, kjer je bil ustreljen Drejc, si je to mesto zapomnil. In leta so se nanizala ... Nakar se je našel nov rod potomcev Drejčevega brata. Preiskali so mesto, kjer je bil ubit Drejc in našli tisti čevelj, že ves nagnit, skrotovičen, pod skalo. Pokukal je izpod kamna in črne zemlje. Tisti drugi se ni nikoli našel, desni pa ... Očistili so ga in nesli pokazati Drejčevi nečakinji, ki je bila takrat še punčka, ko so Drejca pokopali, a se ga je dobro spominjala, še posebej tistih čevljev, saj se je rada igrala z usnjenimi vezalkami, kadar je bila na obisku pri njih. Govorila je, da si je Drejc zavezoval čevlje z rjavimi kačicami. Tako jim je sam rekel. In obstrmela je, njegov je bil – tiste lunaste podkvice, tisto jeklo, ki si ga je sam ukrojil – samo on je imel tako podkovane, samo on ... Kjer se je našel tisti čevelj, danes stoji lična majhna kapelica v kamnu, za katerim je ležal Drejc in sanjal jelena v majskega jutru ...

PLAVAJOČI KRIŽ

Smer vetra se je obračala in večer se je zaklepal v svoj očarljivo skrivnost. Postarana ženska si je nekaj momljala, da bi utišala v sebi pravljice, ki jih ni imela namena pripovedovati, razen kadar je naletela na kakšnega, ki bi hotel sestiti na staro razmajano klop in poslušati njen monoton počen glas, ki je nizal zgodbe, včasih prav pretresljive, nemara namenoma, da bi v prišleku zabrněl strah. Poletje je sililo v odročnost te doline, kjer se je zaselek sramežljivo skríl za stare hraste in dol ob potoku so sanjale jelše, višje se je nebrzdano drenjalo bukovo drevje, morda tu in tam kakšna ostarela smreka, ki je nabadala mrak. Ženski se je spet zazdelo, da bodo prišli smešni možici, gozdni škratje, in ji razmetali zelišča, ki jih je čez dan nabirala in potlej sušila na časopisnem papirju, ki ji ga je prinašal sin iz mesta; tako čuden, predrugačen, bradat, s sončnimi očali visoko zgoraj na čelu in redkokdaj z vnukom in vnučko, tisto malo klepetavko, ki kar naprej nekomu odpisuje na mobilcu in klepeta. Verjetno ji je veter kdaj pa kdaj razmetal suho zelišče, ona pa je trdila, da ji to počno škratje, da jih je videla, pa da se z njimi tudi pogovarja. Ko je to omenila sinu, jo je nameraval spraviti v bolnico, tisto posebno, kjer so takšni, ki jim je ušla duša ... Peljal jo je k prijazni

zdravnici, ki je staro Rozino pregledala; celo kri so ji vzeli, po dolгих, dolгих letih, pa slikanje pljuč in podobne reči. Nič, gospa je za svoja leta izredno vitalna in pametna ... Sinu je nasvetovala, naj ji kar pusti njene škrate in podobne otročarije, češ, da je pač ženska nekoliko zapredena v živahno fantazijo. Ostanki pripeke so še viseli na zidu, ko si je Rozina oddihljivo ogledovala dolgo vrsto zelišč. Sklonila se je in med rastlinami prebirala stare orumenele mastne naslove: Pretepel partnerko in zažgal hišo. Psi raztrgali človeka ... Vojna v ... In ob besedi vojna so se ji misli naenkrat presukale v tiste davne dni, ko je bila še majhna punčka in je stala med jablanami in gledala tuje vojake, ki so gnali moškega v dolino. Sosedje so bili in rada se je igrala z njihovim psom. Moškega so ustrelili, pes pa je jokal na tisti gomili še dva dni in noči. Hodila je k njemu, ga skušala zvabiti v igro, pa se ni dal. Moškega so kasneje prekopali na vaško pokopališče in jablane so odcvetele. Zdaj jih ni več, novi gospodar jih je posekal; kjer je bila tista jama, tisti zasilni grob, so dolgo vrsto let rasle rože, zgoščene in vedno tam, nekaj let plavice, kasneje ivanjščice, pa spet plavice in tako naprej – dokler niso začeli kositi s traktorjem; čudno, res ... Glej no, dokler je sin kosil s koso, so rasle rože, potlej pa nič več. Bog že ve, kako se tem reče ukazuje, on ve! Na, pa sem jih kar dosti nabrala danes, glej, je Rozina pomislila in popravila nekaj snopičev. Po travnikih ne najdeš več nekaterih zelišč, od kar ne pasejo več. In arnika, jej, sem jo iskala. Šele zgoraj pod hribom na pustem zapuščenem pašniku jih je še nekaj. No ja, Bog jim je dal drugačna zdravila, tablete. Meni jih ni treba, hvala Bogu, ne. Ne maram jih! In spet je premaknila dva svežnja rmana, da je lažje prebrala naslove. Odkimavala je z glavo in si mislila: Svet je znorel, kradejo,

pobijajo, vojne se gredo ... Bog pa mirno gleda in se najbrž hahlja, češ, ker on že ve, zakaj je tako, on ja! Vzravkala se je in se naslonila na ogret zid, grobo ometan in na nekaterih mestih že razpokan in krušeč. Po sencah in mračini v dolini je sklepala, da bo kmalu že krepko čez osem, po tej novi neumni uri. Svoje hišne ni nikoli premaknila, da je vedela, koliko je prava ura, kot je ona temu rekla. Odkar je mimo njene domačije vodila urejena sprehajalna pot, ki je peljala čez vrh v drugo dolino, se je primerilo, da se je kdo ustavil in poklepetal z njo; ampak ko so omenjali uro, se je pa zapletlo. Vsakemu je razlagala, da je ura smo tista prava, ki jo narekujejo sonce in luna, ne pa ta, ki si jo je izmislil človek. Enkrat se je tam ustavil tudi postaran urar, ki ga je poznala še iz mesta in sta se dolgo prerekala okrog merjenja časa in o novih urah in o pomembnosti točnosti ur in podobne reči. Take reči so ji v poletnem predvečerju migljale v glavi. Rada je zaprla oči in poslušala šumotnaje vetra v stari lipi blizu podrtega skednja. Slišala je tudi, kako veter pošumeva s časopisom, ampak ona je vedno topotnila z nogo, da bi pregnala palčke, ki da ji premikajo časopise in ji skušajo vzeti zelišča, ki jih je nabrala. Enkrat se je zgodilo, da so zelišča izginila, ko je popoldan šla v hladno sobo, da si odpočije. In od takrat je trdila, da palčki pobirajo zelišča, da jih je videla, kako po dva in dva neseta sveženj zelišč in urno drobna z majhnimi nožicami nazaj v gozd. No, izkazalo se je, da je zelišča vzel nek popotnik, ki jih je razkazoval spodaj v gostilni, jih razgrinjal po mizi in si jih tlačil v nahrbtnik. Natarica je vedela, kje jih je dobil in je Rozini to tudi omenila, ko je prišla dol v trgovino in si je odpočivala v gostilniškem vrtu. Pa je samo zamahnila z roko in ji rekla, da ve, da ji palčki kradejo zelišča, ker jih

pač hočejo nazaj. In natarica je vse to povedala namrščenemu sinu, ta pa ... Saj se ve, kaj se je potlej zgodilo. Sence so se začele zgoščati in kokoške so počasi stopicljale proti kurniku. Mačkon se je pretegnil in šel kar čez zelišča, da je Rozina odprla oči in mu jezno rekla, naj se takoj spravi dol. Čudno jo je gledal in mahal z repom, potem pa se je le odzibal pod klop in se zvrnil na bok. Vroče mu je bilo, saj se je poletje res razžarilo, da so noči postale mehke in soparne, jutra pa so še vedno svežila. Nenadoma jo je prešinilo, da se mora pregledati, da ni morebiti spet staknila kakšnega klopa – teh se je pa bala, še posebej, ko je slišala od nekega pohodnika, da ga je enkrat ujel na gmajni malo nad hišo, ko je zvečer počival. In potem da je moral jesti močne antibiotike, od katerih mu je šumelo v glavi. V mladosti si jih je dostikrat obirala, pa sestram tudi, pa bratu nekajkrat. Mama jim jih je namazala z oljem, potem pa populila. Namenila se je v hišo, kjer je še bilo najti nekaj hladine v prostorni izbi. Na majhnem električnem kuhalniku si je pogrela juhico, da bi vanjo nadrobila suhe skorje kruha, ki jih zaradi bolnih zob ni mogla več jesti, ampak zobozdravnikov pa ni marala. Sinu je rekla, da je to povsem normalno, da starim ljudem odmirajo zobje, vsaj nekaterim, da je to odmiranje telesa ... Lepo mu je razlagala, da otrokom z bolečino rastejo zobje, starim ljudem pa z bolečino odmirajo. Vključila je televizor, da bi nekoliko preždela ob njem, ko se bo tema povsem zalizala v odročnost doline, ki se je potegnila ob potoku navzdol do vasi. Počakala je, da se je juhica zapanila, potem pa jo je nesla ven na klop in prav počasi drobila krušne skorje vanjo. To je delala z neko posebno obrednostjo in spoštljivostjo. Smehljalo se ji je, ko se je spominjala, kako je njen namrgoden in bogat sin metal

skorje na tla. Ona pa jih je pobirala, jih opihala in mu jih drobila v mleko – takrat je bila kravica še pri hiši in hčerki sta bili pridni, delavni, zdaj pa – ena daleč proč v Ameriki, druga v mestu in le kdaj pa kdaj pride z družino; bolna je, revica, prsi – rezali bodo. Če bi pila moje čaje in me poslušala, pa bi tega ne bilo, jo je stisnilo, kot vedno, kadar se je tega spomnila. In solze so zdrknile na žilnato roko, ki je stiskala zajeten okljuk skorje. Sklonila se je, smrknila in solze so zdaj padale tudi na skorjo; prvi dve sta se zatrkljali kar čez, šele tretja se je nekoliko ugreznila v zlatorjavo zapečenost, pa nekaj naslednjih tudi. »Moja Marija,« je Rozina na glas zavzdihnila, potegnila solze vase in se vzravnala. Pred spanjem jo pokličem, pa jo bom; včeraj je nisem, nedelja je bila, saj ... Molila sem, pa sem pozabila, lej! In spet je potegnilo po dolini. Nakremžila je obraz in se zagledala dol na pot, kjer se ji je zdelo, da gresta fant in punca, zdaj, pred nočjo. Saj, mladi, pa v gozd, pa ... No ja, saj sem tudi jaz hodila, sem, za mojim Ivanom, pa sem. Na jasi sva se dobivala, in kako so plesale krošnje dreves, ko sva se valjala po praproti, se lovila in se končno zrinila skupaj. Ah, Ivan, je težko vzdihnilo globoko v njej. Osušena usta so jo spomnila, da je žejna. Šla je v kuhinjo in poiskala velik lonec z modrimi pikami, v katerem si je kuhala kompot iz posušenih krhljev. Vsako leto jih je še sušila na peči. Pobirala je sadje v zapuščenih sadovnjakih, ga vlačila domov in naredila krhlje. Sin jih ni maral, Marija pa, moj Bog, ona pa včasih, ampak zadnji dve leti pa ne, nič več. Vzdignila se je in spodaj zagledala mladca z nahrbtnikom, pravzaprav fant in dekle, tako kot se ji je že prej zdelo. Za trenutek sta postala ob polomljeni leseni ograji. Fant jo je vprašal, koliko je še do naslednje doline in do lovske kočice, kjer so čez poletje nudili tudi prenočišče. Malo je pomlela z

suhimi ustnicami in jima rekla, da je še kar tri ure in da bo prej noč. Fant pa je skomignil z rameni in rekel, da sta pripravljena tudi za nočno hojo, da imata svetilke in da se zdaj lepše hodi, ko se nekoliko shladi. Prikimavala jima je in priponudila, da si nekoliko oddahneta in da lahko dobita kompot. Spogledala sta se, pa sta vabilo kar sprejela. Dekle je bilo suho, z neko nezdravo velostjo v licih. Jermeni nahrbtnika so se ji zajedali v tanko zeleno majico, vso popisano in z nekimi slikicami. Fant pa se je držal možato, čeprav tudi on suh in spotegnjen, kar opletav pod kričeče rdečim velikim nahrbtnikom. Morala sta okrog razstlanih zelišč do majhne mize, kjer so bili štirje vegavi stoli na steptani zemlji. Snela sta nahrbtnika in sedla v mračino. Iz gozda je svežljivo potegnilo in spet pošumelo s papirji. Rozina se je obrnila in močno cepetnila. Fant in dekle sta se samo spogledala, rekla pa nista nič. Rozina je potem šla v hišo in prav kmalu porožljala med skodelicami. Poiskala je pladenj in nanj dala veliki modri skodelici, iz katerih so vnučki radi pili njene čaje in kompote. Z veliko zajemalko je zajemala čisto rjavo tekočino in poiskala lepe krhlje hrušk in jablan, zdaj razmočene in razvlečene. S posebno zbranostjo je nesla pladenj ven in tudi sama obšla zelišča: »Tako, otroka, pa je kompot iz krhljev. Ne vem, če sta ga že kdaj pila, ampak takole poleti meni najbolj prija, ne presladek in tak, naraven. Vesta, nabiram samo neškropljeno sadje po starih sadovnjakih in ga operem pa narežem in naredim krhlje, ki jih potlej sušim na peči. Ne vem, mestni sodobni ljudje o tem ne veste dosti, se mi zdi. Od kje pa sta, če nisem preveč radovedna?« ju vpraša, ko postavi pladenj na mizo. Fant ponosno reče, da sta prav iz Ljubljane, oba, z Viča. Razlaga še, da sta prišla na štop in da sta se namenila peš do hrvaške meje in ob njej vse dol

do Loškega potoka, pa še naprej, dva tedna hoje po teh gozdovih. Rozina samo prikimuje in si misli: No, vsaj hodijo še radi, vsaj to. Dekle prime skodelico in se zagleduje v rjavkasto tekočino, ki je že malo vlekla na črno. Na dnu so bile rjave lunice krljev. Previdno ponese do mesnatih ustnic in naredi požirek. Potem se olajšano nasmehne in reče: »To je pa dobro, to je pa kul! A, to so krlji. Mami mi je govorila, da jih je njihova stara mama še delala, da so včasih veliko tega imeli doma. Ja, dobro je tole, dobro. Gregi, poskusi, kul je!« Fant se je kremžil, potem pa le nagnil. Odkimaval je z glavo levo – desno in priznal, da je stvar res okusna. Hotel je vedeti, kako se te krlje naredi, ker res ni nič vedel. In Rozina mu je potanko razlagala, kako se to naredi in kdaj. Šla je v hišo in jima prinesla plastično vrečko krljev za spomin, pa da jih bosta med potjo lahko požvečila. Fant je takoj enega zažvečil in prikimaval, da je to res super. Razgovoril se je o tem, da je suhe marelice kupoval, da pa krljev res še ni jedel. Rozina je prisedla in ju zadovoljno gledala, kako sta kompot z užitkom pripravila. Dekle bi ga še, pa je morala Rozina ponj. Nekaj minut so še sedeli in se pomenkovali o zdravilni moči narave in o zeliščih, ki se ponujajo ob poti, pa o onesnaženosti vsega. Mrak se je že scejal dol iz vej in počasi zakrival pogled v razprto ravnino pred vasjo. Na zahodu za gozdom se je vzdignila rdečina umirajočega sonca. Vzdignila sta se in se prisrčno poslovila. Maček je gledal za njima in mahal z repom. Primuzal se je k Rozini in ji dal vedeti, da tudi njemu še pripada večerni obrok. In kokoškam je treba zamenjati vodo. Ko je vse postorila, se je usedla na stol ob klopi, spustila roki v naročje in se počasi potapljala v premisleke. Spomnila se je, da so včeraj podrli Rajtarjevo domačijo, tisto zadnjo v ozki dolinici. Rajtarjevi

otroci so se raztepli in domačijo prodali. Novi lastnik jo je dal podreti, da si bo naredil moderno hišo za počitek, tako je rekel. Nekaj stvari so kar speljali dol do studenca, nekaj zažgali, nekaj pa prodali, hiša pa, Bog se usmili, hiša pa je samo še prah. Pa je bila trdna kmetija, ena najstarejših. Ja, čez tristo let so Rajtarji tam gospodarili, do zadnjega, najmlajšega, ki se je obesil na jablani pred hišo. Samo žganje je pil in se s hudičem kregal. Enkrat sem šla tam mimo in je kar nekoga namišljeno lovil z vilami. Joj, joj! Potem sem mu nosila čaje za pomiritev, nekaj dni je bilo dobro z njim, potem pa je spet začel piti žganje, pa je spet lovil ljudi po gozdu in kričal, dokler ga niso lanskega julija, pa prav tak čas, našli na jablani. No, pa so sorodniki hišo prodali, včeraj pa je cel dan pel stroj in hiše ni več. Pa ni prav, da so stvari kar tja dol razmetali, dol do studenca. Rajtarjeva Minca je bila pobožna ženska, o ja, bila, pa še kako. Še na križišču, kjer je znamenje, se je večkrat ustavila in molila, pa cvetje je nosila Jezusu na tistem križu. Ona je skrbela zanj. In doma je imela veliko razpel, vsepovsod so bila. Kaj je zdaj s tem? Najbrž so jih kar zmetali v grmovje, ti sodobni ljudje. Ta ta novi da ima neko podjetje, da delajo nekaj iz lesa ali kaj že. No ja, po cesti nad našo hišo se bodo vozili, kaj hočem. Miru ne bo več, dokler bodo zidali pa sploh ne. Že prejšnji teden mi je omenil, da bo cesto razširil in popravil, da se je že domenil z mojim Daretom, da bo tako za vse prav, da pa bo tudi Dare nekaj primaknil. Kar hočejo, naj delajo, mene čez čas pokliče vsemogočni, pa naj bo po njihovo. Topel veter je že jahal na črnem vrancu noči in mrščil staro lipo. Rozini se kar ni dalo s tistega stola. Prisluhnila je šumu v leskovju in v jelšah. Potok je komaj še cvrljal, ker že dolgo ni bilo poštenega dežja. Jutri pa grem ob strugi, da pogledam, kako je z lapuhom. Pa rada

grem po tisti stezi, ki se vleče ob potoku vse do velikega tolmunu, kjer smo se včasih kopali. O, to je bilo hecno, ko smo dekleta staremu Jančiju skrila obleko, ko se je prišel odmakat, o, joj. Skrite za lesko smo ga gledale, golega, koščatega, z dolgimi sivimi lasmi, kako se je kremžil v vodi. Do kolen je stal v njej, jo zajemal in si jo metal na lase in na koščene prsi. Tisto tam pod popkom, smešno vse skupaj, Bog mi odpusti. Pride ven iz vode, sopihajoč in zgrbljen. Suihi nogi sta mu opletali, z roko se je praskal po glavi in divje gledal. Na jelšah niso več visele njegove smrdljive cunje. Očitno ni bilo prvič, da so mu skrili obleko, saj je začel preklinjati mularijo in vse svetnike. Potem mu je Anica vrgla tiste cape, me pa smo potem hihitaje poniknile v gozdu. O, pa se je primerilo, da so nas tudi fantje opazili. Jój, ko je Boštjan vrgel kačo v tolmun. Kar priletela je, me pa vrišč in krik in gole ven pod leske. No ja, tista kača je bila nedolžna belouška, ampak straha je pa bilo, ja. Zdaj se tam nihče ne kopa več. Mah je na skalah in poti so se zarasle. Jutri grem tja, jutri. Vstala je si razgibala hrbet in še enkrat pogledala v kokošnjak, če je vse pozaprla, če je vse, kot mora biti. Pobralla je zelišča, pospravila papir in šla v kuhinjo. Poiskala je telefon, tak prenosen, sicer navaden, ker mobilca ni marala. Naučila se je kar tega uporabljati. Pogledala je, če jo je kdo klical popoldan, pa ni bilo nič. Pristavila si je majhen lonček na kuhalnik, da bi si naredila malo kropa za prevretek posebnih zelišč za spanje in proti srčnemu razbijanju, ki se ji je včasih pojavilo ponoči. Drobir zelišč je stresla na orumenel papir in ga še malo potrla, da je bilo vse skupaj podobno smetem. Potlej je kupček drobirja skrbno stresla v skodelico in počakala na zavretek. Ko je prelila drobir, se je sklonila in globoko vdihnila aromatičnost, ki se je s paro vzdignila v prostor.

Prekrila je prevretino in si oddihovala. Marija, naj jo zdaj pokličem? Ne, potem, v postelji, tako bo bolje, tako bo prav!

Svežina jutra jo je presenetila. Ni se še povsem zdanilo, ko je petelin že stal na preostanku ograje in kikirikal svojo jutranjico. Rozini se je koprena sanj polagoma trgala. Sanjalo se ji je, da je Marija prišla domov v novi modri obleki, spet z dolgimi lasmi in nasmejana. Hotela je po jagode v gozd, tako kot takrat, ko je bila še deklica in je domov prinesla mrtvega gada – nekdo ga je pobil, mu zdrobil glavo in ga položil na panj. Marija pa ga je prijela in tisto hladnost prinesla domov. Kako jo je pes Runo nalajal, kako se je jezil nanjo, čeprav je imel prav njo najraje. In potem so kokoši nosile tisto mrtvino naokrog ... Ja, v sanjah pa je bila v modri obleki, res, lepa, mlada ... kaj naj bi to pomenilo, bo ozdravela, bo ...? Sinoči mi je govorila, da so kemoterapije prijele, da ni razsevkov, ampak za vsak primer bo dojka vendarle morala proč. In zdaj je brez las, za zdaj ... pa tako lepe črne lase je imela. Kolikokrat sem jih razčesavala, ji pletla kite ... Dara je imel bolj rjave in žimaste, Marija pa mehke in voljne. Ne, ne, kar moje čaje bo morala piti, pa bo prišla k sebi, vem, da bo. Saj mi je sinoči obljubila, da pride za kakšen teden k meni, na jesen, ko bo tisto za njo. No, bomo videli, bomo videli! Vstajala je počasi, previdno. Zunaj je hladno poletno jutro nalivalo svetlobo v skodelico doline. Jezno je pogledala proti petelinu, ki se je šopiril in kričal. Ko jo je zagledal, se je še bolj našopiril, privzdignil glavo in še enkrat zakikirikal. Taka pozdrava sta imela zjutraj. Kokoške so komaj pogodrnjavale in le redke so prišle na dvorišče. Sinočnjega spremenljivega vetrenja ni bilo. Vse je bilo spokojeno in tiho, niti listi v lipi se niso zmignili. Poslušala je bogato

ščebetanje ptic in nekje je že ropotal traktor. Ko se je umila in si pripravila skodelico kave, se je zares prebudila. Kavo je pila zunaj na klopi in zraven drobila piškote, jih nekaj nametala med kokoške in si jih namakala v skodelici mleka. Počakala je še na prva poročila na radiu, potlej pa si je pripravila palico, platneno naramno torbo, skromen prigrizek in sok, pomešan z vodo, za na pot. V gozdu je še bilo nekaj mračine. Težka gostljiva vlaga je lebdela nad studencem, ki je nital svojo pot med rastjem in obeljenim kamenjem dol do potoka, kamor se je namenila. Pot je bila slabo uhojena, zanemarjena, na nekaterih delih že povsem preraščena z žilavim grmovjem. Rozini se je zdelo, da je to jutro še posebej soparno – nevihte so sicer napovedali za popoldan, a ta sparina ni obetala nič dobrega. Izza ovinka je zagledala poseknino, ki je pripadala Rajtarjevi domačiji. Na dnu globače je bil manjši tolmun. Čisto počasi in previdno se je prebila skozi gosto raščo do tolmunčka, da bi tam nekoliko predahnila. Stari Rajtar je tam uredil napajališče za živino, pa se je že vse podrlo in zaraslo. Ostal je samo tolmun s posebno svetlobo, ker so bili na dnu nekakšni gladki rdečerjavi kamni, povsem drugačni, kot tisti ob potoku. In ko je Rozina končno prišla dol, se je na tolmunu pozibavalo razpelo. Skozi veje je sonce padalo točno na zdelanega Kristusa na križu, na srednjevelikem razpelo. Črnorjav les se je svetil od vode. »O, moj Bog!« je jecnila Rozina. Takoj ji je bilo jasno, da je razpelo priplavalo po vodi dol, kakšnih petdeset metrov, ker so k studencu zrinili ostanke domačije. S palico ga je zbezala iz vode, ga vzdignila in si ga dolgo ogledovala z vseh strani. Vzela je velik robec iz žepa lahkega poletnega krila in pazljivo obrisala razpelo. Prepoznala ga je. Tega sta imela Rajtarja v spalnici poleg poročne slike. Ja, to je tisto, je

Rozina pokimavala. Kar takole so vse zmetali in zavrgli. Ne bo se za njih dobro končalo, ne bo. S palico si je pomagala nazaj na pot. Z razpelom v roki se je odpravila še malo naprej do velikega kupa, ki je zasul pot. Obstrmela je in gledala ostanke Rajtarjeve domačije, tu ob studencu v gozdu. Videla je kose razbitega pohištva, vrata, polomljene stare stole, ogromne vogalne kamne, pa opeko in kamenje in spet dele razbitih omar, steklenice, razbite škafe, star črviv voz ... Vse je tu, vse je v tem kupu, vsi njihovi rodovi, vsa njihova kri in znoj, vsa razpela, tole je pa odplavalo. Saj, prav do vode so zrinili ostanke. In ko bodo hudourniške vode, bo še kaj nosilo dol. Pa ni prav, da so kar sem dol navozili podrtijo, čeprav je to njihov svet, še onkraj vode je njihov gozd, ampak ... Kakšen čas, razpela mečejo v gozd in ne molijo. Nič, domov nesem razpelo, si je Rozina v mislih ukazala in se obrnila. Saj tudi ne bi mogla naprej po stezi, ker so jo zasuli. Pa jo ne bi smeli, ne ... Zmotili so jo odločni koraki na levi strani zgoraj v gozdu. Ustavila se je. Čez nekaj trenutkov je na stezo stopil Lojz, lovec iz vasi. Popravljal si je puško, se nasmehnil in si obrisal potno čelo. »Ja, gospa Rozi, kaj pa vi s križem po gozdu. Kaj pa je zdaj to?« je bil resnično presenečen. Rozina pa se je samo nasmehnila in mu ponudila tisti blagi obraz, ki razodeva, da ve več, kot se da razumeti. »Ja, Lojz, res je čudno, ne, da ženska mojih let leta po gozdu s križem. Veš, revček je plaval dol v studencu, v tolmunu, pod Rajtevino. Na, pa sem ga pobrala. Saj veš, da so hišo podrli, pa kar sem dol ostanke napeljali. Se ti zdi to prav?« Lojz se je prestopil in izbezal iz žepa cigarete. Eno si je takoj prižgal. Odkimoval je in rekel: »Svinjarija, vam rečem. Prav zato sem šel sem čez in dol ob vodi. Mislim, da ga bomo prijavili. Tako ne gre. Kaj bi bilo, če bi vsi vozili dol k

studentu gradbene odpadke. Veliko hiš se je prenavljalo, pa ni nihče kar takole ... Ja, škoda je bilo tiste domačije. Spomeniško bi morala biti zaščiten. Videl sem, kaj so naredili. Samo klet so pustili, eno najstarejših pri nas. O, kako hladno pivo se je našlo v tisti kleti, dokler je bil Janez še živ. Dostikrat sem se ustavil pri njem, takole poleti ... No ja, zdaj je, kar je, je pa škoda, velika škoda. In križev je bilo res veliko v tisti hiši, to pa vem. Kar spravite ga na varno, škoda ga je. Ta mestni bogatun, ta pa kar tako, bager, buldožer, pa amen. Ne, ni prav,« je Lojz odkimaval in mučil cigareto med prsti. Rozina mu je prikimavala in kar molčala. Pot se ji je nabiral v dlani, v kateri je držala križ. Še nekaj sta rekla o vremenu, o živalih, o medvedu ... Ko je prišla na plano, je sonce že razlilo svoj vroč ogenj po pokošeni senožeti. Za trenutek se je ustavila, da bi slišala droban žuborec potoka, kateremu se je tam spodaj pridružil studenec. Kristus je plaval v njem ...!? Šla je kar počez do hiše in si šepetala: »Kakšen čas, kakšen čas, plavajoči križi.«

S O L Z E

Popoldanske sence se igrajo mozaik v sadovnjaku, ki je že zdavnaj izgubil svojo veličino. Majsko deževje je izpralo še zadnje cvetne vonje, ki so včasih tako bogato plali skozi trave in sedali na predpražje stare hiše. In mrmranje čebel, joj, ... pomisli Hana, ko si ogleduje omahovljena debla. Z žilnato roko se dotakne prvega debla. Spomni se, da je bila še majhna deklica, ko je njen oče zasajal ta sadovnjak. Vsega se spomni, kako je kopal jame, prinašal gnoj, klečal, zasipal zemljo in plesal okrog drevesc, ja, plesal. Zateptaval je zemljo in si žvižgal, ja, tisto si je žvižgal: Kotrljaj se rdeče jabolko, k meni se kotrljaj. Kje je že vse to, kje ...? In bela oblekica, ko sem šla k birmi, in fotografiranje med temi drevesci, polnimi nežnega rožnatega cvetja, tako dehljivega, tako davnega. Pa, joj, prvi poljubi pod tistole, tam ja, pod tistole jablano. Tista je imela rdeče plodove, še meso je bilo rdečkasto pod olupkom. Tiste je mama pobirala in jih postavljala po hiši, na omare, na okna, v košaro na mizo poleg vaze s cvetjem. Tiste je še posebej zgladila, da so kar žarele iz lesene košarice na nedeljskem belem prtju v veliki sobi. Ja, tiste smo smeli nazadnje pojesti ... Kakšna rdečina, kakšna slast. Še lani jih je nekaj imela, letos pa nič, nič ne bo. Sam dež, ni čebel, nič ... se ji togoti v zaprsju. Pa tudi za koga bi bili ti

plodovi, za koga. Če bi vsaj še pujska imela, da bi mu pokrmila jabčke. Hja, včasih smo jih znosili cele košare, takih obtolčenih, nagnitih, in po dva pujska smo imeli. Ta sta jih mlela, oj, to jih je bilo veselje gledat, kako meljeta in meljeta in krulkata. Nič, zdaj pa mah, pa odpadle veje. Po vsaki zimi jih je več. Starajo se, starajo, ja ... kot jaz. Meni jih bo osemdeset, čez deset dni, ta drevesa, so pa že, ne vem ... Čakaj, kaj je danes, aja, sredo ... A mi ni rekla Mira, da pride z vnučko, s tisto radovednico. Jej, deset let ji je, pa je že taka, no, taka, smrkljasta radovednica. Vse hoče vedeti. Saj je prav. Sem ji obljubila, da bom šla z njo dol v strmi Laz nabirat Marijine solze. Včeraj sem bila dol, so že, polno jih je. Hana se odlepi od debla in se postavi na krog sonca, ki je zdaj opljuskalo prostor med hišo in drevesi. Za trenutek so se oblaki raztegnili. Gleda v dolino, kjer se kačasto zvija cesta gor do domačije, ki že nekaj stoletji samuje in zdaj mineva. Pa zagleda rdeč avto. Poživljeno gre do roba in začne mahati. Glasen hupec ji odzdravi. Moja Mira gre, se ji toplo razliva po vseh udih. Pa je mislila, da me bo prepričala, da bi šla v tisto hiralnico dol v mesto. Ne, ne, dokler sem, kot sem, ne, pa ne! Ta moja Mira, novinarka. Kar naprej tekanje za kravatarji, pa spraševanje, pa pisanje. Nič nima časa, ne za moža ne za Manjo, ki žlobudra in žlobudra. Jej, to jo bo požrlo. Pa sem ji rekla, da bi bilo bolje, če bi šla študirat za pravnico, ona pa ne. Kako že temu reče. Aja, dinamično življenje, tako ja. No, ja ...

Mirno kofetkanje napleta tišino, ki jo je razlomil drdljaj traktorja. Manja Hani razlaga, da ima novega psička, da je z rodovnikom, da ji ga je oči kupil za deseti rojstni dan, ki ga je imela prejšnji teden. Zdaj se je Hani zjasnilo: Pozabila, pozabila, pozabila ... Hiti se Manji opravičevat, pa

ji v isti sapi zagotovi, da ji bo pripravila darilo, ampak naj malo potrpi, da v miru razmisli, kaj bi bilo to. Mira pa samo zamahuje z roko in pravi: »Mami, nič se ne sekiraj, saj Manji nič ne manjka. Ti ji speči šarkelj, pa bo, prav. Saj ga rada je. Zadnjič ga je pol pojedla sama, še preden sem jaz prišla do njega. Poglej jo, kakšna debeluška ratuje, pa premalo se giblje. Ja, če bi bila tu, bi ji ti že našla delo, o, bi. Doma pa se samo trma in leze k računalniku. In potem misliš, da je še vredna kakšnega darila. Psa pa ji je Boris kupil, da bo vsaj z njim hodila na sprehode.«

Hana se nasmehne in odkimuje: »Ja, pa misliš, da tebe nismo priganjali. O, pa smo te. Ti si pa pri knjigah tičala, pa pri časopisih. Pa neke albume si delala, izrezovala filmske igralce in igralke, jih lepila in neke kuštravce si lepila na stene, dokler ti jih ni oče potrgal dol. Vidiš, na to pa pozabljaš.«

»Mami, no, ne jo zdaj še ti zagovarjat. Res je predebela, kar poglej jo. A ne bi raje šle dol pogledat, če so že šmarnice, a? Jaz imam še delo.«

Manja se kremži in si poteguje ozke hlače, v katere je stisnjena. Preteguje si rumeno majico, da bi skrila razgalino trebuha, ker jo je Hana vedno kregala, kadar jo je videla tako razgaljeno. Poučevala jo je, da si bo prehladila trebuh in da to ni dobro, če hoče imeti otroka, ko bo za to čas. O vsem ji je razlagala, pa tudi na vse ji je odgovorila, kar jo je Manja vprašala. Včasih so bila ta vprašanja prav čudna. Recimo, zakaj mora ženska krvaveti, zakaj mora ... In še in še je bilo takih vprašanj, za katere verjetno Mira ni imela časa.

»Ja, babi, šibnevi dol, dej.«

»Kar takoj?« se čudi Hana. »No, po palico stopim, pa grem.«

Vlažen mrak niha v kotanjici, kjer se izvija drobna nit studenca. Kolovoz se je zarezal v mastno rjavo zemljo. Bliizu podrastja so črne zaplate, prekrite z mrlino listja. Manja žlobudravi, da je vesela, ker bodo kmalu počitnice, pa da bo prišla s psičkom k njej za kakšen teden. In še razlaga, da ima novo prijateljico, ki ima doma želvo. Hana prikimuje in s palico razgreba mlado zelenje, napito vlage. Končno le najde Marijine solze. Skloni se in utrga vejico z belimi, kimajočimi cvetovi z močnim značilnim vonjem. »Glej, to so Marijine solze,« reče in se smehlja. »Zakaj Marijine, in kdo je ta Marija?« se čudi Manja. »Oh, otrok, kaj te niso poučili. Kolikor vem, k verouku si bila vpisana, a ne?« Manja samo trzne z rameni in pogleda na mobilni telefon. Skloni glavo in reče: »Ne, se mi zdi čisto brez zveze, te fore, s temi križi in maše in to. Hodim v glasbeno šolo, pa na ritmiko, ne pa to. Ena moja frendica hodi, ja, jaz pa ne več. Sej tudi oči pravi, da je to samo zguba cajta.« Hana samo odkimuje in reče: »Jej, otrok, vidiš, zato pa je toliko Marijinih solz. Veš, ponoči Marija hodi po gozdu in joče, ker se ji ta svet smili, ker bi rada, da je drugačen. Vidiš, in potem padajo njene solze na tla, in tam kjer padejo, tam zrastejo te rožice, ki tako močno dišijo. In, veš, te rože so lepe, ampak strupene, veš. Če bi si skuhalo čaja iz njih, in Bog ne daj, da bi jih žvečila, o, to bi bilo narobe. Pravijo, da ti kar srce otrpne, to pa zato, ker se Mariji srce krči od bolečine, ko vidi, kaj se godi v današnjem svetu. Ja, da pa ne maraš verouka, ne, to pa ... No, no, ko boš večja in s svojo pametjo, boš marsikaj drugače razumela. Zdaj pa le naberi šopek, pa ne prevelik, ker se ne spodobi, da bi kar popasli te rože.«

Belo cvetje v Manjini roki se potresava in razsiplje bogat vonj. Korak jima polagoma zastaja na okljuku, kjer se vidi sosednje senožeti in tik za hribom temnordeč zvonik domače cerkve. Manja se ustavi in vpraša: »Kaj pa tiste oranžne rože, tiste, no, kako jim že rečeš. Kdaj bodo pa tiste?« Hana se upre na palico in si popivna z robcem potne sragice na čelu. »A, lilije. Ne, niso še. Ko bodo, ti pa povem, kje so. No vidiš, tiste, tiste pa so nasmeh angelov, ja tiste pa so kot njihova usteca. Manja se namrdne in reče: »Joj, babi, zdaj pa že pretiravaš s temi tvojimi verskimi pridigami. Nehaj že no s temi angeli in križi.«

Hana samo prikima in nakaže s palico, da naj gre naprej navzgor.

Večerni hladnik poteguje skozi veje sadovnjaka. Šli sta. Žarometi avta tipljejo v dolino. Hani se zdi, da se nekaj lomi v nji, da se nekaj podira. V mislih vidi zardel Manjin obraz in bele šmarnice v njeni rokah, ki se tresejo in pokimujejo. Ne hodi več k verouku, nič več, pa Mira se s tem kar strinja. V kaj sem jih vzgojila, v kaj. Ivo ne hodi v cerkev, Jože ne, Andreja, ona še, ta pa ... Pa sem mislila, da bo Manja birmanka. O, lepa bi bila v beli obleki s šopkom Marijinih solz. Hani se zdi, da se ji svet odmika, da se ji debela majejo pred očmi in da se krošnje kar same sklanjajo in jo zagrinjajo. Potegne si volneno jopico čez ramena, mrazi jo. Na razbrazdana lica ji primezi debela težka solza in se ji nekaj čas obeša na robu stisnjenih suhih ustnic. Pomelje z njimi, kot bi hotela nekaj reči, nekaj zakričati tja dol v dolino, ki je že pogoltnila svetlobo žarometov. Gre v hišo. Vonj čaja je še v kuhinji in pod križanim se smehljajo Marijine solze; samo nekaj vejic z belimi cvetovi – beli biseri neke bolečine ... In še ena velika solza zdrsne čez lice in pade na prt, kjer se prav počasi razleze v beli tkanini.